UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM (DELDOM)
2026-06-15
meddelad i Umeå

Mål nr M 1413-23

PARTER

Sökande
Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, 556001-5835
Ombud: Advokaterna Maria Göransson och Jan Eriksson

Motparter och remissinstanser

Motpartsmyndigheter
1. Gällivare kommun, ombud advokaten Tomas Underskog
2. Havs- och vattenmyndigheten
3. Länsstyrelsen i Norrbottens län
4. Myndigheten för civilt försvar
5. Naturvårdsverket

Remissmyndigheter
6. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
7. Sveriges geologiska undersökning
8. Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun
9. Sametinget

Samebyar
10. Báste čearru, ombud advokaten Per Magnusson
11. Gällivare skogssameby

Organisationer
12. Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

Enskilda (som yttrat sig i sak)
13. Alice Ahnqvist
14. Torbjörn Ahnqvist
15. Eva Alriksson
16. Lars Alriksson
17. Gun Ek
18. Sana Gasim
19. Jonas Helin
20. Bjarne Isaksson
21. Eva Isaksson
22. Marie Isaksson
23. Magnus Johansson
24. Ann Camilla Jonnysdotter
25. Per-Erik Jönsson
26. Märta Karlsson, ombud: Lennart Karlsson
27. Marie Leandersson
28. Anna-Karin Näslund
29. Håkan Näslund
30. Emil Olsson
31. Gunilla Olsson
32. Lars-Erik Olsson
33. Jenny Olsson Ranta
34. Anna Parfa
35. Anna Persson
36. Viktoria Pudas
37. Angelica Strand
38. Jonathan Strand
39. Marita Sätterqvist
40. Nathalie Törnlind
41. Daniel Willman
42. Tony Öjertun
43. Marcus Karlsson
44. Cathrin Öderyd
45. Kerstin Nilsson
46. Lars Nilsson
47. Elof Söderström
48. Bengt Flyckt
49. Mikael Taavoniku
50. Anna-Karin Bengtsson

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 **E-post**: mmd.umea@dom.se Info om vår personuppgiftsbehandling: www.umeatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:00

51. Joakim Bengtsson
52. Kjell Petersson
53. Peter Eriksson
54. Thomas Olausson

Enskilda (som inte yttrat sig i sak)
55. Peter Aasa
56. Birgitta Augustsson
57. Staffan Emmoth
58. Seija Forsmo
59. Sten Forsmo
60. Ingegerd Hjerpe
61. Peter Holmgren
62. Eva Isaksson,
ombud Carina Marshall
63. Bernt Johansson
64. Ola Johansson
65. Peter Johansson
66. Marcus Karlsson
67. Sofia Lindmark Burck
68. Thomas Lithner
69. Annelie Lönnkvist
70. Katri Nikulainen
71. Mats Olsson
72. Inger Sävlind
73. Andreas Ylmefors
74. Lars Tomas Wennström
75. Frida Elisabeth Lantto
76. Åsa Susanne Johansson Koski
77. Jan Daniel Sedig
78. Lars Lennart Pigg
79. Ruth Lisbeth Gustafsson
80. Svea Ragnhild Johansson
81. Alf Peter Rytiniemi
82. Kjell Göran Johansson
83. Ann-Helen Maria Johansen
84. Keijo Tommi Olavi Koskinen
85. Per Sandin
86. Arja Anneli Sedig
87. Eva Charlotte Backe
88. Björn Gerhard Nilsson
89. Inger Margaretha Öderyd
90. Janne Stefan Olavi Pellikka
91. Aina Johanna Minde
92. Carl Niklas Karlsson
93. Per Ove Robin Nordström
94. Lars-Ola Johansson
95. Kerstin Ingela Hjalmarsson
96. Filip Marcus Erling Eriksson
97. Per Robin Nordström
98. Kenth Raymond Johansson Koski
99. Frank Erik Raymond Öqvist
100. Jon Henrik Sevä
101. Anna Pernilla Storm
102. Laila Veronica Tjuoiki
103. Marie-Louise Sandin
104. Jan-Erik Sedig vars fastighet efter ägarbyte ägs av Staffan Niclas Siverman
105. Anna Catarina Nilsson
106. Björn Krister Öderyd
107. Kristina Ann-Sofie Sandin
108. Jan Robert Minde
109. Johanna Anneli Rahko
110. Lena Birgitta Gustafsson
111. Georg Arne Bengtsson
112. Marie Terese Kristina Nordin
113. Andreas Parfa

Enskilda med ombud Christer Borg och Margareta Svenning
114. Nordan i Malmberget Aktiebolag
115. Uterus Gruppen AB
116. John Törnlind
117. Päivi Kääriä

Enskilda med ombud Christer Borg
118. Anders Alm
119. Hans Andersson
120. Mikael Andersson
121. Monika Andersson
122. Bengt Anttila
123. Leif Apelqvist
124. Björn Backe
125. Ola Backe
126. Mikael Burck
127. Robin Burck
128. Kjell Elimä
129. Päivi Elimä
130. Göran Eriksson
131. Helena Eriksson
132. Lisa Eriksson
133. Mats Eriksson
134. Eva Eriksson Kuitu
135. Salam Gasim
136. Hans Grape

137. Nina Hansson Åstot
138. Sten Henriksson
139. Christina Häggkvist
140. Kjell Häggkvist
141. Tobias Johansson
142. Helena Johansson-Vaara
143. Gunnar Jonasson
144. Lena Junros Nilsson
145. Pentti Kalervo Väisänen
146. Lars-Göran Karlsson
147. Åsa Krigsman
148. Johan Landby
149. Ulla-Britt Landström
150. Roger Lannerblad
151. Allan Larsson
152. Irma Larsson
153. Julia Larsson
154. Tord Larsson
155. Emil Laukkanen
156. Thea Lithner
157. Anders Lundberg
158. Karin Lyngmark
159. Åsa Lyngmark
160. Nils Mayer
161. Kim Nilsson Ylitalo
162. Bengt Olofsson
163. Maria Olofsson
164. Mikael Olofsson
165. Patrik Olofsson
166. Patrik Olofsson
167. Ulla Olsson
168. Andreas Orrmalm
169. Bengt Persson
170. Lena Persson
171. Margareta Ridderström
172. Jan-Erik Rova
173. Maria Rova
174. Kent Skaltje
175. Lola Svalbro
176. Anar Syzdykova
177. Karl-Erik Sätterqvist
178. Jeanette Unga Burck
179. Göran Wennberg
180. Hans Wennström
181. Birger Westervall
182. Pentti Väisänen
183. Joanna Vänbjörk
184. Bo Åhl
185. Paula Åhl

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (9 kap. och 11 kap.) till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet, inklusive etablering av anläggning för utvinning av apatitkoncentrat och demonstrationsanläggning för direktreduktion av järnmalm med vätgas i Malmberget, Gällivare kommun samt ansökan om Natura 2000-tilllstånd (7 kap. 28 § miljöbalken) och dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845)

Avrinningsområde: 4 (Kalix älv)
Koordinater: (SWEREF 99 TM) och anläggnings-id:

N: 7 466 810	E: 743 840 (Dammanläggning)	id: 37046
N: 7 463 548	E: 745 230 (Vitåfors industriområde)	id: 3328
N: 7 466 206	E: 746 400 (Vattenbortledning)	id: 2365
N: 7 467 024	E: 743 333 (Skibordsdamm Naalojärvi)	id: 37047

DOMSLUT

Se sida 4–47.

DOMSLUT

MILJÖBEDÖMNING

Mark- och miljödomstolen bedömer att den upprättade miljökonsekvens-beskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

TILLSTÅND M.M.

Tillstånd

Miljöfarlig verksamhet

1. Mark- och miljödomstolen lämnar Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag nytt och utökat tillstånd enligt miljöbalken till gruv- och förädlingsverksamhet (miljöfarlig verksamhet) vid Malmbergets gruvindustriområde innefattande att
   a) bryta upp till 20 miljoner ton råmalm per år,
   b) losshålla och deponera upp till sammanlagt 294 miljoner ton sidoberg (inklusive redan deponerade mängder),
   c) vid förädlingsverken tillverka upp till 14 miljoner ton järnmalmsprodukter per år, varav 9 miljoner ton pellets,
   d) deponera upp till sammanlagt 126 miljoner ton anrikningssand (inklusive redan deponerad mängd),
   e) vid apatitverket framställa apatitkoncentrat ur sidoberg och anrikningssand från produktionen i Vitåfors,
   f) vid direktreduktionsanläggningen tillverka upp till 1,5 miljoner ton järnsvamp per år,
   g) deponera upp till 175 000 ton slam från direktreduktionsanläggningen (WTP-slam),
   h) vid vätgasproduktionsanläggningen framställa upp till 120 000 ton vätgas per år,
   i) tillverka upp till 330 000 ton betong per år, samt
   j) vidta de om- och tillbyggnader som erfordras för att höja produktions-kapaciteten till ansökt nivå samt de nybyggnationer som krävs för anläggandet av de nya verksamhetsdelarna.

Vattenverksamhet

2. Mark- och miljödomstolen lämnar Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet innefattande att
   a) bortleda det grund- och ytvatten som läcker in i gruvan samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   b) bortleda det grundvatten som läcker ut från sand- och klarningsmagasinet till grundvattenförekomsten (f.n. benämnd Koskullskulle) samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   c) bortleda upp till maximalt 700 m^3 råvatten per dygn från Lina älv samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   d) utöka respektive höja dammen som omger sandmagasinet med upp till 25 meter till en slutlig krönhöjd om +225 (+392,1 i RH 2000),
   e) tillämpa en dämningsgräns för sandmagasinet på tre (3) meter under dammkrön (räknat vertikalt som avstånd mellan fritt vatten och dammkrön vid samma punkt),
   f) utöka respektive höja dammen som omger klarningsmagasinet med upp till fem (5) meter till en slutlig krönhöjd om +290 (+327,1 i RH 2000),
   g) tillämpa en dämningsgräns för klarningsmagasinet om +293,5 (+323,6 i RH 2000),
   h) anlägga två nya utskov i klarningsmagasinet varav ett driftutskov och ett nödutskov, tillsammans dimensionerade för avbördning av flöde enligt beräkningsmetod 1 i ”Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar (Svenska Kraftnät, Energiföretagen Sverige och Svemin, 2022)”,
   i) väster om dammdel A-B i sjön Naalojärvi anlägga en invallning med krönnivån +271,0 (+346,1 i RH 2000) eller, alternativt, +269,0 (+348,1 RH 2000) beroende på teknisk utformning och att anlägga erforderliga anordningar för att bortleda det uppsamlade vattnet från invallningen till klarningsmagasinet,
   j) riva ut den i Naalojärvibäcken anlagda skibordsdammen och att vidta åtgärder i syfte att restaurera vattendraget till ett mera naturliknande tillstånd,

k) avsänka sjön Naalojärvi till nivån +273,7 (+343,4 i RH 2000), samt

l) anlägga och/eller bibehålla erforderliga uppsamlande och avskärmande diken samt invallningar vid anläggningarna.

Natura 2000-tillstånd

3. Mark- och miljödomstolen lämnar Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-tillstånd) att bedriva den verksamhet som tillståndsgivits genom denna dom och som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).

Tidsbegränsning av tillståndet

Det nu meddelade tillståndet gäller som längst fram till och med den 2 november 2073.

Villkor

1. Allmänt villkor och verksamhetsområde

1.1. Om inte annat följer av denna dom ska verksamheten bedrivas, anläggningar utformas och arbeten utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i ansökan och i övrigt i målet.

1.2. Gruv- och förädlingsverksamheten ska bedrivas och anläggningar ska uppföras inom det verksamhetsområde som är markerat i blått och koordinatsatt enligt domsbilaga 1 om inget annat anges i nedanstående villkor. Med begreppen gruvindustriområde och/eller industriområde i villkor avses samma område som verksamhetsområdet.

2. Buller

2.1. Verksamheten ska bedrivas så att buller utanför gruvindustriområdet minimeras.

Buller från verksamheten under drift får utomhus vid bostäder, vårdboenden, förskolor och skolor inte överstiga nedanstående värden.

Tidpunkt		Ekvivalent ljudnivå	Momentan ljudnivå
Dagtid	kl. 07-18	50 dB(A)	-
Kvällstid	kl. 18-22	45 dB(A)	-
Nattetid	kl. 22-07	40 dB(A)	55 dB(A)

Värdena ovan gäller med undantag för buller hänförligt till fackling i samband med uppstart och nedstängning av direktreduktionsanläggningen. Värdena ska inte heller tillämpas för anläggningsarbeten. För förskolor och skolor ska värdena tillämpas för de tidpunkter då lokalerna används för det ändamålet.

Buller från verksamheten ska kontrolleras genom mätningar (immissionsmätningar) eller närfältsmätningar och beräkningar. Kontroll ska ske minst vartannat år samt när det sker förändringar i verksamheten som är av betydelse ur bullersynpunkt.

Villkoret gäller under förutsättning att detaljplanen inte har pekat ut annan markanvändning än ovan angivna ändamål.

2.2. Bolaget ska snarast informera Gällivare kommun, tillsynsmyndigheten och allmänheten när fackling vid direktreduktionsanläggningen har skett och under hur lång tid den har pågått. Information till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga genom e-postmeddelande.

3. Sprängning

Tider och information

3.1. Produktions- och tunnelsprängning får inte äga rum i gruvan mellan kl. 01.00 och kl. 07.00. Avvikelse från angivna tider får ske högst 12 dygn per år.

Bolaget ska snarast informera Gällivare kommun, tillsynsmyndigheten och allmänheten när en avvikelse har skett från ovan angivna tider. Informationen till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga genom e-postmeddelande.

3.2. Bolaget ska i god tid innan produktions- och tunnelsprängning på lämpligt sätt informera allmänheten om var och när sprängning kommer att äga rum vid respektive tillfälle samt vilka geografiska områden som vid tillfället kan komma att påverkas av ljud och vibrationer till följd av sprängning. Information till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats.

Vibrationer till följd av sprängning

3.3. Sprängningar ska genomföras så att vibrationer och olägenheter till följd av dessa minimeras utanför industriområdet.

Vibrationer till följd av sprängning i gruvan får inte medföra högre svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i bostäder, förskolor, skolor och vårdboenden än nedan angivna värden.

Tidpunkt		Värde som i varje mätpunkt inte får överskridas vid mer än 3 % av de dygn då sprängning genomförs, räknat per kalenderår och mätpunkt	Värde som inte får överskridas
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	8 mm/s
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	3 mm/s	6 mm/s

För förskolor och skolor ska nivåerna tillämpas för de tidpunkter då lokalerna används för det ändamålet.

Vibrationsmätning ska utföras triaxiellt och redovisas som komponentmax, PCPV. I övrigt ska mätning, placering av mätpunkter i byggnader och instrumentspecifikation följa relevant svensk standard, för

närvarande SS 4604866:2011.

Villkoret gäller under förutsättning att detaljplanen inte har pekat ut annan markanvändning än ovan angivna ändamål.

Mätpunkter och information

3.4. För kontroll av vibrationer till följd av sprängning ska mätpunkter finnas utanför industriområdet i områden där vibrationer över 1,5 mm/s kan förväntas. Mätpunkter ska placeras så att de är representativa för de byggnader som ingår i det område som omfattas av respektive mätpunkt. Bolaget ska tydligt dokumentera respektive mätpunkts yttäckning.

Placering av nya mätpunkter, ändrad placering av befintliga mätpunkter, avveckling av mätpunkter och förändring av respektive mätpunkts yttäckning ska ske efter samråd med tillsynsmyndigheten.

3.5. Bolaget ska ta fram en väl underbyggd och långsiktig plan över placering och avveckling av mätpunkter för mätning av vibrationer. Planen ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun. Av planen ska framgå de överväganden och prognoser som planen grundar sig på. Planen ska, senast sex månader efter att tillståndet har tagits i anspråk, ges in till tillsynsmyndigheten. Planen ska uppdateras när det sker förändringar i verksamheten som är av betydelse för mätning och kontroll av vibrationer.

3.6. Bolaget ska tillhandahålla tydlig information till allmänheten, tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun avseende förekommande mätpunkter för mätning av vibrationer och respektive mätpunkts yttäckning. Informationen ska även innehålla en kartredovisning. Information till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga genom e-postmeddelande.

4. Seismisk aktivitet

Vibrationer till följd av seismisk aktivitet

4.1. Verksamheten ska bedrivas så att uppkomst av skalv till följd av gruvbrytningen minimeras utanför industriområdet.

Högsta svängningshastighet till följd av seismisk aktivitet, mätt som komponentmax (PCPV), vid bostäder, vårdboenden, förskolor och skolor får inte överstiga nedan angivna värden

Tidpunkt		Värde som inte får överskridas vid totalt fem tillfällen eller fler per år, räknat per mätpunkt under två efterföljande kalenderår	Värde som inte får överskridas vid totalt åtta tillfällen eller fler, räknat per mätpunkt och kalenderår
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	6 mm/s
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	3 mm/s	3 mm/s

Två eller fler överskridanden av ovanstående värden, under ett kalenderdygn, ska anses utgöra ett och samma tillfälle. För förskolor och skolor ska nivåerna tillämpas för de tidpunkter då lokalerna används för det ändamålet.

Tillsynsmyndigheten får, på begäran av bolaget, medge avsteg från begränsningsvärdena i enskilda fall. Bolaget ska informera berörda när avsteg har medgetts.

Mätning ska ske enligt relevant standard, för närvarande DIN 4150-3.

Villkoret gäller under förutsättning att detaljplanen inte har pekat ut annan markanvändning än ovan angivna ändamål.

Mätpunkter och information seismisk aktivitet

4.2. För kontroll av vibrationer till följd av seismisk aktivitet ska mätpunkter finnas utanför industriområdet där vibrationer över 1,5 mm/s kan förväntas. Vad som anges i villkoret 3.4-3.5 ska även gälla för mätpunkter avseende vibrationer från seismisk aktivitet. För det fall mätpunkter för vibrationer från seismisk aktivitet och sprängning inte är gemensamma ska det tydlig framgå av dokumentationen.

4.3. Vad som anges i villkoret 3.6 om information om mätpunkter för vibrationer ska även gälla för mätpunkter för vibrationer från seismisk aktivitet.

4.4. Om bolagets prognoser gällande seismiska aktivitet tydligt talar för att det kan komma att uppstå en ökad aktivitet av seismiska händelser eller en mer omfattande seismisk aktivitet som kan leda till vibrationer, ska bolaget på lämpligt sätt informera allmänheten om prognosen samt vilka geografiska områden som bedöms kan komma att påverkas av vibrationer. Vidare ska Gällivare kommun och tillsynsmyndigheten informeras. Information till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga genom e-postmeddelande.

4.5. Vid seismiska händelser ska allmänheten, tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun informeras om händelsen och om vilka vibrations-nivåer som uppmätts i samhället. Information till allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga lämnas genom e-postmeddelande.

Kravet på information enligt första stycket omfattar seismiska händelser som uppfyller något av nedanstående kriterier.

- Två eller fler vibrationsmätare i samhället har registrerat en nivå överskridande 1,5 mm/s
- Lokal magnitud ≥1,5

- Skador i gruvan
- Ett flertal personer kontaktar bolaget

5. Markdeformationer

Påverkan till följd av markdeformationer

5.1. Utanför industriområdet får markytan inom ett avstånd av 100 meter från gränsen till bostadsfastigheter i Malmberget och Koskullskulle, helt eller delvis inte påverkas mer än 2 ‰ vertikalt eller 3 ‰ horisontellt till följd av gruvbrytningen. Med bostadsfastighet avses fastighet som är bebodd och som enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152) är taxerad som småhusenhet, hyreshusenhet eller ägarlägenhetsenhet.

Påverkan på markytan anses verifierad när deformationen enligt ovan uppmätts mellan två intilliggande mätpunkter och kvarstår vid en uppföljande extra mätning.

Mätning av markpåverkan ska genomföras minst fyra gånger per år. Efter varje genomförd mätning ska resultaten redovisas till tillsynsmyndigheten inom sex veckor från genomförd mätning.

Tillsynsmyndigheten får, om det föreligger särskilda skäl, på begäran av bolaget medge undantag för enskilda fastigheter beträffande begränsningsvärdena. Tillsynsmyndigheten får, på begäran av bolaget, även besluta om ändring i fråga om mätmetod och mätfrekvens samt uppföljningen i övrigt av markdeformationer.

Information om prognoser för markdeformationer

5.2. Vid uppdatering av bolagets prognos för markdeformationer ska bolaget snarast informera tillsynsmyndigheten, Gällivare kommun och allmänheten om den uppdaterade prognosen. Av informationen ska tydligt framgå skillnader mot tidigare prognos och om nya geografiska områden kan komma påverkas enligt den uppdaterade prognosen. Information till

allmänheten ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats och till övriga lämnas genom e-postmeddelande.

6. Diffus damning och partiklar i omgivningen

6.1. Verksamheten ska bedrivas och arbeten utföras så att uppkomst av diffus damning utanför industriområdet minimeras. Bolaget ska vidta skäliga åtgärder för att undvika störningar för omgivningen till följd av diffus damning.

6.2. Bolaget ska ha en dokumenterad rutin över hur dammbekämpningsarbetet ska genomföras. Rutinen ska minst omfatta förebyggande respektive avhjälpande åtgärder.

Rutinen ska ges in till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet har tagits i anspråk och den ska uppdateras när det sker förändringar i verksamheten som är av betydelse för dammbekämpnings-arbetet.

Bolaget ska lämna information till allmänheten om sitt arbete med dammbekämpning. Informationen ska åtminstone lämnas genom publicering på bolagets webbplats.

6.3. Bolaget ska i samband med miljörapporteringen redovisa en samman-ställning av arbetet med åtgärder för att undvika störning till följd av damning. Redovisningen ska omfatta uppföljning av genomförda åtgärder, sammanställning av eventuella klagomål och en beskrivning av planerade åtgärder.

6.4. Lagring och hantering av rågods från gruvan, finfraktion till betong-tillverkning, tillsatsmedel, fines, järnsvamp, apatitkoncentrat och pellets (exklusive pellets på upplag) ska, senast fyra (4) år efter att tillståndet har tagits i anspråk, ske i slutna utrymmen med kanaliserade utsläpp.

Undantag från kravet på slutna utrymmen och kanaliserade utsläpp får ske efter anmälan till tillsynsmyndigheten.

6.5. Bolaget ska, utanför industriområdet, genomföra kontinuerlig mätning i utomhusluft av partiklar (PM2,5 och PM10) och stoftmätning med NILU-provtagare (eller annan motsvarande provtagningsmetod). Mätpunkternas placering ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

7. Utsläpp till luft från pelletsverk m.m.

Svaveldioxid från pelletsverk

7.1. Årligt utsläpp till luft av svavel, räknat som svaveldioxid, från rökgaskanaler i pelletsverken, får högst uppgå till 220 ton per år sammanlagt för båda pelletsverken.

7.2. Utsläpp till luft av svavel, räknat som svaveldioxid från rökgaskanaler i pelletsverken, får som månadsmedelvärde inte överstiga 0,03 kg per ton producerad pellets i vart och ett av pelletsverken.

Begränsningsvärdet ska innehållas minst tio månader per kalenderår. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från begränsningsvärdet för ytterligare två månader till följd av ombyggnads- eller reparationsarbeten.

Fluorväte från pelletsverk

7.3. Årligt utsläpp till luft av fluorföreningar, räknat som fluorväte, HF, från rökgaskanaler i pelletsverken får högst uppgå till 20 ton per år sammanlagt för båda pelletsverken.

7.4. Utsläpp till luft av fluorföreningar, räknat som fluorväte, HF, till luft från rökgaskanaler, får inte överstiga 0,004 kg per ton producerade pellets i vart och ett av pelletsverken.

Begränsningsvärdet ska innehållas minst tio månader per kalenderår.

Tillsynsmyndigheten får medge undantag från begränsningsvärdet för ytterligare två månader till följd av ombyggnads- eller reparationsarbeten.

Klorväte från pelletsverk

7.5. Årligt utsläpp till luft av klorföreningar, räknat som klorväte, HCl, från rökgaskanaler i pelletsverken får uppgå till högst 30 ton per år sammanlagt för båda pelletsverken.

7.6. Utsläpp till luft av klorföreningar till luft, räknat som klorväte, HCl, från rökgaskanaler i vart och ett av pelletsverken, får inte överstiga 0,004 kg per ton producerade pellets.

Begränsningsvärdet ska innehållas minst tio månader per kalenderår. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från begränsningsvärdet för ytterligare två månader till följd av ombyggnads- eller reparationsarbeten.

Stoft från pelletsverk m.m.

7.7. Årligt utsläpp av stoft till luft från pelletsverk, sovringsverk, anrikningsverk, specialproduktverk, apatitverk, gruva samt lagerlokaler och transportband med kanaliserade utsläpp får inte överstiga 180 ton per år sammanlagt.

Begränsningsvärdet börjar gälla fyra (4) år från den dag denna dom har tagits i anspråk. Fram till denna tidpunkt får det årliga utsläppet till luft av stoft uppgå till högst 220 ton.

7.8. Utsläpp till luft av stoft från pelletsverken får som månadsmedelvärde per verk inte överstiga 0,05 kg per ton producerad pellets.

Begränsningsvärdet ska innehållas under minst tio månader per kalenderår. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från begränsningsvärdet för ytterligare två månader till följd av ombyggnads- eller

reparationsarbeten.

Villkoret börjar gälla fyra (4) år från den dag denna dom har tagits i anspråk. Fram till denna tidpunkt får utsläpp av stoft som riktvärde* och månadsmedelvärde inte överstiga 0,05 kg per ton producerad pellets och verk.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

7.9. Stofthalten till luft från kanaliserade utsläpp vid sovringsverk, special-produktverk, anrikningsverk, apatitverk och gruva får inte överstiga följande värden.

Anläggning	*Stofthalt*
Sovringsverk (befintligt)	10 mg/Nm^3
Sovringsverket (nytt)	5 mg/Nm^3 vid 97 % av dygnen
Specialproduktverk	10 mg/Nm^3
Anrikningsverk	5 mg/Nm^3
Apatitverk	5 mg/Nm^3
Gruva	10 mg/Nm^3

Kontroll av utsläpp till luft

7.10. Utsläpp av svaveldioxid, fluor- och klorföreningar (räknat som fluorväte, HF, och klorväte, HCl) enligt villkor 7.1-7.6 ska kontrolleras med kontinuerligt registrerande mätinstrument.

7.11. Utsläpp av stoft från pelletsverken enligt villkor 7.7-7.8 ska kontrolleras med kontinuerligt registrerande mätinstrument. För andra punktkällor än rökgaskanalerna gäller detta fyra (4) år från att tillståndet har tagits i anspråk och fram till dess ska kontroll av utsläpp ske genom mätning minst två gånger per år samt vid förändringar i verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

7.12. För utsläpp av stoft enligt villkor 7.7 och 7.9 från befintligt sovringsverk, specialproduktverk, anrikningsverk, apatitverk och gruva ska kontroll av

utsläpp ske genom mätning minst fyra gånger per år. För utsläpp av stoft enligt villkor 7.7 från lagerlokaler och transportband ska kontroll av utsläpp ske genom mätning minst två gånger per år.

Utsläpp av stoft från nytt sovringsverk enligt villkor 7.7 och 7.9 ska kontrolleras med kontinuerligt registrerande mätinstrument.

Kontroll av samtliga utsläppshalter ska alltid utföras vid förändringar i verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

8. Utsläpp till luft från direktreduktionsanläggning

Legionella

8.1. Verksamheten vid direktreduktionsanläggningen och vätgasproduktionsanläggningen ska bedrivas så att tillväxten av bakterien Legionella sp. minimeras genom förebyggande åtgärder och hantering av risker. En plan för hanteringen av risker med Legionella sp. ska presenteras för tillsynsmyndigheten senast två månader innan anläggningen tas i drift. Under arbetet med planen ska bolaget samråda med tillsynsmyndigheten.

Varje aktivt kyltorn ska provtas för Legionella sp. minst fyra gånger per år varav minst ett prov per kyltorn ska tas under sommarmånaderna (juni-augusti). Provtagningspunkter ska bestämmas efter samråd med tillsynsmyndigheten och dokumenteras i för verksamheten aktuellt kontrollprogram.

Vid positivt prov som överstiger 10 000 cfu/l Legionella sp. ska tillsynsmyndigheten underrättas skyndsamt och en översyn gällande risker och åtgärder vidtas. Uppföljande prover ska tas minst en gång i veckan för aktuellt kyltorn till dess att tillsmyndigheten beslutar om annan frekvens (inklusive återgång till normal provtagningsfrekvens).

8.2. Bolaget ska installera SCR (selektiv katalytisk reduktion) för rening av kväveoxider till luft från direktreduktionsanläggningen om processgasen värms genom förbränning av vätgas.

9. Grundvatten

9.1. Senast när klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten ska de åtgärder som framgår av villkor 9.2-9.5 vara på plats och i drift. Tillsynsmyndigheten får medge avsteg av mindre betydelse från åtgärderna i villkoren under förutsättning att syftet med åtgärderna uppfylls.

9.2. Läckagevatten från sand- och klarningsmagasinet ska samlas upp och avledas till klarningsmagasinet i syfte att begränsa påverkan på grundvattenförekomsten (f.n. benämnd Koskullskulle). Uppsamling ska ske genom pumpning från brunnar som anläggs i området mellan klarningsmagasinet och grundvattenförekomsten. Den exakta placeringen av brunnarna bestäms utifrån platsspecifika förhållanden och ska redovisas för tillsynsmyndigheten. Vid behov kan pumpbrunn flyttas efter samråd med tillsynsmyndigheten.

9.3. Bolaget ska följa upp och övervaka halter i grundvatten, grundvattennivåer och återpumpat flöde. Provtagning ska ske minst fyra gånger per år fördelat över året. Uppföljning och övervakningen ska specificeras i ett särskilt kontrollprogram (se villkor 18.4).

9.4. Kontrollpunkter för uppföljning och övervakning av halter i grundvatten ska placeras på sådant sätt att de så långt som möjligt ger en representativ helhetsbild av förhållandena i den aktuella delen av grundvattenförekomsten. Vid behov kan kontrollpunkt flyttas efter samråd med tillsynsmyndigheten.

9.5. Halterna i grundvattenförekomsten för ämnena som anges i villkor 9.6 ska, fram till dess begränsningsvärdet enligt villkoret blivit gällande, årligen rapporteras till tillsynsmyndigheten. Om det av rapporteringen framgår att årsmedelvärdet för något ämne, beräknat för samtliga kontrollpunkter, överskrider föregående års rapporterade årsmedelvärde ska bolaget utan dröjsmål utreda orsaken till överskridandet. Om det av utredningen inte framgår att överskridandet orsakats av naturliga variationer eller annat förhållande som inte har någon koppling till skyddsåtgärden ska denna justeras eller kompletteras av bolaget för att tillse att syftet med åtgärden uppnås.

9.6. Koncentrationerna i grundvattenförekomsten belägen mellan sand- och klarningsmagasin och Lina älv, f.n. benämnd Koskullskulle, får inte överskrida nedan angivna begränsningsvärden beräknat som gemensamt kvartalsmedelvärde för kontrollpunkterna som ska placeras enligt villkor 9.4.

Ämne	*Begränsningsvärde*	*Enhet*
Ammonium (NH_4-N)	0,5	mg/l
Arsenik (As)	5	µg/l
Bly (Pb)	5	µg/l
Kadmium (Cd)	0,5	µg/l
Klorid	100	mg/l
Konduktivitet	150	mS/m
Koppar (Cu)	500	µg/l
Krom (Cr)	25	µg/l
Nickel (Ni)	20	µg/l
Nitrat (NO_3-N)	50	mg/l
Sulfat	100	mg/l
Zink (Zn)	500	µg/l

Angivna begränsningsvärden gäller efter utgången av det kalenderår då det gemensamma årsmedelvärdet för respektive ämne första gången underskrider angivet begränsningsvärde eller senast fem (5) år efter det att

åtgärderna enligt villkor 9.1 ska vara i drift. Tillsynsmyndigheten får medge förlängning av fristen med ett (1) år i taget för respektive ämne.

10. Utsläpp till vatten

Bräddning

10.1. Efter att klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten, dock senast tre (3) år efter att tillståndet har tagits i anspråk, får bräddning inte ske i sådan omfattning att andelen bräddvatten i Lina älv överskrider nedan angivna gränser. Tiden får förlängas efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Förlängning får medges med ett (1) år i taget, i totalt högst två (2) år

- 7 % som löpande veckomedelvärde
- 4 % som årsmedelvärde per kalenderår, beräknat som total bräddad volym dividerad med totalt bakgrundsflöde i Lina älv under de dygn som bräddning sker.

Bakgrundsflödet i älven ska bestämmas genom kontinuerlig mätning i MVA02 eller annan motsvarande mätstation uppströms bolagets verksamhet, som har trätt i dess ställe.

Vid driftsstörning på flödesmätaren, t.ex. vid isbildning, får uppmätta värden korrigeras med hjälp av beräknade flöden från lokalt anpassad modell.

Det löpande veckomedelvärdet får överskridas maximalt två gånger per år, dock får dygnsmedelvärdet aldrig överskrida 10 %.

Flödesproportionell provtagning

10.2. Senast ett år efter att tillståndet har tagits i anspråk ska provtagning av bräddat vatten ske flödesproportionellt och göras med en automatisk

provtagare. Analys av alla villkorssatta parametrar ska göras av dygnsprover alla dagar bräddning pågår om inget annat anges i villkoren.

Vid driftstörning på den automatiska provtagaren får prov tas manuellt. Prov ska tas varje dygn som bräddning pågår.

När tillståndet har tagits i anspråk och till dess att automatisk provtagare installerats ska provtagning av bräddat vatten göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

Processkemikalier

10.3. Koncentrationen Atrac i bräddvattnet får som månadsmedelvärde inte överstiga 8,8 µg/l.

Mätning i utgående vatten ska under de första tre månaderna efter att apatitverket tagits i drift ske en gång per vecka. De efterföljande tre månaderna ska provtagning ske en gång varannan vecka. Därefter ska provtagning ske en gång per månad.

Villkoret träder i kraft då apatitverket tagits i drift.

Ammoniumkväve

10.4. Halterna i bräddvattnet från klarningsmagasinet av ammoniumkväve (NH_4-N) får inte överstiga i tabellen angivna värden.

Period	*Årsmedelvärde (mg/l)*	*Maxhalt (mg/l)*
Sommar (1 jun – 30 sept)	2	4
Övriga delar av året	6	10

Fram till dess en ny utsläppsanordning anlagts enligt villkor 11.2 ska följande gälla.

Halten ammoniak, uttryckt som ammoniakkväve (NH_3-N), får som års-

medelvärde inte överstiga 2,2 µg/l i vatten som bräddas från klarnings-magasinet till Lina älv. Den maximalt tillåtna halten får vid varje enskilt provtagningstillfälle inte överskrida 15 µg/l. Kontroll ska ske genom att halten fri ammoniak beräknas, med utgångspunkt från halten ammoniumkväve i bräddvatten samt pH-värde och temperatur i Lina älv, uppströms bolagets verksamhet.

Suspenderade ämnen

10.5. Halten suspenderade ämnen i bräddvattnet från klarningsmagasinet får som månadsmedelvärde och årsmedelvärde inte överstiga 5 mg/l. Månads-medelvärdet ska innehållas minst tio månader per kalenderår.

Villkoret trädet i kraft när klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten. Till dess gäller att halten suspenderade ämnen inte får överstiga 10 mg/l som månads-medelvärde och årsmedelvärde. Månadsmedelvärdet ska innehållas minst tio månader per kalenderår.

Rening av bräddvatten från uran

10.6. Bolaget ska senast tre (3) år efter att tillståndet tas i anspråk installera och ta i drift en anläggning för rening av uran i utgående bräddvatten.

Anläggningen ska utformas för rening av 400 m^3 bräddvatten/timme med kemisk fällning, flockning och sedimentering i ett steg. Vidare ska anläggningen utformas med en efterföljande pilotanläggning för 20 m^3 vatten/timme med kemisk fällning, flockning och sedimentering med tillsats av aktivt kol.

Anläggningen ska vara möjlig att bygga ut för rening av större och/eller andra flöden.

Efter godkännande av tillsynsmyndigheten får annan teknisk lösning

tillämpas under förutsättning att den kan visas ha minst motsvarande reningskapacitet.

11. Skyddsåtgärder för ytvatten

Intag av ytvatten

11.1. Efter att klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten får uttag (bortledning) av vatten från Lina älv ske endast under perioden fr.o.m. maj t.o.m. december.

Inblandning av bräddvatten i Lina älv

11.2. Bolaget ska senast två (2) år efter att tillståndet har tagits i anspråk vidta en åtgärd, utanför industriområdet, som innebär att inblandningen av bräddvattnet från klarningsmagasinet sker i omedelbar anslutning till utsläppet till Lina älv (ny utsläppsanordning). Tiden för genomförandet av åtgärden får förlängas med högst ett (1) år efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

Åtgärden ska utformas så att den inte medför erosion eller dämning som kan påverka vattenmiljön på något sätt av betydelse eller utgör vandringshinder för fisk. Bolaget ska vidare tillse att åtgärden inte medför att allmänhetens tillgång hindras eller att livsvillkoren för djur eller växtarter förändras väsentligt inom strandskyddat område.

Bolaget ska senast en månad innan arbeten påbörjas, eller inom den kortare tid som tillsynsmyndigheten godkänner, redovisa för tillsynsmyndigheten utformningen av åtgärden och vilka skyddsåtgärder som planeras att vidtas vid anläggandet.

Anläggningsarbeten i Lina älv, Naalojärvi och Naalojärvibäcken

11.3. Arbeten i Lina älv för anläggande av ny utsläppsanordning får endast bedrivas under perioden 15 juli - 15 september.

11.4. Arbeten och åtgärder vid Lina älv, Naalojärvi och Naalojärvibäcken ska utföras på ett sådant sätt att grumling minimeras och så att risken för spridning av föroreningar minimeras.

11.5. Drivmedel och andra kemikalier som används för arbetena ska förvaras på sådan plats och på sådant sätt att risken för förorening av vattnet minimeras.

Uppställning, lagring, tankning och service av arbetsmaskiner och fordon i samband med arbeten ska ske på ett sådant sätt att spill och läckage fångas upp och inte kan förorena miljön.

Saneringsutrustning för hantering av spill av olja och andra skadliga ämnen ska finnas tillgänglig i anslutning till arbetsområdet.

11.6. Maskiner som används i eller i omedelbar anslutning till vattenområde ska så långt möjligt ha miljövänlig hydraulolja i hydraulsystemet.

11.7. Uppläggning av muddermassor och annat material vid arbeten i Lina älv, Naalojärvi och Naalojärvibäcken ska under arbetenas genomförande ske på sådan plats och på sådant sätt att risken för förorening av vattnet minimeras. Material ska så långt möjligt återanvändas vid arbetena. Material som inte kan återanvändas samt eventuella överskottsmassor ska omhändertas inom verksamheten eller, i förekommande fall, omhändertas av godkänd mottagare.

12. Naturmiljö och artskydd

<u>Avsänkning och återställning av Naalojärvi och Naalojärvibäcken</u>

12.1. Utloppet från Naalojärvi till Naalojärvibäcken ska utformas så naturlikt som möjligt och anpassas till de fysiska förutsättningarna på platsen. Vid avsänkning och återställning av sjön Naalojärvi ska konnektiviteten till uppströms liggande bäckar säkerställas när de bäckar som innan

avsänkningen legat under vatten i sjön återskapas.

Planeringen och projekteringen av återställningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

12.2. Bolaget ska säkerställa att belastningen av förorenande ämnen på sjön Naalojärvi minskar efter att invallning, för att hindra diffust läckage från sandmagasinets dammdel A-B, har genomförts. Uppföljningen av åtgärden ska minst omfatta övervakning av vattenkemiska och biologiska parametrar i sjön Naalojärvi.

Skyddsåtgärder för fåglar under häckningsperiod

12.3. Skogsavverkning för nya anläggningsdelar som omfattas av den ansökta verksamheten ska utföras utanför fåglarnas mest intensiva häcknings-period, 1 maj till 31 juli. Skogsavverkning får dock ske under den angivna perioden om det är uppenbart att området saknar häckande fåglar eller fågelbon som kan antas komma att återanvändas.

12.4. Bon för fåglar och bon som kan komma att återanvändas får inte tas bort under häckningsperioden 1 maj till 31 augusti.

12.5. För att minska påverkan på häckande fåglar ska arbeten i området vid sjön Naalojärvi påbörjas innan den 1 april. Pålningsarbeten vid Naalojärvi får inte utföras under den mest intensiva häckningsperioden, 1 maj till 31 juli.

12.6. Bolaget ska undanta två områden i planerade lokaler för deponering av sidoberg i syfte att bevara vissa häckningsmiljöer. Sidobergsdeponering får inte ske i direkt angränsande områden under häckningsperioden 1 april till 31 augusti.

Utterpassager

12.7. Bolaget ska anlägga en utterpassage där Naalojärvibäcken korsar Linaälvsvägen.

13. Rennäring

13.1. Bolaget ska vidta skäliga åtgärder för att minimera intrång och skador som verksamheteten kan innebära för renskötseln.

13.2. Det åligger bolaget att regelbundet erbjuda Báste čearru/Baste sameby och Gällivare skogssameby att samråda om skäliga åtgärder samt att eftersträva efter bästa förmåga att avtal om dessa kommer till stånd med samebyarna.

13.3. Inför anläggandet av de i tillståndsansökan nya anläggningarna för framställning av fossilfri järnsvamp och apatitkoncentrat ska bolaget erbjuda Gällivare skogssameby samråd kring tillkommande transporter där behov av åtgärder för samebyns renskötsel identifieras. För det fallet att samebyn begär det ska en samrådsplan för anläggningsskedet tas fram.

13.4. Bolaget ska särskilt erbjuda Báste čearru/Baste sameby att samråda inför att anläggningsarbeten ska utföras vid dammvallar kring sand- och klarningsmagasin, vid sjön Naalojärvi samt Naalojärvibäcken och vid Lina älv. Samrådet ska syfta till att identifiera behov av åtgärder för samebyns renskötsel och skäliga åtgärder som kan minska de störningar som kan uppstå för samebyn till följd av anläggningsarbeten.

14. Kemikalier, avfall och riskhantering

Val av bindemedel

14.1. Som bindemedel får endast användas bentonit eller annat likvärdigt material. Tillsynsmyndigheten får medge undantag för försök med andra material.

Kemikaliehantering och avfall

14.2. Hantering av kemikalier och avfall ska ske på ett sådant sätt att risken för förorening av mark och vatten minimeras.

14.3. Lagring av flytande kemikalier och flytande farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd eller annan utrustning som förhindrar att invallningen fylls med dagvatten. Invallningen ska inrymma det största förvaringskärlets volym samt 10 procent av de övriga förvaringskärlens sammanlagda volym. Dubbelmantlade behållare, eller annan lösning som ger motsvarande skydd mot spill och läckage, får användas i stället för invallning. Lagringen ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand.

Säkerhetsrapport

14.4. Bolaget ska ge in en uppdaterad säkerhetsrapport och intern plan för räddningsinsatser till tillsynsmyndigheten. Ingivande ska ske senast sex månader innan ökad mängd av farliga ämnen tas in i gruv- och förädlingsverksamheten och senast sex månader innan respektive tillkommande anläggning som berörs av Sevesolagstiftningen tas i drift.

Tillsynsmyndigheten får medge annan tidpunkt för inlämnande.

Beredskap

14.5. Verksamheten ska utformas och drivas så att nödvändig beredskap finns för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor eller miljön.

14.6. Bolaget ska, från och med den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer, hålla eller bekosta en räddningsstyrka som ska ha beredskap och förmåga att hantera och vidta åtgärder för att hindra eller begränsa brand, läckage av gas, explosion och andra allvarliga tillbud eller olyckor med risk för skador på människor eller miljön.

Bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och den kommunala räddningstjänsten för att säkerställa att verksamheten har en relevant beredskap och förmåga att hantera olyckor.

Vätgasläckage

14.7. Bolaget ska utforma, driva och underhålla direktreduktionsanläggning och vätgasproduktionsanläggning så att risken för läckage av vätgas vid produktion, lagring och hantering minimeras.

15. Dammsäkerhet och varningssystem

Dammbyggnation

15.1. Deponering av anrikningssand får endast ske intill en mängd om högst 2,2 miljoner ton per år.

Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när den första påbyggnaden av sandmagasinets dammar med stöd av denna tillståndsdom (enligt utåtmetoden) har färdigställts. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att påbyggnaden uppfyller de krav som ställs enligt detta tillstånd och enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall. När tillsynsmyndigheten bedömt att kraven är uppfyllda ska myndigheten underrätta verksamhetsutövaren om detta. Efter tillsynsmyndighetens underrättelse om att kraven är uppfyllda får deponering av anrikningssand ske utan årlig maxbegränsning.

15.2. Inför byggstart av den första påbyggnaden av sandmagasinets dammar enligt utåtmetoden respektive byggstart för utökning och påbyggnad av klarningsmagasinet, ska bolaget redovisa den slutliga utformningen av de planerade åtgärderna till tillsynsmyndigheten.

Redovisningen ska minst omfatta slutlig utformning av pumpanläggning,

filter, tätkärna och stödfyllning för sand- och klarningsmagasinets dammar.

15.3. Besiktningsresultat av anläggningsarbeten, vid påbyggnad och ombyggnation av sand- och klarningsmagasin, ska lämnas in till tillsynsmyndigheten vid tidpunkt som bestäms i samråd med tillsynsmyndigheten.

Övervakning

15.4. Bolaget ska säkerställa att pumpanläggningen med tillhörande ledningar vid sand- och klarningsmagasinet är i kontinuerlig och driftsäker funktion samt att redundans finns. För att säkerställa detta ska åtminstone reservkraft, en reservpump, en reservledning per pump samt kritiska reservdelar finnas tillgängliga.

Dokumenterade rutiner för övervakning, tillsyn och förebyggande underhåll av pumpanläggning med tillhörande ledningar, reservkraft, reservpump och reservdelar ska finnas och tillämpas.

15.5. De dammar i verksamheten där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri (damm A-F) ska vara försedda med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående och pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt.

Varningssystem

15.6. För varning av människor vid bostäder och andra byggnader där människor kan vistas mer än tillfälligt, där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri i damm A-F, ska ett särskilt varningssystem i form av ljudsändare installeras som kan höras inomhus och utomhus. Det särskilda varningssystemet ska kunna

aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Installationen ska vara genomförd senast två år efter att domen vunnit laga kraft.

15.7. För varning av trafikanter på väg 860, E45 och E10, där det i händelse av dammhaveri i damm A-F har bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid överströmning/bortspolning av vägen, ska särskilda varningssystem i form av fasta ljussignaler installeras. De särskilda varningssystemen ska kunna aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Installationen ska ske i samråd med Trafikverket/väghållaren och vara genomförd senast två år efter att domen vunnit laga kraft.

16. Energihushållning

16.1. Åtgärder ska i skälig utsträckning vidtas för att effektivisera energianvändningen i verksamheten.

Bolaget ska ta fram en energihushållningsplan och lämna in den till tillsynsmyndigheten. I planen ska redovisas vilka energihushållningsåtgärder och bränsleval som är tekniskt möjliga att genomföra, åtgärdernas effekter och kostnader, vilka åtgärder bolaget avser att vidta och motivering till varför övriga redovisade åtgärder inte är rimliga.

Planen ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har vunnit laga kraft. Tillsynsmyndigheten får medge att energihushållningsplanen ska ges in efter att domstolen har avslutat prövningen av den uppskjutna frågan om energihushållning (uppskjuten fråga nr 9). Planen ska därefter revideras fortlöpande och ges in till tillsynsmyndigheten vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Bolaget ska årligen i samband med ingivande av miljörapporten till tillsynsmyndigheten redovisa det gångna årets arbete med energihushållning, hur planen följts och vilka eventuella justeringar av planen

som bolaget avser att göra under det kommande året.

17. Avfall, efterbehandling och ekonomisk säkerhet

Avfallshanteringsplan

17.1. En uppdaterad avfallshanteringsplan enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall ska skickas in till tillsynsmyndigheten senast två år efter att tillståndet har vunnit laga kraft eller inom den längre tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. Den uppdaterade avfallshanteringsplanen ska även innehålla en karakterisering av gruvslammet.

Deponering av sidoberg

17.2. Allt sidoberg som inte används i anläggningsarbeten eller produkter eller som rågods till framställning av apatitkoncentrat ska, som en del i efterbehandlingen, deponeras i någon av följande håligheter.

Kaptensgropen, Alliansen, Dennevitz, Parta, Viri, Johan, Välkomma, Baron, Hermelin Johannes, Hens, Västra Johannes, Skåne, Josefina, Uppland, Printzsköld och Selet.

När det på grund av säkerhetsskäl, väderlek, risk för damning eller produktionsrelaterade störningar är olämpligt att deponera sidoberg i någon av angivna håligheter får sidoberget istället deponeras i reservdeponi vid Tingvallskulle.

Efterbehandlingsplan

17.3. En slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling. Planen ska ta hänsyn till den framtida markanvändningen, bland annat förutsättningarna för renskötsel i området. Samråd i denna fråga ska ske med Báste čearru/Baste sameby.

Ekonomisk säkerhet

17.4. Bolaget ska ställa en ekonomisk säkerhet för fullgörande av efterbehandling och andra återställningsåtgärder av verksamheten som verksamheten kan föranleda. Beloppet ska uppgå till 1 340 miljoner kronor (1 340 000 000 kronor).

När säkerheten ska ställas ska beloppet räknas upp med konsumentprisindex. Januari månad 2022 ska utgöra basmånad och uppräkning ska ske mot senaste gällande konsumentprisindex per den dag säkerheten ges in till domstolen.

Tillståndet får tas i anspråk först efter att mark- och miljödomstolen godkänt säkerheten. Efter godkännande av mark- och miljödomstolen ska säkerheten förvaras av Länsstyrelsen i Norrbottens län.

En uppräkning av den utställda och gällande säkerheten enligt konsumentprisindex ska genomföras vart femte år med basår 2026 varpå tillkommande säkerhet vid behov ska inlämnas till domstolen för godkännande.

18. Information och kontroll

Årligt informationsmöte

18.1. Bolaget ska vid minst ett tillfälle per år lämna aktuell information till allmänheten rörande miljöpåverkan från bolagets verksamhet i Malmberget. Det ska i samband med detta finnas möjlighet att ställa frågor. Bolaget avgör i övrigt formerna för informationstillfället.

Avvecklingsplan

18.2. Bolaget ska ha en utarbetad och väl underbyggd plan över vilka bostäder och bostadsområden som bolaget bedömer, inom överskådlig tid, oundvikligen kommer att påverkas på ett betydande sätt till följd av bolagets gruvverksamhet i Malmberget och vilka därför måste avvecklas

eller påtagligt förändras.

Planen ska ha sin grund i uppgifter om samtliga effekter på människors hälsa och miljön som bolagets verksamhet ger upphov till, både direkt och indirekt. Planen ska innehålla uppgifter om när i tiden och var och hur en sådan påtaglig påverkan med en hög grad av sannolikhet bedöms äga rum samt om när en avveckling eller förändring av bostäder och bostadsområden på grund av dessa effekter måste äga rum.

Uppdateringar av planen ska göras i samråd med Gällivare kommun. En uppdaterad plan ska ges in till tillsynsmyndigheten senast den 31 december 2027. Planen ska därefter uppdateras minst vart femte år och omgående ges in till tillsynsmyndigheten. Information till allmänheten om avvecklingsplanen ska åtminstone publiceras på bolagets webbplats.

Kontrollprogram

18.3. Ett program för kontroll avseende byggnadsskedet för planerade tillkommande anläggningar och ändring av befintliga anläggningar ska upprättas och redovisas för tillsynsmyndigheten senast en månad innan mark- och anläggningsarbeten för respektive anläggning påbörjas.

18.4. Ett kontrollprogram avseende övervakning och uppföljning av åtgärden gällande grundvatten enligt villkor 9.1 – 9.6 ska utformas i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader före åtgärderna ska vara i drift enligt villkor 9.1.

18.5. Kontrollprogrammet avseende driften av verksamheten ska revideras, i samråd med tillsynsmyndigheten, så att det omfattar även planerad ny, ändrad och utökad verksamhet. Det reviderade programmet ska redovisas för tillsynsmyndigheten senast tre månader innan någon av de tillkommande anläggningarna respektive ändrade anläggningarna tas i drift.

18.6. I kontrollprogrammen ska åtminstone anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

19. Underrättelseskyldighet

19.1. Bolaget ska skriftligen anmäla till tillsynsmyndigheten när

a) tillståndet tas i anspråk.

b) när reningsanläggningen enligt villkor 10.6, direktreduktions-anläggningen, vätgasproduktionsanläggningen respektive apatitverket tas i drift.

c) när bortledningen av vatten från invallningen vid Naalojärvi påbörjas.

d) när klarningsmagasinet har byggts ut och hela den ansökta magasin-volymen är tillgänglig för innehållande av vatten.

19.2. Bolaget ska skriftligen underrätta mark- och miljödomstolen när

a) tillståndet tas i anspråk.

b) reningsanläggningen enligt villkor 10.6 respektive direktreduktions-anläggningen tas i drift.

c) åtgärderna enligt villkor 9.1 har tagits i drift.

Uppskjutna frågor, utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter

Uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen skjuter under en prövotid upp avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för följande frågor:

1. Utsläpp till luft av kväveoxider från pelletsverken MK3 och BUV.
2. Utsläpp till luft av kolväteföreningar och klorerade kolföreningar från pelletsverken MK3 och BUV.
3. Utsläpp till luft av ammoniak, halvmetaller och metaller från pelletsverken MK3 och BUV.
4. Utsläpp till luft av stoft, kväveoxider och svaveldioxid från direktreduktions-anläggningen (inklusive nya bandtransportörer och motsvarande till och från anläggningen) och diffusa utsläpp (läckage) från anläggningen.

5. Läckage av uran till grundvattenförekomsten (f.n. benämnd Koskullskulle).
6. Utsläpp till ytvatten av uran.
7. Utsläpp till ytvatten av nitrat (NO_3-N) och sulfat.
8. Utsläpp till ytvatten av TDS och metaller samt halvmetaller; arsenik (As), kadmium (Cd), kobolt (Co), krom (Cr), koppar (Cu), nickel (Ni), bly (Pb), zink (Zn) och strontium (Sr).
9. Energihushållning.

Utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter

Under prövotiden ska Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag utföra nedanstående utredningar och undersökningar.

Kväveoxider till luft från pelletsverken

UF1. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska möjligheterna att minska utsläpp av kväveoxider till luft från respektive pelletsverk. Målsättningen för utredningen ska vara att åtgärder och anläggningar, var för sig eller tillsammans, totalt sett kan reducera utsläppet med 80 procent.

Utredningen och redovisningen ska omfatta och innehålla

a) möjligheten att installera reningsteknik, exempelvis SCR (selektiv katalytisk reduktion) eller kväveoxidrening med oxidation i skrubber, i respektive pelletsverk,

b) möjligheterna och förutsättningarna att installera processinterna åtgärder såsom exempelvis atomisering med ånga i full skala i båda pelletsverken och låg-NOx-brännare för tallbecksolja i BUV,

c) vilka nivåer som kan nås i respektive pelletsverk med reningstekniker,

d) vilka konsekvenser respektive reningsteknik och åtgärd kan ha på övrig process- och reningsutrustning, energiförbrukning och utsläpp till miljön inklusive möjligheterna att reducera negativa konsekvenser,

e) kostnadsredovisning av utredda åtgärder och tekniker som minst innehåller investeringskostnad, driftskostnad och teknisk livslängd. Redovisningen ska även vara uppdelad på respektive pelletsverk,

f) faktiska utsläppsnivåer från respektive pelletsverk vid stabil drift med angivande även av samtliga utsläppspunkter och

g) förslag till slutliga villkor (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll).

Redovisning ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast fem år efter att tillståndet har tagit i anspråk.

Kolväteföreningar och klorerade kolföreningar till luft från pelletsverken

UF2. Bolaget ska utreda verksamhetens utsläpp av kolväteföreningar och klorerade kolföreningar till luft från pelletsverken.

Utredningen ska omfatta

a) åtminstone screening av enkla kolväteföreningar, enkla aromater, sammansatta aromater, klorerade aromater, partikelbundna PAH:er och luftburna PAH:er. Mer omfattande analyser ska göras för kvantifiering av utsläpp av åtminstone PAH4 (benzo(a)pyrene, benzo(a)fluoranthene, benzo(k)fluoranthene, indeno(1,2,3-cd)pyrene, naftalen, HCB, PCB, PCDD/F (WHO-TEQ och I-TEQ) och dioxinlika PCB:er till luft från pelletsverkens rökgaskanaler och

b) fördjupning för de ämnen som vid screeningen visar halter som överskrider 50 % av rapporteringsgränsen i Naturvårdsverkets föreskrift om miljörapport (NFS 2016:8).

Av redovisningen ska framgå

a) vilka ämnen som har analyserats i screeningen och resultaten,

b) råvarusammansättning (främst malmråvaran) och produkt (DRI-pellets och masugnspellets) vid respektive mätning,

c) i vilken omfattning utsläppen kan begränsas för de ämnen som har omfattats av en fördjupad utredning samt en kostnadsredovisning för dessa,

d) en kostnadsredovisningen som åtminstone ska innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd och

e) förslag till slutliga villkor för relevanta ämnen (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll).

Redovisning ska lämnas in till mark-och miljödomstolen senast tre år efter att domen har vunnit laga kraft.

Metaller m.m. till luft från pelletsverken

UF3. Bolaget ska utreda verksamhetens utsläpp av ammoniak, halvmetaller och metaller till luft från pelletsverken.

Utredningen ska innefatta

a) åtminstone screening av halvmetaller och metaller (inklusive järn) och
b) mer omfattande provtagning för kvantifiering av utsläpp av åtminstone arsenik, kadmium, koppar, nickel, bly, kvicksilver, krom, zink, vanadin, barium, kobolt och ammoniak till luft från pelletsverkens rökgaskanaler.

Redovisningen ska innehålla

a) vilka ämnen som har analyserats i screeningen och resultaten,
b) råvarusammansättning (främst malmråvaran) och produkt (DRI-pellets och masugnspellets) vid respektive mätning,
c) i vilken omfattning utsläppen kan begränsas,
d) en kostnadsredovisning som åtminstone ska minst innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad samt teknisk livslängd och
e) förslag till slutliga villkor för relevanta ämnen (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll).

Redovisning ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att domen har vunnit laga kraft.

Stoft, kväveoxider och svaveldioxid till luft och diffusa utsläpp från direktreduktionsanläggningen

UF4. Bolaget ska utreda utsläpp av stoft, kväveoxider och svaveldioxid till luft från direktreduktionsanläggningen (inklusive nya bandtransportörer och motsvarande till och från anläggningen). Bolaget ska även utreda diffusa utsläpp från anläggningen.

Av utredningen och redovisningen ska framgå

a) i vilken omfattning utsläppen kan begränsas med planerade skyddsåtgärder och om behov av ytterligare skyddsåtgärder föreligger,

b) kostnader och effekter av möjliga åtgärder för minimering av utsläpp varvid kostnadsredovisningen ska innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd,

c) för diffusa utsläpp även massbalansberäkningar av ingående mängder av insatsmaterial och utgående mängder och om de varierar över tid. Utifrån massbalansberäkningar ska läckage beräknas inklusive bedömning av osäkerheterna i beräkningarna. Bolaget ska utreda om det finns metoder för att beräkna läckage och om metoder finns ska bolaget genomföra mätningar enligt föreslagen metod, och

d) förslag till slutliga villkor avseende utsläpp av stoft, kväveoxider och svaveldioxid samt diffusa utsläpp.

Redovisning ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att direktreduktionsanläggningen tagits i drift.

Läckage av uran till grundvatten

UF5. Bolaget ska utreda utsläppen och utreda läckaget samt halterna av uran till grundvattenförekomsten belägen mellan sand- och klarningsmagasinen och Lina älv (f.n. benämnd Koskullskulle).

Utredningen ska tillsammans med förslag till slutliga villkor uttryckt som begränsningsvärde, både som årsmedelvärde µg/l och som maximalt värde µg/l och lämpliga kontrollpunkter redovisas till mark- och miljödomstolen senast fem år efter att åtgärderna enligt villkor 9.1 har tagits i drift. Begränsningsvärden för grundvatten ska inte medföra överskridande av gränsvärde för uran i Lina älv.

Utsläpp till ytvatten av uran

UF6. Bolaget ska utreda verksamhetens utsläpp av uran till ytvatten.

Utredningen och redovisningen ska omfatta och innehålla

a) de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att minska utsläppen av uran efter installation av rening enligt villkor 10.6,

b) på vilket sätt reningsanläggningen kan byggas ut och/eller kompletteras för att begränsa utsläppen,

c) förutsättningarna för att anpassa reningen till att omfatta andra flöden och/eller flera reningssteg,

d) vilka utsläppsnivåer som är möjliga att uppnå (halt och total mängd),

e) hur stor minskning av utsläppen som är möjlig i förhållanden till vid tiden för redovisningen gällande vattenförekomster, bedömningsgrunder och miljökvalitetsnormer och

f) förslag till slutliga villkor (begränsningsvärden avseende halt och total mängd).

Redovisningen ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att reningsanläggningen har tagits i drift.

Utsläpp till ytvatten av nitrat, sulfat, halvmetaller, metaller samt TDS

UF7. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska möjligheterna och konsekvenserna av att rena process- och bräddvattnet och möjligheten att begränsa utsläpp av nitrat (NO_3-N), sulfat och TDS samt följande metaller och halvmetaller: arsenik (As), kadmium (Cd), kobolt (Co), krom (Cr), koppar (Cu), nickel (Ni), bly (Pb), och zink (Zn) och strontium (Sr). Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Utredningen ska omfatta möjligheten att rena delflöden inom anläggningen (länshållningsvatten från gruvan, anrikningsverket, direktreduktions-anläggningen och apatitverk).

Utredningen ska med avseende på miljömässiga förutsättningar ta hänsyn till vid tiden för redovisning gällande vattenförekomster och miljökvalitets-normer.

Av redovisningen ska framgå

a) vilka åtgärder som utretts,

b) vilka halter och totala mängder av varje ämne som kan åstadkommas med respektive åtgärd samt kostnaden för varje åtgärd,

c) vilka möjligheter att rena delflöden som utretts, effekten av reningen (halter och totala mängder av aktuella ämnen) samt kostnader för respektive åtgärd,

d) en kostnadsredovisning som åtminstone ska innehålla uppgifter om investeringskostnad, driftskostnad samt teknisk livslängd för respektive åtgärd och

e) förslag på slutliga villkor (begränsningsvärden avseende halter och totala mängder) för berörda ämnen.

Redovisning angående TDS och metaller samt halvmetaller ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att reningsanläggningen för uran enligt villkor 10.6 tagits i drift.

Redovisning angående nitrat och sulfat ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk.

Energi

UF8. Bolaget ska genom mätning, eller beräkning om mätning inte är möjligt, utreda energiflödena inom verksamheten och utreda möjligheten att minimera energiförlusterna. Nyckeltal kopplat till produktion ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och bolaget ska följa upp dessa under utredningstiden.

Av utredningen ska framgå vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra för att minska energiförlusterna och kostnaderna för dessa samt vilka åtgärder som bolaget är berett att vidta och motiveringen till varför om så skulle vara fallet det enligt bolaget är orimligt enligt 2 kap. 7 § miljöbalken att vidta övriga redovisade åtgärder. Prövotidsredovisningen ska innehålla ett sankeydiagram.

Kostnadsredovisningen ska åtminstone innehålla investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen med förslag till åtgärdsvillkor och/eller åtaganden som leder till väsentligt minskade energiförluster, senast fem år efter att tillståndet har tagits i anspråk.

Provisoriska föreskrifter

Under prövotiden och fram till dess att annat beslutas ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

Kväveoxider till luft från pelletsverk

P1. Utsläppen av kväveoxider till luft från pelletsverken MK3 och BUV får inte överskrida 0,29 kg per ton pellets som gemensamt årsmedelvärde för båda verken. Kontroll ska ske genom kontinuerlig mätning.

Tillsynsmyndigheten får medge undantag från begränsningsvärde enligt första stycket vid test av eller övergång till fossilfria bränslen i MK3 samt vid test av alternativa bränslen i BUV eller i övrigt vad avser test i syfte att utvärdera installation av reningsteknik enligt den av domstolen uppskjutna frågan nr 1 om utsläpp till luft av kväveoxider och dess utredningsföreskrift UF1.

Stoft till luft från direktreduktionsanläggningen

P2. Utsläppen av stoft till luft efter reningsanläggningar i direktreduktions-anläggningen får som riktvärde* och årsmedelvärde uppgå till högst 5 mg/Nm^3. Kontroll ska ske genom kontinuerlig mätning.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillstånds-havaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Uran i grundvattenförekomst

P3. Bolaget ska följa upp och övervaka halten av uran i grundvattenförekomsten (f.n. benämnd Koskullskulle). Kontroll och uppföljning ska ske enligt villkor 9.3-9.4.

Utsläpp till ytvatten av uran

P4. När reningsanläggningen enligt villkor 10.6 tagits i drift får halten uran i vatten som bräddas till Lina älv inte överstiga 50 µg/l som årsmedelvärde och 100 µg/l som maximalt värde. Fram till dess gäller att halten uran i vatten som bräddas till Lina älv inte får överstiga 100 µg/l som årsmedelvärde. Kontroll ska ske enligt villkor 10.2.

Halten uran i Lina älv får inte överstiga 6 µg/l som maximalt värde. Kontroll av villkorets efterlevnad i denna del ska göras i kontrollpunkten MVA132 eller annan kontrollpunkt som efter samråd med tillsynsmyndigheten har trätt i dess ställe. Kontroll ska ske genom manuell provtagning minst en gång i veckan. Analys ska ske av individuella prover.

Angivna värden avser löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm).

Utsläpp till ytvatten av nitrat, sulfat, TDS, metaller och halvmetaller

P5. Vatten som bräddas till Lina älv får för nedanstående ämnen, som årsmedelvärde respektive årlig utsläppsmängd, inte överstiga följande begränsningsvärden.

Ämne	*Årsmedelvärde*	*Enhet*	*Mängd per kalenderår*	*Enhet*
Arsenik (As)	2	µg/l	11	kg
Kadmium (Cd)	0,1	µg/l	0,2	kg
Kobolt (Co)	6	µg/l	44	kg
Krom (Cr)	0,5	µg/l	0,8	kg
Koppar (Cu)	4	µg/l	16	kg
Nickel (Ni)	50	µg/l	313	kg
Bly (Pb)	0,04	µg/l	0,1	kg
Strontium (Sr)	1 700	µg/l	-	-
Zink (Zn)	20	µg/l	77	kg
TDS	-	-	14 000	ton
Sulfat	1 100	mg/l	6 200	ton
Nitrat (NO_3-N)	50	mg/l	400	ton

Värdena avser för metaller löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm) och

för övriga ämnen totalhalt utan filtrering. Kontroll ska ske enligt villkor 10.2.

Delegationer

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas avseende följande

D1. Mätpunkter för vibrationer (villkor 3.4-3.5 och 4.2).

D2. Vid avsteg från begränsningsvärden för vibrationer till följd av seismisk aktivitet (villkor 4.1).

D3. Vid undantag från begränsningsvärden för markdeformationer och ändringar i fråga om mätmetod och mätfrekvens samt uppföljningen i övrigt av markdeformationer (villkor 5.1).

D4. Åtgärder för att minska och motverka diffus damning (villkor 6.1).

D5. Vid undantag från kravet på slutna utrymmen och kanaliserade utsläpp (villkor 6.4).

D6. Mätpunkter för kontinuerlig mätning av partiklar och stoft (villkor 6.5).

D7. Framtagande av planen för hanteringen av risker med Legionella sp. i direktreduktionsanläggningen och vätgasproduktionsanläggningen och krav på ytterligare provtagning av samtliga kyltorn samt skäliga åtgärder i berörda delar av anläggningen i syfte att begränsa tillväxt och spridning av legionella till omgivningen, vid positivt prov som överstiger 10 000 cfu/l Legionella sp. (villkor 8.1).

D8. Utformning och genomförande av åtgärder till skydd för grundvattenförekomsten belägen mellan sand- och klarningsmagasinen och Lina älv (f.n. benämnd Koskullskulle) (villkor 9.1-9.6 och provisorisk föreskrift P3).

D9. Utformningen och genomförandet av en åtgärd (ny utsläppsanordning) som förbättrar inblandningen av bräddvatten i Lina älv (villkor 11.2) och anläggningsarbeten i vatten (villkor 11.4-11.7).

D10. Närmare utformning av åtgärderna vid anläggande av utlopp och avsänkning samt återställning av sjön Naalojärvi och uppföljning samt övervakning av åtgärderna vid sjön Naalojärvi (villkor 12.1-12.2).

D11. Skäliga åtgärder för att minimera konsekvenserna för rennäringen (villkor 13.1).

D12. Vid användande av alternativa material som bindemedel (villkor 14.1).

D13. Omfattning av räddningsstyrka och tidpunkt då denna ska finnas på plats (villkor 14.6).

D14. Tidpunkt för ingivande av resultat över besiktning av anläggningsarbeten (villkor 15.3).

D15. Föreskrifter om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för energihushållningsplanen (villkor 16.1).

D16. Skäliga åtgärder inklusive kontroll av dessa som kan erfordras för efterbehandlingen (villkor 17.3).

D17. Kontroll som kan erfordras för driften av verksamheten (villkor 18.5).

IGÅNGSÄTTNINGSTID M.M.

Igångsättningstid (miljöfarlig verksamhet)

Den i domen tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten vid de nya anläggningarna (direktreduktionsanläggningen, vätgasproduktionsanläggningen och apatitverket) ska ha satts igång inom sju (7) år från det att denna dom har vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i de delarna.

Arbetstid och oförutsedd skada (vattenverksamhet)

a) De arbeten avseende vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom omfattande bortledande av grundvatten (punkten 2 b), utökning/höjning av damm som omger klarningsmagasinet (punkten 2 f) och att anlägga två nya utskov vid klarningsmagasinet (punkten 2 h) ska vara utförda inom fem (5) år från att tillståndet vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet i de delarna.

   Arbeten avseende övrig vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom ska vara utförda inom tio (10) år från till att tillståndet har vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet i de delarna.

b) Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska framställas till domstolen senast tio (10) år räknat från utgången av den arbetstid som har bestämts ovan.

VERKSTÄLLIGHETSFÖRORDNANDE

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft med följande undantag

a) områden som inte omfattas av en lagakraftvunnen gällande bearbetnings-koncession,
b) de delar som avser tillstånd till anläggande och drift av apatitverket och
c) de enheter som utgör del av direktreduktionsanläggning för tillverkning av fossilfri järnsvamp.

För de delar av tillståndet som avser vattenverksamhet krävs vidare att Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag hos Länsstyrelsen i Norrbottens län ställer sådan säkerhet som föreskrivs i 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken.

ERSÄTTNING FÖR SKADA I FORM AV ENERGIFÖRLUST I BERGVÄRMEBRUNNAR

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag ska utge ersättning för den skada i form av energiförlust som verksamheten enligt detta tillstånd innebär. Ersättning ska utges till nedan angivna fastighetsägare med nedan angivna engångsbelopp. I de fall det anges två delägare till en fastighet nedan ska engångsbeloppet utges gemensamt till fastighetsägarna. Betalning ska ske senast två år från det att tillståndet och beslutad ersättning fått laga kraft.

Fastighet	*Delägare 1*	*Delägare 2*	*Ersättning*
Alprosen 15	Lars Tomas Wennström		40 784 kr
Alprosen 16	Lars Tomas Wennström		56 078 kr
Koskullskulle 2:104	Frida Elisabeth Lantto	Per Robin Nordström	4 370 kr
Koskullskulle 2:109 (hål1)	Ann Camilla Jonnysdotter	Stig Emil Olsson	4 370 kr
Koskullskulle 2:109 (hål2)	Ann Camilla Jonnysdotter	Stig Emil Olsson	8 739 kr

Koskullskulle 2:17	Knut Thomas Olausson		2 913 kr
Koskullskulle 2:21	Åsa Susanne Johansson Koski	Kenth Raymond Johansson Koski	2 913 kr
Koskullskulle 2:23	Staffan Niclas Siverman		2 913 kr
Koskullskulle 2:24	Lars Lennart Pigg		2 913 kr
Koskullskulle 2:26	Ruth Lisbeth Gustafsson		2 913 kr
Koskullskulle 2:29	Leif Peter Eriksson		2 913 kr
Koskullskulle 2:34	Svea Ragnhild Johansson	Frank Erik Raymond Öqvist	4 370 kr
Koskullskulle 2:44	Alf Peter Rytiniemi		4 370 kr
Koskullskulle 2:45	Kjell Göran Johansson		2 913 kr
Koskullskulle 2:7	Ann-Helen Maria Johansen	Jon Henrik Sevä	2 913 kr
Koskullskulle 2:80	Keijo Tommi Olavi Koskinen	Anna Pernilla Storm	13 109 kr
Koskullskulle 2:82	Kjell Arne Petersson	Laila Veronica Tjuoiki	8 739 kr
Koskullskulle 2:84	Per Sandin	Marie-Louise Sandin	6 555 kr
Koskullskulle 2:85	Arja Anneli Sedig	Jan-Erik Sedig	6 555 kr
Malmberget 1:121	Eva Charlotte Backe	Lennart Mikael Taavoniku	4 370 kr
Malmberget 4:115	Hans Roger Wennström		7 283 kr
Malmberget 4:151	Maria Helena Olofsson	John Patrik Olofsson	24 033 kr
Malmberget 4:65	Björn Gerhard Nilsson	Anna Catarina Nilsson	7 283 kr
Malmberget 4:93	Allan Edmund Larsson		14 566 kr
Malmberget 4:95	Bo-Enar Åhl	Paula Mirjami Åhl	20 392 kr
Malmberget 4:98	Åsa Maria Rova	Jan Erik Vilhelm Rova	5 826 kr
Robsam 1:147	Inger Margaretha Öderyd	Björn Krister Öderyd	4 370 kr
Robsam 1:222	Janne Stefan Olavi Pellikka	Kristina Ann-Sofie Sandin	5 826 kr
Robsam 1:234	Aina Johanna Minde	Jan Robert Minde	5 826 kr
Robsam 1:26	Carl Niklas Karlsson	Johanna Anneli Rahko	4 370 kr
Robsam 1:320	Anna-Karin Cecilia Bengtsson	Hans Joakim Bengtsson	5 826 kr
Robsam 1:325	Per Ove Robin Nordström		4 370 kr
Robsam 1:328	Lars-Ola Johansson	Lena Birgitta Gustafsson	4 370 kr
Robsam 1:329	Per-Erik Jönsson	Evy Marie Leandersson	4 370 kr
Robsam 1:344	Kerstin Ingela Hjalmarsson	Georg Arne Bengtsson	4 370 kr
Robsam 1:346	Filip Marcus Erling Eriksson	Marie Terese Kristina Nordin	4 370 kr
Robsam 1:35	Anna Parfa	Andreas Parfa	5 826 kr

AVGIFTER OCH KOSTNADER

1. Mark- och miljödomstolen ändrar inte vad som i beslut den 31 maj 2023 har bestämts om prövningsavgift i målet.
2. Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag ska utge ersättning för rättegångskostnader till

a) Havs- och vattenmyndigheten med totalt 323 000 kr, varav 169 000 kr avser arbete och 154 000 kr avser utlägg.
b) Länsstyrelsen i Norrbottens län med totalt 118 400 kr för arbete.
c) Nordan i Malmberget Aktiebolag och Uterus Gruppen AB med totalt 194 871 kr, varav 168 300 kr för arbete och 26 571 kr för utlägg.

På samtliga belopp ska ränta utgå enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

AVVISNING

Mark- och miljödomstolen avvisar yrkanden om ekonomisk ersättning och inlösen som grundar sig på påverkan från ansökt miljöfarlig verksamhet (gruv- och förädlingsverksamhet).

ÖVRIGA YRKANDEN

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden som framställts i målet och som inte särskilt angivits ovan.

SAMMANFATTNING

SAMMANFATTNING AV MEDDELAT TILLSTÅND

Luossavaara-Kiirunavaara AB (nedan LKAB eller bolaget) har i maj 2023 ansökt om miljötillstånd till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet i Malmberget. Ansökan omfattade vidare tillstånd att anlägga nya anläggningar, en direktreduktionsanläggning för fossilfri järnsvamp och ett apatitverk. Bolaget har även ansökt om s.k. Natura 2000-tillstånd för verksamheten.

Mark- och miljödomstolen beviljar LKAB ansökt tillstånd. Tillståndet omfattar sammanfattningsvis att fortsatt bryta 20 miljoner ton järnmalm per år i underjordsgruvan, att vid förädlingsverken tillverka upp till 14 miljoner ton järnmalmsprodukter per år, varav 9 miljoner ton pellets, samt att bygga ut dammanläggningar och driva de anläggningar som behövs för verksamheten. LKAB lämnas även tillstånd till nya anläggningar med tillhörande kringverksamheter, ett apatitverk för att framställa apatitkoncentrat och en direktreduktionsanläggning för att tillverka upp till 1,5 miljoner ton järnsvamp per år. LKAB får även ett s.k. Natura 2000-tillstånd avseende påverkan på det skyddade området Torne och Kalix älvsystem.

Tillståndet förenas med totalt 93 slutliga villkor. Villkoren omfattar de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att kunna meddela tillstånd. Bland dessa kan nämnas skyddsåtgärder för boendemiljön i fråga om buller, vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet samt markdeformationer. Vidare meddelas villkor till skydd för yt- och grundvatten, Natura 2000-området och rennäring. Villkoren omfattar även utsläpp till luft, riskhantering, dammsäkerhet, efterbehandling och kontroll. Domstolen skjuter upp avgörandet av slutliga villkor för utsläpp till vatten och till luft av vissa ämnen, läckage till grundvatten samt energihushållning.

LKAB:s begäran om s.k. verkställighetsförordnande beviljas.

NÄRMARE OM PRÖVNINGEN

Gruvan i Malmberget är en av världens största underjordsgruvor för järnmalmsbrytning. Redan detta visar på att det är fråga om en omfattande verksamhet som domstolen tillståndsprövar. Till detta kommer att prövningen omfattar nya anläggningar och att verksamheten påverkar Natura 2000-området.

Den nu tillståndsgivna verksamheten omfattar flera och stora verksamheter som påverkar såväl människa som miljö på ett betydande sätt. Verksamheten omfattas av kraven på en specifik miljöbedömning (6 kap. miljöbalken). Vissa invändningar har framförts i målet rörande miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och brister i prövningsunderlaget. Domstolen anser att underlaget i målet omfattar all den verksamhet som avses bedrivas och att ansökan kan ligga till grund för prövning i sak. Att kompletteringar har skett efter kungörelse i målet och löpande under målets handläggning har förlängt handläggningstiden men medför inte brister i prövningsunderlaget. Domstolen bedömer att den miljökonsekvensbeskrivning med kompletteringar som har getts in i målet uppfyller miljöbalkens krav och utgör ett tillräckligt omfattande samt tillförlitligt underlag för att bedöma samt pröva verksamhetens påverkan på berört Natura 2000-område och de övriga samlade effekterna av verksamheten. Den specifika miljöbedömningen kan därmed slutföras av domstolen.

Centrala frågor i prövningen av ansökan är verksamhetens påverkan på boendemiljön, rennäringen, Lina älv och Natura 2000-området. Domstolen anser att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan meddelas under förutsättning att villkor föreskrivs för att begränsa den påverkan som verksamheten får medföra.

När det gäller lokaliseringen kan konstateras att en förutsättningslös alternativbedömning inte är möjlig eftersom lokaliseringen av gruvor styrs av var de brytvärda fyndigheterna är belägna. Det är även fråga om tillstånd för en verksamhet där flera anläggningsdelar redan finns etablerade. Viss ytterligare mark kommer att tas i anspråk till följd av om- och utbyggnad av dammanläggningar. Domstolen bedömer att det inte finns något realistiskt alternativ till lokaliseringen och att

lokaliseringen sammantaget är lämplig. Verksamheten bedöms kunna existera tillsammans med det motstående intresset rennäring och den bedöms inte påtagligt skada riksintresset. Domstolen anser att det är av vikt att bolaget samråder med samebyar och detta föreskrivs därför som villkor i tillståndet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den ansökta verksamheten medför en påtaglig påverkan på boendemiljön till följd av buller, sprängning, utsläpp till luft inklusive diffus damning. Verksamheten medför även en mer ovanlig form av störning och risk i form av seismisk aktivitet och markdeformationer. Domstolen anser att det krävs skarpa skyddsåtgärder mot de olägenheter som markdeformationer samt vibrationer från seismisk aktivitet och sprängning medför. När det gäller bedömningen av påverkan på boendemiljön i området beaktar domstolen även den kumulativa påverkan som verksamheten innebär för människors hälsa. Domstolen anser att det är fråga om en kontinuerlig och konstant påverkan som även har den dimensionen att den i många delar är oförutsebar och att det till viss del är fråga om ovanliga olägenheter av betydelse, där det saknas utförlig forskning om konsekvenserna för människors hälsa, i synnerhet gällande människors psykiska hälsa. Domstolen föreskriver villkor om skarpa skyddsåtgärder så att den kumulativa påverkan inte ska medföra sådan beaktansvärd risk att den s.k. stoppregeln (2 kap. 9 § miljöbalken) aktualiseras i målet. Ett flertal villkor föreskrivs i direkt syfte att motverka och minska verksamhetens påverkan på boendemiljön. Villkoren innehåller dels begränsningar i vilken påverkan verksamheten får leda till, dels krav på att bolaget lämnar löpande information till allmänheten och berörda.

Verksamheten medför utsläpp till vattenförekomsten Lina älv av ett flertal ämnen. Domstolen anser att utsläppslösningen behöver förändras, bl.a. utifrån att utsläppet sker i Natura 2000-området. Det är möjligt att föreskriva villkor om en förändrad utsläppsanordning. När det närmare gäller verksamhetens utsläpp av bräddvatten är det framför allt för verksamhetens utsläpp av ämnena uran och nitrat som det krävs särskilda begränsningar för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. Domstolen utgår i prövningen från den statusklassificering och de miljökvalitets-

normer som är gällande idag. Den nya bestämmelsen rörande biotillgänglighet för uran, som trätt i kraft under målets handläggning, bedöms snarast vara framåtsyftande vid kommande klassificeringar och fastställande av miljökvalitetsnormer. Domstolen anser sammantaget att det krävs rening av uran. Domstolen ställer även i övrigt krav på att verksamhetens utsläpp till vatten begränsas så att ingen otillåten påverkan kan ske på Lina älv, vare sig utifrån de allmänna hänsynsreglerna, miljökvalitetsnormer för vatten eller att det är fråga om utsläpp i ett Natura 2000-område.

Verksamheten medför även en påverkan på grundvatten genom såväl läckage från dammanläggningar till grundvattenförekomsten som genom länshållning av inläckande vatten i gruvan. Domstolen föreskriver villkor så att en otillåten påverkan inte kan uppstå på grundvattenförekomsten till följd av det diffusa läckaget. Den grundvattensänkning som verksamheten innebär till följd av bl.a. länshållningen kan inte anses medföra någon betydande negativ påverkan eller skada som medför att verksamheteten är otillåten.

När det gäller verksamhetens påverkan på Natura 2000-området utgår domstolen i prövningen från verksamhetens samlade påverkan på livsmiljöer och arter. Domstolen bedömer att verksamheten inte kommer att ha någon skadlig inverkan på Natura 2000-områdets bevarandevärden då tillräckliga skyddsåtgärder föreskrivs som villkor. Därigenom säkerställs att verksamheten inte påverkar möjligheten att nå och upprätthålla en gynnsam bevarandestatus.

Skyddsåtgärder för att minska den påverkan och risk som verksamheten kan medföra till följd av hanteringen av farliga ämnen och för att förebygga risken för dammhaveri behöver även föreskrivas i form av villkor. För att säkerställa återställning av området ska tillståndet förenas med villkor om detta och villkor om ekonomisk säkerhet.

Vid en sammantagen slutavvägning bedömer domstolen att verksamheten, med de skarpa villkor om skyddsåtgärder som domstolen föreskriver, inte kommer att ge upphov till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på människa och miljö.

DOMSTOLENS HANDLÄGGNING

Handläggningstiden från det att ansökan kom in till dess att mark- och miljödomstolen avgjort målet har uppgått till drygt tre år. Under det dryga första året av handläggningen har omfattande kompletteringar av ansökan skett. Ansökan gjordes tillgänglig för parter och allmänheten (kungjordes) i augusti 2024.

Tillståndsprocessen har inkluderat många parter, både myndigheter, organisationer och enskilda som har lämnat synpunkter i målet. Domstolens handläggning har omfattat fem förberedande sammanträden. Syn har även hållits på platsen för verksamheten i oktober 2024 och i maj 2025. Domstolen har under perioden augusti till oktober 2025 hållit huvudförhandling som pågick under sex veckor. Fortsatt huvudförhandling har därefter hållits under två veckor i april och maj 2026. Domstolens deldom kan överklagas inom tre veckor till Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DOMSLUT **4**

MILJÖBEDÖMNING 4
TILLSTÅND M.M. 4
Tillstånd *4*
Tidsbegränsning av tillståndet *6*
Villkor *6*
Uppskjutna frågor, utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter *34*
Delegationer *43*
IGÅNGSÄTTNINGSTID M.M. 44
Igångsättningstid (miljöfarlig verksamhet) *44*
Arbetstid och oförutsedd skada (vattenverksamhet) *44*
VERKSTÄLLIGHETSFÖRORDNANDE 45
ERSÄTTNING FÖR SKADA I FORM AV ENERGIFÖRLUST I BERGVÄRMEBRUNNAR 45
AVGIFTER OCH KOSTNADER 46
AVVISNING 47
ÖVRIGA YRKANDEN 47

SAMMANFATTNING **48**

SAMMANFATTNING AV MEDDELAT TILLSTÅND 48
NÄRMARE OM PRÖVNINGEN 49
DOMSTOLENS HANDLÄGGNING 52

INNEHÅLLSFÖRTECKNING **53**

BAKGRUND **57**

MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN **58**

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING **60**

BOLAGETS YRKANDEN 60
Tillstånd *60*
Dispens *62*
Igångsättningstid m.m. *63*
Verkställighet *63*
Ersättning för skada i form av energiförlust i bergvärmebrunnar *63*
Anmälan om vattenverksamhet *64*
MOTPARTER OCH REMISSINSTANSERNAS INSTÄLLNING 65
Myndigheter *65*
Samebyar *67*
Organisationer *68*
Enskilda *68*
YRKANDEN OM RÄTTEGÅNGSKOSTNADER 72

BOLAGETS VILLKORSFÖRSLAG M.M. **73**

BOLAGETS FÖRSLAG TILL VILLKOR 73
Allmänt villkor *73*
Utsläpp till luft och damning m.m. *74*
Skyddsåtgärder yt- och grundvatten *76*
Intag och utsläpp till vatten m.m. *79*
Utsläpp till vatten *80*
Buller *81*
Sprängning och vibrationer *81*
Deformationer och avvecklingsplan m.m. *83*

Deponering *83*
Kemikaliehantering m.m. *84*
Energihushållning och energieffektivisering *84*
Rennäring *84*
Naturmiljö och artskydd *85*
Efterbehandling och ekonomisk säkerhet *85*
Kontroll *86*
Drifttagning m.m. *87*
Bindemedel *87*
Säkerhetsrapport *87*
Beredskap *87*
Tillståndet ianspråktagande *87*
BOLAGETS FÖRSLAG TILL DELEGATIONER 88
BOLAGETS FÖRSLAG TILL PRÖVOTIDER M.M. 88

BOLAGETS ÅTAGANDEN 94

MOTPARTER OCH ÖVRIGA BERÖRDAS VILLKORSFÖRSLAG 97

REDOGÖRELSE FÖR MOTPARTER OCH ÖVRIGAS FÖRSLAG 97
Villkor rörande grundvatten och kontroll *98*
Villkor rörande arbeten i vatten *98*
Villkor rörande bräddning *98*
Villkor rörande vattenhantering och utsläpp till vatten *98*
Villkor rörande utsläpp till luft och damning *105*
Villkor rörande sprängning *110*
Villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet *111*
Villkor rörande mätpunkter för vibrationer och prognoser *112*
Villkor rörande buller *113*
Villkor energihushållning m.m. *113*
Villkor rörande rennäring *114*
Villkor avseende naturmiljö och artskydd *114*
Villkor rörande ekonomisk säkerhet *114*
Villkor rörande risker och allvarliga olyckar samt beredskap *114*
Villkor rörande dammsäkerhet och övervakning *115*
Övriga villkorsförslag *117*

BOLAGETS ANSÖKAN OCH KOMPLETTERINGAR 118

DOMSTOLENS INLEDNING 118
ORIENTERING OCH BAKGRUND TILL ANSÖKAN 118
Tidigare prövningar *119*
ANSÖKANS NÄRMARE OMFATTNING OCH DESS AVGRÄNSNING 121
PLANFÖRHÅLLANDEN 123
LOKALISERING OCH OMGIVNINGSFÖRHÅLLANDEN 125
Lokalisering och berörda fastigheter *125*
Vattenförekomster *125*
Vattenskyddsområden *125*
Natura 2000 och naturreservat *125*
Riksintressen *126*
Skyddade arter och övriga naturvärden *126*
ANSÖKT VERKSAMHET 126
Inledning *126*
Gruv- och förädlingsverksamheten *127*
Verksamheten vid nya anläggningar *128*
Övriga verksamheter *131*
Avfall och deponering *132*

Vattenhantering *134*
Kemikalier m.m. *136*
Transporter, lastning och lossning *136*
PLANERADE SKYDDSÅTGÄRDER 137
Ytvatten *137*
Skyddsåtgärd för grundvattenförekomsten *138*
FÖRBRUKNING OCH ENERGIANVÄNDNING M.M. 138
Förbrukning av insatsvaror *138*
Energianvändning *139*
Vatten *139*
PLANERAD VERKSAMHET ENLIGT 11 KAP. MILJÖBALKEN 139
MILJÖPÅVERKAN OCH MILJÖKVALITETSNORMER 140
Översiktlig redogörelse av nollalternativ och lokaliseringsalternativ *140*
Översiktlig beskrivning av miljöpåverkan *142*
Tillåtlighet enligt försämringsförbudet *148*
Sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivningen *149*
RIKSINTRESSEN, NATURA 2000 OCH ARTSKYDDSDISPENS 149
Riksintressen *149*
Natura 2000 ..... *150*
Artskyddsdispens *150*
ALLMÄNNA HÄNSYNSREGLERNA I 2 KAP. MILJÖBALKEN 150
Närmare beskrivning av allmänna hänsynsreglerna *150*
Sammanfattande slutsats allmänna hänsynsregler *153*
EFTERBEHANDLING OCH EKONOMISK SÄKERHET 153
Efterbehandling *153*
Ekonomisk säkerhet *155*
STATUSRAPPORT 155
KONTROLL 155
SÄRSKILDA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VATTENVERKSAMHET 156
Rådighet *156*
Arbetstid och oförutsedd skada *158*
Sakägare m.m. *158*
IGÅNGSÄTTNINGSTID 159

INKOMNA YTTRANDEN ÖVER ANSÖKAN 159

INKOMNA YTTRANDE OCH INLEDANDE SAMMANFATTNING AV SYNPUNKTER 159
Domstolens redogörelse för vilka som yttrat sig i målet *159*
Domstolens inledande sammanfattning av inkomna synpunkter *161*
ÖVERSIKT AV INKOMNA SYNPUNKTER 163
Lokalisering av utvinningsavfallsanläggning *163*
Planenhetlighet utifrån seismisk aktivitet och markdeformationer *163*
Boendemiljö och vibrationer *164*
Boendemiljö och damning *166*
Buller *167*
Utsläpp till luft av stoft, kvävedioxider, svaveldioxid, flour och klor *167*
Rennäring och miljökonsekvensbeskrivning *168*
Utsläpp till vatten *169*
Natura 2000 ..... *170*
Energi *171*
Dammsäkerhet *171*
Ersättning energibrunnsinnehavare *172*

DOMSKÄL 172

PRÖVNINGENS OMFATTNING OCH AVVISNING AV YRKANDE 172

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING OCH DEN SPECIFIKA MILJÖBEDÖMNINGEN 175
Samråd inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen 175
Samråd vid domstolens handläggning 175
Kumulativa effekter och följdföretag i miljökonsekvensbeskrivningen 176
Sammanfattande bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen 179
RÄTTSLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR STYR PRÖVNINGEN AV MÅLET 179
Domstolen har att pröva tillåtligheten utifrån miljöbalkens regelverk 179
Närmare om regelverket för prövningen och framförda invändningar i målet 180
DOMSTOLENS NÄRMARE BEDÖMNING AV VERKSAMHETENS TILLÅTLIGHET 191
Grundläggande förutsättning för vattenverksamheten (rådighet) 191
Lokalisering och planer 192
Påverkan på hälsa och miljö utifrån de allmänna hänsynsreglerna 193
Motstående markanvändningsintressen 211
Utgångspunkter för prövning av verksamhetens påverkan på Lina älv 219
Ansökt verksamhets påverkan på Lina älv nedre utifrån respektive ämne 236
Sammanfattande bedömning ansökt verksamhets påverkan på Lina älv 252
Påverkan på ytvatten Naalojärvi och Naalojärvibäcken 254
Påverkan på grundvatten och miljökvalitetsnormer 256
Natura 2000 259
Artskydd 271
Risk och säkerhet 272
Avfall och efterbehandling 276
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV TILLÅTLIGHET OCH TILLSTÅND 278
TIDSBEGRÄNSNING AV TILLSTÅND 282
VILLKOR OCH UPPSKJUTNA FRÅGOR 283
Inledning 283
Allmänt villkor m.m. 284
Villkor till skydd för boendemiljö m.m. 287
Utsläpp till luft (särskilt punktkällor) 311
Påverkan grundvatten 331
Skyddsåtgärder för ytvatten 335
Utsläpp till ytvatten (utsläppskontroll) 338
Utsläpp till ytvatten av ämnen m.m. 341
Naturmiljö och artskydd 352
Rennäring 354
Kemikalier och riskhantering 357
Dammsäkersäkerhet och varningssystem 361
Energihushållning 368
Avfall, efterbehandling och ekonomisk säkerhet 370
Uppdaterad avfallshanteringsplan 370
Efterbehandlingsplan 371
Ekonomisk säkerhet 372
Information och kontroll 378
Underrättelseskyldighet 382
SAMMANFATTNING ÖVER UPPSKJUTNA FRÅGOR I MÅLET 384
IGÅNGSÄTTNINGSTID, ARBETSTID M.M. 385
VERKSTÄLLIGHET 387
ENERGIBRUNNAR, HUSHÅLLSBRUNNAR OCH ERSÄTTNING 389
TIDIGARE MEDDELADE TILLSTÅND 391
ÖVRIGA YRKANDEN 392
AVGIFTER OCH KOSTNADER 392
Prövningsavgift 392
Rättegångskostnader 393

BAKGRUND

Luossavaara-Kiirunavaara AB (nedan LKAB, bolaget eller sökanden) bryter järnmalm i gruvor i Kiruna, Svappavaara och Malmberget och producerar pellets, fines och vissa andra produkter på samma orter. Gruvdriften i Malmberget har pågått sedan 1890-talet och all brytning sker sedan 1920-talet under jord.

Malmbergets gruvindustriområde ligger på och intill berget Välkomman, höjdpartiet Kungsryggen och dalgången vid Lina älv, cirka 5 km norr om centrala Gällivare och i anslutning till samhällena Malmberget respektive Koskullskulle. I industriområdet Vitåfors finns anläggningar för malmförädling och tillverkning av slutprodukter och ett sandmagasin för deponering av anrikningssand samt inom gruvindustriområdet ett antal ”deponilokaler” för deponering av sidoberg. I det till sandmagasinet anslutande klarningsmagasinet renas processvatten innan huvuddelen återtas till förhandlingsverksamhet. Överskottsvatten som inte kan innehållas i klarningsmagasinet bräddas idag till recipienten Lina älv, en del av Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem.

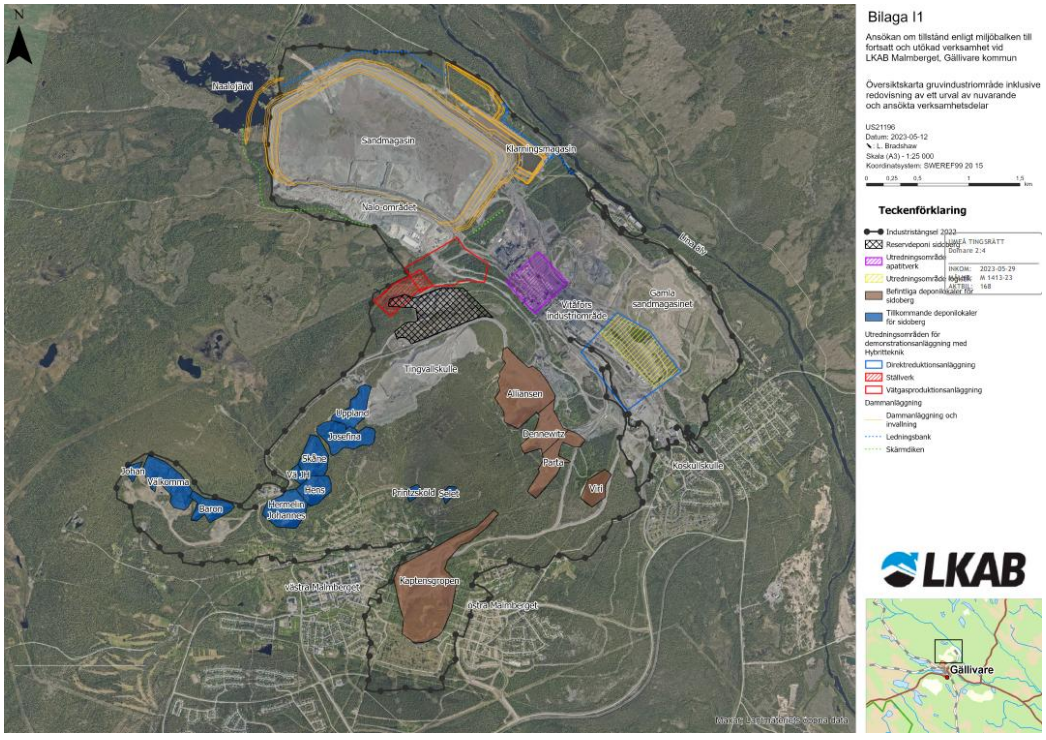

Bolagets översiktskarta över nuvarande och ansökt verksamhet (ej garanterat skalenlig).

LKAB har ansökt hos mark- och miljödomstolen om tillstånd till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet inom Malmbergets gruvindustriområde i Gällivare kommun. Vidare har bolaget ansökt om tillstånd till etablering av nya anläggningar, en anläggning för utvinning av apatitkoncentrat och en direktreduktionsanläggning för direktreduktion av järnmalm med vätgas i Malmberget. Bolagets ansökan omfattar även ett s.k. Natura 2000-tillstånd och reservationsvis dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845).

MÅLETS HANDLÄGGNING HOS MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Ansökan kom in till domstolen i maj 2023. Bolaget angav redan i ansökan att LKAB avsåg komplettera ansökan i vissa delar efter dess ingivande. Domstolen har våren 2023 förelagt bolaget att komplettera ansökan i vissa delar och även skickat målet på s.k. kompletteringsrunda. Under tiden som kompletteringsrundan pågick har domstolen hållit muntlig förberedelse i målet i augusti 2023. Bolaget har kompletterat ansökan dels i september 2023 dels i maj 2024 utifrån synpunkter i den s.k. kompletteringsrundan. Domstolen har i juni 2024 hållit ytterligare muntlig förberedelse i målet för att reda ut kvarvarande kompletteringsbehov och bolaget har i augusti 2024 ytterligare kompletterat ansökan. Domstolen har den 27 juni 2024 förordnat s.k. dammsäkerhetssakkunnig i målet. I beslutet avslog domstolen vidare yrkanden om att förordna sakkunnig avseende boendemiljö och fiskhälsa.

Mark- och miljödomstolen har i september 2024 fattat beslut om att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen skulle kungöras och det upprättades en tidsplan för målets handläggning. I kungörelsen kallade domstolen även till muntlig förberedelse och syn i målet som har hållits i oktober 2024. Vid synen närvarade såväl myndigheter som enskilda. Under tiden för kungörelse, hösten 2024, har bolaget vidare inkommit med kompletteringar av ansökan. Utlåtande från damm-säkerhetssakkunnig har även inkommit i målet. Vidare uppdaterades tidsplanen för målets handläggning. För att säkerställa att samtliga berörda lämnades möjlighet att ta del av kompletterande material har domstolen i november 2024 utfärdat en

kungörelse om meddelande i miljömål (tilläggskungörelse). Domstolen har då erinrat om tillkommande underlag i målet.

Yttranden över ansökan efter kungörelse har kommit in från Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen), Myndigheten för civilt försvar, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Gällivare kommun, Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun (nämnden), Gällivare skogssameby och Sametinget. Vidare har yttranden inkommit från ett flertal enskilda, bl.a. fastighetsägare boende i området för verksamheten. Statens geotekniska institut har anfört att de avstår från att yttra sig. Folkhälsomyndigheten har framhållit vilka risker som behöver beaktas och i övrigt anfört att de avstår från att yttra sig. Försvarsmakten och Statens Fastighetsverk har meddelat att de inte har någon erinran mot ansökan. Energimyndigheten och Boverket har meddelat att de inte har några synpunkter. Tillväxtverket och Trafikverket har i yttrande lämnat information om parallella pågående processer.

Med anledning av att tidpunkten för bolagets kompletteringar av ansökan delvis har förskjutits under hösten 2024 har ytterligare skriftväxling i målet skett vid årsskiftet 2024/2025 i enlighet med den uppdaterade tidsplanen för målet.

Mark- och miljödomstolen har den 27 januari 2025 tagit del av regeringens beslut, från den 23 januari 2025, om att inte vidta någon åtgärd med anledning av Naturvårdsverkets underrättelse i oktober 2023 om ansökan enligt 17 kap. 5 § första stycket miljöbalken. Av regeringens beslut framgår att regeringen ansåg att det som framkommit i ärendet inte föranledde regeringen att förbehålla sig prövningen av verksamhetens tillåtlighet.

Domstolen har i februari 2025 avslagit yrkande från motparter i målet om att målet skulle vilandeförklaras och yrkande om att sakkunnig avseende boendemiljö och deformationsprognoser skulle förordnas.

Bolaget har i mars 2025 inkommit med bemötande i målet och ytterligare kompletteringar varefter fortsatt skriftväxling skett i målet. Ytterligare muntlig förberedelse och syn i målet har hållits i maj 2025 där såväl myndigheter som enskilda närvarade. Mark- och miljödomstolen har i juni 2025 kungjort kallelse till huvudförhandling. Viss skriftväxling har skett i målet därefter och bolaget har i augusti 2025 ytterligare kompletterat ansökan. Vidare har yttrande från Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) inkommit i målet.

Huvudförhandling har hållits i målet under sex veckor i augusti-oktober 2025. Vid huvudförhandlingen hösten 2025 har såväl bolaget, myndigheter och enskilda närvarat. Under den pågående huvudförhandlingen, i oktober 2025, har domstolen beviljat bolagets begäran om att hålla fortsatt huvudförhandling våren 2026 och fortsatt skriftväxling har därför skett i målet därefter utifrån en förnyad tidsplan för handläggningen. Under den fortsatta skriftväxlingen har sökanden kompletterat och förtydligat ansökan och domstolen har även på nytt avslagit yrkanden om att målet skulle vilandeförklaras. Fortsatt huvudförhandling i målet har hållits under två veckor i april och maj 2026 där såväl bolaget, myndigheter och enskilda närvarat.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

BOLAGETS YRKANDEN

Tillstånd

1. LKAB har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, yrkat att mark- och miljödomstolen ska meddela nytt och utökat tillstånd enligt miljöbalken till gruv- och förädlingsverksamhet (miljöfarlig verksamhet) vid Malmbergets gruvindustriområde innefattande att
   a) bryta upp till 20 miljoner ton råmalm per år,
   b) losshålla och deponera upp till sammanlagt 294 miljoner ton sidoberg (inklusive redan deponerade mängder),
   c) vid förädlingsverken tillverka upp till 14 miljoner ton järnmalmsprodukter per år, varav 9 miljoner ton pellets,

d) deponera upp till sammanlagt 126 miljoner ton anrikningssand (inklusive redan deponerad mängd),
e) vid apatitverket framställa apatitkoncentrat ur sidoberg och anrikningssand från produktionen i Vitåfors,
f) vid direktreduktionsanläggningen tillverka upp till 1,5 miljoner ton järnsvamp per år,
g) deponera upp till 175 000 ton slam från direktreduktionsanläggningen (WTP-slam),
h) vid vätgasproduktionsanläggningen framställa upp till 120 000 ton vätgas per år,
i) tillverka upp till 330 000 ton betong per år, samt
j) vidta de om- och tillbyggnader som erfordras för att höja produktionskapaciteten till ansökt nivå samt de nybyggnationer som krävs för anläggandet av de nya verksamhetsdelarna.

2. LKAB har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, yrkat att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet innefattande att
   a) bortleda det grund- och ytvatten som läcker in i gruvan samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   b) bortleda det grundvatten som läcker ut från sand- och klarningsmagasinet till grundvattenförekomsten f.n. benämnd Koskullskulle samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   c) bortleda upp till maximalt 700 m^3 råvatten per dygn från Lina älv samt att utföra och bibehålla de anläggningar som krävs för detta,
   d) utöka respektive höja dammen som omger sandmagasinet med upp till 25 meter till en slutlig krönhöjd om +225 (+392,1 i RH 2000),
   e) tillämpa en dämningsgräns för sandmagasinet på 3 meter under dammkrön (räknat vertikalt som avstånd mellan fritt vatten och dammkrön vid samma punkt),
   f) utöka respektive höja dammen som omger klarningsmagasinet med upp till 5 meter till en slutlig krönhöjd om +290 (+327,1 i RH 2000),

g) tillämpa en dämningsgräns för klarningsmagasinet om +293,5 (+323,6 i RH 2000),
h) anlägga två nya utskov i klarningsmagasinet varav ett driftutskov och ett nödutskov, tillsammans dimensionerade för avbördning av flöde enligt beräkningsmetod 1 i ”Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar (Svenska Kraftnät, Energiföretagen Sverige och Svemin, 2022)”,
i) väster om dammdel A-B i sjön Naalojärvi anlägga en invallning med krönnivån +271,0 (+346,1 i RH2000) eller, alternativt, +269,0 (+348,1 RH2000) beroende på teknisk utformning och att anlägga erforderliga anordningar för att bortleda det uppsamlade vattnet från invallningen till klarningsmagasinet,
j) riva ut den i Naalojärvibäcken anlagda skibordsdammen och att vidta åtgärder i syfte att restaurera vattendraget till ett mera naturliknande tillstånd,
k) avsänka sjön Naalojärvi till nivån +273,7 (+343,4 i RH2000), samt
l) anlägga och/eller bibehålla erforderliga uppsamlande och avskärmande diken samt invallningar vid anläggningarna.

3. LKAB har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen ska lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-tillstånd) för den påverkan på miljön i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem som ansökt verksamhet innebär.

Dispens

4. LKAB har reservationsvis, för det fall att mark- och miljödomstolen skulle finna att den ansökta verksamheten innebär otillåten påverkan på någon eller några av de arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen (2007:845), yrkat att domstolen ska meddela dispens från förbuden enligt artskyddsförordningen (2007:845) för de skyddade arterna lappranunkel, pilgrimsfalk, backsvala och utter.

Igångsättningstid m.m.

LKAB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska

a) bestämma att den miljöfarliga verksamheten vid direktreduktionsanläggningen, vätgasproduktionsanläggningen och apatitverket ska ha satts igång inom sju år från tillståndets laga kraft (igångsättningstid),

b) bestämma att arbetstiden för den ansökta vattenverksamheten omfattande bortledande av grundvatten (punkten 2 b ovan), utökning/höjning av damm som omger klarningsmagasinet (punkten 2 f ovan) och att anlägga två nya utskov vid klarningsmagasinet (punkten 2 h ovan) ska vara 5 år från tillståndets laga kraft och att arbetstiden för övrig vattenverksamhet ska vara tio år från tillståndets laga kraft,

c) bestämma att tiden för oförutsedd skada avseende den ansökta vatten-verksamheten ska vara tio år från arbetstidens utgång och

d) godkänna den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Verkställighet

LKAB har vidare yrkat att bolaget ska ges rätt att ta meddelat tillstånd i anspråk oberoende av eventuellt överklagande (verkställighetsförordnande), med undantag för de delar som avser tillstånd till anläggande och drift av apatitverket och de enheter som utgör del av demonstrationsanläggningen för tillverkning av fossilfri järnsvamp.

Ersättning för skada i form av energiförlust i bergvärmebrunnar

LKAB har medgett att mark- och miljödomstolen ska ålägga bolaget att utge ersättning för skada i form av energiförlust i bergvärmebrunnar med nedanstående engångsbelopp och till nedanstående fastighetsägare.

Fastighet	*Delägare 1*	*Delägare 2*	*Total ersättning*	*Beräknad avsänkning*
Alprosen 15	Lars Tomas Wennström		40 784 kr	8
Alprosen 16	Lars Tomas Wennström		56 078 kr	11
Koskullskulle 2:104	Frida Elisabeth Lantto	Per Robin Nordström	4 370 kr	2
Koskullskulle 2:109_hål1	Ann Camilla Jonnysdotter	Stig Emil Olsson	4 370 kr	3
Koskullskulle 2:109_hål2	Ann Camilla Jonnysdotter	Stig Emil Olsson	8 739 kr	3

Koskullskulle 2:17	Knut Thomas Olausson		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:21	Åsa Susanne Johansson Koski	Kenth Raymond Johansson Koski	2 913 kr	2
Koskullskulle 2:23	Staffan Niclas Siverman		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:24	Lars Lennart Pigg		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:26	Ruth Lisbeth Gustafsson		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:29	Leif Peter Eriksson		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:34	Svea Ragnhild Johansson	Frank Erik Raymond Öqvist	4 370 kr	2
Koskullskulle 2:44	Alf Peter Rytiniemi		4 370 kr	2
Koskullskulle 2:45	Kjell Göran Johansson		2 913 kr	2
Koskullskulle 2:7	Ann-Helen Maria Johansen	Jon Henrik Sevä	2 913 kr	2
Koskullskulle 2:80	Keijo Tommi Olavi Koskinen	Anna Pernilla Storm	13 109 kr	6
Koskullskulle 2:82	Kjell Arne Petersson	Laila Veronica Tjuoiki	8 739 kr	4
Koskullskulle 2:84	Per Sandin	Marie-Louise Sandin	6 555 kr	3
Koskullskulle 2:85	Arja Anneli Sedig	Jan-Erik Sedig	6 555 kr	3
Malmberget 1:121	Eva Charlotte Backe	Lennart Mikael Taavoniku	4 370 kr	2
Malmberget 4:115	Hans Roger Wennström		7 283 kr	5
Malmberget 4:151	Maria Helena Olofsson	John Patrik Olofsson	24 033 kr	11
Malmberget 4:65	Björn Gerhard Nilsson	Anna Catarina Nilsson	7 283 kr	5
Malmberget 4:93	Allan Edmund Larsson		14 566 kr	10
Malmberget 4:95	Bo-Enar Åhl	Paula Mirjami Åhl	20 392 kr	14
Malmberget 4:98	Åsa Maria Rova	Jan Erik Vilhelm Rova	5 826 kr	4
Robsam 1:147	Inger Margaretha Öderyd	Björn Krister Öderyd	4 370 kr	2
Robsam 1:222	Janne Stefan Olavi Pellikka	Kristina Ann-Sofie Sandin	5 826 kr	2
Robsam 1:234	Aina Johanna Minde	Jan Robert Minde	5 826 kr	2
Robsam 1:26	Carl Niklas Karlsson	Johanna Anneli Rahko	4 370 kr	2
Robsam 1:320	Anna-Karin Cecilia Bengtsson	Hans Joakim Bengtsson	5 826 kr	2
Robsam 1:325	Per Ove Robin Nordström		4 370 kr	3
Robsam 1:328	Lars-Ola Johansson	Lena Birgitta Gustafsson	4 370 kr	2
Robsam 1:329	Per-Erik Jönsson	Evy Marie Leandersson	4 370 kr	2
Robsam 1:344	Kerstin Ingela Hjalmarsson	Georg Arne Bengtsson	4 370 kr	2
Robsam 1:346	Filip Marcus Erling Eriksson	Marie Terese Kristina Nordin	4 370 kr	2
Robsam 1:35	Anna Parfa	Andreas Parfa	5 826 kr	2

Anmälan om vattenverksamhet

LKAB har i december 2025 anmält en vattenverksamhet till länsstyrelsen enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken för att förändra utsläppslösningen från klarningsmagasinet

till Lina älv (länsstyrelsens dnr 20146-2025). Syftet med åtgärden har angetts vara att tillse att inblandningen av bräddvattnet från klarningsmagasinet med älvens vatten ska ske i omedelbar anslutning till bolagets utsläppspunkt. Mark- och miljödomstolen har vid fortsatt huvudförhandling den 24 april 2026 förbehållit sig prövningen av anmälan.

Anmälan omfattar enligt bolaget följande anmälningspliktiga åtgärder i Lina älv.

- Nedläggning av rör i Lina älv (19 § 8 förordningen [1998:1388] om vattenverksamhet).
- Schaktning av en yta om högst 300 m^2 i Lina älv i syfte att förlägga rören i ett lämpligt läge och att förankra dessa på älvens botten (19 § 4 förordningen om vattenverksamheter).

MOTPARTER OCH REMISSINSTANSERNAS INSTÄLLNING

Myndigheter

Länsstyrelsen har tillstyrkt tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken och s.k. Natura 2000-tillstånd då myndigheten, som de slutligt bestämt sin talan, har ansett att utsläpp till vatten av uran kan skjutas upp under en prövotid. Länsstyrelsen har tillstyrkt tillståndet under förutsättning att de villkor, utredningsföreskrifter och provisoriska föreskrifter som myndigheten föreslagit meddelas. Länsstyrelsen har i likhet med Naturvårdsverket ansett att verksamheten är tillåtlig i förhållande till bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) och har, som myndigheten de slutligt bestämt sin talan, angett att artskyddsdispens inte krävs för utter, backsvala, pilgrimsfalk eller lappranunkel. Länsstyrelsen har inga invändningar mot att domstolen förordnar om att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande).

Myndigheten för civilt försvar har inte haft någon invändning mot den sökta verksamhetens tillåtlighet under förutsättning att skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas i frågor som gäller dammsäkerhet. Myndigheten har preciserat krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs i egna villkorsförslag. Myndigheten har vidare framhållit att ansökan innehåller brister i

fråga om lokaliseringsutredningen för sandmagasinet utifrån sakfrågan konsekvenser vid dammhaveri. Myndigheten har angett att principiellt torde de alternativa lokaliseringarna varit att föredra och att konsekvenserna samt alternativa lokaliseringarna därför borde ha redovisats utförligare av bolaget.

Naturvårdsverket har i första hand bestridit att tillstånd meddelas och har anfört att LKAB inte visat att miljökvalitetsnormen för ytvatten avseende uran kan innehållas och att frågan därmed inte kan skjutas upp under en prövotid. Naturvårdsverket har i andra hand inte haft någon erinran mot att tillstånd ges till sökt verksamhet eller att verkställighetsförordnande föreskrivs förutsatt att verksamheten kan tillåtas enligt bestämmelserna om Natura 2000, samt miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten samt artskyddsbestämmelserna. Naturvårdsverket har i egna villkorsförslag preciserat vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som myndigheten har ansett krävs om tillstånd lämnas. Dessa omfattar frågor avseende utsläpp till luft och vatten. Naturvårdsverket har ansett att verksamheten är tillåtlig i förhållande till bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) och har, som myndigheten de slutligt bestämt sin talan, angett att artskyddsdispens inte krävs för utter, backsvala, pilgrimsfalk eller lappranunkel.

Havs- och vattenmyndigheten har i första hand yrkat avslag till ansökan och har anfört att den planerade verksamheten inte är tillåtlig då den kommer att innebära en otillåten försämring av vattenkvaliteten i Lina älv och att möjligheten att följa den planerade miljökvalitetsnormen kommer att äventyras. Havs- och vattenmyndigheten har vidare anfört att den ansökta verksamheten kommer att innebära skada eller risk för skada på Natura 2000-området för Torne och Kalix älvsystem och att Natura 2000-tillstånd endast kan lämnas efter en prövning av regeringen enligt 7 kap. 29 § miljöbalken. Havs- och vattenmyndigheten har preciserat vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som myndigheten anser krävs vid tillstånd i reservationsvisa villkorsförslag i frågor som rör vattenmiljö. Myndigheten har framhållit att inställning och villkorsförslag lämnats utifrån gällande rätt. Havs- och vattenmyndigheten har tillagt att ansökt avsänkning av sjön

Naalojärvi inklusive invallning bedöms tillåtlig i och för sig och att tillstånd kan meddelas för de åtgärderna.

Gällivare kommun har, som de slutligt bestämt sin inställning, tillstyrkt ansökan och har inte haft någon invändning mot verksamhetens tillåtlighet men de har ansett att villkor bör föreskrivas i enlighet med kommunens förslag.

Nämnden har haft synpunkter på verksamhetens tillåtlighet utifrån särskilt verksamhetens påverkan på seismisk aktivitet och har, som de slutligt bestämt sin talan, inte haft någon invändning mot ansökan. Nämnden har framhållit att av nämnden föreslagna villkor bör föreskrivas. När det gäller verksamhetens tillåtlighet utifrån utsläpp av uran har nämnden, som den slutligt bestämt sin talan, avstått från att föra talan i den frågan i målet.

SGU har tillstyrkt ansökan under förutsättning att tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått föreskrivs gällande grundvattenfrågor.

Sametinget har bestridit att tillstånd lämnas till ansökt verksamhet och har anfört att LKAB inte visat att verksamheten kan bedrivas utan att renskötseln påtagligt försvåras eller omöjliggörs och utifrån verksamhetens påverkan på ytvatten. Sametinget har vidare ansett att miljökonsekvensbeskrivningen inte kan godkännas.

Remissmyndigheten SMHI har inte lämnat någon principiell inställning till ansökan.

Försvarsmakten och Statens Fastighetsverk har inte haft någon erinran mot ansökan.

Samebyar

Báste čearru (Baste sameby) har vid huvudförhandlingen framfört att ansökt verksamhet kommer att innebära en påverkan samt skada på rennäring och att bolaget i första hand inte bör beviljas tillstånd. I andra hand har samebyn ansett att skarpa villkor till skydd för rennäringen bör meddelas.

Gällivare skogssameby har vid huvudförhandlingen angett att ansökt verksamhet och dess följdverksamheter kommer att ge negativa kumulativa effekter som påverkar renskötseln för skogssamebyn. Skogssamebyn har vidare begärt att en djupare analys och beskrivning av kumulativa effekter på rennäringen inom samebyn och påverkan på riksintressen och följdverksamheter som uppstår. Skogssamebyn har ansett att ansökan inte på ett fullgott eller fullständigt sätt har redovisat detta och att en bedömning av verksamhetens totala påverkan på miljön, biologisk mångfald och samiskt kulturarv därför inte är möjlig. Samebyn har ansett att LKAB ska åläggas ett heltäckande ansvar för den samlade påverkan på samebyn.

Organisationer

Sportfiskarna har ansett att frågan om eventuellt samband mellan fisk-deformationerna i sjön Naalojärvi och utsläpp från LKAB:s nuvarande verksamhet bör utredas vidare innan ett eventuellt beslut om utökad verksamhet medges. Sportfiskarna har anfört att det högst troligt finns ett samband mellan LKAB:s verksamhet och fiskdeformationer i form av skelettförändringar på fisk. Ökade utsläpp har Sportfiskarna vidare inte ansett är förenligt med Natura 2000-bevarandemål.

Enskilda

Ett flertal enskilda har inkommit med skrivelser eller anmälningar om deltagande vid förhandling och har registrerats som motparter i målet. Nedan redogör domstolen för inställningar till ansökan från de enskilda som inkommit med yttrande i sak eller som närvarat vid huvudförhandlingen och avgett inställning.

Boenden i Mosebacke, Tallbacka och Mellanområdet

Elof Söderström har vid huvudförhandlingen uppgett att han är positiv till ansökan.

Anna Parfa har tillstyrkt ansökan under förutsättning att hon får flytta så snart som möjligt.

Torbjörn Ahnqvist har tillstyrkt att bolaget lämnas nytt miljötillstånd. Han har även lämnat synpunkter om risk för skador på egendom, att det finns behov av ett skarpt av villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet och att bolaget bör överväga att lösa in fastigheter i Mosebacke inom 5–10 år.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har i första hand yrkat avslag till ansökan men de har även framhållit att de inte är motståndare till gruvan och att de vill vara flexibla. För det fall att tillstånd lämnas har de gjort gällande att det ska säkerställas att verksamheten inte påverkar boendemiljön negativ och att den inte riskerar människors hälsa och miljö samt egendom och att skarpa villkor ska föreskrivas för att säkerställa detta. Om verksamheten bedöms tillåtligt har de vidare ansett att deras fastighet behöver lösas in.

Magnus Johansson, Marie Leandersson och Per-Erik Jönsson, Alice Ahnqvist har inte lämnat någon tydlig inställning men har framfört synpunkter som sammanfattningsvis omfattar att verksamheten inte ska påverka boendemiljön negativt, att den inte ska riskera människors hälsa, miljö och egendom. Marie Leandersson och Per-Erik Jönsson har även framfört oro för skador på energibrunn och har ställt krav på att ersättning ska utgå vid oförutsedda skador. Alice Ahnqvist har därutöver framfört att hela Malmberget bör avvecklas.

Marcus Karlsson har inte lämnat någon inställning men har framfört behov av fler mätpunkter för vibrationer i Mosebacke.

Joakim Bengtsson och Anna-Karin Bengtsson har inte lämnat någon inställning utan har efterfrågat mer underlag från LKAB rörande beräknad ersättning för skada på energibrunn och har angett att det krävs för att de ska kunna ska kunna bedöma rimligheten av erbjuden ersättning för skada på energibrunn.

Mikael Taavoniku har angett att erbjuden ersättning för skada på energibrun som LKAB erbjudit honom och andra delägaren Eva Charlotte Backe, är alldeles för låg. Han har inte lämnat något preciserat ersättningsyrkande.

Boenden i Koskullskulle

Daniel Willman har yrkat att han fastighet ska lösas in vid tillstånd och han har lämnat synpunkter på att verksamheten kommer att påverka boendemiljön negativ, att den riskerar människors hälsa och miljö samt egendom. Han har vidare uttryck oro för risk för gasexplosion.

Angelica Strand och Jonathan Strand har inte lämnat någon tydlig inställning men har framfört synpunkter om risker vid dammhaveri och synpunkter angående information och samråd.

Cathrin Öderyd har motsatt sig en utökning av industriområdet och hon har sammanfattningsvis framfört synpunkter om att gruvverksamheten påverkar boendemiljön negativt till följd av damning, transporter och vibrationer samt utsläpp till vatten.

Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter har inte haft någon invändning mot ansökan under förutsättning att de, som det får förstås, tillerkänns ekonomisk ersättning för skada på energibrunn och skador till följd av diffus damning. De har ansett att bolagets erbjudande om ersättning inte täcker den skada de orsakat och de har lämnat alternativa förslag på beräkning av uppgivna skador men de har inte lämnat något tydligt preciserat ersättningsyrkande. De har vidare haft synpunkter om behov av fler mätpunkter för att säkerställa luftkvalitén och avseende villkor för vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet.

Kjell Petersson har inte lämnat någon tydlig inställning men har efterfrågat mer underlag från LKAB rörande beräknad ersättning för skada på energibrunn.

Peter Eriksson har inte lämnat någon tydlig inställning men har ifrågasatt den erbjudna ersättningen och att olika energibrunnsinnehavare får olika betalt.

Thomas Olausson har inte lämnat någon tydlig inställning men har efterfrågat mer underlag från LKAB rörande beräknad ersättning för skada på energibrunn.

Enskilda med anknytning till östra Malmberget

Viktoria Pudas, Lars Alriksson och Eva Alriksson, Anna-Karin Näslund och Håkan Näslund, Bjarne Isaksson och Marie Isaksson, Eva Isaksson, Jonas Helin och Nathalie Törnlind, Märta Karlsson har inte lämnat någon principiell inställning men de har sammanfattningsvis framfört att synpunkter om att verksamheten påverkar boendemiljön negativt och att inlösen av fastigheter ska ske enligt principen ”nyckel mot nyckel”.

Tony Öjertun och Jenny Olsson Ranta samt Marita Sätterqvist har inte lämnat någon tydlig inställning men har sammanfattningsvis framfört att synpunkter om att gruvverksamheten påverkar boendemiljön negativt och att den riskerar människors hälsa och miljö samt egendom.

Lars-Erik Olsson och Gunilla Olsson har inte haft någon invändning mot ansökan under förutsättning att de, som det får förstås, tillerkänns ekonomisk ersättning för skador till följd av vibrationer och diffus damning. De har lämnat alternativa förslag på beräkning av uppgivna skador, bl.a. ersättning i form av ett nytt likvärdigt hus. De har dock inte lämnat något tydligt preciserat ersättningsyrkande. De har vidare haft synpunkter avseende villkor för vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet och behov av tydlig plan för avveckling av deras fastighet i Östra Malmberget.

Sana Gasim har inte lämnat någon tydlig inställning men har sammanfattningsvis framfört att sökandens verksamhet och avvecklingen som skett i östra Malmberget har orsakat skada i såväl fastighet som tidigare bedriven näringsverksamhet.

Anna Persson har sammanfattningsvis framfört synpunkter om att verksamheten påverkar boendemiljön för hennes föräldrar negativt och att inlösen av fastigheter ska ske enligt principen ”nyckel mot nyckel”.

Gun Ek har framfört att hon inte är emot ansökt gruvverksamhet men att det måste säkerställas att verksamheten inte riskerar människors hälsa och miljö samt egendom och att skarpa villkor ska föreskrivas för att säkerställa detta. Vidare har hon anfört att kyrkogården i Malmberget är påverkad av befintlig verksamhet. Hon har begärt att sökanden ska åläggas att ta fram en handlingsplan för kyrkogården samt anfört att ortsbefolkningen bör kompenseras ekonomiskt.

Enskilda bosatta i östra Malmberget företrädda av ombudet Christer Borg har yrkat att ansökan ska avslås och har sammanfattningsvis anfört att ansökt verksamhet inte kan anses tillåtlig med hänsyn till seismisk aktivitet och utsläpp till vatten. De har vidare anfört att LKAB ska säkerställa att deras fastigheter avvecklas mot skälig ersättning. De har även bestritt att verkställighetsförordnande meddelas.

Enskilda med anknytning till västra Malmberget
Nordan i Malmberget Aktiebolag (Nordan) och Uterus Gruppen AB (Uterusgruppen) har yrkat att ansökan ska avslås och har sammanfattningsvis anfört att ansökt verksamhet inte kan anses tillåtlig innan LKAB säkerställt att deras fastigheter, som används för såväl näringsverksamhet som boende, avvecklats mot skälig ersättning. De har bestritt att verkställighetsförordnande meddelas.

Övriga enskilda
Bengt Flyckt har inte lämnat någon tydlig inställning men har anfört att han anser att LKAB arbetar seriöst och metodiskt med vattenreningsfrågor.

YRKANDEN OM RÄTTEGÅNGSKOSTNADER
Länsstyrelsen har, som den slutligt bestämt sin talan, begärt ersättning för rättegångskostnader med totalt 118 400 kr för arbete (148 timmar á 800 kr). Länsstyrelsen har angett att kostnaderna hänför sig till den del av målet som rör vattenverksamhet.

Havs- och vattenmyndigheten har begärt ersättning för rättegångskostnader med totalt 323 000 kr, varav 169 000 kr (ca 212 timmar á 800 kr) avser arbete och 154 000 kr avser utlägg. Havs- och vattenmyndigheten har angett att kostnaderna hänför sig till den del av målet som rör vattenverksamhet och har angett att Havs- och vattenmyndigheten uppskattat att ungefär en fjärdedel av målets frågor handlar om vattenverksamheten

Nordan och Uterusgruppen har begärt ersättning för rättegångskostnader med totalt 194 871 kr, varav 168 300 kr för arbete (99 timmar á 1 700 kr) och 26 571 kr utlägg. De har angett att kostnaderna hänför sig till den del av målet som rör vattenverksamhet

Bolaget har medgett länsstyrelsens, Havs- och vattenmyndighetens samt Nordans och Uterusgruppens yrkanden om rättegångskostnader.

BOLAGETS VILLKORSFÖRSLAG M.M.

Under målets handläggning har bolaget, efter synpunkter från motparter och remissinstanser, justerat ett antal av sina ursprungliga villkorsförslag och godtagit några av myndigheternas förslag. Justeringar av villkorsförslag har skett vid upprepade tillfällen under handläggningen och vid huvudförhandlingen. Nedan följer bolagets slutliga villkorsförslag. Eftersom villkorsförslag har utgått under målets handläggning och andra har tillkommit följer redovisningen bolagets tematiska ordning och numreringen är inte löpande.

BOLAGETS FÖRSLAG TILL VILLKOR

Allmänt villkor

1. Om inte annat följer av denna dom ska verksamheten bedrivas, anläggningar utformas och arbeten utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i ansökan och i övrigt i målet.

Utsläpp till luft och damning m.m.

Svaveldioxid från rökgaskanaler i pelletsverken BUV och MK3

2. I första hand
Utsläppen av svaveldioxid från rökgaskanaler i pelletsverken enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får sammanlagt för båda pelletsverken uppgå till högst 240 ton per år.

I andra hand
Utsläppen av svaveldioxid från rökgaskanaler i pelletsverket BUV enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgå till högst 160 ton per år. Utsläppen av svaveldioxid från rökgaskanaler i pelletsverket MK3 enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgår till höst 160 ton per år.

Fluorväte och klorväte från rökgaskanaler i pelletsverken BUV och MK3

3. I första hand
A. Fluorväte från rökgaskanaler i pelletsverken
Utsläppen av fluorföreningar (räknat som fluorväte, HF) från rökgaskanaler i pelletsverken enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får sammanlagt för båda pelletsverken uppgå till högst 30 ton per år.

B. Klorväte från rökgaskanaler i pelletsverken
Utsläppen av klorföreningar (räknat som klorväte, HCl) från rökgaskanaler i pelletsverken enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får sammanlagt för båda pelletsverken uppgå till högst 36 ton per år.

Andra hand
A. Utsläppen av fluorföreningar (räknat som fluorväte, HF) från rökgaskanaler i pelletsverket BUV enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgå till högst 20 ton per år.
B. Utsläppen av klorföreningar (räknat som klorväte, HCl) från rökgaskanaler i pelletsverket BUV enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgå till högst 24 ton per år.
C. Utsläppen av fluorföreningar (räknat som fluorväte, HF) från rökgaskanaler i pelletsverket MK3 enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgå till högst 20 ton per år.
D. Utsläppen av klorföreningar (räknat som klorväte, HCl) från rökgaskanaler i pelletsverket MK3 enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2) får uppgå till högst 24 ton per år.

Förslag till domsbilaga 1 (aktbil. 1229 s. 2) inklipp f.n. nedan.

Domsbilagan i aktbil. 1229, s. 2 (av bolaget benämnd domsbilaga 1) hänvisas även till i andra villkorsförslag/utredningsföreskrifter från bolaget.

Kontinuerligt registrerande mätinstrument m.m. **Domsbilaga**

Nr	Huvudprocess	Delprocess	Prov punkt	Stoft stickprov	Stoft kontinuerlig	SO_2	HF och HCl	NOx
1	Sovringsprocess	Infrakt Alliansen	MST 73	X				
2	Sovringsverk	Omlastning/krossning	MST 71	X				
3	Sovringsverk	Omlastning/krossning	MST 72	X				
4	Sovringsverk	Omlastning/krossning	MST 52	X				
5	Sovringsverk	Omlastning/krossning GRAM	MST 76	X				
6	Anrikningsverk	Infrakt, silotopp	MST 48	X				
7	Specialproduktverk	Produkttorkning	MST 58	X				
8	MK3	Bindemedelsficka	MST 60		X (ny mätutrustning)			
9	MK3	Bindemedelsdosering	MST 69		X (ny mätutrustning)			
10	MK3	Maskinpåmatning	MST 61		X (ny mätutrustning)			
11	MK3	Rökgaskanal UDD	MST 62		X	X	X	X
12	MK3	Rökgaskanal DDD, PH	MST 63		X	X	X	X
13	MK3	Rökgaskanal F	MST 64		X	X	X	X
14	MK3	Avgaspanna	MST 77		X (ny mätutrustning)			
15	MK3	Maskinavlastning, utfrakt	MST 65		X (ny mätutrustning)			
16	MK3	Lossning, utlastning	MST 66		X (ny mätutrustning)			
17	MK3	Lossning, utlastning	MST 67		X (ny mätutrustning)			
18	BUV	Silotopp, utlastning	MST 68		X (ny mätutrustning)			
19	BUV	Bentonitficka	MST 59		X (ny mätutrustning)			
20	BUV	Påmatning	MST 70		X (ny mätutrustning)			
21	BUV	Rökgaskanal UDD	MST 02		X	X	X	X
22	BUV	Rökgaskanal DDD/PH/F	MST 01		X	X	X	X
23	BUV	Siktstation	MST 04		X (ny mätutrustning)			
24	BUV	Silotopp, utlastning	MST 51		X (ny mätutrustning)			
25	BUV	Utlastning	MST 74		X (ny mätutrustning)			
26	BUV	Utlastning	MST 75		X (ny mätutrustning)			
27	Direktreduktionsverk	Gasloop	Ny		X (prövotid)	X (prövotid)		
28	Direktreduktionsverk	Avlastning vertikaltransportör	Ny		X (prövotid)			
29	Direktreduktionsverk	DU järnsvamp reaktorbotten	Ny		X (prövotid)			
30	Direktreduktionsverk	Förvärmning*	Ny					X (prövotid)
31	Direktreduktionsverk	Materialhantering	Ny	X (stickprov)				
32	Direktreduktionsverk	Coating	Ny	X (stickprov)				
33	Panncentraler		Befintliga	X		X (stickprov)		X stickprov)
34	Apatitverk		Ny	X				

*om gaseldad processgasvärmare nyttjas

Kontinuerlig mätning

6. Utsläpp av svaveldioxid, fluor- och klorföreningar (räknat som fluorväte, HF, och klorväte, HCI), enligt p 2-3 ska kontrolleras med kontinuerligt registrerade mätinstrument. Undantag från detta kan medges av tillsyns-myndigheten.

Legionella

8. Verksamheten vid direktreduktionsanläggningen och vätgasproduktions-anläggningen ska bedrivas så att tillväxten av bakterien Legionella sp. minimeras genom förebyggande åtgärder och hantering av risker. En plan för hanteringen av risker med Legionella sp. ska presenteras för tillsynsmyndigheten senast två månader innan anläggningen tas i drift. Under arbetet med planen ska bolaget samråda med tillsynsmyndigheten.

   Varje aktivt kyltorn ska provtas för Legionella sp. minst fyra gånger per år

varav minst ett prov per kyltorn ska tas under sommarmånaderna (juni-augusti). Provtagningspunkter ska bestämmas efter samråd med tillsynsmyndigheten och dokumenteras i för verksamheten aktuellt kontrollprogram.

Vid positivt prov som överstiger 10 000 cfu/l Legionella sp. ska tillsynsmyndigheten underrättas skyndsamt och en översyn gällande risker och åtgärder vidtas. Uppföljande prover ska tas minst en gång i veckan för aktuellt kyltorn till dess att tillsmyndigheten beslutar om annan frekvens (inklusive återgång till normal provtagningsfrekvens).

Damning

9. Bolaget ska vidta skäliga åtgärder för att undvika störningar för omgivningen till följd av diffus damning.

Mätning av partiklar i utomhusluft

10. Bolaget ska genomföra kontinuerlig mätning av partiklar i utomhusluft (stoftmätning) i omgivningarna till verksamheten.

Skyddsåtgärder yt- och grundvatten

Åtgärder till skydd för grundvattenförekomsten f.n. benämnd Koskullskulle

11. Senast när klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten ska de åtgärder som framgår av domsbilaga 2 (föreslagen domsbilaga 2 se nedan) vara på plats och i drift. Tillsynsmyndigheten får medge avsteg av mindre betydelse från åtgärdsprogrammet under förutsättning att syftet med programmet uppfylls.

    Koncentrationerna i grundvattenförekomsten får inte överskrida nedan angivna begränsningsvärden beräknat som gemensamt kvartalsmedelvärde för kontrollpunkter som ska beslutas enligt domsbilaga 2. Angivna begränsningsvärden gäller efter en inledande utvärderingsperiod som avslutas efter utgången av det kalenderår då det gemensamma årsmedelvärdet för respektive ämne första gången underskrider angivet begränsningsvärde, dock senast åtta år från det att åtgärderna enligt domsbilaga 2 ska vara i drift enligt första stycket. Tillsynsmyndigheten får medge förlängning av fristen med ett år i taget för specifika ämnen.

Ämne	Begränsningsvärden
Ammonium	0,5 mg/l
Arsenik	5 µg/l
Bly	5 µg/l
Kadmium	0,5 µg/l
Klorid	100 mg/l
Konduktivitet	150 mS/m
Koppar	500 µg/l
Krom	25 µg/l
Nickel	20 µg/l
Nitrat	50 mg/l
Sulfat	100 mg/l
Zink	500 µg/l

Bolagets förslag till domsbilagan 2

Åtgärdsprogram till skydd för grundvattenförekomsten f.n. benämnd Koskullskulle

1. Läckagevatten från sand- och klarningsmagasinet ska samlas upp och avledas till klarningsmagasinet i syfte att begränsa påverkan på grundvattenförekomsten. Detta ska ske genom pumpning från brunnar som anläggs i det aktuella området mellan klarningsmagasinet och grundvattenförekomsten enligt Figur 1. Den exakta placeringen av brunnarna bestäms utifrån platsspecifika förhållanden och ska redovisas för tillsynsmyndigheten. Vid behov kan pumpbrunn flyttas efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Figur 1. Preliminära lägen för brunnar som ska samla upp diffust läckage från verksamheten.

2. Åtgärden enligt p1 ska följas upp genom övervakning av halter i grundvatten, grundvattennivåer och återpumpat flöde. Övervakningen ska specificeras i ett särskilt kontrollprogram som ska ges in till tillsynsmyndigheten senast 3 månader före åtgärderna ska vara i drift enligt villkor 11. Utformning av kontrollprogrammet ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontrollpunkterna för uppföljning av begränsningsvärdena enligt villkor 11 ska placeras på sådant sätt att de så långt möjligt ger en representativ helhetsbild av förhållandena i den aktuella delen av grundvattenförekomsten. Provtagning ska ske minst fyra gånger per år fördelat över året.

3. Under utvärderingsperioden ska halterna i grundvattenförekomsten årligen rapporteras till tillsynsmyndigheten. Om det av rapporteringen framgår att årsmedelvärdet för något ämne enligt villkor 11, beräknat för samtliga kontrollpunkter, överskrider föregående års rapporterade årsmedelvärde ska orsaken till överskridandet utredas utan dröjsmål. Om det av utredningen inte framgår att överskridandet orsakats av naturliga variationer eller annat

förhållande som inte har någon koppling till skyddsåtgärden ska denna justeras eller kompletteras för att tillse att syftet med åtgärden uppnås.

Avsänkning sjön Naalojärvi

X1 Utloppet från Naalojärvi till Naalojärvibäcken ska utformas så naturlikt som möjligt och anpassas till de fysiska förutsättningarna på platsen. Vid avsänkning och återställning av sjön Naalojärvi ska konnektiviteten till uppströms liggande bäckar säkerställas när de bäckar som innan avsänkningen legat under vatten i sjön återskapas. Planeringen och projekteringen av återställningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten som också får meddela ytterligare villkor om den närmare utformningen av åtgärderna.

Inblandning av bräddvatten i Lina älv

X10 Bolaget ska senast två (2 år) från att tillståndet till gruv- och förädlingsverksamheten har tagits i anspråk vidta en åtgärd som innebär att inblandningen av bräddvattnet från klarningsmagasinet sker i omedelbar anslutning till utsläppet till Lina älv. Åtgärden ska utformas så att den inte medför erosion av älvbotten eller dämning som kan påverka vattenmiljön på något sätt av betydelse eller utgör vandringshinder för fisk. Bolaget ska vidare tillse att åtgärden inte medför att allmänhetens tillgång hindras, eller livsvillkoren för djur eller växtarter förändras väsentligt inom strandskyddat område.

Bolaget ska i god tid innan arbeten påbörjas redovisa för tillsynsmyndigheten den föreslagna utformningen av åtgärden och vilka skyddsåtgärder som planeras att vidtas vid anläggandet.

Tiden genomförandet av åtgärden får förlängas med högst ett år efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

Tid för arbeten i Lina älv

X11 Arbeten i Lina älv för anläggande av ny utsläppsanordning får endast bedrivas under perioden 15 juli - 15 september.

Arbeten i ”naturliga” vatten

X12 Vid arbeten i naturliga vatten ska bolaget vidta följande skyddsåtgärder

a) Arbetet ska utföras så att grumling minimeras och på ett sådant sätt att risken för att olja och andra miljöskadliga ämnen når vattnet minimeras.

b) Maskiner som används i eller i omedelbar anslutning till vattenområde ska så långt möjligt ha vegetabilisk /miljövänlig olja i hydraulsystemet.

c) Drivmedel och andra kemikalier som används för arbetena ska förvaras på sådan plats och på sådant sätt att risken för förorening av vattnet

minimeras. Saneringsutrustning för hantering av spill av olja och andra skadliga ämnen ska finnas tillgänglig i anslutning till arbetsområdet.

d) Efter avslutad arbetsdag och vid andra inte tillfälliga stopp (reparationer m.m.) i arbetena ska maskiner och annan utrustning flyttas till område där eventuellt spill av t ex hydraulolja inte riskerar att nå vattnet. Om en maskin på grund av haveri eller andra oförutsedda händelser inte kan flyttas ska maskinen gås igenom och åtgärder vidtas för att förebygga spill.

e) Uppläggning av muddermassor och annat material ska under arbetenas genomförande ske på sådan plats och på sådant sätt att risken för förorening av vattnet minimeras. Material ska så långt möjligt återanvändas vid arbetena. Material som inte är uppfyller kraven för att sådan användning samt eventuella överskottsmassor för vilka det inte finns behov vid arbetena ska omhändertas inom verksamheten eller, i förekommande fall, omhändertas av godkänd mottagare.

Rening av processvatten från uran

X2 Bolaget ska senast tre (3) år efter att tillståndet tas i anspråk installera och ta i drift en anläggning för rening av utgående bräddvatten från uran.

Anläggningen ska utformas för rening av 400 m^3 bräddvatten/timme med kemisk fällning, flockning och sedimentering i ett steg. Vidare ska anläggningen utformas med en efterföljande pilotanläggning för 20 m^3 vatten/timme med kemisk fällning, flockning och sedimentering med tillsats av aktivt kol.

Anläggningen ska vara möjlig att bygga ut för rening av större och/eller andra flöden.

Efter godkännande av tillsynsmyndigheten får annan teknisk lösning tillämpas under förutsättning att den kan visas ha minst motsvarande reningskapacitet. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när anläggningen tas i drift.

Intag och utsläpp till vatten m.m.

Intag av vatten

12. Efter att klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten får uttag (bortledning) av vatten från Lina älv ske endast under perioden fr.o.m. maj t.o.m. december.

Bräddning

13. Efter att klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten, dock senast 4 år efter att tillståndet tagits i anspråk, får bräddning inte ske i sådan omfattning att andelen bräddvatten i Lina älv överskrider nedan angivna gränser. Tiden får förlängas

med högst ett år efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

- 7 % som löpande veckomedelvärde
- 4 % som årsmedelvärde per kalenderår, beräknat som total bräddad volym dividerad med totalt bakgrundsflöde i Lina älv under de dygn som bräddning sker.

Bakgrundsflödet i älven ska bestämmas genom kontinuerlig mätning i MVA02 eller annan motsvarande mätstation uppströms bolagets verksamhet, som har trätt i dess ställe.

Vid driftsstörning på flödesmätaren, t.ex. vid isbildning, får uppmätta värden korrigeras med hjälp av beräknade flöden från lokalt anpassad modell.

Det löpande veckomedelvärdet får överskridas maximalt två gånger per år, dock får dygnsmedelvärdet aldrig överskrida 10 %.

Utsläpp till vatten

Ammoniumkväve

X3 Halterna i bräddvattnet från klarningsmagasinet av ammoniumkväve (NH4-N) får inte överstiga i tabellen angivna värden.

Period	**Årsmedelvärde (mg/l)**	**Maxhalt (mg/l)**
Sommar (1 jun – 30 sept)	2	4
Övriga delar av året	6	10

Provtagning av bräddat vatten ska ske enligt villkor X5. Innan det nya drift-utskov som planeras i klarningsmagasinet har tagits i drift ska kontroll av villkorets efterlevnad utföras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient.

Processkemikalier

X4 Koncentrationen Atrac i bräddvattnet får som månadsmedelvärde inte överstiga 8,8 µg/l.

Mätning i utgående vatten ska under de första tre månaderna efter att apatit-verket tagits i drift ske en gång per vecka. De efterföljande tre månaderna ska provtagning ske en gång varannan vecka. Därefter ska provtagning ske en gång per månad.

Villkoret träder i kraft då apatitverket tagits i drift.

Automatisk provtagning

X5 Senast när det nya driftutskov som planeras i klarningsmagasinet tas i drift ska provtagning av bräddat vatten ske tidsproportionellt under alla dygn som bräddning pågår och göras med en automatisk provtagare. Analys av alla

villkorssatta parametrar ska göras av dygnsprover.

Vid driftstörning på den automatiska provtagaren får prov tas manuellt. Prov ska tas varje dygn som bräddning pågår.

När tillståndet tagits i anspråk och till dess att automatisk provtagare installerats ska provtagning av bräddat vatten göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

Buller

16. Den ekvivalenta ljudnivån från bolagets verksamhet under drift får utomhus vid bostäder inte överstiga:
- 50 dB(A) dagtid (kl.07-18)
- 45 dB(A) kvällstid (kl.18-22)
- 40 dB(A) nattetid (kl.22-07)

Den momentana ljudnivån får utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dB(A) nattetid.

Värdena ovan avseende ekvivalent ljudnivå respektive momentan ljudnivå gäller med undantag för buller hänförligt till fackling i samband med uppstart och nedstängning av direktreduktionsanläggningen. Värdena ska inte heller tillämpas för anläggningsarbeten.

Buller från verksamheten ska kontrolleras genom mätningar (immissionsmätningar) eller närfältsmätningar och beräkningar. Kontroll ska ske minst vartannat år samt när det sker förändringar i verksamheten som är av betydelse ur bullersynpunkt.

Sprängning och vibrationer

Tidpunkt för produktions- och tunnelsprängning

X6 Produktions- och tunnelsprängning får inte äga rum i gruvan mellan kl. 01.00 och kl. 07.00. Avvikelse från angivna tider får ske högst 12 dygn per år.

Information om sprängning

17. Bolaget ska i god tid innan produktions- och tunnelsprängning på lämpligt sätt informera allmänheten i Malmberget och Koskullskulle om var och när dessa kommer äga rum samt vilka geografiska områden som kan komma att påverkas av ljud och vibrationer till följd av dessa sprängningar.

Vibrationer till följd av sprängning

18. Vibrationer till följd av sprängning i gruvan får inte medföra högre svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i enskilda bostäder än nedan angivna värden.

		Värde som i varje mätpunkt inte får överskridas vid mer än 5 % av de dygn då sprängning genomförs, räknat per kalenderår och mätpunkt	Värde som inte får överskridas
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	8 mm/s
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	3 mm/s	6 mm/s

Mätningarna ska utföras triaxiellt och redovisas som komponentmax, PCPV. Mätningarna ska utföras med mätpunktsplacering och instrumentspecifikation enligt relevant svensk standard, för närvarande SS 460 48 66.

Placering av nya mätpunkter eller ändrad placering av befintliga mätpunkter ska ske efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Vibrationer till följd av seismisk aktivitet

19. Bolaget ska verka för att bostäder som till följd av seismisk aktivitet utsätts för upprepade vibrationer som överskrider 6 mm/s dag- och kvällstid (kl. 07.00-22.00) och 3 mm/s nattetid (kl. 22.00-07.00) snarast avvecklas. Värdena avser högsta svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i enskilda bostäder. Mätning ska ske enligt relevant standard, för närvarande DIN 4150-3.

    Med upprepade vibrationer enligt första stycket avses att mätningar visar att vibrationer överstiger angivna värden vid totalt fem tillfällen eller fler per år och mätpunkt under två efterföljande kalenderår eller vid totalt åtta tillfällen per mätpunkt under ett kalenderår. Två eller fler överskridanden under ett kalenderdygn ska anses utgöra ett och samma tillfälle.

Information om seismiska händelser

20. Vid seismiska händelser ska allmänheten, tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun informeras om händelsen och om vilka vibrationsnivåer som uppmätts i samhället. Informationen ska ske genom publicering på bolagets webbplats och genom e-postmeddelande till tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun.

    Kravet på information enligt första stycket omfattar seismiska händelser som uppfyller något av nedanstående kriterier.

    - Två eller fler vibrationsmätare i samhället har registrerat en nivå överskridande 1,5 mm/s
    - Lokal magnitud ≥1,5
    - Skador i gruvan
    - Ett flertal personer kontaktar bolaget

Deformationer och avvecklingsplan m.m.

Deformationer

21. Om markytan helt eller delvis till följd av gruvbrytningen inom ett avstånd av 100 meter från gränsen till bostadsfastigheter i Malmberget och Koskullskulle påverkas mer än 2 ‰ vertikalt eller 3 ‰ horisontellt ska bolaget ansöka om att få berörda fastigheter anvisade enligt 9 kap. minerallagen (1991:45) eller annan lagstiftning som har trätt i dess ställe. Med bostadsfastighet avses fastighet som är bebodd och som enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152) är taxerad som småhusenhet, hyreshusenhet eller ägarlägenhetsenhet.

    Påverkan på markytan anses verifierad när deformationen enligt ovan uppmätts mellan två intilliggande mätpunkter och kvarstår vid en uppföljande extra mätning.

    Mätning av markpåverkan ska genomföras minst fyra gånger per år. Efter varje genomförd mätning ska resultaten redovisas till tillsynsmyndigheten inom sex veckor från genomförd mätning.

    Ansökan om markanvisning ska göras inom 6 månader från det att markpåverkan verifierats.

    Tillsynsmyndigheten får, om det föreligger särskilda skäl, på begäran av bolaget medge undantag för enskilda fastigheter beträffande begränsningsvärdena.

    Tillsynsmyndigheten får på begäran av bolaget även besluta om ändring i fråga om mätmetod och mätfrekvens samt uppföljningen i övrigt av markdeformationer.

Avvecklingsplan

22. Den avvecklingsplan som bolaget utarbetat i enlighet med villkor 30 i mark- och miljödomstolens deldom den 19 maj 2015 i mål nr M 2090-06 ska uppdateras ytterligare en gång och ges in till tillsynsmyndigheten senast den 31 december 2027.

Årligt informationsmöte

23. Bolaget ska vid minst ett tillfälle per år lämna aktuell information till allmänheten rörande miljöpåverkan från bolagets verksamhet i Malmberget/Vitåfors. Det ska i samband med detta finnas möjlighet att ställa frågor. Bolaget avgör i övrigt formerna för informationstillfället.

Deponering

Deponering av sidoberg

24. Allt sidoberg som inte används i anläggningsarbeten eller produkter eller som rågods till framställning av apatitkoncentrat ska, som en del i

efterbehandlingen, deponeras i någon av följande håligheter.

Kaptensgropen, Alliansen, Dennevitz, Parta, Viri, Johan, Välkomma, Baron, Hermelin Johannes, Hens, Västra Johannes, Skåne, Josefina, Uppland, Printzsköld och Selet.

När det på grund av säkerhetsskäl, väderlek, risk för damning eller produktionsrelaterade störningar är olämpligt att deponera sidoberg i någon av angivna håligheter får sidoberget istället deponeras i reservdeponi vid Tingvallskulle.

Kemikaliehantering m.m.

Hantering av kemikalier och avfall

25. Hantering av kemikalier och avfall ska ske på ett sådant sätt att risken för förorening av mark och vatten minimeras. Lagring av flytande kemikalier och flytande farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd eller annan utrustning som förhindrar att invallningen fylls med dagvatten, i dubbelmantlad cistern utan invallning eller på annat sätt som ger motsvarande skydd mot spill och läckage. Där invallning används ska den inrymma minst hälften av den totala volym som förvaras inom invallningen, dock minst den största behållarens volym plus 10 procent av de övriga kärlens volym. All lagring av kemikalier ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand.

Energihushållning och energieffektivisering

Energihushållningsplan m.m.

26. Åtgärder ska i skälig utsträckning vidtas för att effektivisera energianvändningen. Senast två år efter att tillståndet har vunnit laga kraft ska bolaget ge in en energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. I planen ska redovisas vilka energihushållningsåtgärder och bränsleval som är tekniskt möjliga att genomföra, åtgärdernas effekter och kostnader, vilka åtgärder bolaget avser att vidta och motivering till varför övriga redovisade åtgärder inte är rimliga. Planen ska därefter revideras fortlöpande och ges in till tillsynsmyndigheten vart fjärde år, eller med annat intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer. Bolaget ska årligen i samband med ingivande av miljörapporten till tillsynsmyndigheten redovisa det gångna årets arbete med energihushållning, hur planen följts och vilka eventuella justeringar av planen som bolaget avser att göra under det kommande året.

Rennäring

Åtgärder och samråd

27. Bolaget ska vidta skäliga åtgärder för att minimera intrång och skador som verksamheteten kan innebära för renskötseln. Det åligger bolaget att regelbundet erbjuda Báste čearru/Baste sameby och Gällivare skogssameby

att samråda om sådana åtgärder samt att eftersträva efter bästa förmåga att avtal om dessa kommer till stånd med samebyarna.

Samråd om tillkommande transporter under anläggningstiden

X7 Inför anläggandet av de i tillståndsansökan nya anläggningarna för framställning av fossilfri järnsvamp och apatitkoncentrat ska bolaget erbjuda Gällivare skogssameby samråd kring tillkommande transporter där behov av åtgärder för samebyns renskötsel identifieras. För det fallet att samebyn begär det ska en samrådsplan för anläggningsskedet tas fram.

Naturmiljö och artskydd

Skogsavverkning för nya anläggningsdelar

28. Skogsavverkning för nya anläggningsdelar som omfattas av den ansökta verksamheten ska utföras utanför fåglarnas mest intensiva häckningsperiod, 1 maj till 31 juli. Skogsavverkning får dock ske under den angivna perioden om det är uppenbart att området saknar häckande fåglar eller fågelbon som kan antas komma att återanvändas.

Borttagning av bon för fåglar

X8 Bon för fåglar och bon som kan komma att återanvändas får inte tas bort under häckningsperioden 1 maj till 31 augusti.

Tider för anläggningsarbeten

29. För att minska påverkan på häckande fåglar ska arbeten i området vid sjön Naalojärvi påbörjas innan den 1 april. Pålningsarbeten vid Naalojärvi får inte utföras under den mest intensiva häckningsperioden, 1 maj till 31 juli.

Undantag för deponering av sidoberg

30. Bolaget ska undanta två områden i planerade lokaler för deponering av sidoberg i syfte att bevara vissa häckningsmiljöer. Sidobergsdeponering får inte ske i direkt angränsande områden under häckningsperioden 1 april till 31 augusti.

Utterpassager

31. Bolaget ska anlägga en utterpassage där Naalojärvibäcken korsar Linaälvsvägen.

Efterbehandling och ekonomisk säkerhet

Efterbehandling

32. En slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling. Planen ska ta hänsyn till den framtida markanvändningen, bland annat förutsättningarna för renskötsel i området. Samråd i denna fråga

ska ske med Báste čearru/Baste sameby. Tillsynsmyndigheten får meddela de närmare föreskrifter som kan erfordras för efterbehandlingen.

Ekonomisk säkerhet

33. Bolaget ska ställa en ekonomisk säkerhet om 1 340 miljoner (1 340 000 000) kronor för den efterbehandling och återställning som verksamheten kan föranleda. Tillståndet får tas i anspråk först efter att bolaget har givit in säkerheten till mark- och miljödomstolen för godkännande. Efter godkännande av mark- och miljödomstolen ska säkerheten förvaras av Länsstyrelsen i Norrbottens län.

En översyn av den ekonomiska säkerheten ska ske i samband med bolagets översyn av avfallshanteringsplanen i enlighet med 29 § utvinningsavfallsförordningen (2013:319), vilket innebär vid större förändringar i verksamheten, dock minst vart femte år.

Om det vid översynen framkommer att de beräknade kostnaderna för återstående efterbehandlings- och återställningsåtgärder överstiger den ställda ekonomiska säkerheten ska bolaget, senast inom sex månader efter genomförd översyn av avfallshanteringsplanen, ställa en kompletterande säkerhet motsvarande mellanskillnaden.

Den kompletterande säkerheten får ställas i annan form än den som tidigare har godkänts av mark- och miljödomstolen. Om den kompletterande säkerheten ställs i annan form än den tidigare gällande säkerheten ska den kompletterande säkerheten ges in till mark- och miljödomstolen för godkännande och annars till tillsynsmyndigheten.

Om det vid översynen av avfallshanteringsplanen kan påvisas att den ställda ekonomiska säkerheten är större än de beräknade kostnaderna för återstående efterbehandlings- och återställningsåtgärder får tillsynsmyndigheten medge att säkerheten sänks till ett belopp motsvarande kostnaderna för återstående åtgärder.

Kontroll

Kontrollprogram

34. Ett program för kontroll avseende byggnadsskedet för planerade tillkommande anläggningar för framställning av apatitkoncentrat, vätgas och järnsvamp samt invallning vid Naalojärvi och utbyggnad av klarningsmagasinet ska upprättas och redovisas för tillsynsmyndigheten senast en månad innan mark- och anläggningsarbeten påbörjas.

Kontrollprogrammet avseende driften av verksamheten ska revideras så att det omfattar även planerad ny och utökad verksamhet. Det reviderade programmet ska redovisas för tillsynsmyndigheten senast tre månader innan respektive tillkommande anläggningar för framställning av apatitkoncentrat,

vätgas och järnsvamp tas i drift. Kontrollprogrammet ska även uppdateras senast tre månader innan bortledningen av vatten från invallningen vid Naalojärvi påbörjas respektive klarningsmagasinet har byggts ut och hela den ansökta magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten.

Kontrollprogrammens innehåll

35. I kontrollprogrammen ska åtminstone anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

Drifttagning m.m.

Anmälan om drifttagning

36. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när direktreduktions-anläggningen, vätgasproduktionsanläggningen respektive apatitverket tas i drift. Bolaget ska även anmäla till tillsynsmyndigheten när bortledningen av vatten från invallningen vid Naalojärvi påbörjas respektive när klarnings-magasinet har byggts ut och hela den ansökta magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten.

Bindemedel

Val av bindemedel

37. Som bindemedel får endast användas bentonit eller annat likvärdigt material. Tillsynsmyndigheten får medge undantag för försök med andra material

Säkerhetsrapport

Säkerhetsrapport och intern plan för räddningsinsatser

38. Bolaget ska ge in en uppdaterad säkerhetsrapport och intern plan för räddningsinsatser till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan respektive anläggning som berörs av Sevesolagstiftningen tas i drift.

Beredskap

Beredskap för allvarliga kemikalieolyckor

39. Verksamheten ska utformas och drivas så att nödvändig beredskap finns för att kunna hantera allvarliga kemikalieolyckor i verksamheten. Särskild vikt ska läggas på de initiala åtgärder som krävs för att bryta ett skadeförlopp. För ändamålet lämplig utrustning, organisation och relevanta samarbeten med övriga aktörer ska bestämmas utifrån dimensionerande olycksscenarion för verksamheten.

    Dimensionerande olycksscenarion ska vara en del av verksamhetens analys av riskerna för allvarliga kemikalieolyckor.

Tillståndet ianspråktagande

X9 Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när detta tillstånd tas i anspråk.

BOLAGETS FÖRSLAG TILL DELEGATIONER

LKAB har föreslagit att mark- och miljödomstolen, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, överlåter till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor avseende

D1 krav på ytterligare provtagning av samtliga kyltorn samt skäliga åtgärder i berörda delar av anläggningen i syfte att begränsa tillväxt och spridning av legionella till omgivningen, vid positivt prov som överstiger 10 000 cfu/l Legionella sp. (villkor 8),
D2 skäliga åtgärder för att minska diffus damning (villkor nr 9).
D3 utformning och genomförande av åtgärder till skydd för grundvatten-förekomsten f.n. benämnd Koskullskulle (villkor 11),
D4 skäliga åtgärder avseende renskötseln (villkor 27),
D5 skäliga åtgärder som kan erfordras för efterbehandlingen (villkor 32),
D6 föreskrifter om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för energihushållningsplanen (villkor 26) och
D7 utformningen och genomförandet av en åtgärd som förbättrar inblandningen av bräddvatten i Lina älv (villkor X10).

BOLAGETS FÖRSLAG TILL PRÖVOTIDER M.M.

Förslag till uppskjutna frågor

Bolaget har föreslagit att mark- och miljödomstolen, med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken, under en prövotid ska skjuta upp avgörande av vilka slutliga villkor som ska gälla för verksamheten i följande avseenden

1) Utsläpp till luft av stoft, kväveoxider och svaveldioxider till luft från direktreduktionsanläggningen (inklusive nya bandtransportörer och motsvarande till och från anläggningen).
2) Utsläpp till luft av kväveoxider från pelletsverken MK3 och BUV.
3) Utsläpp till luft av stoft från pelletsverken och andra punktkällor än de i anslutning till direktreduktionsanläggningen och panncentraler enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2).
4) Utsläpp till luft av kolväteföreningar och klorerade kolföreningar.
5) Utsläpp till luft av ammoniak, halvmetaller och metaller från pelletsverken.
6) Utsläpp till ytvatten av uran och läckage till grundvattenförekomsten f.n. benämnd Koskullskulle av uran.
7) Utsläpp till ytvatten av suspenderade ämnen.
8) Utsläpp till ytvatten av arsenik (As), kadmium (Cd), kobolt (Co), krom (Cr), koppar (Cu), nickel (Ni), nitrat (NO3-N), bly (Pb), sulfat (SO_4^{2-}), zink (Zn) och strontium (sr).

Förslag till utredningsföreskrifter

Stoft, kväveoxider och svaveldioxid till luft från direktreduktionsanläggningen

U1 Bolaget ska utreda utsläppen till luft från direktreduktionsanläggningen (inklusive nya bandtransportörer och motsvarande till och från anläggningen) av stoft, kväveoxider och svaveldioxid. Av utredningen ska framgå i vilken omfattning utsläppen kan begränsas med planerade skyddsåtgärder och om behov av ytterligare skyddsåtgärder föreligger. Kostnader och effekter av möjliga åtgärder för minimering av utsläpp ska redovisas varvid kostnadsredovisningen ska innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Utredningen och förslag till slutliga villkor avseende utsläpp av stoft, kväveoxider och svaveldioxid ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att direktreduktionsanläggningen tagits i drift.

Kväveoxider till luft från pelletsverken

U2 Bolaget ska utreda förutsättningarna att installera atomisering med ånga i full skala i både MK3 och BUV samt utreda förutsättningarna för att implementera låg-NOx-brännare för tallbeckolja i BUV. Av utredningen ska framgå i vilken omfattning utsläppen kan begränsas med utredda skyddsåtgärder och i vilken utsträckning de påverkar energiförbrukningen. Kostnader och effekter av utredda åtgärder ska redovisas varvid kostnadsredovisningen ska innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Utredningen och förslag till slutliga villkor avseende utsläpp till luft av kväveoxider från MK3 och BUV ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Stoft från pelletsverkens rökgaskanaler och andra punktkällor

U3. Bolaget ska utreda utsläppen av stoft till luft från pelletsverkens rökgaskanaler och från reningsanläggningar vid andra punktkällor än de i anslutning till direktreduktionsanläggningen och panncentraler enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2). Av utredningen ska framgå i hur stor omfattning utsläppen kan begränsas och om behov av ytterligare skyddsåtgärder föreligger.

Utredningen och förslag till slutliga villkor ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

Kolväteföreningar och klorerade kolföreningar till luft

U4 Bolaget ska utreda verksamhetens utsläpp av kolväteföreningar och klorerade kolföreningar i utsläppen från pelletsverken.

Utredningen ska åtminstone innefatta screening av enkla kolväteföreningar, enkla aromater, sammansatta aromater, klorerade aromater, partikelbundna

PAH:er och luftburna PAH:er. Mer omfattande analyser ska göras för kvantifiering av utsläpp av åtminstone PAH4 (benzo(a)pyrene, benzo(a)fluoranthene, benzo(k)fluoranthene, indeno(1,2,3-cd)pyrene, naftalen, HCB, PCB, PCDD/F (WHO-TEQ och I-TEQ) och dioxinlika PCB:er till luft från pelletsverkens rökgaskanaler.

Utredningen ska fördjupas för de ämnen som screeningen visar halter som överskrider 50 % av rapporteringsgränsen i Naturvårdsverkets föreskrift om miljörapport (NFS 2016:8).

Redovisningen ska innehålla vilka ämnen som analyserats i screeningen och resultaten. För de ämnen som omfattas av en fördjupad utredning ska redovisningen inkludera i vilken omfattning utsläppen kan begränsas samt en kostnadsredovisning. Kostnadsredovisningen ska minst innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Redovisning med förslag till slutliga villkor för relevanta ämnen (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll) ska lämnas in till mark-och miljödomstolen senast tre år efter att domen vunnit laga kraft.

Av redovisningen ska framgå råvarusammansättning (främst malmråvaran) och produkt (DRI-pellets och masugnspellets) vid respektive mätning.

Metaller m.m. till luft

U5. Bolaget ska utreda verksamhetens utsläpp av ammoniak, halvmetaller och metaller från pelletsverken.

Utredningen ska åtminstone innefatta screening av halvmetaller och metaller (inklusive järn). Mer omfattande provtagning ska göras för kvantifiering av utsläpp av åtminstone arsenik, kadmium, koppar, nickel, bly, kvicksilver, krom, zink, vanadin, barium, kobolt och ammoniak till luft från pelletsverkens rökgaskanaler.

Redovisningen ska inkludera i vilken omfattning utsläppen kan begränsas samt en kostnadsredovisning. Kostnadsredovisningen ska minst innehålla uppgift om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Redovisning med förslag till slutliga villkor för relevanta ämnen (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll) ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter att domen vunnit laga kraft.

Av redovisningen ska framgå råvarusammansättning (främst malmråvaran) och produkt (DRI pellets och masugnspellets) vid respektive mätning.

Utsläpp till vatten av uran

U6. Bolaget ska utreda utsläppen till ytvatten av uran efter installation av rening enligt villkor X2. Bolaget ska även utreda behovet och förutsättningarna att anpassa reningen till att omfatta andra flöden och/eller flera reningssteg. Av utredningen ska framgå om och i så fall på vilket sätt reningsanläggningen behöver byggas ut och/eller kompletteras för att vid tiden för redovisningen gällande bedömningsgrund avseende uran ska kunna innehållas i Lina älv.

Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre (3) år efter att reningsanläggningen har tagits i drift.

Bolaget ska utreda utsläppen och utreda läckaget samt halterna av uran till grundvattenförekomsten belägen mellan sand- och klarningsmagasinen och Lina älv. Utredningen ska tillsammans med förslag till slutliga villkor uttryckt som begränsningsvärde, både som årsmedelvärde µg/l och som maximal värde µg/l och lämpliga kontrollpunkter redovisas till mark- och miljödomstolen senast fem år efter att åtgärderna enligt villkor 11 har tagits i drift. Begränsningsvärden för grundvatten ska inte medföra överstigande av gränsvärde för uran i Lina älv.

Suspenderade ämnen

U7. Bolaget ska utreda utsläppen till vatten av suspenderade ämnen efter utökningen av klarningsmagasinet. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast två år efter att klarningsmagasinet har byggts ut och hela den ansökta magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten.

Utsläpp till vatten av ”övriga ämnen”

U8. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska möjligheterna och konsekvenserna av att rena process- och bräddvattnet gällande följande ämnen: arsenik (As), kadmium (Cd), kobolt (Co), krom (Cr), koppar (Cu), nickel (Ni), nitrat (NO3-N), bly (Pb), sulfat (SO_4^{2-}), zink (Zn) och strontium (sr).

Utredningarna ska omfatta möjligheten att rena delflöden inom verksamheten och genomföras i samråd med länsstyrelsen.

LKAB ska redovisa resultatet av utredningarna och vilka reningsmetoder och möjliga kombinationer härav som kan vidtas för respektive ämne och delflöde och som bolaget är berett att vidta och när, samt i förekommande fall med motivering till varför någon åtgärd ska anses orimlig enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken. Redovisningar av kostnader ska i förekommande fall innehålla uppgifter om investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Redovisning av utredningarna ska, tillsammans med förslag till slutliga villkor, ges in till mark- och miljödomstolen enligt följande.

Utredning angående arsenik (As), kadmium (Cd), krom (Cr), koppar (Cu), bly (Pb), zink (Zn), kobolt (Co) och nickel (Ni) – senast tre år efter att anläggningen för rening av uran har tagits i drift.

Utredning angående övriga ämnen enligt första stycket – senast tre år efter att tillståndet tagits i anspråk i den del som avser gruv- och förädlingsverksamheten.

Bolagets förslag till provisoriska föreskrifter

LKAB har föreslagit att mark- och miljödomstolen under en prövotid ska förordna om följande provisoriska föreskrifter.

Stoft till luft från direktreduktionsanläggningen

P1. Utsläppen av stoft till luft efter reningsanläggningar i direktreduktions-anläggningen får som riktvärde* och årsmedelvärde uppgå till högst 5 mg/m^3 (normal torr gas). Kontroll ska ske genom kontinuerlig mätning.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Kväveoxider till luft från pelletsverken

P2. Utsläppen av kväveoxider till luft från pelletsverken MK3 och BUV får som riktvärde* inte överskrida 0,29 kg per ton pellets som gemensamt årsmedelvärde för båda verken. Kontroll ska ske genom kontinuerlig mätning.

Tillsynsmyndigheten får medge undantag från riktvärdet enligt första stycket vid test av eller övergång till fossilfria bränslen i MK3 samt vid test av alternativa bränslen i BUV.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Stoft till luft från pelletsverken

P3. Utsläppen av stoft från rökgaskanaler i pelletsverken får inte överstiga 0,05 kg per ton pellets som gemensamt riktvärde* och årsmedelvärde för båda verken. Kontroll ska ske genom kontinuerlig mätning.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Stoft till luft från punktkällor

P4. Utsläppen av stoft till luft efter reningsanläggningar vid andra punktkällor än i i pelletsverkens rökgaskanaler eller i anslutning till direktreduktions-anläggningen får som riktvärde* uppgå till högst 10 mg/m^3 (normal torr gas). Kontroll ska ske genom mätning minst en gång per år.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Utsläpp till vatten av uran (alternativa förslag)

Alternativ 1

P5. Under perioden fram tills att anläggningen för rening av utgående bräddvatten från uran är i drift får halten uran i Lina älv inte överstiga 2,3 µg/l som årsmedelvärde och riktvärde* samt 6 µg/l som maximalt värde.

Efter att anläggningen för rening av utgående bräddvatten har tagits i drift får halten uran i Lina älv inte överstiga 1,6 µg/l som årsmedelvärde och riktvärde* samt 6 µg/l som maximalt värde.

Halten uran i Lina älv ska mätas i kontrollpunkten MVA132 eller annan kontrollpunkt som efter samråd med tillsynsmyndigheten har trätt i dess ställe. Angivna värden avser löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm).

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Alternativ 2

P5. Under perioden fram tills att anläggningen för rening av utgående bräddvatten från uran är i drift får halten uran i vatten som bräddas till Lina älv inte överstiga 100 µg/l som årsmedelvärde och riktvärde*. Under samma period får halten uran i Lina älv inte överstiga 6 µg/l som maximalt värde.

Efter att anläggningen för rening av utgående bräddvatten har tagits i drift får halten uran i vatten som bräddas till Lina älv som riktvärde* inte överstiga 50 µg/l som årsmedelvärde och 100 µg/l som maximalt värde. Under samma period får halten uran i Lina älv inte överstiga 6 µg/l som maximalt värde.

Halten uran i Lina älv ska mätas i kontrollpunkten MVA132 eller annan kontrollpunkt som efter samråd med tillsynsmyndigheten har trätt i dess ställe. Angivna värden avser löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm).

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Utsläpp suspenderade ämnen

PX. Intill dess att mark- och miljödomstolen bestämmer annat får halten av suspenderade ämnen i bräddvattnet från klarningsmagasinet inte överstiga 10 mg/l som riktvärde*.

Provtagning av bräddat vatten ska ske enligt villkor X5. Innan det nya drift-utskov som planeras i klarningsmagasinet har tagits i drift ska kontroll av

villkorets efterlevnad utföras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient.

* Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta åtgärder så att värdet kan innehållas.

Utsläpp till vatten av ”övriga ämnen”

PY Utsläpp till vatten under prövotiden av följande metaller, halvmetaller, sulfat och nitrat från anläggningen får inte överskrida följande värden som årsmedelvärden.

Tabell 1 Begränsningsvärden under prövotiden

As	µg/l	2
Cd	µg/l	0,1
Co	µg/l	6
Cr	µg/l	0,5
Cu	µg/l	4
Ni	µg/l	50
Pb	µg/l	0,04
Sr	µg/l	1700
Zn	µg/l	20
Sulfat	mg/l	1100
Nitrat (NO3-N)	mg/l	55

Kontroll ska ske enligt villkor X5.

Uran i grundvattenförekomst

PZ. Halten uran i grundvattenförekomsten ska mätas i lämpligt intervall och lämpliga kontrollpunkter framtagen efter samråd med tillsynsmyndigheten.

BOLAGETS ÅTAGANDEN

Under målets handläggning har bolaget lämnat skriftliga åtaganden. Åtagandena har under skriftväxling och huvudförhandlings dels justerats utifrån synpunkter från motparter och remissinstanser dels utifrån att bolaget justerat sina villkorsförslag. Justeringar av åtaganden har skett vid flera tillfällen under handläggningen och vid huvudförhandlingen. Nedan följer bolagets slutliga sammanställning av skriftliga åtaganden i målet. Eftersom åtaganden har utgått under målets handläggning och andra har tillkommit är numreringen nedan inte löpande.

1. Bolaget åtar sig att hantering och lagring av produkter i de nya anläggningsdelarna kommer så långt möjligt att ske i inbyggda utrymmen och med täckta transportband.
2. Bolaget åtar sig att vid behov genomföra dammbekämpning i form av bevattning, saltning och sopning av interna vägar och infartsvägarna till gruvindustriområdet.
3. Bolaget kommer att eftersträva att den samverkan som nu finns med Báste čearru/Baste sameby fortsätter och utvecklas. Bolaget åtar sig att i samverkan med Báste čearru/Baste sameby identifiera behövliga och möjliga åtgärder (varmed avses att LKAB ska påvisa om en viss åtgärd inte är genomförbar) för att begränsa konsekvenserna för renskötseln i området och eftersträva efter bästa förmåga att överenskommelser regleras i avtal. Detta och följande åtaganden i punkterna nedan bedömer bolaget är relevanta i nuläget. I flera avseenden förutsätter åtgärderna att samebyn godtar dem och medverkar vid genomförandet.
   3.1. En utredning om möjliga och rimliga kompensationsåtgärder kopplade till marktillgången genomförs i samverkan med Báste čearru/Baste sameby. Andra frågor avseende kompensation utreds också, t.ex. åtgärder kring Malmbanan i syfte att minska antalet påkörda renar.
   3.2. Bolaget åtar sig att, i samråd med Báste čearru/Baste sameby, tillämpa ett renskötselanpassat skogsbruk på de marker som bolaget äger i anslutning till industriområdet som inte berörs av verksamheter.
   3.3. När frågor om infrastruktur och kraftförsörjning med anledning av tillkommande verksamheter enligt den aktuella ansökan klarlagts genomförs ett projekt med Báste čearru/Baste sameby för att identifiera behov av byggnation av nya renhagar, spärrstängsel och anläggningar som samebyn bedömer behövas på nya strategiska ställen för att minska arbetsbelastningen för den enskilde renskötaren och samebyn. Bolaget bekostar utförandet i rimlig utsträckning efter överenskommelse med Báste čearru/Baste sameby. I detta kan övriga intressenter ombes medverka.
   3.4. Bolaget åtar sig att utreda förutsättningar för ett system som varnar att renar betar vid väg för att minska påkörningar av ren på den transportväg som ska användas in och ut från Vitåfors.
   3.5. Reparation av stängsel som är direkt hänförliga till bolagets verksamheter bekostas av bolaget. Bolaget och Báste čearru/Baste sameby bör gemensamt identifiera vilka dessa är. För underhåll av andra stängsel kan bolaget överväga det som en kompensationsåtgärd.
   3.6. Bolaget åtar sig att kvarlämna de träd som är möjliga vid nyanläggning för att minimera buller och damning. På de ytor det är möjligt utförs nyplantering.
   3.7. Bolaget tar fram en utbildning/instruktion om hur man bör agera då renar finns på vägen och om körteknik och uppmärksamhets frågor vid körning i områden där renar är vanligt förekommande och säkerställer att alla som utför transporter för bolagets räkning tar del av denna.
   3.8. En rutin för förfarandet då renar tar sig in på bolagets områden ska finnas tillgänglig med uppgift om bolagets ansvar för att omedelbart kontakta samebyföreträdare och för resurser och kompensation om renar skadas eller förolyckas. Rutinen ska innehålla kontaktuppgifter till relevant personal

inom bolaget. Detaljerat innehåll i rutinen bestäms i samråd med Báste čearru/Baste sameby.

3.9. Under förutsättning att Báste čearru/Baste sameby önskar genomföra en genomgripande analys av strukturomvandlings- och åtgärdsbehov eller liknande i ett kumulativt påverkansperspektiv kommer bolaget att bidra till resurser förgenomförandet.

9. Bolaget åtar sig att fortsätta pågående försök att genom anläggande av sandslänter skapa lämpliga områden för boplatser för backsvala. Bolaget åtar sig även att tillskapa alternativa boplatser för hussvala och tornseglare i form av holkar i det fall att boplatser påträffas i industribyggnader som planeras att rivas.
11. Bolaget åtar sig att leda om norra delen av Bergbäcken.
12. Bolaget åtar sig att installera kontinuerlig mätutrustning för stoftmätning på verksamhetens stoftfilter (s.k dammutsugningsanläggningar) i pelletsverken MK3 och BUV enligt domsbilaga 1 (aktbil. 1229, s. 2).
13. Bolaget åtar sig att bygga in lagerhögen med fines (MAC) som finns på bangården.
16. Bolaget åtar sig att, under förutsättning som framgår av punkterna 1-3 nedan, låta genomföra en skadeutredning i syfte att utreda frågan om vibrationer från seismiska händelser kan ha orsakat skada på en viss byggnad och, för det fall det kan konstateras att vibrationer från seismisk aktivitet inte har orsakat skada på byggnaden, om det finns en annan sannolik skadeorsak och vilken denna i sådant fall är.
    1. En seismisk händelse har inträffat där vibrationsnivån uppgått till 10 mm/s eller mer. Värdet ska avse högsta svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i byggnaden och mätning ska ha skett enligt relevant standard, för närvarande DIN 4150-3.
    2. Byggnaden ska vara belägen inom området som representeras av mätpunkten där vibrationsnivån uppmätts.
    3. En skadeanmälan ska ha inkommit till bolaget inom en månad från vibrationstillfället.

    Om ingen annan sannolik skadeorsak kan identifieras, och det inte är uppenbart att skadan uppkommit före den händelse som ligger till grund för skadeanmälan, kommer bolaget att anse att det är övervägande sannolikt att skadan har orsakats av den seismiska händelsen.
17. Bolaget åtar sig att under anläggningstiden för de nya anläggningsdelarna, dvs. vätgasanläggningen, direktreduktionsanläggningen och apatitverket samt därtill sammanhängande verksamhetsdelar, innehålla riktvärden enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (2004:15) om buller från byggplatser. Undantag från riktvärden för vissa anläggningsarbeten får ske enligt överenskommelse med tillsynsmyndigheten.
18. Bolaget åtar sig att utreda omfattningen av läckage från direktreduktionsanläggningen. Redovisningen ska innefatta massbalansberäkningar av ingående mängder av insatsmaterial och utgående mängder och om de varierar över tid. Utifrån massbalansberäkningar ska läckage beräknas inklusive bedömning av osäkerheterna i beräkningarna. Bolaget ska utreda om det finns metoder för att mäta läckage och om metoder finns ska bolaget genomföra mätningar enligt föreslagen metod. Bolaget åtar sig att redovisa resultatet av utredningen till

tillsynsmyndigheten, Naturvårdsverket och Miljö-, bygg-, och räddningsnämnden i Gällivare kommun senast tre år efter det att anläggningen har tagits i drift.

19. Bolaget åtar sig att innan byggstart av den första påbyggnaden av sandmagasinets dammar utåt respektive byggstart för utökning och påbyggnad av klarningsmagasinet informera tillsynsmyndigheten om de planerade åtgärderna.
20. LKAB åtar sig att tillämpa den aktuella ersättningsmodellen även i förhållande till fastighetsägare/brunnsinnehavare som har en befintlig brunn vid tiden för en eventuellt kommande tillståndsdom även om de inte har anmält anspråk på ersättning till mark- och miljödomstolen i tid för att beaktas i en kommande tillståndsdom.

    Fastighetsägare som inte har anmält anspråk till mark- och miljödomstolen kan anmäla anspråk på ersättning till LKAB via webbformulär https://lkab.com/kontakta-oss/hallbarhet-och-klimat/anmalan-om-sakskada-pa-fastighet-malmberget/

    LKAB Vitåfors
    Skadeanmälan energibrunnar
    Fredrika-kontoret
    983 31 Malmberget

LKAB har vidare i samband med redovisning av sina åtagande vid huvudförhandlingen hösten 2025 framhållit nedanstående anmärkning samtidigt som bolaget framhållit att nedanstående inte är ett formellt åtagande i målet då bolaget ansett att det i nuläget inte kan komma in i målet som ett formellt åtagande i målet.

> LKAB påminner om att bolaget redan som en följd av villkor 19 i mark- och miljödomstolens deldom den 19 maj 2015 i mål nr M 2090-06 har lämnat ett förslag till länsstyrelsen på en skyddsåtgärd med syftet att förbättra inblandningsförhållandena vid gruvverksamhetens utsläpp av bräddvatten i Lina älv, som innebär att den nuvarande utsläppspunkten i Lina älv flyttas till den närmaste forsnacken cirka 100 meter nedströms den nuvarande utsläppspunkten och kontrollpunkten MVA82. Förutsatt att bolaget får ett positivt besked från länsstyrelsen är bolaget berett att genomföra den föreslagna åtgärden och, för det fallet att det bedöms finnas förutsättningar att ta in den i förevarande mål, har bolaget inget att invända mot det.

MOTPARTER OCH ÖVRIGA BERÖRDAS VILLKORSFÖRSLAG

REDOGÖRELSE FÖR MOTPARTER OCH ÖVRIGAS FÖRSLAG

Nedan redogör domstolen tematiskt för de villkorsförslag som framställts av motparter och remissinstanser och i de fall domstolen uppfattat att det finns mer eller mindre konkreta synpunkter om villkor. Bolaget har i huvudsak motsatt sig nedanstående villkorsförslag. I den mån bolaget lämnat alternativa villkorsförslag i andra hand redogörs de för systematiskt nedan.

Villkor rörande grundvatten och kontroll

Påverkan på grundvatten och skyddsåtgärd (bolagets villkorsförslag 11)

SGU har anfört att skyddsåtgärder för grundvatten som bolaget har beskrivit är lämpliga och att återpumpning av grundvatten behöver regleras i villkor samt att det behövs ett villkor om högsta tillåtna halter och mängder i grundvatten.

SGU har anfört att det slutliga villkorsförslaget 11 och delegation D3 som bolaget föreslagit är lämpliga. SGU har däremot ansett att tiden för när begränsningsvärdena ska börja gälla (i villkorsförslag 11) ska anges till senast fem år i stället för åtta år som bolaget föreslagit. Vidare har SGU ansett att bolagets förslag om att villkor etc. ska börja gälla när klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten är lämpligt i provisoriska- och utredningsföreskrifter rörande grundvatten, under förutsättning att allt detta är inkluderat i den ansökta arbetstiden om fem år. SGU har vidare framhållit att grundvattenförekomsten Koskullskulle, framöver kommer att delas i två vattenförekomster.

Även länsstyrelsen har under förberedelsen av målet framhållit behov av ett slutligt villkor om högsta tillåtna halter och mängder ämnen i grundvatten. Länsstyrelsen har, som de slutligt bestämt sin talan, instämt med SGU:s synpunkter om att tiden i villkor 11 bör anges till fem år i stället för åtta år.

Villkor rörande arbeten i vatten

Nordan och Uterusgruppen har ansett att bolagets villkorsförslag X12 om anläggningsarbeten i ”naturligt” vatten bör tydliggöras och att det inte bör anges överhuvudtaget i villkoret att något ska göras så långt som möjligt och inte heller att effekter ska minimeras. Vidare har de ansett att det bör anges att drivmedel och kemikalier ska förvaras på en icke genomsläpplig yta jämfört med vad bolaget föreslagit i punkten c) i villkoret.

Villkor rörande bräddning

Naturvårdsverket har, som de slutligt bestämt sin talan, ansett att tidsgränsen i villkor om bräddning (bolagets villkorsförslag 12) ska anges till 3 år i stället för 4 år som bolaget föreslagit.

Nordan och Uterusgruppen har anslutit sig till Naturvårdsverkets förslag om att tiden ska anges till 3 år i bolagets villkorsförslag 12. Därutöver har Nordan och Uterusgruppen ansett att det inte ska vara möjligt för tillsynsmyndigheten att förlänga tiden.

Villkor rörande vattenhantering och utsläpp till vatten

Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdverket och länsstyrelsen har under målets handläggning och vid huvudförhandling lämnat egna förslag till villkor gällande vattenhantering och utsläpp till ytvatten för det fall domstolen lämnar tillstånd.

Sportfiskarna har i skriftligt yttrande ansett att det krävs villkor om gränsvärden på totalt utsläppt mängd av totalkväve, nitratkväve, TDS, sulfat och uran men har inte lämnat egna villkorsförslag. Även Nordan och Uterusgruppen har lämnat synpunkter på villkorsreglering.

Provtagning och egenkontroll

Reglering av provtagning

Både Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har ansett att det ska föreskrivas slutligt villkor om flödesproportionell provtagning och myndigheterna har vidhållit sina förslag till villkor, HAV2 respektive NVD, i stället för bolagets villkorsförslag X5 om provtagning. Naturvårdsverket har vidare, för det fall att domstolen bedömer att tidsproportionerlig provtagning är tillräcklig, i andra hand yrkat att villkoret ska utformas enligt villkorsförslag NVD2.

Nordan och Uterusgruppen samt enskilda boende i östra Malmberget företräda av ombudet Christer Borg har ansett att ett slutligt villkor ska förskrivas om flödesproportionell provtagning, antingen enligt villkors-förslag HAV2 eller enligt NVD.

HAV2 (utsläppskontroll)

Utsläppskontroll av bräddvatten till Lina älv ska ske genom flödesproportionerlig provtagning och analys ska ske av varje dygnsprov var för sig för vart och ett av de dygn som bräddning pågår.

NVD, Flödesproportionerlig provtagning

Senast ett år efter att tillståndet tagits i anspråk ska provtagning av bräddat vatten ske flödesproportionellt och göras med en automatisk provtagare. Analys av alla villkors-satta parametrar ska göras av dygnsprover alla dagar bräddning pågår om inget annat anges i villkoren.

Vid driftstörning på den automatiska provtagaren får prov tas manuellt. Prov ska tas varje dygn som bräddning pågår.

När tillståndet tagits i anspråk och till dess att automatisk provtagare installerats ska provtagning av bräddat vatten göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

NVD2, Tidsproportionell provtagning

Senast ett år efter att tillståndet tagits i anspråk ska provtagning av bräddat vatten ske tidsproportionellt och göras med en automatisk provtagare. Delprov ska tas ut minst var tionde minut. Analys av alla villkorssatta parametrar ska göras av dygnsprover alla dagar bräddning pågår om inget annat anges i villkoren.

Vid driftstörning på den automatiska provtagaren får prov tas manuellt. Prov ska tas varje dygn som bräddning pågår.

När tillståndet tagits i anspråk och till dess att automatisk provtagare installerats ska provtagning av bräddat vatten göras med stickprov minst två gånger per vecka i samband med utsläpp till recipient. Analys ska ske av individuella prover.

Egenkontroll

Länsstyrelsen har föreslagit villkor, LSTV1 och LSTV2, rörande egenkontroll.

LSTV1 provtagningspunkt i kontrollprogram

Provtagning av parametrar som ingår i egenkontrollprogrammet ska ske varje vecka i provpunkt MVA03 förutsatt att bräddning sker.

LSTV2 ämnen för egenkontroll

Bolagets egenkontroll ska innehålla men inte vara begränsad till pH, alkalinitet/hårdhet, klorid, TOC/DOC, temperatur, suspenderande ämnen, fosfor, kväve (total samt ammonium och nitratkväve), sulfat och metaller (As, Cd, Cr, Cu, Ni, Pb, Zn, U, Al, Sr och Fe).

Utsläpp till vatten

PH-värde

Länsstyrelsen har ansett att ett slutligt villkor för PH i bräddvatten ska föreskrivas, enligt villkorsförslag LSTV3.

LSTV3 (pH)

pH-värdet i bräddvatten som släpps till recipient Lina älv får inte underskrida 6 eller överskrida 9 i provpunkt MVA03.

Suspenderade ämnen i bräddvatten som slutligt villkor

När det gäller suspenderade ämnen i bräddvatten har Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ansett att slutligt villkor kan meddelas i stället för att frågan skjuts upp under en prövotid som bolaget slutligt har föreslagit (utredningsföreskrift U7 och provisorisk föreskrift PX).

Havs- och vattenmyndigheten har lämnat eget villkorsförslag HAV3 och Naturvårdsverket eget villkorsförslag NV13.

Nordan och Uterusgruppen samt enskilda boende i östra Malmberget företräda av ombudet Christer Borg har anslutit sig till Havs- och vattenmyndighetens villkorsförslag HAV3.

NV13, Suspenderade ämnen

Halten suspenderade ämnen i bräddvatten från klarningsmagasinet får som månadsmedelvärde och årsmedelvärde inte överstiga 5 mg/l.

Månadsmedelvärdet ovan får överskridas två månader per kalenderår.

Halten suspenderade ämnen i utsläpp av bräddvatten till Lina älv får, till dess att klarningsmagasinet har byggts ut och hela magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten, dock senast 3 år efter att tillståndet tagits i anspråk, inte överskrida 10 mg/l som månadsmedelvärde. Tiden får förlängas med högst ett år efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

HAV3 (suspenderade ämnen)

Halten suspenderade ämnen i bräddvatten från klarningsmagasinet får som månadsmedelvärde och årsmedelvärde inte överstiga 5 mg/l.

Villkoret ska anses uppfyllt om månadsmedelvärdet innehålls under tio månader av tolv.

Ammoniakkväve och nitratkväve

Naturvårdsverket har ansett att slutligt villkor kan meddelas för ammoniakkväve (NH_3-N) i stället för ammonium (NH_4-N), som bolaget föreslagit i sitt villkorsförslag X3. Myndigheten har lämnat villkorsförslag NVJ. Även Havs- och vattenmyndigheten har ansett att slutligt villkor för ammoniakkväve (NH_3-N) ska föreskrivas i stället för ammonium (NH_4-N) i villkorsförslag X3. Havs- och vattenmyndigheten har därutöver ansett att villkoret ska föreskrivas gemensamt med ett slutligt villkor för nitratkväve istället för att utsläpp av nitrat skjuts upp under en prövotid som bolaget föreslagit (förslag till uppskjuten fråga 8, utredningsföreskrift U8 och provisorisk föreskrift PY). , Myndigheten har lämnat villkorsförslag HAV5.

NVJ, Ammoniakkväve (slutligt villkor)

Halten ammoniak, uttryckt som ammoniakkväve (NH3-N), får som årsmedelvärde inte överstiga 2,2 µg/l i vatten som bräddas från klarningsmagasinet till Lina älv. Den maximalt tillåtna halten får vid varje enskilt provtagningstillfälle inte överskrida 15 µg/l.

Kontroll sker genom att halten fri ammoniak beräknas, med utgångspunkt från halten ammoniumkväve i bräddvatten samt pH-värde och temperatur i Lina älv, uppströms bolagets verksamhet.

Om en anläggning som innebär att inblandningen av bräddvatten från klarningsmagasinet sker i omedelbar anslutning till utsläppet i Lina älv är i drift, ska istället följande gälla.

Halterna i bräddvattnet från klarningsmagasinet av ammoniumkväve (NH4-N) får inte överstiga i tabellen angivna värden.

Period	**Årsmedelvärde (mg/l)**	**Maxhalt (mg/l)**
Sommar (1 jun – 30 sept)	2	4
Övriga delar av året	6	10

HAV5, Ammoniakkväve och nitratkväve (slutligt villkor)

Processvatten från samtliga delströmmar vid anläggningen ska renas från kväveföreningar, i syfte att minska halterna av nitratkväve och ammoniakkväve innan det släpps ut till recipient.

Utsläpp till vatten från anläggningen av nitrat får inte överstiga 10 mg/l som årsmedelvärde i vatten som bräddas från klarningsmagasinet till Lina älv. Utsläppskontroll av bräddvatten till Lina älv ska ske genom flödesproportionerlig provtagning och analys ska ske av varje dygnsprov för sig för vart och ett av de dygn som bräddning pågår. Kontroll av utsläppet ska ske genom ofiltrerat dygnssamlingsprov.

Utsläpp till vatten från anläggningen av ammoniak, uttryckt som ammoniakkväve (NH_3-N), får inte som årsmedelvärde överstiga 2,2 µg/liter i vatten som bräddas från

klarningsmagasinet till Lina älv. Den maximalt tillåtna halten får vid varje enskilt provtagningstillfälle inte överskrida 15 µg/liter. Kontroll sker genom att halten fri ammoniak beräknas, med utgångspunkt från halten ammoniumkväve i bräddvatten samt pH-värde och temperatur i Lina älv, uppströms bolagets verksamhet. Analys av bräddat vatten ska ske för vart och ett av de dygn som bräddning sker.

Bolaget har inte haft någon erinran mot att ett villkor föreskrivs gällande ammoniakkväve i stället för ammoniumkväve, i enlighet med Naturvårdsverkets villkorsförslag NVJ, under perioden till dess att en förändrad utsläppsanordning är på plats

Utsläpp till vatten av ”övriga ämnen” exklusive uran

Havs- och vattenmyndigheten har ansett att prövotid för utsläpp till vatten kan komma i fråga för vissa ämnen, dock inte för nitrat som bolaget föreslagit i uppskjuten fråga 8 (och inte heller uran). Dessa ämnen har Havs- och vattenmyndigheten är av sådan beskaffenhet att de behöver renas och regleras i samband med att tillstånd meddelas. Som framgått ovan har Havs- och vattenmyndigheten för nitratkväve föreslagit ett slutligt villkor HAV5.

Havs- och vattenmyndigheten har, till skillnad mot bolaget, ansett att utredningsföreskriften avseende utsläpp till vatten av övriga ämnen (bolagets förslag till utredningsföreskrift U8) ska formuleras enligt myndighetens förslag, HAVU1 och att den provisorisk föreskriften som reglerar halter (bolagets förslag PY) inte ska innehålla nitrat och att den därför ska formuleras enligt villkorsförslag HAVP1.

Naturvårdsverket har till skillnad mot bolaget ansett att även frågan om utsläpp av TDS ska skjutas upp under en prövotid och att en utredningsföreskrift ska meddelas enligt NVUD (i stället för bolagets U8). När det gäller nitratkväve har Naturvårdsverket avstått från att föra talan i målet. Naturvårdsverket har ansett att en provisorisk föreskrift ska föreskrivas som reglerar mängder enligt villkorsförslag NVPB. Naturvårdsverket har inte haft någon invändning mot att det som tillägg även föreskrivs ett villkor om halter enligt bolagets förslag PY eller HAVP1.

HAVU1, Utsläpp till vatten (utredningsföreskrift)

Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att rena processvatten från samt begränsa verksamhetens utsläpp till vatten av följande ämnen: arsenik, kadmium, kobolt, krom, koppar, nickel, bly, strontium, zink och sulfat.

Utredningen ska omfatta olika tekniker för att uppnå de uppställda målen om rening. Utredningen ska inkludera hur delflöden från länshållningsvatten från gruvan, direktreduktionsanläggningen, anrikningsverket och apatitverket kan renas. Utredningen ska också inkludera hur processtekniken i anrikningen, apatitverket och direktreduktionsanläggningen kan utformas för att nå så låga föroreningsmängder som möjligt, hur nya reningstekniker kan implementeras i verksamheten samt hur utbyggnad och förbättring av nuvarande reningsprocesser kan ske. Utredningen ska med avseende på miljömässiga förutsättningar ta hänsyn till vid tiden för redovisning gällande vattenförekomster och miljökvalitetsnormer.

Resultatet av utredningen samt förslag till slutliga villkor för utsläpp som reglerar halter och

mängder ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år efter att tillståndet har tagits i anspråk.

NV UD, Utsläpp till vatten (utredningsföreskrift)

Bolaget ska utreda möjligheten att begränsa verksamhetens utsläpp av ämnen i bräddvattnet till recipient, mätt i MVA03 eller mätpunkt som ersatt denna. Utredningen ska även omfatta möjligheten att rena delflöden inom anläggningen i syfte att minska halterna i ovan nämnda mätpunkt.

Utredningen ska beskriva möjligheterna att minska utsläpp av arsenik, kobolt, koppar, nickel, zink, bly, krom, kadmium, sulfat, strontium och TDS. Utredningen ska särskilt innefatta tekniska möjligheter att rena delflöden från länshållningsvatten från gruvan, anrikningsverket, direktreduktionsanläggningen och apatitverk.

Bolaget ska redovisa vilka åtgärder som utretts, vilka halter och totala mängder av varje ämne som kan åstadkommas med respektive åtgärd samt kostnaden för varje åtgärd. Redovisningen ska även innehålla uppgifter om vilka möjligheter att rena delflöden som utretts, effekten av reningen (halter och totala mängder av aktuella ämnen) samt kostnader för respektive åtgärd. Kostnadsredovisningen ska i vart fall innehålla uppgifter om investeringskostnad, driftskostnad samt teknisk livslängd för respektive åtgärd. Utredningens resultat ska, tillsammans med förslag på slutliga villkor (begränsningsvärden avseende halter och totala mängder) för berörda ämnen, ges in till mark- och miljödomstolen senast sex år efter att tillståndet tagits i anspråk.

HAVP1, Utsläpp till vatten (provisorisk föreskrift)

Utsläpp till vatten under prövotiden av följande metaller, halvmetaller och sulfat från anläggningen får inte överskrida följande värden som årsmedelvärden.

Tabell 1 Begränsningsvärden under prövotiden

As	µg/l	2
Cd	µg/l	0,1
Co	µg/l	6
Cr	µg/l	0,5
Cu	µg/l	4
Ni	µg/l	50
Pb	µg/l	0,04
Sr	µg/l	1700
Zn	µg/l	20
Sulfat	mg/l	1100

Utsläppskontroll av bräddvatten till Lina älv ska ske genom flödesproportionerlig provtagning och analys ska ske av varje dygnsprov för sig för vart och ett av de dygn som bräddning pågår. För metaller och halvmetaller ska analys ske av filtrerade prover.

NVPB, Utsläpp till vatten (provisorisk föreskrift)

Under prövotiden får mängderna av nedanstående ämnen som släpps ut via bräddvattnet inte överskridas per kalenderår.

Ämne samt enhet	Total mängd
As (kg)	11
Cd (kg)	0,2
Co (kg)	44

Cr (kg)	0,8
Cu (kg)	16
Ni (kg)	313
Pb (kg)	0,1
SO_4 (ton)	6 200
Zn (kg)	77
TDS (ton)	14 000

Bolaget har ansett att det är tillräckligt med bolagets villkorsförslag PY som reglerar halter. För det fall domstolen det skulle bli fråga om mängdvillkor har bolaget ansett att de mängder som Naturvårdsverket föreslagit i NVPB är godtagbara.

Utsläpp till vatten av uran

Länsstyrelsen har ansett att rening av uran krävs för att verksamhetens ska vara tillåtligt och att utsläpp till vatten av uran kan skjutas upp under en prövotid och att bolagets slutliga villkorsförslag X2 samt utredningsföreskrift U6 ska föreskrivas. Länsstyrelsen har ansett att den provisoriska föreskriften ska utformas i enlighet med bolagets alternativ 2 i P5.

Havs- och vattenmyndigheten, och Naturvårdsverket har samtliga motsatt sig att frågan om utsläpp till vatten av uran skjuts upp under en prövotid och framhållit att det krävs slutligt villkor om såväl rening som utsläpp samt att det inte kan komma på fråga att reglera villkor som recipientvillkor. Naturvårdsverket har avstått från egna villkorsförslag i frågan i andra hand. Havs- och vattenmyndigheten har i andra hand lämnat alternativa reservationsvisa villkorsförslag, slutligt villkor HAV4, i stället för bolagets villkorsförslag X2.

Även Nordan och Uterusgruppen har motsatt sig att frågan om utsläpp till vatten av uran skjuts upp under en prövotid. De har ansett att ett villkor bör föreskrivas som innebär att laga kraft för tillståndet förskjuts framåt i tiden. De har vidare ansett vid tillstånd ska ett mängdvillkor för utsläpp av uran föreskrivas som reglerar såväl halt som mängd och att villkoret inte får innehålla riktvärden. De har även föreslagit följande villkorskonstruktion.

> Nordan/Uterusgruppen
>
> Kemisk fällning för uran ska vara införd senast per xxxxxx.
>
> HAV4 (slutligt villkor uran)
>
> Processvatten från samtliga delströmmar vid anläggningen ska renas från uran innan det släpps ut till recipient. Utsläpp av uran får inte överstiga 1,0 µg/l (löst halt) som årsmedelvärde vid den punkt där utsläppet lämnar anläggningen.
>
> Utsläppskontroll av uran till Lina älv ska ske genom flödesproportionerlig provtagning och analys ska ske av varje dygnsprov för sig för vart och ett av de dygn som bräddning pågår. Analys ska ske av filtrerade prover.

Fiskdeformationer

Länsstyrelsen har ansett att frågan om åtgärder med anledning av fiskdeformationer ska skjutas upp under en prövotid och att bolaget ska genomföra utredningar enligt utredningsföreskrift LSTU2.

> LSTU2 (fiskdeformationer)
>
> Bolaget ska utreda vilka, eller vilken kombination, av ämnen som orsakar den fenröta samt skelettskador på fisk som rapporterats i Lina älv och Naalojärvi. Bolaget ska redovisa resultatet av utredningen, förslag till åtgärder för att begränsa skadorna på fisk samt förslag till slutliga villkor till mark-och miljödomstolen senast 3 år från att tillståndet tagits i anspråk.

Tätning av klarningsmagasin

Naturvårdsverket har ansett att det ska föreskrivas ett slutligt villkor än tätning av klarningsmagasinet vid utökning enligt myndighetens villkorsförslag NVE.

> NVE, Tätning av klarningsmagasin
>
> Utökningen av klarningsmagasinet ska anläggas med tät bottenkonstruktion, antingen genom utläggande av liner eller med en tät bottenkonstruktion av annat material med en mäktighet större än 0,5 m och där den hydrauliska konduktiviteten är lägre än 10^{-9} m/s.

Villkor rörande utsläpp till luft och damning

Stoft, svaveldioxid, flour, klorväte och kväveoxider

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har haft synpunkter på villkor rörande utsläpp till luft från särskilt punktkällor. Naturvårdsverket har motsatt sig LKAB:s föreslagna slutliga villkor 2-3 och 6 om utsläpp av svaveldioxid, flour och klorväte samt kontinuerlig mätning och bolagets förslag om att skjuta upp utsläpp av stoft under en prövotid med bolagets utredningsföreskrift U1 och U3 samt provisorisk föreskrift P1 (direktreduktionsanläggningen). Naturvårdsverket har i stället föreslagit slutligt haltvillkor för stoft i villkorsförslag NVA, och slutligt mängdvillkor för stoft, svaveldioxid, flour och klour, enligt villkorsförslag NVB. För det fall domstolen föreskriver bolagets slutliga villkorsförslag 2–3 har Naturvårdsverket i andra hand yrkat att ett haverivillkor ska föreskrivas, NVY och delegation enligt NVDB.

När det gäller frågan om utsläpp av kväveoxider har Naturvårdsverket instämt med bolaget att den ska skjutas upp under en prövotid. Till skillnad mot bolaget har Naturvårdsverket ansett att en gemensam utredningsföreskrift ska meddelas för samtliga anläggningar enligt villkorsförslag NVU2 i stället för bolagets U1 och U2 och provisorisk föreskrift NVPA i stället för bolagets föreslagna provisoriska P2 (pelletsverken).

> NVA (Haltvillkor stoft)
>
> Utsläpp av stoft till luft för kanaliserade utsläpp får vid stickprovsmätning under provtagningsperioden högst uppgå till 5 mg/Nm3.

Utsläpp av stoft till luft för kanaliserade utsläpp från direktreduktionsanläggningen får vid kontinuerlig mätning som dygnsmedelvärde högst uppgå till 3 mg/Nm^3 vid minst 97 % av dygnen. För övriga utsläppspunkter får utsläpp av stoft till luft för kanaliserade utsläpp vid kontinuerlig mätning som dygnsmedelvärde högst uppgå till 5 mg/Nm^3 vid minst 97 % av dygnen vid med undantag för MST02, MST04, MST62, MST64, MST77 för vilka dygnsmedelvärde högst får uppgå till 10 mg/Nm^3 vid minst 97 % av dygnen.

Kontroll av utsläppshalten från varje enskild utsläppspunkt ska utföras enligt domsbilaga Q (aktbilaga 725). Kontroll ska därutöver alltid utföras vid förändringar av verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

NVB (Mängdvillkor stoft, svaveldioxid, fluor och klor)

Utsläppen av nedanstående ämnen från punktkällor enligt domsbilaga Q (aktbilaga 725), får som begränsningsvärde inte överstiga nedan angivna mängder.

Ämne	Ton per år	Kilo per ton pellets under minst 10 av 12 månader för vart och ett av pelletsverken (punkter benämnda BUV och MK3 i domsbilaga Q)
Stoft:	165	
Svaveldioxid[1]	220	0,03
Fluor[2]	20	0,004
Klor[3]	30	0,004

[1] Svaveldioxider som svaveldioxid (SOx)
[2] Fluor och oorganiska fluorföreningar som HF (F_2, oorg-HF)
[3] Klor och oorganiska klorföreningar som HCl (Cl_2, oorg-HCL)

NVY (Haverivillkor enligt andrahandsyrkande)

Om det inträffar en allvarlig driftstörning eller haveri i reningsutrustningen får ansluten process drivas under så lång tid som behövs för att undvika att skada på produktionsutrustning eller att allvarligt försämrad arbetsmiljö uppstår. Tillsynsmyndigheten ska informeras omgående. Därutöver får tillsynsmyndigheten i varje enskilt fall medge drift under viss tid.

NVDB (Delegation drift vid haveri enligt andrahandsyrkande)

Förskrifter som ska gälla när tillsynsmyndigheten medgett drift under viss tid enligt villkor NV Y.

NVU2 (Utredningsföreskrift kväveoxider till luft)

Bolaget ska utreda utsläppen av kväveoxider till luft från respektive utsläppskälla.

Utredningen ska visa vilken faktisk nivå man kan nå med installerad rening vid BUV och MK3. För övriga utsläppskällor ska planerade åtgärder redovisas och vilka utsläpp som förväntas.

Bolaget ska utreda utsläppen av kväveoxider från fordon/maskiner inom anläggningen och hur dessa kan minskas och i vilken takt.

Bolaget ska lämna förslag till villkor för begränsning av det totala utsläppet (punktkällor och från fordon/maskiner) av kväveoxider från verksamheten.

Redovisning med förslag till slutliga villkor (med angivande av samtliga utsläppspunkter och förslag till efterlevnadskontroll) ska lämnas in till mark-och miljödomstolen senast sex år efter att tillståndet tagits i anspråk.

NVPA, Provisorisk föreskrift utsläpp av kväveoxider till luft

De totala årliga utsläppen av kväveoxider från punktkällor enligt domsbilaga Q (aktbilaga 725), får som riktvärde inte överstiga nedan angivna mängder.

Period	Ton per år
Till och med år* 2	2200
År* 3 och 4	1200
Från och med år* 5	600

*År räknat från och med närmaste årsskifte som följer efter att tillståndet tagits i anspråk. Utsläpp som sker innan det första årsskiftet efter att tillståndet togs i anspråk regleras på samma sätt som för år 1 och 2, dvs. 2 200 ton per år.

Naturvårdsverkets förslag till domsbilaga Q (aktbilaga 725)

	Huvudprocess	Delprocess	Provpunkt	Stoft stickprov	Stoft kontinuerlig	SO2	HF och HCl	NOx
1	Sovringsprocess	Mobil kross Alliansen	MST 78		X			
2	Sovringsprocess	Infrakt Alliansen	MST 73		X			
3	Sovringsverk	Omlastning/krossning	MST 71		X			
4	Sovringsverk	Omlastning/krossning	MST 72		X			
5	Sovringsverk	Omlastning/krossning sovringsverket	MST 52		X			
6	Sovringsverk	Omlastning/krossning GRAM	MST 76		X			
7	Anrikningsverk	Infrakt, silotopp	MST48		X			
8	Specialprodukltverk	Produkttorkning	MST58		X			
9	MK3	Bindemedelsficka	MST60		X			
10	MK3	Bindemedeldosering	MST69		X			
11	MK3	Maskinpåmatning	MST61		X			
12	MK3	Avgaskanal UDD	MST62		X	X	X	X
13	MK3	Avgaskanal DDD, PH	MST63		X	X	X	X
14	MK3	Avgaskanal F	MST64		X	X	X	X
15	MK3	Avgaspanna	MST77		X			
16	MK3	Maskinavlastning, utfrakt	MST65		X			
17	MK3	Lossning, utlastning	MST66		X			
18	MK3	Lossning, utlastning	MST67		X			
19	MK3	Silotopp, utlastning	MST68		X			
20	BUV	Bentonitficka	MST59		X			
21	BUV	Påmatning	MST70		X			
22	BUV	Avgaskanal UDD	MST02		X	X	X	X
23	BUV	Avgaskanal DDD/PH/F	MST01		X	X	X	X
24	BUV	Siktstation	MST04		X			
25	BUV	Silotopp, utlastning	MST51		X			
26	BUV	Utlastning	MST74		X			
27	BUV	Utlastning	MST75		X			
28	Direktreduktionsanläggningen	Toppen schaktugn			X	X		
29	Direktreduktionsanläggningen	Botten schaktugn			X			
30	Direktreduktionsanläggningen	Materialhantering		X				
31	Direktreduktionsanläggningen	Coating		X				
32	Panncentraler			X				X
33	Apatitverk			X				
34	Lagerlokaler			X				
35	Bandgångar			X				
36	Ventillation gruva				X			X
37	Direktreduktionsanläggningen	Förvärmning						X (om gasformigt bränsle används)

Bolagets inställning till villkorsförslag NV Y och NV DB

Bolaget har inte haft någon invändning mot att Naturvårdsverkets föreslagna haverivillkor och tillhörande delegation (NVU och NVDB), enligt andrahands-yrkandet, föreskrivs så länge villkoren inte medför någon begränsning av tillåtna utsläppsmängder enligt bolagets förstahandsyrkande i villkorsförslag 2 och 3.

Diffus damning och mätning

Naturvårdsverket har ansett att bolagets villkorsförslag 9 om damning i stället ska ha den lydelse som framgår av myndighetens förslag NV9.

Nordan och Uterusgruppen har tillstyrkt Naturvårdsverkets villkorsförslag NV9 frånsett att undantag ska kunna meddelas efter anmälan. Enskilda bosatta i östra Malmberget företrädda av ombudet Christer Borg har anslutit sig till Naturvårdsverkets förslag men har föreslagit annan formulering av sista stycket i NV9.

Länsstyrelsen har motsatt sig bolagets föreslagna delegation till bolagets villkorsförslag 9 om damning, delegation D2 och angett att det är tillräckligt med länsstyrelsens villkorsförslag om stoftnedfall och mätning, LST10, som länsstyrelsen ansett ska föreskrivas utöver bolagets villkorsförslag 10. Om villkorsförslag LST10 inte föreskrivs har länsstyrelsen i andra hand ansett att bolagets föreslagna delegation D2 ska föreskrivas.

Nordan samt Uterusgruppen och enskilda företrädda av ombudet Christer Borg har föreslagit ett eget villkor om stoftnedfall utöver bolagets villkor 10.

NV9 (Damning)

Senast fyra år efter att tillståndet tagits i anspråk ska lagring och hantering av fines, järnmalmspellets, järnsvamp, finfraktionen från järnsvamp, finfraktion till betongtillverkning, kalk, olivin, bentonit, dolomit och apatitkoncentrat ske i slutna utrymmen med kanaliserade utsläpp. Undantag från kravet på slutna utrymmen och kanaliserade utsläpp får ske efter anmälan till tillsynsmyndigheten.

Senast fyra år efter att tillståndet tagits i anspråk ska materialtransporter med fordon (undantaget tåg) till och från sovringsverk, anrikningsverk, apatitverk, specialverk, pelletsverk, direktreduktionsanläggningen och betongtillverkningen ske med täckta behållare inom anläggningen.

I övrigt ska skäliga åtgärder vidtas för att undvika störningar för omgivningen till följd av damning.

Tredje stycke i NV9 enligt enskilda företräda av Christer Borg

Av bolagets kontrollprogram ska framgå vilka åtgärder som vidtas löpande för att undvika störningar för omgivningen av diffus damning och vilka åtgärder bolaget ska vidta vid klagomål från omgivningen.

LST10 (stoftnedfall)

Stoftnedfall från verksamheten får inte överstiga 250g/100m^2 per kalendermånad, mätt med NILU-provtagare.

Stoftnedfallet ska beräknas utifrån mätpunkter i Koskullskulle, Västra Malmberget och Östra Malmberget och redovisas som ett medelvärde per kalendermånad.

Mätpunkterna ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkoret ska anses vara uppfyllt om tio av tolv kalendermånader inte överstiger ovan redovisat värde.

Nordan, Uterusgruppen och enskilda (villkor stoftnedfall)

Stoftnedfall från verksamheten (mätt med NILU-mottagare) får som samlat årsmedelvärde inte överstiga 200 gr/100 kvm* per kalendermånad.

Årsmedelvärdet ska beräknas utifrån månadsmedelvärdena för mätpunkterna MNE 01, MNE 47, MNE 48, MNE 49, MNE 56 (Koskullskulle), MNE 39, MNE 54 och MNE 55 (Östra Malmberget).

Vid beräkning av årsmedelvärdet ska värdet för den mätpunkt som har det högsta månadsmedelvärdet uteslutas.

*Nordan och Uterusgruppen har i andra hand yrkat att årsmedelvärdet ska anges till 300 gr/100 kvm per kalendermånad.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har vid huvudförhandlingen instämt i villkorsförslaget om stoftnedfall som framförts av ombudet Borg med tillägget att villkoret ska omfatta samtliga provpunkter för Nilu-provtagare, dvs. inte endast punkter i östra Malmberget. De har vidare ansett att mätning ska utföras av kontrollant oberoende från LKAB och att ytterligare frågor enligt nedan ska regleras i villkor om damning.

- Att optisk dammätning ska ske i västra Malmberget.
- Att bevattning ska utföras av deponier vid risk för damning.
- Att transporter som kan orsaka damm ska ske i täckta fordon.
- Att sanering av fordon (t.ex. hjul, hjulhus, kaross) som lämnar Vitåfors industriområde ska utföras för att minska risken för kontaminering av omgivande områden.

Diffusa utsläpp från direktreduktionsanläggning

Naturvårdsverket har ansett att frågan om diffusa utsläpp till luft från direktreduktionsanläggningen ska skjutas upp under en prövotid och att en utredningsföreskrift, NV UC, ska meddelas.

NV UC, Läckage från direktreduktionsanläggningen

Bolaget ska utreda omfattningen av läckage från direktreduktionsanläggningen. Redovisningen ska innefatta massbalansberäkningar av ingående mängder av insatsmaterial och utgående mängder och om de varierar över tid. Utifrån massbalansberäkningar ska läckage beräknas inklusive bedömning av osäkerheterna i beräkningarna.

Bolaget ska utreda om det finns metoder för att mäta läckage. Om metoder finns ska bolaget genomföra mätningar enligt föreslagen metod.

Redovisning med förslag till slutliga villkor ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att anläggningen tagits i drift.

LKAB har motsatt sig att frågan om läckage från direktreduktionsanläggningen sätts på en prövotid för prövning av slutliga villkor av domstol och har särskilt framhållit bolagets åtagande nr 18 gällande frågan.

Villkor rörande sprängning

Länsstyrelsen, nämnden och enskilda har lämnat synpunkter på villkorsreglering rörande sprängning.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandling yrkat att bolagets villkor 18 om vibrationer till följd av sprängning ska ha lydelse enligt länsstyrelsens villkorsförslag LST18. Nämnden har inte haft någon invändning mot länsstyrelsens villkorsförslag LST18.

> LST18 (vibrationer sprängning)
>
> Vibrationer till följd av sprängning i gruvan får inte medföra högre svängningshastighet, mätt som komponentmax (PCPV), i enskildas bostäder än nedan angivna värden.

		Värde som i varje mätpunkt inte får överskridas vid mer än 3 % av de dygn då sprängning genomförs, räknat per kalenderår och mätpunkt	Värde som inte får överskridas
Dag- och kvällstid	Kl. 07.00-22.00	6 mm/s	8 mm/s
Nattetid	Kl. 22.00-07.00	3 mm/s	6 mm/s

> Mätningarna ska utföras triaxiellt och redovisas som komponentmax, PCPV. Mätningarna ska utföras med mätpunktsplacering och instrumentspecifikation enligt relevant svensk standard, för närvarande SS 460 48 66.
>
> Placering och förändring av mätpunkter ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Lars och Kerstin Nilsson har yrkat att villkor rörande vibrationer från sprängning (bolagets villkorsförslag 18) ska ha följande villkorskonstruktion och att motsvarande villkor ska föreskrivas även för vibrationer från seismisk aktivitet.

- Vibrationer från sprängningar får inte överskrida följande gränser.

  Dagtid (07.00-22.00): 1 mm/s
  Natt (22.00-07.00): 0,4 mm/s

  Enligt riktvärden angivet i Svensk Standard SS 460 48 61 ”Vibration och stöt – Mätning och riktvärden för bedömning av komfort i byggnader”

  Alla överskridna vibrationer ska räknas var för sig även om de inträffar under samma dygn.

  Om gränsvärdet kumulativt överskrids mer än 5 gånger vid en mätpunkt ska området avvecklas.

  Om vibrationerna överstiger 2 mm/s under dagtid eller natt vid någon mätpunkt ska området avvecklas.

  Alla registrerade vibrationer från seismiska händelser och sprängningar på mätare installerade i fastigheter i Malmberget ska rapporteras offentligt senast nästkommande vardag.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har vidare ansett att sprängning endast ska få ske dagtid och har föreslagit följande villkor gällande tider för sprängning.

- Alla typer av sprängningar ska genomföras på dagtid mellan kl. 12.00 och 13.00.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har även ansett att det ska föreskrivas ett villkor om besiktning av fastigheter och att motsvarande villkor ska föreskrivas även för vibrationer från seismisk aktivitet.

- Besiktning av fastigheter ska utföras av oberoende besiktningsman på LKAB:s bekostnad i berörda fastigheter, då vibrationer från sprängning överskrider 2 mm/sek enligt SS 460 48 66 "Vibration och stöt – Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader".

Villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet

Länsstyrelsen, kommunen, nämnden och enskilda har under målets handläggning och vid huvudförhandling lämnat synpunkter på reglering av villkor för seismisk aktivitet. Efter att bolaget under huvudförhandlingen accepterat länsstyrelsens villkorsförslag har länsstyrelsen inte haft några ytterligare synpunkter. Kommunen och nämnden har framhållit att villkoret i ett nytt tillstånd inte får lämna utrymme för tolkning och att det är mer tydligt med villkor som anger värden som inte får överstigas alternativt anger antal tillfällen under en period som värdena får överstigas.

Nordan och Uterusgruppen har när det gäller vibrationer från seismisk aktivitet motsatt sig en villkorskonstruktion som innebär att LKAB ska "verka för" avveckling. De har föreslagit följande villkorskonstruktion i stället för bolagets villkorsförslag 19 och de har särskilt framhållit att inte finns anledning att göra skillnad på bostad och verksamhetslokaler.

- Detta tillstånd gäller under en tid av 12 månader. Tillståndets tidsbegränsning upphör då bolaget inkommit till mark- och miljödomstolen med redovisning att samtliga fastigheter som påverkas av rörelser av seismisk aktivitet inom ett avstånd av xxxx från verksamhetsområdet har avvecklats. Redovisningen ska såsom minimum innehålla undertecknade avtal med berörda fastighetsägare. Ömsesidiga avsiktsförklaringar (s k letters of intent) ska inte gälla såsom avtal.

  Om redovisning inte inkommit till mark- och miljödomstolen senast per den (datum 12 månader efter laga kraft) förfaller detta tillstånd. Om mark- och miljödomstolen bedömer att bolaget redovisat på orimliga hinder mot avtalsslut ska tidsbegränsningen upphävas.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har när det gäller vibrationer från seismisk aktivitet yrkat att villkoret ska ha följande utformning (istället för bolagets villkorsförslag 19) och att motsvarande villkor ska föreskrivas även för vibrationer från seismisk aktivitet.

- Vibrationer från seismisk aktivitet får inte överskrida följande gränser.
  Dagtid (07.00-22.00): 1 mm/s.
  Natt (22.00-07.00): 0,4 mm/s

  Enligt riktvärden angivet i Svensk Standard SS 460 48 61 "Vibration och stöt – Mätning och riktvärden för bedömning av komfort i byggnader"

Alla överskridna vibrationer ska räknas var för sig även om de inträffar under samma dygn.

Om gränsvärdet kumulativt överskrids mer än 5 gånger vid en mätpunkt ska området avvecklas.

Om vibrationerna överstiger 2 mm/s under dagtid eller natt vid någon mätpunkt ska området avvecklas.

Alla registrerade vibrationer från seismiska händelser och sprängningar på mätare installerade i fastigheter i Malmberget ska rapporteras offentligt senast nästa kommande vardag.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har även ansett att det ska föreskrivas ett villkor om besiktning av fastigheter och att motsvarande villkor även ska föreskrivas för vibrationer från sprängning.

- Besiktning av fastigheter ska utföras av oberoende besiktningsman på LKAB:s bekostnad i berörda fastigheter, då vibrationer från seismisk aktivitet överskrider 2 mm/sek enligt SS 460 4866 “Vibration och stöt – Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader”.

Nämnden har vid huvudförhandlingen slutligen ansett att ett fjärde stycke angående stomljud ska läggas till villkoret 19. Nämnden har framhållit att frågan ska regleras i villkor 19 då nämnden ansett att bolaget även bör ”verka för” avveckling när stomljud når upp till nedan angiven nivå. Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har instämt i nämndens villkorsförslag.

Nämnden fjärde stycke till villkor 19

- Detsamma ska gälla för bostäder som till följd av bolagets verksamhet även med beaktande av sprängningsarbeten exponeras för stomljud vars maximala momentana ljudnivå nattetid (kl. 22.00-07.00) överstiger 45 dBA.

Torbjörn Ahnqvist har, vid skriftväxling inför fortsatt huvudförhandling våren 2026, ansett att villkor för upprepade vibrationer till följd av seismisk aktivitet ska snävas åt jämfört med bolagets förslag. Han har föreslagit att villkoret ska utformas enligt följande

- Vibrationer från seismisk aktivitet får ej överskrida
  Dagtid (07.00-21.00): 4 mm/s
  Natt (21:00-07:00): 2 mm/s

  Om gränsvärdet överskrids mer än 5 gånger under en rullande 12-månadersperiod vid en mätpunkt ska området avvecklas.

Villkor rörande mätpunkter för vibrationer och prognoser

Kommunen och nämnden har ansett att det krävs ett särskilt villkor angående mätpunkter för vibrationer från både sprängning och seismisk aktivitet. De har anfört att det i villkor bör föreskrivas en skyldighet för LKAB att skriftligen redovisa en plan av mätare för sprängning och seismisk aktivitet tillsammans med

de överväganden och prognoser som grundar föreslagen plan. Planen med överväganden och prognos bör redovisas årligen för tillsynsmyndigheten och kommunen under november månad det år som föregår det år som omfattas av planen. Vidare har kommunen och nämnden ansett att det bör meddelas en delegation för tillsynsmyndigheten att besluta om annan eller lämpligare placering. Länsstyrelsen har angett att myndigheten är positiv till den delegation som nämnden och kommunen föreslagit utöver myndighetens föreslag till reglering om placering och förändring av mätpunkter i villkorsförslag om vibrationer från sprängning, LST18.

Villkor rörande buller

Nämnden har under målets handläggning framfört att det kan övervägas att reglera buller inomhus till följd av sprängning och seismisk aktivitet i särskilt villkor. De har därefter stannat för att stomljud bör regleras i villkoret om vibrationer från seismisk aktivitet (tillägget till bolagets villkor 19), se ovan rubriken ”Villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet”.

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har när det gäller buller ansett att det ska föreskrivas gränsvärden för buller inomhus nattetid enligt följande.

- Buller och stomljud inomhus från sprängning och seismisk aktivitet, ska mätas kontinuerligt och får inte överstiga 45 dB. Vid överskridande 5 ggr / rullande 12 månaders period ska fastigheten avvecklas. Placering av ljudnivåmätare i samma fastigheter som vibrationsmätare, med fastighetsägares tillstånd.

Villkor energihushållning m.m.

När det gäller energihushållning och bolagets villkorsförslag 26 med tillhörande delegation D6 har Naturvårdsverket yrkat att frågan om energihushållning även ska skjutas upp under en prövotid samt att det ska meddelas en utredningsföreskrift, NVUE.

NVUE (Energi)

Bolaget ska genom mätning, eller beräkning om mätning inte är möjligt, utreda energiflödena inom verksamheten och utreda möjligheten att minimera energiförlusterna. Nyckeltal kopplat till produktion ska tas fram och bolaget ska följa upp dessa under utredningstiden.

Av redovisningen ska framgå vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra för att minska energiförlusterna och kostnaderna för dessa samt vilka åtgärder som bolaget är berett att vidta och motiveringen till varför om så skulle vara fallet det enligt bolaget är orimligt enligt 2 kap. 7 § miljöbalken att vidta övriga redovisade åtgärder. Kostnadsredovisningen ska åtminstone innehålla investeringskostnad, driftkostnad och teknisk livslängd.

Redovisningen med förslag till åtgärdsvillkor och/eller åtaganden som leder till väsentligt minskade energiförluster, ska lämnas in till mark- och miljödomstolen senast fem år efter att tillståndet tagits i anspråk. Prövotidsredovisningen ska innehålla ett sankeydiagram.

Villkor rörande rennäring

Sametinget har inledningsvis framhållit att bolagets villkorsförslag om samråd, villkorsförslag 27, inte är ett tillräckligt till skydd för rennäringen och att villkor inte direkt eller indirekt får ställa krav på att samebyn ska bedriva sin renskötsel på visst sätt. Sametinget har skriftligen, under pågående huvudförhandling, lämnat följande förslag till villkorsformulering.

> Sametinget villkor rennäring
>
> Det åligger bolaget att vidta skäliga åtgärder samt åtaganden enligt Bilaga L för att minimera intrång och skador som verksamheten kan innebära för renskötseln. Bolaget ska regelbundet erbjuda Baste sameby att samråda om sådana åtgärder.

Länsstyrelsen har, motsatt sig bolagets förslagna delegation, D4, tillhörande bolagets villkorsförslag 27.

Villkor avseende naturmiljö och artskydd

Länsstyrelsen har ansett att villkor om utterpassager bolagets villkorsförslag 31 ska ersättas av länsstyrelsens förslag LST30.

> LST30 (naturskydd, utterpassage)
>
> Bolaget ska anlägga en utterpassage där Naalojärvibäcken korsar Linaälvsvägen. För det fall att arbetsfordon kommer att trafikera övriga välfrekventerade vägpassager för utter vid vattendrag ska faunapassager installeras så att utter kan passera fritt under vägbanan

Villkor rörande ekonomisk säkerhet

Länsstyrelsen har yrkat att bolagets förslag till villkor om ekonomisk säkerhet, villkorsförslag 33, ska ha följande lydelse

> LST33 (ekonomisk säkerhet)
>
> Bolaget ska ställa en ekonomisk säkerhet om 1 340 miljoner (1 340 000 000) kronor för den efterbehandling och återställning som verksamheten kan föranleda.
>
> Tillståndet får tas i anspråk först efter att mark- och miljödomstolen har godkänt säkerheten. Efter godkännande av mark- och miljödomstolen ska säkerheten förvaras av Länsstyrelsen i Norrbottens län.
>
> En uppräkning av den utställda och gällande säkerheten enligt konsumentprisindex plus ett årligt tillägg om 0,9 procentenheter ska genomföras var femte år med basår 2022, varpå tillkommande säkerhet vid behov ska inlämnas.

Naturvårdsverket har anslutit sig till länsstyrelsens villkorsförslag, LST33.

Villkor rörande risker och allvarliga olyckar samt beredskap

När det gäller villkor om säkerhetsrapport har länsstyrelsen lämnat alternativt villkorsförslag, LST38 till bolagets villkorsförslag 38. Nämnden, kommunen, Nordan och Uterusgruppen har instämt i länsstyrelsens villkorsförslag.

När det gäller beredskap har länsstyrelsen lämnat alternativt villkorsförslag, LSTB till bolagets föreslagna villkor 39. Vidare har länsstyrelsen ansett att en delegation ska meddelas enligt förslag LSTDA. Nämnden och kommunen har instämt med länsstyrelsen förslag till villkor och delegation Även Nordan och Uterusgruppen har instämt med länsstyrelsens förslag med tillägget att ordet utbilda kan utgå i LSTB.

Nordan och Uterusgruppen har vidare lämnat förslag på alternativ formulering av villkor om kemikaliehantering, bolagets villkorsförslag 25, enligt nedan.

> LST38 (säkerhetsrapport)
>
> Bolaget ska ge in en uppdaterad säkerhetsrapport och intern plan för räddningsinsatser till tillsynsmyndigheten senast sex månader innan lagring eller hantering av Seveso-kemikalier påbörjas i respektive anläggning som berörs av Seveso-lagstiftningen.
>
> LSTB (beredskap)
>
> Från och med den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer ska dygnet runt, alla dagar i veckan, finnas en beredskap med en räddningsstyrka för vilken bolaget svarar. Räddningsstyrkan ska vara bemannad, utrustad, utbildad och övad i syfte att ha en förmåga att kunna hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön till följd av olycksrisk som kan ge upphov till allvarlig kemikalieolycka.
>
> LSTDA (delegation beredskap)
>
> Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att föreskriva villkor avseende bemanning, utbildning m.m. beträffande den i villkor LstB angivna räddningsstyrkan.
>
> Nordan och Uterusgruppen alternativt villkor 25 (kemikaliehantering)
>
> Hantering och förvaring av kemikalier och farligt avfall ska ske på ogenomsläpplig yta. Flytande kemikalier och flytande farligt avfall ska förvaras skyddat för nederbörd. Spill och läckage får inte ske till omgivningen.
>
> Där invallning används ska den inrymma minst hälften av den totala volym som förvaras inom invallningen, dock minst den största behållarens volym plus 10 procent av de övriga kärlens volym. All lagring av kemikalier ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand.

Villkor rörande dammsäkerhet och övervakning

Länsstyrelsen, nämnden, kommunen och Myndigheten för civilt försvar samt enskilda har haft synpunkter på behov av villkor rörande dammsäkerhet och övervakning.

Dammbyggnation

Motparters villkorsförslag

Länsstyrelsen har när det gäller dammsäkerhet, som myndigheten slutligt bestämt sin talan, lämnat förslag på ett villkor och en delegation rörande dammbyggnation. Nordan och Uterusgruppen samt enskilda företräda av Christer Borg har anslutit sig

till länsstyrelsens villkorsförslag om dammbyggnation men har motsatt sig föreslagen delegation till villkoret,

Lst villkor dammbyggnation

Innan höjning av dammar äger rum ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten slutlig utformning av både pumpanläggning, filter, tätkärna och stödfyllning för sand- och klarningsmagasinets dammar.

Lst delegation dammbyggnation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela de villkor och föreskrifter som kan behövas i fråga om utformning av pumpanläggning, filter, tätkärna och stödfyllningar till sand- och klarningsmagasin.

Länsstyrelsen, kommunen och nämnden har vidare samtliga ansett att det ska föreskrivas ett villkor om extern byggkontrollant vid dammbyggnation.

Lst villkor byggkontrollant

Under hela anläggandetiden för dammbyggnation ska bolaget ha en extern byggkontrollant i fält för besiktning av grundläggningsytor och uppbyggnad av dammar.

LKAB:s alternativa villkorsförslag

LKAB har motsatt sig länsstyrelsen förslag till villkor angående dammbyggnation och framfört att åtagande om att informera länsstyrelsen bör vara tillräckligt. För det fall domstolen bedömer att det behöver föreskrivas ett villkor kopplat till dammbyggnation har bolaget i andra hand lämnat ett eget villkorsförslag enligt följande.

Alternativt villkorsförslag

LKAB ska redovisa geometri och stabilitetsberäkningar till tillsynsmyndigheten inför varje höjningsetapp.

Länsstyrelsen har avstyrkt bolagets alternativa villkorsförslag.

Övervakning och varning

Myndigheten för civilt försvar har yrkat att tre villkor ska föreskrivas gällande övervakning och varning, MSB1, MSB2 och MSB3. Nämnden och kommunen samt Nordan och Uterusgruppen har samtliga tillstyrkt villkorsförslagen.

Myndighetens villkorsförslag

MSB1 (dammsäkerhet, instrumentering)

De dammar i verksamheten där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri (damm A-F) ska vara försedda med en sådan instrumentering och övervakning, via bemannat kontrollrum, att indikation på ett förestående och pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt.

MSB2 (dammsäkerhet varningssystem, bostäder)

För varning av människor vid bostäder och andra byggnader där människor kan vistas mer än tillfälligt, där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri i damm A-F, ska ett särskilt varningssystem i form av ljudsändare installeras som kan höras inomhus och utomhus. Det särskilda varningssystemet ska kunna aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Installationen ska vara genomförd senast två år efter att domen vunnit laga kraft.

MSB3 (dammsäkerhet varningssystem väg)

För varning av trafikanter på väg 860, E45 och E10, där det i händelse av dammhaveri i damm A-F har bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid överströmning/bortspolning av vägen, ska särskilda varningssystem i form av fasta ljussignaler installeras. De särskilda varningssystemen ska kunna aktiveras från bemannat kontrollrum dygnet runt. Installationen ska ske i samråd med Trafikverket/väghållaren och vara genomförd senast två år efter att domen vunnit laga kraft.

LKAB:s alternativa villkorsförslag

Bolaget har i första hand motsatt sig föreslagna villkor (MSB1, MSB2 och MSB3) och har i andra hand yrkat att bolagets alternativa villkor ska föreskrivas.

Alternativ till MSB1

Gruvdammanläggningen ska vara försedd med en sådan instrumentering och övervakning att indikation på ett förestående och pågående dammhaveri kan upptäckas dygnet runt.

Alternativ till MSB2

LKAB ska tillse att människor vid bostäder och andra byggnader där människor kan vistas mer än tillfälligt, där det bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid dammhaveri i damm A-F, varnas i händelse av ett konstaterat dammhaveri eller identifierat nära förestående dammhaveri.

Alternativ till MSB3

LKAB ska tillse att trafikanter på väg 860, E45 och E10, där det i händelse av dammhaveri i damm A-F har bedömts att risk för förlust av människoliv inte är försumbar vid överströmning/bortspolning av vägen, varnas.

Övriga villkorsförslag

Enskilda

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har yrkat att det ska föreskrivas ett villkor rörande inlösen enligt följande.

- Inlösen ska ske enligt marknadsvärde i Gällivare plus 25 %, eller enligt "nyckel-mot-nyckel" principen.

  LKAB ska stå för alla kostnader i samband med flytt.

Per-Erik Jönsson och Marie Leandersson har yrkat att det ska föreskrivas tydligt villkor om ersättning vid oförutsedd eller större påverkan på energibrunnar. De har angett att villkoret ska reglera följande

- att ytterligare ersättning ska utgå om verksamheten medför större påverkan än vad som förutsatts i underlaget särskilt om
  - grundvattennivån sänks mer än beräknat
  - befintlig brunn måste fördjupas, ersättas eller åtgärdas
  - funktion eller effektivitet i energibrunn eller värmepump försämras, eller
  - annan påverkan på vattenförsörjningen uppkommer eller visar sig vara större än vad som antagits
- och att ersättningen ska omfatta samtliga kostnader och skador som uppkommer till följd av påverkan.

BOLAGETS ANSÖKAN OCH KOMPLETTERINGAR

DOMSTOLENS INLEDNING

Det är ostridigt i målet att ansökningsmaterialet från sökanden är omfattande. Redan när ansökan kom in till domstolen omfattade materialet 22 pärmar. Vid kungörelse av ansökan uppskattade domstolen att handlingarna i målet uppgick till ungefär 30 pärmar. Även efter kungörelse har bolaget såväl justerat som kompletterat yrkanden och justerat samt kompletterat uppgifter som lämnats i ursprungliga ansökan. Uppdateringar av ansökan har även skett under pågående huvudförhandling.

Nedan lämnas en sammanfattande redogörelse över huvuddragen av sökandens ansökan och senare kompletteringar av ansökan. Redogörelsen nedan är inte uttömmande utan syftar till att ge en översikt över ansökt verksamhet. Figurer och kartor som redogörs för nedan är översiktsbilder för läsvänlighet och inte garanterat skalenliga. Alla handlingar som har ingetts till domstolen är en del av prövnings-underlaget och ligger till grund för domstolens bedömning.

ORIENTERING OCH BAKGRUND TILL ANSÖKAN

Bolaget bryter järnmalm i gruvor i Kiruna, Svappavaara och Malmberget och producerar pellets, fines och vissa andra produkter på samma orter. Produkterna transporteras via järnväg till bolagets hamnar i norska Narvik och Luleå för vidare transport till stålproducenter i Europa och övriga världen. Gruvindustriområdet i Malmberget är beläget i Gällivare kommun, Norrbottens län. Sedan 1920-talet sker all brytning i Malmberget under jord. I dagsläget sker brytning i ett tiotal separata malmkroppar som bildar en kedja mellan Malmbergets samhälle i väster och Koskullskulle i öster.

Malmförädling och tillverkning av slutprodukter bedrivs i sovrings- och anrikningsverken samt pelletsverken (”förädlingsverksamheten” respektive ”förädlingsverken”), samtliga lokaliserade inom industriområdet Vitåfors. Inom industriområdet finns också ett sandmagasin för deponering av anrikningssand samt inom gruvindustriområdet ett antal ”deponilokaler” i form av håligheter som har uppstått till följd av gruvverksamheten, för deponering av sidoberg. I det till sandmagasinet anslutande klarningsmagasinet renas processvattnet innan huvuddelen av vattnet återtas till förädlingsverksamheten. Det eventuella överskott som inte kan innehållas i klarningsmagasinet bräddas till recipienten Lina älv.

LKAB-koncernen antog under 2020 en ny strategi som syftar till att ta ledningen i den globala omställningen av järn- och stålindustrin för en hållbar framtid. Strategin siktar mot nollutsläpp av koldioxid från bolagets verksamheter till 2045 och syftar till att säkra bolagets verksamhet efter 2060 genom etablering av en ny världsstandard för gruvbrytning, produktion av fossilfri järnsvamp och utvinning av apatikoncentrat samt andra kritiska mineral.

Tidigare prövningar

Nedan återfinns en sammanfattande orientering av de domar och beslut som är av intresse i den nu förestående prövningen. Samtliga för gruv- och förädlingsverksamheten tidigare löpande prövotider är numera avslutade och slutliga villkor förordnade.

Miljöfarlig verksamhet

- 1971-12-07 - Koncessionsnämnden (dnr Ä132/70)
  Tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till den dåvarande verksamheten vid förädlingsverken i Vitåfors. Som villkor gällde att nytt sand- och klarningsmagasin skulle anläggas.
- 2007-12-11 – Miljödomstolen (M 2090-06)
  Tillstånd enligt miljöbalken att bryta intill 20 miljoner ton järnmalm/år och tillverka högst 14 miljoner ton slutprodukter per år (nuvarande grundtillstånd för gruv- och förädlingsverksamheten).
- 2008-12-11- Mark- och miljööverdomstolen (M 59-08)
  Ändring av villkor 10 i deldom 2007-12-11 angående vibrationer från sprängningar, som ersattes med en provisorisk föreskrift och ett prövotidsförordnande.
- 2010-02-02 - Mark- och miljödomstolen (M 1821-09)
  Ändring av villkor 2, 3 och 4 i deldom 2007-12-11 angående utsläpp till luft av svaveldioxid, fluorföreningar och stoft från pelletsverken.
- 2013-12-13 - Länsstyrelsen (dnr 555-13410-13)
  Medgivande av nyttjandet av gropen Parta som reservdeponi.
- 2014-01-14 - Mark- och miljödomstolen (M 2480-13)
  Ändring av vad som föreskrivits i dom 2010-02-02 avseende utsläpp till luft av svaveldioxid och fluorföreningar från pelletsverken.
- 2014-05-08 - Mark- och miljödomstolen (M 1746-12)
  Ändring av tillstånd för deponering av gråberg (numera benämnt sidoberg) i Tingvallskulle. Även ändring av villkor 12 enligt deldom 2007-12-11 angående bland annat deponeringslokaler.
- 2015-12-16 - Mark- och miljödomstolen (M 2090-06)
  Mark- och miljödomstolen avslutade prövotidsförordnandet beträffande den i deldom 2007-12-11 uppskjutna frågan om energihushållning och fastställde slutligt villkor.
- 2015-05-19 - Mark- och miljödomstolen (M 2090-06)
  Mark- och miljödomstolen avslutade prövotidsförfarandet beträffande de i deldom 2007-12-07

och i dom M 59-08 uppskjutna frågorna om damning, utsläpp till vatten, sprängningstider, seismisk aktivitet, deformationer och sättningar, buller och vibrationer samt fastställde slutliga villkor gällande damning, utsläpp till vatten av kväve, sprängningstider, seismisk aktivitet, deformationer och sättningar, buller, vibrationer, avvecklingsplan samt årligt informationsmöte. Även viss delegation till länsstyrelsen.

- 2019-04-12 - Mark- och miljödomstolen (M 2090-06)
  Mark- och miljödomstolen avslutade prövotidsförordnandet beträffande den i deldom 2007-12-11 uppskjutna frågan om utsläpp till luft av kväveoxider och fastställde slutliga villkor.
- 2021-03-22 – Mark- och miljödomstolen (M 3394-19)
  Ändring av tillstånd för deponering av sidoberg i ViRi. Även ändring av villkor 12 enligt dom 2014-06-08 angående bland annat deponeringslokaler.

Vattenverksamhet

- 1958-02-03 - Norrbygdens vattendomstol (A47/1956)
  Tillstånd att bortleda vatten från Lina älv och anlägga erforderliga anordningar härför. Även tillstånd att reglera och bortleda vatten från sjön Naalojärvi.
- 1965-04-12 - Övre Norrbygdens vattendomstol (A10/1963)
  Tillstånd att bortleda vatten från Lina älv och sjön Naalojärvi.
- 1971-12-07 - Koncessionsnämnden (dnr Ä132/70)
  Tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till den dåvarande verksamheten vid förädlingsverken i Vitåfors. Som villkor gällde att nytt sand- och klarningsmagasin skulle anläggas.
- 1973-01-17 - Vattendomstolen (VA 25/72)
  Tillstånd att reglera sjön Naalojärvi samt anlägga och avleda sjön genom ny utloppsbäck.
- 2006-06-21 - Miljödomstolen (M 2536-05)
  Påbyggnad av sandmagasinets dammar
- 2010-06-11 - Mark- och miljödomstolen (M 2806-08)
  Påbyggnad av sandmagasinets dammar
- 2014-02-21 - Mark- och miljödomstolen (M 1745-12)
  Påbyggnad av sandmagasinets dammar.
- 2020-12-15 – Mark- och miljödomstolen (M 2460-17)
  Godkännande i efterhand av vissa dammsäkerhetshöjande åtgärder
- 2020-12-23 (byggnadstillstånd) och 2021-05-24 (slutlig dom) - Mark- och miljödomstolen (M 1308-18)
  Påbyggnad av sandmagasinets dammar
- 2024-09-20 – Mark- och miljödomstolen (M 1823-24)
  Anmälan vattenverksamhet för omledning av bergbäcken

Markanvändningsbeslut

Gruvindustriområdet ligger inom mark som anvisats LKAB för gruvindustri enligt minerallagen (1991:45) och motsvarande äldre bestämmelser genom Bergmästarens beslut den 28 oktober 1971 och den 17 september 2004 (dnr 23-195-04). Inom gruvindustriområdet innehar LKAB sju bearbetningskoncessioner (Malmberget K nr 1 till Malmberget K nr 7) som är avgränsade med koordinater. I juli 2025, under målets handläggning, har LKAB lämnat in ytterligare en ansökan om bearbetningskoncession, av bolaget benämnd K nr 8, som handläggs av Bergsstaten.

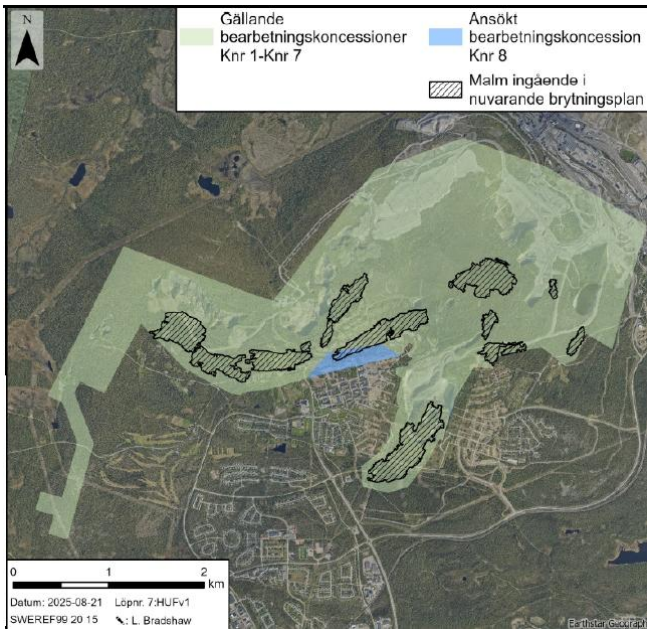

Bolagets figur avseende beviljade och ansökta bearbetningskoncessioner redovisad vid huvudförhandling.

ANSÖKANS NÄRMARE OMFATTNING OCH DESS AVGRÄNSNING

Ansökt verksamhet omfattar tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet med tillhörande kringverksamheter på sätt som beskrivs översiktligt nedan och närmare i teknisk beskrivning.

Ansökt produktionsmängd i Malmbergsgruvan motsvarar den idag tillståndsgivna, dvs. 20 miljoner ton järnmalm per år. Den planerade gruvverksamheten kan komma att bedrivas i ett utökat antal malmkroppar jämfört med de tiotal där brytning sker idag.

Ansökt verksamhet omfattar brytning av malm ned till de redan idag djupast belägna produktionsnivåerna. I Östra fältet sammanfaller den djupaste produktionsnivån med huvudnivån M1250 (nivå enligt LKAB:s lokala höjdsystem). I detta fält kommer malmen åtkomlig från nivån 1250 meters avvägning (+/-60 meter) att brytas. I det Västra fältet är den djupaste produktionsnivån belägen på 850 meters avvägning och där kommer den malm som är åtkomlig från den produktionsnivån (+/-60 meter) att brytas.

Utöver den järnmalm som bryts i Malmbergsgruvan kommer externt rågods från LKAB:s andra verksamhetsorter, exklusive Kiruna, att förädlas vid förädlingsverken motsvarande en mängd om cirka 5 miljoner ton per år.

Ansökt produktionsmängd i förädlingsverken motsvarar den idag tillståndsgivna, dvs. 14 miljoner ton slutprodukter per år varav högst 9 miljoner ton pellets. Ansökan omfattar även tillstånd att anlägga och driva vissa helt nya verksamhetsdelar, varav en demonstrationsanläggning för direktreduktion av DR-pellets med fossilfri vätgas till järnsvamp och ett apatitverk för framställning av apatitkoncentrat

ur sidoberg och anrikningssand (nedan benämnd ibland för demonstrationsanläggning och ibland som direktreduktionsanläggning).

Ansökt produktionsmängd i demonstrationsanläggningen uppgår till högst 1,5 miljoner ton järnsvamp per år. Demonstrationsanläggningen kommer bestå av en vätgasproduktionsanläggning för tillverkning av högst 120 000 ton fossilfri vätgas per år genom elektrolys med vatten och en anläggning för direktreduktion av DR-pellets till järnsvamp. För användning inom demonstrationsanläggningen kommer även vissa mängder kvävgas att tillverkas i en luftseparationsanläggning.

För transporten av vätgas mellan vätgasproduktionsanläggningen och direktreduktionsanläggningen kommer en vätgasledning att anläggas. För att tillgodose vätgasproduktionsanläggningens behov av elektricitet respektive vatten kommer ett ställverk att anläggas respektive befintligt klarningsmagasin att utökas. Utöver detta kommer logistikinfrastrukturen att anpassas för att möjliggöra en effektiv hantering och uttransport av produkter från gruvindustriområdet.

I apatitverket kommer cirka 400 000 ton apatitkoncentrat per år att framställas ur restmaterial från sovrings- och anrikningsverken. Produktionen av apatitkoncentrat har i ansökan inte begränsats i mängd och ingår därmed inte i den angivna mängden slutprodukt, 14 miljoner ton för förädlingsverket. Den mängd apatitkoncentrat som i praktiken kommer kunna framställas kommer att variera med omfattningen av gruvbrytningen och malmförädlingen samt järnmalmens innehåll av fosfor som alltså blir styrande för mängd apatit som kan utvinnas.

För omhändertagandet av det utvinningsavfall som uppstår i verksamheten omfattar ansökan tillstånd att deponera erforderliga mängder sidoberg respektive anrikningssand. Ansökan omfattar även tillstånd att deponera vissa mängder andra avfallsfraktioner.

I ansökan ingår tillstånd till vissa kapacitetshöjande åtgärder i sand- respektive klarningsmagasinet för att möjliggöra den produktionsökning och de nya verksamhetsdelar som ansökan omfattar. Vidare omfattar ansökan tillstånd att ovan jord anlägga en reservdeponi för sidoberg och att ianspråkta vissa ytterligare befintliga håligheter inom gruvindustriområdet som nya lokaler för deponering av sidoberg.

Ansökan omfattar också tillstånd att bortleda det yt- och grundvatten som tillrinner gruvan respektive att från Lina älv inta/bortleda erforderliga mängder ytvatten samt att anlägga och bibehålla för dessa ändamål erforderliga anordningar.

Avseende den påverkan som den ansökta verksamheten medför i förhållande till de inom Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem skyddade livsmiljöerna och arterna, omfattar ansökan ett yrkande om att Natura 2000-tillstånd ska beviljas.

Enligt bolagets uppfattning medför den ansökta verksamheten inte någon sådan otillåten påverkan på skyddade arter och/eller deras livsmiljöer som utlöser krav på dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845). För det fallet att mark- och

miljödomstolen skulle finna att verksamheten riskerar att komma i konflikt med förbud enligt förordningen ingår dock ett reservationsvist yrkande om dispens.

Bolagets bedömning är att de verksamheter som ingår i ansökan omfattas av följande bestämmelser/verksamhetskoder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) (nedan MPF).

- 4 kap. 6 § MPF; anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter (10.50 C)
- 4 kap. 11 § MPF; gruvdrift eller gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol (13.10 A)
- 4 kap. 12 § MPF; anläggning för rostning eller sintring av metallhaltig malm (13.20-i A)
- 4 kap. 14 § MPF; anläggning för annan bearbetning eller anrikning av malm, mineral eller kol än rostning och sintring (13.40 A)
- 12 kap 23 § MPF; anläggning för tillverkning av mer/högst 20 kton gas årligen (24.23-i A).*
- 14 kap 13 § MPF; tillverkning av mer än 500 ton betong årligen (26.110 C).
- 21 kap. 5 § MPF; anläggning för att uppgradera eller för att på annat sätt än genom anaerob biologisk behandling tillverka mer än 1500 megawattimmar gas eller vätskeformigt bränsle per kalenderår (40.15 B)*
- 29 kap. 20 § MPF; deponering av icke farligt avfall (IFA) och ej inert avfall mer än 100 kton årligen (90.290-i A)
- 28 kap. 3 § MPF; anläggning för rening av avloppsvatten från tillståndspliktig verksamhet (90.15-i B)

*Det är för närvarande oklart vilken eller vilka bestämmelser/verksamhetskoder som ska tillämpas på ansökt verksamhet i fråga om produktion av vätgas, men bolaget bedömer att bestämmelserna/verksamhetskoderna i 12 kap. 23 § MPF och 21 kap. 5 § MPF - var för sig eller tillsammans - kan vara tillämpliga.

PLANFÖRHÅLLANDEN

För gruvindustriområdet gäller följande planer.

- Områdesbestämmelser för Vitåfors gruvindustriområde, antagna 1989-04-14.
- Översiktsplan för Gällivare kommun, antagen av kommunfullmäktige 2014-11-17.
- Fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle 2014-2032, antagen av kommunfullmäktige 2014-05-19. I den fördjupade översiktsplanen anges att LKAB:s verksamhetsområde skall användas för gruvverksamhet.

Planändringar har genomförts/ska genomföras i och med att bebyggelsen i stora delar av samhället Malmberget avvecklas till följd av gruv- och förädlingsverksamheten. Den så kallade samhällsomvandlingen innebär att fastigheter som berörs på visst sätt förvärvas av LKAB och införlivas i bolagets fastighet Malmberget 8:17 genom fastighetsreglering.

På LKAB:s begäran har Gällivare kommun, med avseende på vissa delområden i Malmberget, inlett planprocess och efter genomgången process har kommunfullmäktige beslutat att anta nya detaljplaner som innebär förändrad markanvändning från exempelvis bostadsändamål till gruvindustri.

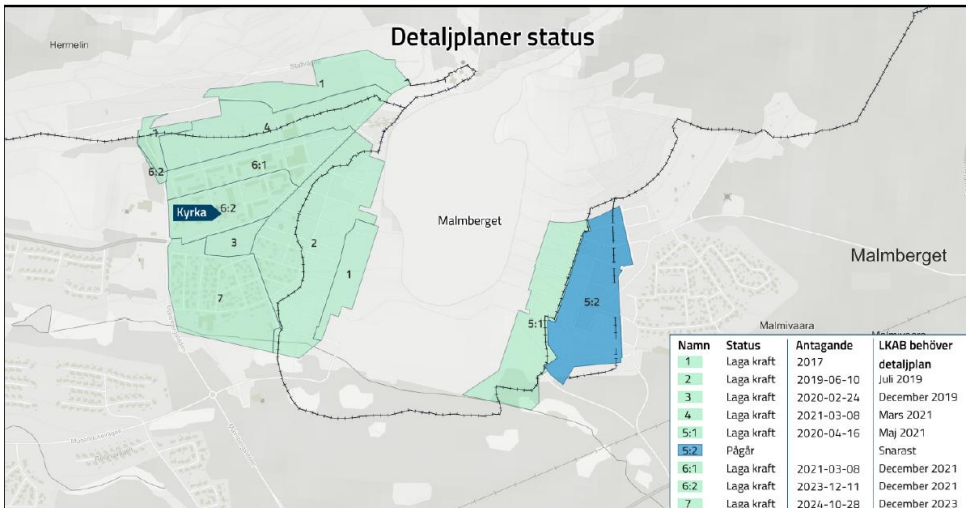

Bolagets figur över status på detaljplaner i västra och östra delarna av malmberget.

För ett delområde i östra Malmberget, som kallats område 5:2, har bebyggelsen avvecklats. LKAB äger tomtmarken och kommunen vägmarken. Detaljplanearbete har under målets handläggning inletts i syfte att ändra till kvartersmark för gruvindustri. Detaljplan för ”område 5:2” har antagits av Kommunfullmäktige den 23 mars 2026 och den vann laga kraft den 17 april 2026.

Under målets handläggning har pågått detaljplaneprocess avseende de delområden inom fastigheten Malmberget 8:17 där demonstrationsanläggningen och apatitverket kommer att anläggas. Berörda delområden är belägna inom det område som avgränsas av nuvarande områdesbestämmelser, dvs. inom en mindre del av gruvindustriområdet. Gällivare kommun har antagit detaljplan för delområdet och den vann laga kraft 16 juli 2024.

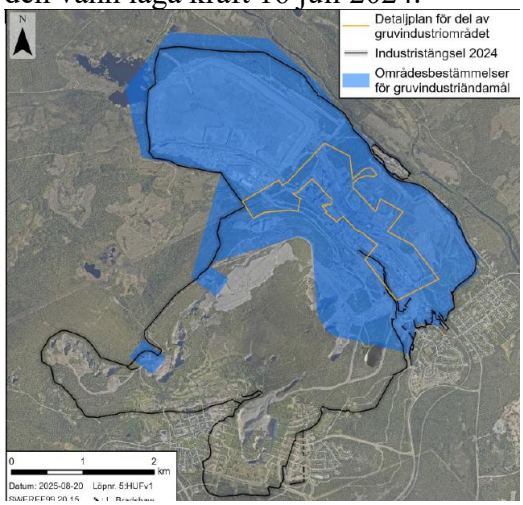

Bolagets figur detaljplan för nya anläggningar.

LOKALISERING OCH OMGIVNINGSFÖRHÅLLANDEN

Lokalisering och berörda fastigheter

Gruvindustriområdet ligger på och intill berget Välkomman, höjdpartiet Kungsryggen och dalgången vid Lina älv, cirka 5 km norr om centrala Gällivare och i anslutning till samhällena Malmberget respektive Koskullskulle.

Nuvarande och ansökt verksamhet är belägen inom gruvindustriområdet på fastigheten Malmberget 8:17 som ägs av LKAB. Den fastighetens omfattning förändras genom att bolaget inom ramen samhällsomvandlingen förvärvar fastigheter som införlivas med den genom fastighetsreglering. LKAB:s intags- och utsläppspunkt invid Lina älv är belägen inom fastigheten Malmberget 1:154, som ägs av Statens fastighetsverk.

Närmaste bostäder i Malmberget i anslutning till gruvindustriområdet ligger inom området för samhällsomvandlingen. Närmaste bostad i Malmberget som inte omfattas av samhällsomvandlingen ligger på ungefär hundra meters avstånd från dagens industristrängsel. Närmaste bostad i Koskullskulle ligger cirka 40 meter från industristängslet och cirka två kilometer sydost från förädlingsverken inom Vitåfors industriområde.

Vattenförekomster

I anslutning till gruvindustriområdet finns flera yt- och grundvattenförekomster.

Lina älv passerar nordost om industriområdet och utgör del i Torne och Kalix älvsystem. Lina älv är uppdelad i tre ytvattenförekomster, varav "Lina älv övre" (SE746669-171059) och "Lina älv nedre" (SE745978-171574) aktualiseras i förevarande ansökan.

Sjön Naalojärvi (SE746557-170948), belägen nordväst om sandmagasinet, och dess grävda utlopp Naalojärvibäcken (SE746702-170898), belägen nordost om sandmagasinet, utgör också ytvattenförekomster.

Grundvattenförekomsten Koskullskulle (SE746502-171 282) är belägen längs med Lina älv. Delar av grundvattenförekomsten ligger i direkt anslutning till sand- och klarningsmagasinen.

Vattenskyddsområden

På den östra sidan om Lina älv, cirka 5,5 kilometer nedströms sand- och klarningsmagasinen, är Sarkasvaara grundvattentäkt belägen. Den är utpekad som ett vattenskyddsområde och ingår i grundvattenförekomsten Koskullskulle.

Natura 2000 och naturreservat

I omgivningarna omkring gruvindustriområdet återfinns Natura 2000-områdena Torne och Kalix älvsystem, Lina fjällurskog och Dundret. Lina älv med biflöden

ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Natura 2000-området Lina fjällurskog och Dundret utgör även naturreservat.

Riksintressen

Gruv- och förädlingsverksamheten är lokaliserad inom område utpekat som riksintresse för utvinning av värdefulla ämnen och mineral enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Större delen av gruvindustriområdet berörs också av riksintresse för kulturmiljövård. I omgivningarna omkring gruvindustriområdet återfinns dessutom riksintressen för rennäring, kommunikation och yrkesfiske. Även utpekade Natura 2000-områden utgör riksintressen. Gruv- och förädlingsverksamheten är utöver det nyss nämnda lokaliserad inom lågflygningsområde som inte är riksintresse men av betydelse för totalförsvarets militära del.

Skyddade arter och övriga naturvärden

Inom gruvindustriområdet och dess närområde har det observerats ett flertal arter av fåglar, djur och växter som är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845). Däremot har inte, vare sig inom gruvindustriområdet eller inom ett avstånd om tre kilometer från området, dokumenterats några nyckelbiotoper, biotopskydd eller områden skyddade genom naturvårdsavtal.

Vad gäller våtmarker finns inom tre kilometer från gruvindustriområdet flera objekt som har klassats inom ramen för den nationella våtmarksinventeringen, däribland våtmarksområden i anslutning till och väster om sjön Naalojärvi som har bedömts inneha låga till vissa naturvärden. Några våtmarksområden med bedömda högre naturvärden har emellertid inte noterats.

ANSÖKT VERKSAMHET

Inledning

Den nuvarande gruv- och förädlingsverksamheten kommer att bedrivas på i allt väsentligt samma sätt som idag. Inga avgörande förändringar planeras såvitt avser de centrala delarna av verksamheten och redan med befintliga anläggningar finns möjlighet att öka produktionen förutsatt att nuvarande begränsningar med avseende på årlig deponering av sidoberg och anrikningssand upphävs. Därutöver planeras produktionen att ökas upp till ansökt nivå genom i första hand mindre om- och tillbyggnationer och processoptimeringar i de befintliga förädlingsverken.

De ändringar i den nuvarande verksamheten som planeras och som beskrivs och kommenteras nedan gäller tillgång till nya deponilokaler/områden för deponering av sidoberg samt påbyggnad och utbyggnad av sand- och klarningsmagasinet. Härutöver beskrivs och kommenteras de nya verksamhetsdelarna, dvs. den planerade demonstrationsanläggningen och apatitverket med tillhörande kringverksamheter. Beskrivningen är övergripande och en mer ingående beskrivning av ansökt verksamhet lämnas i teknisk beskrivning.

Gruv- och förädlingsverksamheten

Gruvverksamheten

Gruv- och förädlingsverksamheten kommer att bedrivas på i allt väsentligt samma sätt som idag. Produktionen i Malmbergsgruvan kommer även fortsättningsvis att ske inom Östra respektive Västra fältet, men jämfört med idag kan gruvbrytning komma att utökas med någon eller några malmkroppar, exempelvis malmkroppen Frans.

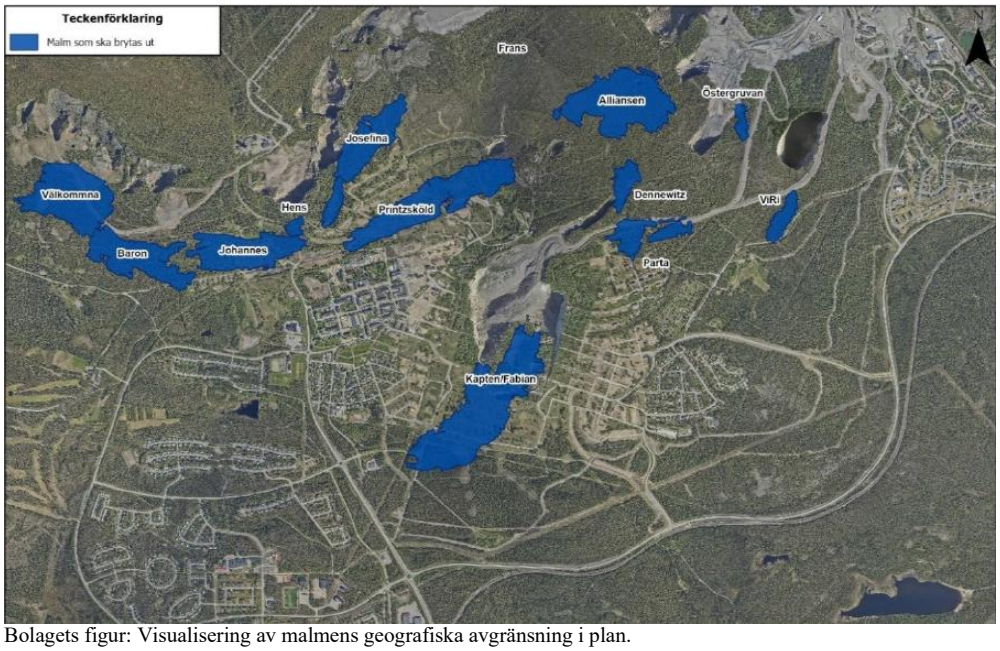

Bolagets figur: Visualisering av malmens geografiska avgränsning i plan.

Gruvbrytning i de malmkroppar som bryts idag kommer fortsatt att ske med metoden skivrasbrytning, men även andra metoder utreds och kan komma att tillämpas när skivrasbrytning inte anses utgöra en lämplig metod, exempelvis i malmkroppen Frans som är en flack mineralisering. Alternativa brytningsmetoder som undersöks för Frans är igensättningsbrytning med återfyllning och skivpallsbrytning med återfyllning.

Verksamheten vid förädlingsverken

Förädlingsverksamheten kommer att i allt väsentligt bedrivas på samma sätt som idag med endast mindre om- och tillbyggnationer samt processoptimeringar.

Vid produktion av masugnspellets kommer anrikningsprocessen att vara densamma som idag. Vid produktion av DR-pellets kommer ytterligare tillsatsmedel att tillsättas vid anrikningen för att anpassa pelletsens smält- och reduktionsegenskaper. Det troliga är att dolomit kommer att användas. Därtill planeras bland annat det hematitrågods, som idag lagras på Tingvallskulle, att tas in i anrikningsprocessen i hematitverket och processas till hematitfines.

DR-pellets kommer inledningsvis att produceras i pelletsverket BUV. Vid tillverkning av DR-pellets kan som bindemedel komma att användas både bentonit och

organiskt bindemedel. För att inte klibba ihop behöver DR-pelletsen förses med en coating, dvs. en skyddande hinna bestående av dolomit och bentonit eller annan liknande blandning. Som externt bränsle kommer vid tillverkning av DR-pellets att användas fossilfri bioolja.

Verksamheten vid nya anläggningar

Verksamheten vid direktreduktionsanläggningen

Demonstrationsanläggningen kommer att bestå av två huvudenheter, varav den ena är en anläggning för produktion av den vätgas som kommer att användas för reduktionen av DR-pellets till järnsvamp i den andra huvudenheten, själva direktreduktionsanläggningen. Den tekniska beskrivningen av demonstrationsanläggningen beskriver en möjlig utformning men även alternativa lösningar som kan komma att användas.

Vätgasproduktion

I vätgasproduktionsprocessen kommer kontinuerlig produktion av vätgas för direktreduktionsanläggningens behov att ske i elektrolysörer genom elektrolys, vilket innebär att vatten spjälkas till vätgas och syrgas med hjälp av el.

Planerad lokalisering för vätgasproduktionsanläggningen är inom industriområdet, sydväst om sandmagasinet. Översiktligt kommer vätgasproduktionsanläggningen att bestå av olika byggnader med bland annat en vattenreningsenhet som renar det processvatten som utgör "råvaran" (och som ska spjälkas till vätgas och syrgas) samt en kraftförsörjningsenhet som försörjer elektrolysörerna med el. Därtill kommer anläggningen att bestå av elektrolysörer och gasavskiljning där vätgasen kommer att produceras samt kompressorer och gasrening för att rena vätgasen till önskad kvalitet. Härutöver tillkommer vissa funktioner för till exempel kylning.

Olika tekniker för genomförandet av elektrolysen har utretts, varav framför allt alkalisk och PEM (Proton Exchange Membrane). Grundprincipen är i allt väsentligt densamma och de främsta skillnaderna ligger i elektrolysörernas storlek och utformning samt hur väl beprövade och kommersiellt tillgängliga teknikerna är. Kortfattat innebär båda teknikerna att vätska leds in i stacken samtidigt som elektrisk spänning läggs över elektroderna, varpå vattnet sönderdelas i vätgas och syrgas på respektive elektrod. Gaserna leds till separatorer där gaserna separeras från vätskan och därefter till en gaskylare där vattnet kondenseras ut. Vätska som separerats och vatten som kondenserat ut från gaskylare återtas i processen.

Ingen lagring av vätgas kommer att ske utöver en mindre buffert för flödesutjämningar mellan vätgasproduktion och det löpande behovet av vätgas i direktreduktionsprocessen.

Kopplat till vätgasproduktionsanläggningen kommer det att finnas en fackla som möjliggör fackling av eventuellt överskott av gas. Fackling planeras ske endast under kortare tidsperioder vid vissa specifika driftsituationer. Den huvudsakliga "restprodukten" vid fackling är vatten.

Vätgasledning

Från vätgasproduktionsanläggningen kommer vätgasen att ledas till direktreduktionsanläggningen via en vätgasledning förlagd ovan mark. Den exakta lokaliseringen av vätgasledningen är inte bestämd, men erforderliga skyddsavstånd i förhållande till omgivningen kommer att hållas och ledningen anläggas så att den skyddas från yttre påverkan. På vätgasledningen kommer därtill att finnas en avstängningsventil vid såväl vätgasproduktionsanläggningen som direktreduktionsanläggningen. Om ledningen måste tömmas utförs detta via facklorna vid vätgasproduktions- och direktreduktionsanläggningen.

Direktreduktion av DR-pellets till järnsvamp

I direktreduktionsprocessen reduceras DR-pellets med hjälp av vätgas, vilket innebär att syret i den pelletiserade järnmalmen tas bort. Den efter direktreduktionen färdiga produkten kallas för järnsvamp.

Planerad lokalisering av direktreduktionsanläggningen är inom industriområdet, sydväst om det gamla sandmagasinet. Direktreduktionsprocessen kommer att äga rum i en vertikalt stående reaktor där DR-pelletsen matas in ovanifrån och vätgasen ("reduktionsgasen"), som hettats upp i en elvärmare alternativt processgasvärmare, leds in reaktorn från mitten. När den uppåtströmmande uppvärmda reduktionsgasen möter DR-pelletsen kommer den att reagera med syret i pelletsen varefter reduktion sker. Den huvudsakliga "restprodukten" efter reduktionen är vatten.

För optimal reduktion krävs att reduktionsgasen uppnår en temperatur på mellan 850 och 1000 grader. Om reduktionsgasen i direktreduktionsanläggningen kan värmas upp med el skulle det kunna medföra en lägre elförbrukning än om den värms upp med vätgas. I dagsläget finns dock inte någon elvärmare på marknaden med tillräckligt hög kapacitet som är i närheten av den storleksordning som kommer att behövas, men det pågår ett aktivt arbete med att i samverkan med leverantörer utveckla teknik där reduktionsgasen i direktreduktionsanläggningen kan värmas med elvärmare.

Efter reduktionen kyls den från reaktorn utgående processgasen i en värmeväxlare och den värme som därvid uppstår används för att förvärma den internt cirkulerande reduktionsgasen. Därefter passerar processgasen en gasrening och partiklar som följt med ut från reduktionsreaktorn tvättas bort. Den renade processgasen kyls sedan ytterligare i en gaskylare (luftkylare och evaporativ kylning). Det avskilda stoftet från gasreningen bildar ett järnhaltigt slam, kallat WTP-slam (Water Treatment Plant).

Kopplat till direktreduktionsanläggningen kommer en fackla att finnas för det fall ett överskott av vätgas uppkommer. Fackling kommer ske vid vissa specifika driftsituationer och under kortare tidsperioder. Den huvudsakliga restprodukten är även här vatten.

Inom gruvindustriområdet kommer DR-pellets och järnsvamp att huvudsakligen hanteras/lagras i inbyggda utrymmen och transporteras i täckta system för att minimera damning och buller samt skydda materialet mot kyla och nederbörd. Vissa transporter till intern mottagare eller för extern vidaretransport kommer dock att behöva ske med hjulburna fordon.

Järnsvamp kan tillverkas i form av pelletsform (CDRI, Cold Direct Reduced Iron) eller brikettform (HBI, Hot Briquetted Iron). Uttransport från gruvindustriområdet sker på järnväg.

Ställverk

Demonstrationsanläggningens processer kommer kräva stora mängder energi, varför nya kraftledningar kommer att anläggas av Svenska kraftnät (400 kV) respektive Vattenfall Eldistribution AB (150 kv) fram till gruvindustriområdet. Vid anslutningspunkten mellan regionnätet och industrianläggningarna, inom industriområdet Vitåfors, kommer ett nytt ställverk att anläggas. Ställverket kommer att utgöra förbindelsen mellan regionnätet och vätgasproduktionsanläggningen.

Lagring och hantering av metangas

För att järnsvampen ska kunna vidareförädlas till stål behöver i något skede av produktionskedjan tillsättas en mindre mängd kol. Sådan tillsats kan komma att ske endera i demonstrationsanläggningen eller i ljusbågsugnen hos stålproducenten. Vid tillskott av kol i demonstrationsanläggningen kommer metangas att tillsättas. Metangas kommer också att användas i demonstrationsanläggningen för bland annat säker nedstängning vid driftstörning. I båda situationerna kommer inriktningen vara att så kallad biogen metangas ska användas, vilket innebär att utsläppen inte kommer att vara fossila. Metan kommer att köpas in och lagras i flytande form i särskilda lagringstankar. Lagringstankarna kommer att vara placerade intill direktreduktionsanläggningen.

Lagring och hantering av kvävgas

Kvävgas kommer att användas i demonstrationsanläggningen som tätning och för att ersätta luft från atmosfären. Kvävgas kommer också att användas för urspolning av utrustning som innehåller vätgas.

Kvävgas kommer att utvinnas ur atmosfären i en luftseparationsanläggning som kommer att anläggas i närheten av direktreduktionsanläggningen. Utöver den utvinning av kvävgas som kommer att ske i luftseparationsanläggningen kan det bli aktuellt att köpa in kvävgas. Kvävgasen kommer att lagras i särskilda tankar.

Verksamheten vid apatitverket

Planerad lokalisering av apatitverket inom industriområdet är mellan hematitverket och pelletsverket BUV. I apatitprocessen kommer ett apatitkoncentrat att produceras genom siktning, malning, avslamning, flotation, avvattning och torkning. Härutöver kommer svagmagnetisk separering att ske för att den magnetit som finns kvar i apatitrågodset ska kunna återtas i anrikningsprocessen.

I flotationsprocessen separeras apatiten från andra icke önskvärda mineral genom flotation med tillsats av reagenser. Torkning som är det mest energikrävande momentet i apatitverket kommer ske med hjälp av elektriska luftvärmare.

Som rågods i apatitprocessen kommer att användas restmaterial från förädlingsverken, den finkorniga fraktionen sidoberg kallad mullavfall respektive anrikningssand. Apatitrågodset från anrikningsverket kommer att ledas till apativerket via självfall i en befintlig rörledning. Apatitrågodset från sovringsverket kommer att separeras från de grövre fraktionerna sidoberg genom ombyggnation av CU3-tappen. Efter ombyggnation av CU3-tappen kommer den ena av dess två avfallsfickor att användas för utfrakt av apatitrågodset till apatitverket.

För att möjliggöra en jämn och kontinuerlig drift i apatitverket kommer apatitrågods att lagras inom gruvindustriområdet, varav cirka 5 miljoner ton innan driftstart och cirka 1 miljon ton årligen efter det att driften har påbörjats.

Idag tas inte apatiten i sidoberget och anrikningssanden tillvara, utan den följer med avfallsströmmarna från sovrings- respektive anrikningsverken till deponierna. Utvinningen av apatitkoncentrat medför en minskning av mängden torrt utvinningsavfall i form av sidoberg, men en ökning av mängden anrikningssand genom att det ofyndiga material som återstår efter utvinningen av apatitkoncentratet kommer att vara våt anrikningssand.

Apatitkoncentratet kommer att lagras i silos intill bangården innan transport på slutna tågvagnar sker till extern anläggning där vidareförädling till andra produkter kommer att ske.

Övriga verksamheter

Specialproduktverket

Verksamheten vid Specialproduktverket (SPV) kommer vid ansökt verksamhet att bedrivas på i allt väsentligt samma sätt som idag.

Nalo-området

Verksamheten på Nalo-området kommer vid ansökt verksamhet att bedrivas på i allt väsentligt samma sätt som idag förutom att dolomit, som används som tillsatsmedel vid tillverkning av DR-pellets, kommer att transporteras och hanteras på området. Även andra tillsatsmedel kan komma att användas i stället för dolomit.

Järnvägsterminalen

Ansökt verksamhet innebär vissa förändringar vid järnvägsterminalen kopplade till logistiklösning för utlastning av järnsvamp och apatitkoncentrat från gruvindustriområdet.

Avfall och deponering

Sidoberg

Fallande sidoberg bedöms i framtiden ha samma mineralogiska egenskaper som det sidoberg som faller i den nuvarande verksamheten och kommer därför att hanteras på i allt väsentligt samma sätt.

Verksamhetens sidobergsdeponering kommer även i fortsättningen att utgå från en långsiktig deponeringsplan enligt vilken återfyllnad av håligheter inom gruvindustriområdet prioriteras. Håligheterna har uppkommit/uppkommer genom pågående deformationsutbredning eller tidigare dagbrottsbrytningar och återfyllnad hjälper till att stabilisera markområdet kring håligheten samt bidrar till minskad damning. Återfyllnad av håligheterna är också en del av pågående efterbehandling av gruvindustriområdet.

Målsättningen är att enligt en prioriteringsordning i deponeringsplanen återfylla håligheterna en i taget, men rådande stabilitetsförhållanden i marken och häckningsplatser för skyddade fågelarter i rasbranterna måste kunna beaktas. Härutöver styrs valet av deponeringslokal av tillfälliga faktorer såsom väderförhållanden och risken för störningar i förhållande till omgivande samhällen. Intill vissa håligheter kan raskanterna vara osäkra att beträda varför alternativa deponeringsmetoder till tippning över kant med lastmaskin kommer att utredas. Sammantaget innebär detta att deponeringsplanen måste medge en viss flexibilitet och anpassning till rådande förhållanden.

Den årliga mängden sidoberg som uppkommer i gruv- och förädlingsverksamheten varierar mellan olika brytområden och med järnhalten i råmalmen. Därutöver påverkar takten i gruvbrytningen och andelen sidoberg som används för anläggningsarbeten respektive för produktion av apatitkoncentrat mängden sidoberg som går till deponi.

De deponilokaler som ingår i ansökt verksamhet omfattar idag befintliga och redan tillståndsprövade håligheter inom gruvindustriområdet, dvs. ViRi, Alliansen, Dennewitz, Parta och Kaptensgropen. Ansökt verksamhet omfattar därutöver tillstånd att deponera sidoberg i håligheterna Johan, Välkomma, Baron, Hermelin/Johannes, Hens, Skåne inklusive västra Johannes, Josefina, Uppland, Selet och Printzsköld, samtliga belägna inom gruvindustriområdet.

För att säkerställa att det inom gruvindustriområdet alltid ska finnas en tillgänglig sidobergsdeponi, dvs. även när förutsättningarna är sådana att deponering i håligheter inte är möjlig eller lämplig, omfattar ansökt verksamhet även tillstånd att anlägga en reservdeponi för sidoberg ovan jord. Den planerade deponin kommer att lokaliseras norr om Tingvallskulle och påbörjas i terrängens lägsta områden för att sedan byggas på uppåt i terrasser. Deponins högsta krön beräknas till +560 meter (RH2000) och dess kapacitet till 6,1 Mm^3, motsvarande 12,2 miljoner ton.

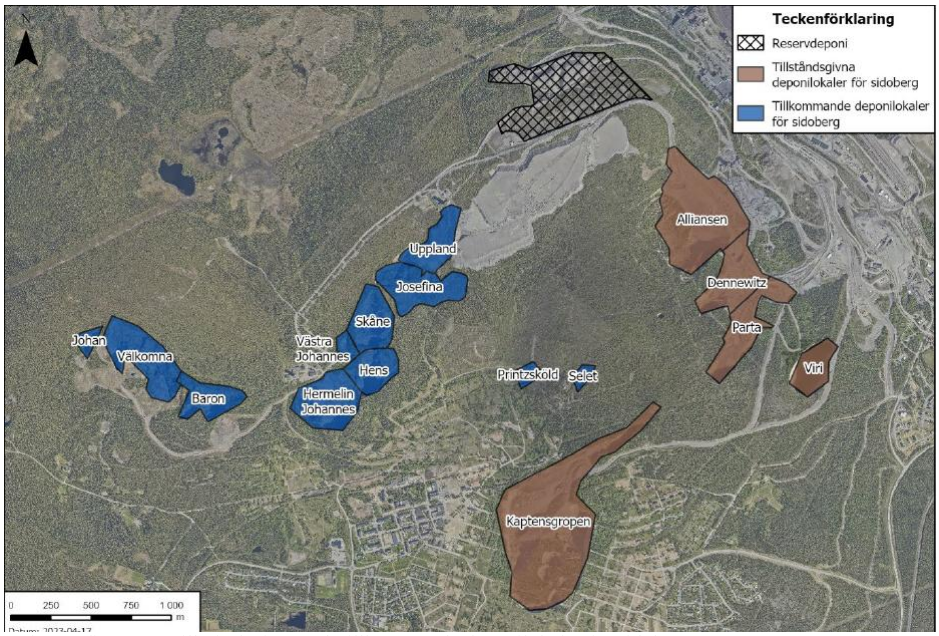

Bolagets figur över tillståndsgivna och tillkommande deponilokaler för sidoberg.

Sammanlagt uppskattas den tillgängliga deponeringskapaciteten i ansökta håligheter och den nya reservdeponin ovan jord uppgå till cirka 118 miljoner ton (juli 2022), vilket bedöms som tillräckligt för att kunna hantera de mängder sidoberg som kommer att behöva deponeras fram till dess att Malmbergsgruvan är fullt utbruten.

Anrikningssand

Anrikningssanden kommer i framtiden att ha samma mineralogiska egenskaper som den sand som deponeras idag.

Den årliga mängden anrikningssand är beroende av produktionstakt och järnhalt i ingående rågods till anrikningsverket, vilket i sin tur i någon mån kan påverkas av planerat intag av externt rågods. Mängden anrikningssand kommer därtill att öka till följd av planerad utvinning av apatitkoncentrat eftersom sidoberg, fraktionen mull-avfall, kommer att nyttjas som apatitrågods och den anrikningssand som återstår efter apatitprocessen deponeras på sandmagasinet.

Deponering av anrikningssand kommer även fortsatt att ske inom befintligt sand-magasin med i grunden samma deponeringsteknik som idag, dvs. via spigottering.

Dammen som omger sandmagasinet har höjts vid flera tillfällen, varav från år 2010 enligt den så kallade inåtmetoden. Nu gällande tillstånd (dom den 24 maj 2021) ger bolaget en rätt att med inåtmetoden på visst sätt bygga på och höja dammen till mellan nivåerna +241,9 (+375,2 i RH 2000) och +243,5 (+373,6) för dammdel A-B respektive mellan +243,5 (+373,6 i RH 2000) till +238,7 (+378,4) för dammdel B-F.

Ansökt verksamhet omfattar kapacitetshöjande åtgärder innefattande bland annat ytterligare höjning av dammen runt sandmagasinet till krönnivån +225 (+392,1 i

RH 2000). Ansökan omfattar även ett byte av höjningsmetod från inåthöjning, som innebär att höjningen anläggs på anrikningssand, till utåthöjning som innebär att höjningen i stället anläggs på befintlig dammkropp. Detta innebär att den anrikningssand som deponeras efter byte av höjningsmetod från inåt- till utåthöjning inte kommer att ha betydelse för dammens stabilitet (kommer inte utgöra grundläggning för dammdelar). Utåthöjning av dammen medför ett visst ytterligare markanspråk i och med att dammtån förflyttas utåt som främst kommer att påverka befintlig infrastruktur såsom klarningsmagasin och ledningar. Tidpunkten för övergång från inåt- till utåthöjning kommer att anpassas. Idag tillståndsgivna höjningar av dammen kommer av allt att döma inte kommer att nyttjas fullt ut.

De kapacitetshöjande åtgärderna vid sandmagasinet medför en utökning av kapaciteten i sandmagasinet med cirka 42 Mm^3 jämfört med situationen i oktober 2022, vilket med en torrdensitet om 1,5 ton/m^3 motsvarar 63 miljoner ton.

Avfallskalk och slamavfall

Vid planerad produktionsökning kommer mängden avfallskalk i pelletsverken att öka något. Hanteringen av kalken kommer att ske på samma sätt som i den nuvarande verksamheten, vilket innebär att kalken kommer att transporteras till Kiruna för deponering.

Slamavfall från gruvverksamheten kommer att hanteras på samma sätt som idag. WTP-slammet från direktreduktionsanläggningen kommer att deponeras i sandmagasinet, men möjligheten att återvinna slammet utreds. Mängden tillkommande slam kommer att vara försumbar i jämförelse med mängden anrikningssand som deponeras i magasinet.

Inert avfall, farligt avfall och övrigt avfall

Hanteringen av inert avfall, farligt avfall och övrigt avfall kommer att ske på i allt väsentligt samma sätt som i den nuvarande verksamheten.

Återvinning av avfall

Då den största delen av WTP-slammet från direktreduktionsanläggningen består av järn utreds möjligheten att tillvarata materialet i pelletiseringsprocessen. I övrigt kommer återvinning av buffertslig och sidoberg fortsatt att ske som i den nuvarande verksamheten.

Vattenhantering

Processvatten

En fortsatt brytning inom nuvarande produktionsnivåer och ett utökat deformationsområde innebär att tillrinnande yt- och grundvatten till gruvan kommer att öka och processvattensystemet tillföras mer vatten. Bortledning av yt- och grundvatten från gruvan kommer att ske på i allt väsentligt samma sätt som idag, men eventuellt kan kapaciteten i systemet för vattenuppfordring behöva utökas.

Produktionsökningen i förädlingsverken samt tillkommande nya verksamhetsdelar vid demonstrationsanläggningen och apatitverket kommer medföra ett ökat behov av processvatten. I vätgasproduktionsanläggningen används vatten som "råvara" i gastillverkningen och i direktreduktionsanläggningen bland annat för kylning. Vid framställningen av apatitkoncentrat kommer apatitrågodset att anrikas i en våt process.

För att tillgodose det ökade behovet av processvatten i ansökt verksamhet planeras det befintliga klarningsmagasinet att utökas till ytan och dammen som omger klarningsmagasinet att höjas för att möjliggöra en högre dämningsnivå och därmed större magasineringsvolym. Det planeras även för att öka magasineringsvolymen ytterligare genom att schakta ur magasinbotten.

De förändringar som planeras utgör en samtidig skyddsåtgärd som kommer att minimera den sammanlagda belastningen på recipienten Lina älv. Det handlar om att utöka möjligheten att magasinera vatten i klarningsmagasinet och styra bräddning/avbördning till perioder under året när effekterna i Lina älv blir så små som möjligt, vilket normalt infaller under perioder med höga flöden i älven. Ett utökat klarningsmagasin medför också positiva effekter avseende halten partiklar i vattnet som bräddas till Lina älv.

Även om en ökad mängd vatten från gruvan kommer att tillföras systemet är det troligt att ett visst behov av intag av råvatten från Lina älv kommer att kvarstå. Intaget kommer dock att kunna begränsas väsentligt jämfört med i den nuvarande verksamheten och kommer inte att ske under perioder när flödet i älven är lågt.

Läckagevatten

Vid ansökt verksamhet kommer påbyggt och utökat sand- och klarningsmagasin att medföra ett ökat läckage från magasinen mot Lina älv och sjön Naalojärvi. För att belastningen på Lina älv ska kunna minimeras måste en så stor andel som möjligt av det läckagevatten som annars skulle avrinna diffust till älven tas tillbaka till klarningsmagasinet och därefter till processen alternativt bräddas under kontrollerade former tillsammans med övrigt bräddvatten. Härutöver kommer som ytterligare skyddsåtgärd en invallning att anläggas väster om dammdel A-B för att samla upp det läckagevatten från sandmagasinet som idag går till sjön Naalojärvi.

Dagvatten

Vid ansökt verksamhet kommer dagvattensystemet att utvecklas genom ombyggnation. Dagvattensystemet kommer att centreras kring ett huvudstråk för dagvatten. Dagvatten från flera områden kommer att avledas till huvudstråket alternativt till ett nytt dagvattenmagasin innan de leds vidare till huvudstråket. Från huvudstråket kommer dagvattnet att ledas vidare till en dagvattenhanteringsyta belägen uppströms klarningsmagasinet. Dagvattenhanteringsytan och dagvatten-magasinen kommer att bidra med rening av dagvattnet innan det avleds till klarningsmagasinet. Från klarningsmagasinet kommer vattnet att återföras till processvattensystemet alternativt bräddas till Lina älv.

Spillvatten

Inga större förändringar i hanteringen av spillvatten planeras vid ansökt verksamhet. Samtliga ändringar bedöms vara av mindre omfattning och utan betydelse för omgivningspåverkan.

Kemikalier m.m.

Hantering av tillsats- och bindemedel

Ökad produktion i förädlingsverken kommer att öka förbrukningen av tillsats- och bindemedel. Den exakta sammansättningen av tillsats- och bindemedel är beroende av vilken pelletstyp som tillverkas, men såvitt nu kan bedömas kommer det även fortsättningsvis att handla om tillsatserna olivin, kvartsit och kalksten respektive bindemedlen bentonit och organiskt bindemedel. För tillverkningen av DR-pellets kommer även dolomit att används som tillsatsmedel och alltså transporteras till och hanteras inom industriområdet.

När det gäller transporterna till anläggningen och den interna hanteringen inom anläggningen planeras i övrigt inga förändringar av betydelse.

Hantering av kemikalier

Ökad produktion i gruvan kommer att öka förbrukningen av sprängämnen. Ökad produktion i förädlingsverken och produktionen i de nya verksamhetsdelarna innebär att användningen av även andra kemikalier kommer att öka. Vissa kemikalier används redan i den nuvarande verksamheten, till exempel bränd kalk, medan andra kemikalier kommer att tillkomma, till exempel flotationsreagenser och metangas.

Metan kommer att transporteras till gruvindustriområdet med lastbil och lagras i särskilda tankar utrustade med säkerhetssystem. När det gäller övriga transporter till anläggningen, och den interna hanteringen inom anläggningen av sprängämnen och andra kemikalier, planeras i dagsläget inga förändringar av betydelse.

Även den ansökta verksamheten kommer att, på grund av mängden sprängmedel som hanteras/lagras under jord och på grund av hantering/lagring av flytande metangas, klassas som en Sevesoverksamhet enligt den högre kravnivån. En säkerhetsrapport har därför bilagts denna ansökan.

Transporter, lastning och lossning

Även i ansökt verksamhet kommer de externa transporterna av utgående slutprodukter respektive inkommande externt rågods och insatsvaror, att till övervägande del ske via järnväg. I den nuvarande verksamheten ledig kapacitet kommer att utnyttjas och härutöver kommer järnvägstransporterna att öka med några tågset per dygn.

Även antalet lastbilstransporter kommer att öka i ansökt verksamhet till följd av det ökade behovet av intag av insatsvaror. Mängden lastbilstransporter till närområdet

kommer dock att minska allt eftersom samhällsomvandlingen fortskrider och byggprojekt blir färdiga. Sammantaget innebär det att antalet lastbilstransporter i närområdet kommer att minska med undantag för under anläggningsperioden.

PLANERADE SKYDDSÅTGÄRDER

Nedan redovisas vid ansökt verksamhet nya skyddsåtgärder.

Ytvatten

Gruv- och förädlingsverksamheten påverkar recipientsystemen Lina älv och sjön Naalojärvi.

Lina älv

Lina älv påverkas genom utsläpp av överskottsvatten (bräddvatten), diffust läckage från sand- och klarningsmagasinen och genom uttag av råvatten.

Ansökt verksamhet omfattar utbyggnad av klarningsmagasinet med syftet att öka arean och regleringsvolymen. Utbyggnaden kommer att medföra längre uppehållstid i magasinet och därmed förbättrad sedimentation, vilket i sin tur kommer att leda till att andelen partiklar minskar i det överskottsvatten som bräddas/avbördas till recipienten Lina älv. Därtill medför den ökade regleringsvolymen förbättrade möjligheter att temporärt magasinera vatten, vilket medför att bräddning av överskottsvatten kommer att kunna regleras på ett bättre sätt och styras till perioder som är mer fördelaktiga för recipienten Lina älv. I och med den ökade regleringsvolymen i klarningsmagasinet kommer dessutom intaget av råvatten från älven att kunna minskas väsentligt jämfört med idag. Utöver utbyggnad kommer återpumpning till klarningsmagasinet att ske från de två diken för uppsamling av läckagevatten som idag rinner ut till Lina älv.

Naalojärvi m.m.

Sjön Naalojärvi påverkas genom diffust läckage från sandmagasinet. Därtill har sjön, sedan år 1915, påverkats genom dämning och användning av sjön som vattentäkt till det första anrikningsverket. Sjöns utbredning förändrades dessutom ytterligare under 1980-talet då delar av sjön togs i anspråk vid anläggandet av sandmagasinets dammdel A-B. I samband med det gick även Naalojärvis ursprungliga utloppsbäck Naalojoki förlorad och ett nytt skapat vattendrag, Naalojärvibäcken, anlades för att avvattna sjön mot Lina älv.

För att samla upp det läckagevatten som idag går från sandmagasinet till sjön Naalojärvi planeras en invallning att anläggas nordväst om dammdel A-B. Vattnet inom det invallade området kommer att återpumpas till klarningsmagasinet, från vilket det kommer att återföras till processvattensystemet alternativt bräddas som en del i den övriga hanteringen av överskottsvatten till Lina älv. Det kan också bli aktuellt att komplettera befintligt skärmdike för att minimera mängden vatten från omgivande områden som rinner in i det invallade området.

För att ytterligare minska påverkan på sjön Naalojärvi kommer restaurering av sjön samt dess in- och utloppsbäckar att ske. Restaureringen, som syftar till att åstadkomma ett sjösystem som är mer naturligt jämfört med idag, innebär att vattennivån i sjön kommer att avsänkas till motsvarande den nivå som gällde innan dämning av sjön ägde rum. Härutöver kommer förekommande vandringshinder att avlägsnas så att konnektiviteten mellan Lina älv och Naalojärvis inloppsbäckar återställs.

Skyddsåtgärd för grundvattenförekomsten

Planerad skyddsåtgärd för grundvattenförekomsten innebär att förorenat grundvatten avleds genom pumpbrunnar för att minska läckagevattnets påverkan på grundvattenförekomsten. Det uppsamlade vattnet leds därefter till klarningsmagasinet där det återförs till processvattensystemet eller kontrollerat släpps ut i Lina älv.

Planerat utökat klarningsmagasin kommer delvis att vara lokaliserat på befintlig moränmark och delvis placeras på områden med befintliga isälvsmaterial. Isälvsmaterial har en högre genomsläpplighet än morän och därför kommer en tätning med packad morän att placeras på botten av magasinet i de delar där magasinet är beläget på isälvsmaterial, för att minska läckaget.

Om det vid kontroll och uppföljning av skyddspumpningen visar sig att åtgärden inte får önskad effekt är in situ-rening av en del av flödet ett möjligt komplement.

FÖRBRUKNING OCH ENERGIANVÄNDNING M.M.

Förbrukning av insatsvaror

Tillsats- och bindemedel

Förbrukningen av tillsats- och bindemedel är beroende av producerade mängder pellets och produktmix. Den framtida fördelningen mellan olika slutprodukter är inte möjlig att helt förutse och därför inte heller förbrukningen av tillsats- och bindemedel. För ansökt verksamhet har förbrukningen prognosticerats.

Sprängämnen och andra kemikalier

Vid planerad produktionsökning i gruvan beräknas förbrukningen av sprängämnen att öka.

I ansökt verksamhet kommer samma flockningsmedel som i nuvarande verksamhet att användas även i apatitprocessen. I ansökt verksamhet kommer förbrukningen att öka. För flotation i apatitprocessen kommer att flotationsreagenser användas. De reagenser som bedöms komma att användas för apatitflotationen är av samma typ som de flotationskemikalier som används vid LKAB:s flotationsanläggningar i Kiruna, där rågods renas från fosfor i anrikningsprocesserna.

Förbrukningen av metangas kommer att vara beroende av i första hand huruvida uppkolning kommer att ske i demonstrationsanläggningen. Om uppkolning inte kommer att ske kommer förbrukningen att vara begränsad till vad som kan behövas

i samband med nedstängning av anläggningen. Metan planeras att lagras i fristående tankar med en sammanlagd kapacitet om 700 m^3 vilket således är den maximala samtidiga mängd som kommer att lagras och hanteras.

Energianvändning

Vid ansökt verksamhet kommer den totala energianvändningen att öka. I gruv- och förädlingsverksamheten kommer energianvändningen att öka i och med den ökade produktionen. Bedömningen är emellertid att ansökt verksamhet jämfört med den nuvarande kommer att vara energieffektivare på så sätt att den totala energianvändningen per producerad ton pellets och fines kommer att minska jämfört med nuläget. Den största ökningen i energianvändningen vid ansökt verksamhet är emellertid hänförlig till produktionen av vätgas i demonstrationsanläggningen.

Vatten

Processvatten används i dagsläget framför allt i anrikningsprocessen. I den ansökta verksamheten kommer processvattenbehovet att öka till följd dels av produktionsökningen i förädlingsverksamheten, dels verksamheten i demonstrationsanläggningen och apatitverket. Vattenförsörjningen sker huvudsakligen från två källor, dels uppumpat gruvvatten, dels nederbörd/smältvatten inom verksamhetsområdet. Inom ramen för arbetet med ansökan har upprättats en vattenbalans även för den ansökta verksamheten.

PLANERAD VERKSAMHET ENLIGT 11 KAP. MILJÖBALKEN

För länshållning av gruvan måste tillrinnande yt- och grundvatten ledas bort. Gruvvattnet kommer att på i huvudsak samma sätt som idag pumpas stegvis upp till markytan varifrån det leds direkt in till förädlingsprocessen alternativt till Naaloreservoaren där det blandas med klarvatten från klarningsmagasinet. Från Naaloreservoaren recirkuleras processvattnet till förädlingsverken.

För att öka magasineringsutrymmet i sandmagasinet, och därmed möjligheten att hantera den anrikningssand som uppkommer i verksamheten, planeras kapaciteten att utökas. Utökningen kommer att ske genom fortsatta höjningar av dammen som omger magasinet men med övergång från inåthöjning, till utåthöjning.

För att öka utrymmet att magasinera vatten, och därmed reglervolymen, planeras även kapaciteten i klarningsmagasinet att utökas genom utbyggnad och höjning av dammen som omger magasinet. Klarningsmagasinet kommer att byggas ut åt nordväst och sydöst och dammen som omger klarningsmagasinet kommer att anläggas respektive höjas upp till krönnivån +290 (+327,1 i RH 2000). Det planeras även för att öka magasineringsvolymen ytterligare genom att schakta ur magasinbotten.

Det vatten som i den nuvarande verksamheten läcker från sandmagasinet mot sjön Naalojärvi planeras att samlas upp innanför en invallning och pumpas till klarningsmagasinet i syfte att minska belastningen på sjön. Härutöver planeras viss restaurering av sjön Naalojärvi och tillrinnande bäckar. Restaureringen, som syftar till att åstadkomma ett sjösystem med naturliga säsongsvariationer, innebär bland

annat att vattennivån i sjön Naalojärvi kommer att avsänkas till motsvarande den nivå som gällde innan dämning av sjön ägde rum.

Bolaget ser ett behov att även i den ansökta verksamheten kunna bortleda/ta in råvatten från Lina älv, bland annat av kvalitetsskäl. Jämfört med den nuvarande verksamheten kommer dock den ansökta verksamheten att medföra ett väsentligt minskat intag av råvatten från dagens maximala intag på cirka 45 000 m^3 per dygn till högst 700 m^3 per dygn.

MILJÖPÅVERKAN OCH MILJÖKVALITETSNORMER

Till ansökan finns en miljökonsekvensbeskrivning. Samråd enligt 6 kap. miljöbalken har genomförts i olika omgångar och processen avslutades i februari 2023. Nedan redovisas översiktligt nollalternativet och alternativa lokaliseringar, därefter sammanfattas förväntade miljökonsekvenser i en jämförelse med definierade nollalternativ samt i förekommande fall miljökvalitetsnormer. En sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivningen lämnas därefter.

Översiktlig redogörelse av nollalternativ och lokaliseringsalternativ

Nollalternativ

Konsekvenserna av den ansökta verksamheten jämförs med ett nollalternativ som innebär att den ansökta verksamheten inte kommer till stånd. Nollalternativet definieras på olika sätt för de i ansökan ingående olika verksamhetsdelarna. I vissa delar motsvarar nollalternativet den nuvarande verksamheten, medan det i andra delar motsvarar en framtida fullt utbyggd del av verksamheten inom ramen för gällande tillstånd.

Gruv- och förädlingsverksamhet

Nollalternativet för gruv- och förädlingsverksamheten utgår från att verksamheten kommer att drivas vidare på i allt väsentligt samma sätt och i samma omfattning som vid nuvarande verksamhet. Det innebär i sin tur att miljökonsekvenserna vid nollalternativet i stort kommer att motsvara de som nuvarande verksamhet ger upphov till.

Demonstrationsanläggningen

Vad gäller demonstrationsanläggningen, som till skillnad från gruv- och förädlingsverksamheten är en helt ny verksamhet, finns flera perspektiv på noll-alternativet. Om anläggningen inte blir av i enlighet med ansökan kommer de mark-områden som har utpekats för anläggningarna inte att tas i anspråk, i vart fall inte i nuläget. Vidare kommer den tillkommande påverkan på lokal nivå i form av bland annat utsläpp till luft, buller och landskapsbild, som demonstrationsanläggningen bedöms komma att ge upphov till, att utebli.

De nämnda till synes positiva effekterna med avseende på naturmiljön och störningarna i närområdet av att demonstrationsanläggningen inte blir av, har beaktats genom att nollalternativet utgår från att befintlig verksamhet drivs vidare

med stöd av gällande tillstånd. En utebliven demonstrationsanläggning skulle emellertid medföra negativa konsekvenser på alla nivåer, lokalt, regionalt, nationellt och även globalt, som får anses vida överstiga de till synes positiva effekterna av nollalternativet.

Apatitverket

Även beträffande apatitverket innebär nollalternativet vissa lokala till synes positiva effekter i det att vissa markområden inte kommer att tas i anspråk för verksamheten, i vart fall på kort sikt. Det handlar dock om ett begränsat och redan ianspråktaget område mellan befintliga anläggningar, varför nollalternativet i praktiken inte har någon positiv effekt när det gäller markanspråk. Inte heller med avseende på övrig omgivningspåverkan kommer ett uteblivet apatitverk att ha någon märkbar positiv effekt ens på lokal nivå.

Att planerade produktionsanläggningar för apatitkoncentrat inte kommer till stånd kommer däremot innebära att mineralet apatit fortsatt deponeras som en rest-produkt, vilket är ett slöseri med en mycket värdefull naturresurs och alltså negativt sett ur ett resurshushållningsperspektiv.

Deponeringslokaler

Nollalternativet avseende deponier innebär att deponering kommer fortsätta som i dagsläget. Nollalternativet med fortsatt deponering i enlighet med nuvarande villkor för deponerade mängder anrikningssand och sidoberg samt deponeringsmetodik och utformning av dammanläggningar innebär att LKAB inte kommer att kunna uppnå de idag tillståndsgivna produktionsnivåerna för järnmalm och pelletsprodukter. Det innebär också att planerade förbättringar av statusen i ytvattenrecipienterna inte kommer till stånd. Om ingen reservdeponi för sidoberg anläggs kommer möjligheten till en mer effektiv hantering av sidoberg att gå om intet.

Alternativa lokaliseringar

För den nuvarande gruv- och förädlingsverksamheten och dess anläggningar saknas realistiska alternativa lokaliseringar.

Vid valet av lokalisering för den nya reservdeponin ovan jord har utretts olika platser inom befintligt gruvindustriområde. Likaså har som alternativ till ansökt verksamhet om påbyggnad av sandmagasinets dammar utretts olika lokaliseringar för anläggandet av ett nytt sandmagasin respektive olika utformningar för att höja kapaciteten i befintligt sandmagasin. För utbyggnad av klarningsmagasinet, som ligger i omedelbar anslutning till sandmagasinet, har alternativa lokaliseringar inte bedömts som realistiska mot bakgrund av det förordade, och ansökta, alternativet att bygga på och utöka befintligt sandmagasin. Att under dessa förhållanden bygga ut klarningsmagasinet på annan plats än den ansökta vore uppenbart orimligt. För demonstrationsanläggningen och apatitverket har initialt utretts lokalisering på olika geografiska platser i och utanför Malmberget, varefter lokalisering i Malmberget har valts. Härefter har utretts olika placeringar av vätgasproduktionsanläggningen, direktreduktionsanläggningen och apatitverket inom gruvindustriområdet. De

lokaliseringar av sidobergsdeponin, sand- och klarningsmagasin, vätgas-produktionsanläggningen, direktreduktionsanläggningen och apatitverk som ansökt verksamhet omfattar är enligt bolagets uppfattning de mest lämpliga och uppfyller kraven enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Beträffande alternativa tekniker/utformningar av gruv- och förädlingsverksamheten är situationen i allt väsentligt densamma som för alternativa lokaliseringar, vilket innebär att realistiska alternativ till den teknik och de anläggningar som nyttjas i gruv- och förädlingsverksamheten saknas. Inför beslut om påbyggnad av sand-magasinet har dock vissa alternativa tekniker och utformningar utretts. För vätgas-produktionsanläggningen och direktreduktionsanläggningen pågår alltjämt utredningsarbetet. Vissa utredda tekniker och utformningar har avfärdats medan andra alltjämt utreds i syfte att identifiera en slutlig utformning som bland annat minimerar energi- och vattenanvändning samt omgivningspåverkan.

Bedömningen ovan gäller även i fråga om föreslagna skyddsåtgärder.

Översiktlig beskrivning av miljöpåverkan

Konsekvensbedömningar av ansökt verksamhet för ett antal aspekter jämfört mot både nuläge och nollalternativ sammanfattas nedan.

Riksintresse metaller och mineraler

Mineralfyndigheten i Malmberget utgör riksintresse för värdefulla ämnen eller material. Vad avser tillvaratagandet av naturresurserna järnmalm och apatit medför ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, endast positiva konsekvenser. Detsamma gäller för ansökt verksamhet i relation till riksintresset för värdefulla ämnen eller mineral.

Markanspråk

Gruv- och förädlingsverksamhetens nuvarande markanspråk inom gruvindustri-området sammanfaller i allt väsentligt med nuvarande dragning av industristängslet. Industristängslets dragning måste emellertid anpassas efter nya omständigheter, framför allt måste stängslet flyttas i områden där markdeformationer sker. Överväganden om att minska det inhägnade området där stängsling inte längre är motiverad av säkerhetsskäl görs emellertid också för att exempelvis tillgängliggöra renbetesmark.

Sammanfattningsvis, jämfört med nollalternativet, kommer vid ansökt verksamhet det totala markanspråket att öka något. Den yta som ansökt verksamhet kommer att ianspråkta för skyddsåtgärden mot sjön Naalojärvi och kapacitetshöjande åtgärder vid sandmagasinet kommer att öka jämfört med i den nuvarande verksamheten när påbyggnad av sandmagasinets dammar sker med inåtmetoden. Markanspråket till följd av markdeformationernas slutliga utbredning kommer däremot att vara detsamma vid såväl ansökt som nuvarande verksamhet. Inte heller ansökta nya verksamhetsdelar föranleder några nya markanspråk utanför gruvindustriområdet

Boendemiljö

Den nuvarande och ansökta gruv- och förädlingsverksamheten påverkar alltjämt människors boendemiljö visuellt och genom buller, diffus damning, vibrationer till följd av sprängning och seismiska händelser samt markdeformationernas utbredning. Sammanfattningsvis bedöms ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, ge övervägande små till måttliga negativa konsekvenser på boendemiljön som är i allt väsentligt samma som vid nuvarande verksamhet.

Samhällsomvandlingen

Samhällsomvandlingen innebär i korthet att ett större antal bostäder och andra byggnader m.m. flyttas för att brytningen i Malmbergsgruvan ska kunna fortsätta i anslutning till de områden där samhället Malmberget ligger idag. Samhällsomvandlingen utgör en särskild form av skyddsåtgärd för den påverkan som uppkommer från gruv- och förädlingsverksamheten i förhållande till närliggande bostäder och som är möjlig eftersom en innehavare av bearbetningskoncession enligt minerallagen har rätt att få civilrättslig tillgång till den mark som fordras för att utvinning av mineral ska kunna genomföras. Enligt samarbetsavtalet med kommunen från år 2012 ska samhällsomvandlingen pågå till 2032, men större delen av berörda bostäder och fastigheter kommer att vara avvecklade redan tidigare.

Samhällsomvandlingen medför sammanfattningsvis en betydande och bestående inverkan på boendemiljön i Malmberget. Förutsättningarna för samhällsomvandlingen påverkas inte av ansökt verksamhet eftersom de störningar som kommer uppkomma i form av markdeformationer till och med fullt utbruten gruva redan har beaktats inom ramen för befintlig prognos. Vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, kommer alltså samhällsomvandlingens omfattning att vara densamma som i nuläget. Samhällsomvandlingen är inte en följdverksamhet enligt miljöbalken.

Rennäring

Rennäringen ("renskötseln") inom området har ett stort skyddsvärde. I området närmast utanför gruvindustriområdet återfinns Baste samebys vinterbetesmarker och en flyttled som har utpekats som riksintresse för renskötseln. Sett ur ett historiskt perspektiv har gruv- och förädlingsverksamheten redan medfört stora konsekvenser för den renskötsel som tidigare har bedrivits där gruvindustriområdet i nuläget är lokaliserat och som bedrivs i anslutning till området. Påverkan på renskötseln sker främst i form av markanspråk, vilket medför att renbetesområden går förlorade och att renens vandringsförutsättningar begränsas. Annan påverkan uppstår till följd av bland annat buller och damning som bidrar till undvikelsezoner och spridning av renarna samt begränsar betesron. Även verksamheter som bedrivs utanför gruvindustriområdet, men som är en följd av gruv- och förädlingsverksamheten, kan påverka förutsättningarna för renskötseln.

Ansökt verksamhet innebär endast ett begränsat tillkommande markanspråk för påbyggnad av sandmagasinets dammar och för anläggandet av en invallning mot

sjön Naalojärvi. Av störst betydelse för renskötseln bedöms vara de kraftledningar med kringanläggningar som planeras.

Sammanfattningsvis bedöms konsekvenserna för renskötseln från ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, att bli förhållandevis små till följd av det tillkommande markanspråket. Under anläggningstiden för de kapacitetshöjande åtgärderna vid sandmagasinet och skyddsåtgärden vid sjön Naalojärvi kommer förutsättningarna för renskötseln att påverkas tillfälligt genom en ökad trafik och högre bullernivåer. Även vid anläggandet av Svenska kraftnäts och Vattenfall Eldistribution AB:s kraftledning utanför gruvindustriområdet kommer förutsättningarna för renskötseln att påverkas. Den nämnda flyttleden, som har utpekats som riksintresse, bedöms däremot inte att påverkas i någon omfattning av betydelse av den ökade trafiken i området.

Naturmiljö

Påverkan från gruv- och förädlingsverksamheten på naturmiljön sker genom direkta markanspråk men också i form av markdeformationer orsakade av gruvbrytningen. Påverkan uppkommer även indirekt genom utsläpp till luft, diffus damning, vibrationer, buller, grundvattenavsänkning, artificiell belysning m.m.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för naturmiljön vid ansökt verksamhet att, jämfört med nollalternativet, bli små eller till och med obetydliga.

Kulturmiljö

Vid ansökt verksamhet kan påverkan på kulturmiljön uppstå med konsekvenser för enskilda lämningar av kulturhistoriskt värde till följd av markanspråk och markarbeten. Utanför gruvindustriområdet kommer direktreduktionsanläggningens reduktionstorn att bli synligt på håll från samhället Koskullskulle.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för kulturmiljön inom och utom gruvindustriområdet vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, att bli neutrala eller till och med positiva. Ansökt verksamhet bedöms inte medföra någon påverkan av betydelse på riksintresset för kulturmiljön i Malmberget och/eller Koskullskulle.

Luft – miljöpåverkan och miljökvalitetsnormer

Vid ansökt verksamhet kommer produktionen i gruv- och förädlingsverksamheten att öka och därmed även utsläppen till luft, framför allt från pelletsverken men även från andra fasta anläggningar och transporter.

Vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, förutses en ökning av utsläppen till luft av kväveoxider, svaveldioxider och stoft. Sammantaget kommer skillnaden i utsläppen till luft vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, att vara marginell med avseende på kvävedioxider och försumbar med avseende på svaveldioxider och stoft. Utsläppen till luft från ansökt verksamhet kommer inte att bidra till något överskridande av någon miljökvalitetsnorm eller andra miljömål vare sig i Malmberget eller Koskullskulle. Konsekvenserna för människors hälsa

och miljön till följd av den ansökta verksamhetens utsläpp till luft kommer således att vara små.

Energi

Sammanfattningsvis kommer, jämfört med nollalternativet, den totala energianvändningen att öka till följd av den ökade produktionen i gruv- och förädlingsverksamheten och produktionen i de nya verksamhetsdelarna. I förhållande till den ökade produktionen proportionellt med cirka 25 procent. Energianvändningen per producerat ton pellets och fines förväntas dock minska jämfört med nuläget då den ansökta verksamheten förväntas bli energieffektivare. Mot bakgrund av den stora energianvändningen bedöms konsekvenserna på samhällsnivå lokalt och regionalt bli begränsade eller till och med positiva. Det senare med hänsyn taget till den förstärkning av elnätet som Svenska kraftnät och Vattenfall Eldistribution AB:s utbyggnad av stam- och regionnätet för demonstrationsanläggningens räkning innebär. Vid en jämförelse med nuläget, när järnmalmen reduceras med masugnsteknik, kommer energianvändningen totalt sett i värdekedjan att vara jämförbar eller bli något större men fossila energikällor kommer att ersättas med fossilfria.

Klimat

Sammantaget kommer vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, till följd av en produktionsökning på 40 procent, de totala utsläppen av koldioxid från gruv- och förädlingsverksamheten att öka med cirka 25 procent motsvarande cirka 30 000 ton koldioxid. Koldioxidutsläppen per ton slutprodukt kommer dock att minska. Apatitverket kommer inte att medföra att utsläppen av koldioxid kommer att öka i någon omfattning av betydelse. Vidare kommer vid ansökt verksamhet demonstrationsanläggningen att bidra till omställningen av hela järn- och stålindustrin och har som sådan mycket stor potential att minska utsläppen av koldioxid både nationellt och globalt.

Grundvatten – miljöpåverkan och miljökvalitetsnormer

Påverkan på grundvatten

Grundvattenförhållandena i gruvans närhet är redan i nuläget tydligt påverkade av den länshållning av inläckande grundvatten som måste ske för att möjliggöra gruvbrytning under säkra förhållanden. Den vid ansökt verksamhet fortsatta utbredningen av deformationsområdet kommer i sin tur att ge upphov till ett ökat inflöde av grundvatten i gruvan och därmed en fortsatt avsänkning inom ett visst influensområde runt gruvan. Grundvattenförhållandena påverkas dessutom av diffusa läckage från sand- och klarningsmagasinen respektive det gamla sandmagasinet.

Vid ansökt verksamhet kommer sand- och klarningsmagasinets dammar att höjas respektive arean utökas för att kunna hantera större mängder anrikningssand och processvatten. Detta kommer i sin tur att innebära en viss ökning av det diffusa läckaget genom dammarna mot grundvattenförekomsten och Lina älv, dock endast till den del av grundvattenförekomsten som redan i nuläget är påverkad av gruv- och förädlingsverksamheten. Till följd av verksamheten vid bland annat apatitverket

kommer processvattnet dessutom att ha en viss annorlunda sammansättning jämfört med i nuläget.

Enligt vattenmyndighetens statusklassning i VISS är nuvarande kvantitativ status i grundvattenförekomsten Koskullskulle klassad som god, medan nuvarande kemisk status är klassad som otillfredsställande på grund av överskridanden av de generella tröskelvärdena för parametrarna sulfat, nitrit och nitrat. För såväl kvantitativ som kemisk status gäller att god status ska bibehållas respektive uppnås senast under 2027.

Ansökt verksamhet förväntas medföra ökade halter av vissa kemiska ämnen i grundvattenförekomsten. Framtida halter för ämnena/ föreningarna arsenik, kadmium, klor, krom, koppar, ammonium, nickel, nitrit, nitrat, sulfat, uran och zink har beräknats översiktligt. Urvalet har baserats på ämnenas toxicitet och deras potentiella eller redan uppmätta förhöjda koncentrationer i grundvattenförekomsten.

Påverkan efter skyddsåtgärd

Enligt genomförd flödesmodellering är dagens läckage till grundvattenförekomsten från aktiva sand- och klarningsmagasinen cirka 70 l/s. Ansökt verksamhet med skyddsåtgärder beräknas ge ett kvarvarande läckage på enbart cirka 4 l/s, vilket bedöms ge en avsevärd förbättring för grundvattnet avseende vattenkvaliteten jämfört med nuläget.

Skyddsåtgärden bedöms resultera i minskade föroreningshalter i alla provpunkter nedströms sand- och klarningsmagasinet, med undantag för vissa punkter i direkt anslutning till gruvdammanläggningen. Den föreslagna skyddsåtgärden beräknas minska det läckage som når grundvattenförekomsten med 95% jämfört med nuläget och detta innebär en avsevärd förbättring av grundvattnets kvalitet.

Påverkan på enskilda brunnar

Inom influensområdet för grundvattenavsänkningen ligger cirka 80 enskilda brunnar. Majoriteten av brunnarna utgör energibrunnar borrade i berg och två utgör hushållsbrunnar medan resterande brunnars användning är okänd. Brunnarna är belägna i östra och västra Malmberget, Baronområdet, Koskullskulle och Mellanområdet och kan förväntas att vid ansökt verksamhet påverkas av grundvattenavsänkningen i varierande grad.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget innebär gruvbrytning vid ansökt verksamhet, jämfört med noll-alternativet, samma påverkan avseende influensområdet för grundvattenavsänkning som i den nuvarande verksamheten. Ansökta kapacitetshöjande åtgärder för sand- och klarningsmagasinet, tillsammans med ökad deponering och en förändrad sammansättning av processvattnet, kommer vare sig medföra någon försämring av status eller äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen i grundvattenförekomsten Koskullskulle. Skyddsåtgärderna med återpumpning bedöms leda till minskade halter jämfört med nuläget i alla provpunkter nedströms befintligt sandmagasin och

nuvarande- och planerat klarningsmagasin, utom i provpunkter som ligger i relativt nära anslutning till anläggningen.

Ytvatten – miljöpåverkan och miljökvalitetsnormer

Lina älv

Recipienten Lina älv tar emot den största andelen av utsläppen genom såväl bräddning av överskottsvatten från klarningsmagasinet som diffust läckage från sand- och klarningsmagasinet inklusive det gamla sandmagasinet. Även vattenföringen påverkas genom intaget av råvatten från älven och bräddningen av överskottsvatten till älven.

Vattenkvaliteten i Lina älv är i anslutning till gruvindustriområdet tydligt påverkad av gruv- och förädlingsverksamheten. Generellt gäller att de ämnen som förekommer i förhöjda halter i bräddvattnet även förekommer i förhöjda halter i bräddvattnets omblandningszon i älven. Omblandningszonen motsvarar en sträcka om cirka 100 meter nedströms utsläppspunkten fram till en forsnacke där omblandning sker. Efter omblandning minskar andelen bräddvatten nedströms i systemet till följd av utspädning, biologiska processer och fastläggning.

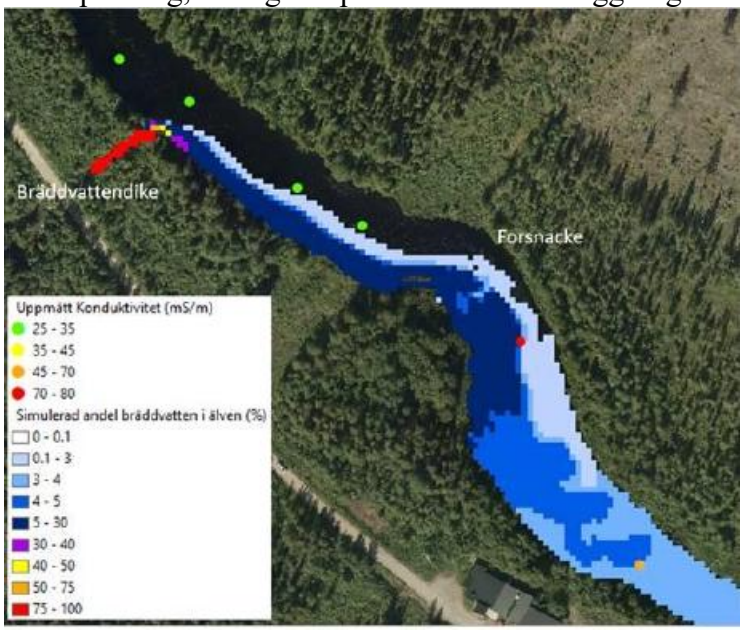

Sökandens figur över omblandningszon i Lina älv. Färgskalan visar simulerad andel bräddvatten i älven och punkter visar uppmätt konduktivitet. Bräddat vatten följer den södra stranden drygt 100 meter nedströms bräddvattendikets utsläppspunkt till en forsnacke där bräddvattnet omblandas med älven.

Den del av Lina älv som tydligt berörs av den pågående gruv- och förädlingsverksamheten är uppdelad i två vattenförekomster, "Lina älv övre" och "Lina älv nedre".

Bolaget har utrett hur det slutliga åtgärdsförslaget för grundvattenförekomsten påverkar Lina älv. Den föreslagna skyddsåtgärden medför ett minskat läckageflöde till Lina älv och ett motsvarande ökat bräddflöde till älven vilket innebär att den

totala mängden påverkat vatten som når älven från verksamheten i stort sett är densamma med eller utan skyddsåtgärden.

Sammanfattningsvis, jämfört med nollalternativet, förväntas vid ansökt verksamhet de maximala halterna av potentiellt toxiska ämnen - inklusive miljöfokusämnena - minska och årsmedelhalterna med föreslagna skyddsåtgärder bli motsvarande eller lägre nuvarande verksamheten. Då resultaten från bolagets omfattande biologiska undersökningar har visat på väl fungerande och sammansatta ekosystem i Lina älv är bedömningen att inte heller den ansökta verksamheten, sett till påverkan på vattenkvaliteten, kommer att medföra någon risk för negativa konsekvenser av betydelse för vattenlevande organismer i älven. Det minskade intaget av råvatten kommer att minska risken för negativa effekter ytterligare. Sammanfattningsvis är det LKAB:s bedömning att ansökt verksamhet vare sig kommer att medföra någon försämring av status eller äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen i någon av vattenförekomsterna "Lina älv övre" eller "Lina älv nedre".

Naalojärvi och Naalojärvibäcken

Såväl sjön Naalojärvi som Naalojärvibäcken är kraftigt påverkade av den nuvarande gruv- och förädlingsverksamheten. Sjöns nuvarande utbredning skiljer sig från dess ursprungliga sedan år 1915. Vad gäller bäcken är den i praktiken ett grävt utloppsdike till Lina älv som anlades på 1980-talet. Dessutom påverkas både sjön Naalojärvi och Naalojärvibäcken av ett diffust läckage från sandmagasinet genom dammdel A-B. Generellt gäller att de ämnen som förekommer i förhöjda halter i sjön även förekommer i förhöjda men lägre halter i bäcken.

Bolagets bedömning är att sjön Naalojärvi är en kraftigt modifierad vattenförekomst och Naalojärvibäcken ett konstgjort vatten. Övergripande gäller att vare sig god ekologisk eller god kemisk potential uppnås i sjön och i bäcken.

Bedömningen är sammanfattningsvis att ansökt verksamhet, jämfört med noll-alternativet, inte kommer att medföra någon negativ påverkan av betydelse på vattenmiljön i vare sig sjön Naalojärvi eller Naalojärvibäcken. Den planerade skyddsåtgärden för Naalojärvi kommer tvärtom att medföra tydligt förbättrande vattenkemiska förhållanden i såväl sjön som bäcken och bedöms även medföra positiva effekter på de vattenlevande organismerna i både sjön och dess in- och utloppsbäckar.

Ansökt verksamhet kommer inte att medföra någon försämring av status eller äventyra uppnåendet av miljökvalitetsnormen i vattenförekomsterna sjön Naalojärvi och Naalojärvibäcken.

Tillåtlighet enligt försämringsförbudet

Bedömningen är att ansökt verksamhet, med planerade skyddsåtgärder, jämfört med nuläget kommer att leda till påtagliga förbättringar i alla av gruv-och förädlingsverksamheten berörda ytvattenförekomster och i inte något fall till en sådan "ökad förorening eller störning" som innebär att bestämmelsen i 5 kap 4 § första stycket miljöbalken blir tillämplig

Sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivningen

Verksamheten i Malmberget innebär betydande påverkan på omgivande miljö. Det handlar framför allt om markanspråk, utsläpp till vatten och luft samt påverkan från buller, vibrationer och deformationer. Verksamheten är således av sådan omfattning och karaktär att den oundvikligen medför störningar i förhållande till omgivningen samtidigt som det kan konstateras att den har pågått i mer än 130 år och att anpassningar hela tiden sker för att samhällets och andra intressens behov ska tillgodoses och verksamheten kunna fortgå. Erfarenheterna från den långa tidsperiod som har passerat sedan verksamheten startades och omgivande samhällen etablerades visar också att olika intressen kan samexistera även om gruvverksamheten utan tvivel har medfört en stor påverkan i förhållande till omgivningen.

Redan i den nuvarande gruv- och förädlingsverksamheten har omfattande skyddsåtgärder vidtagits, i första hand inriktade på att så långt möjligt och rimligt begränsa utsläppen till luft och att genom samhällsomvandlingen undvika oacceptabla störningar i människors boendemiljö. Inriktningen för ansökt verksamhet med produktionsökning och tillkommande verksamhetsdelar vid demonstrationsanläggningen och apatitverket, är att den så långt möjligt ska kunna bedrivas och genomföras utan tillkommande störningar av någon avgörande betydelse och allra helst med minskad omgivningspåverkan.

När det gäller den nuvarande och ansökta verksamhetens påverkan på recipienterna Lina älv och sjön Naalojärvi har ambitionen varit att finna lösningar som har förutsättningar att minska påverkan och förbättra situationen och att, så långt möjligt, innehålla gällande bedömningsgrunder och gränsvärden enligt den svenska vattenförvaltningen samt andra relevanta effektvärden.

Hittills utförda undersökningar ger vid handen att det akvatiska livet i Lina älv och sjön Naalojärvi överlag har anpassat sig väl till den påverkan som förekommer från gruv- och förädlingsverksamheten. Den samlade bedömningen avseende den ansökta verksamheten jämfört med nuläget är att det inte kommer ske någon negativ påverkan av betydelse på akvatiska organismer i Lina älv. Den ansökta verksamheten bedöms inte innebära någon negativ påverkan av betydelse på akvatiska organismer i Naalojärvi. De planerade åtgärderna för Naalojärvi kommer i stället medföra markant förbättrande vattenkemiska förhållanden i sjön (och i Naalojärvibäcken) samt bedöms även medföra positiva effekter på biologiskt liv inom såväl Naalojärvi som dess in- och utloppsbäckar.

RIKSINTRESSEN, NATURA 2000 OCH ARTSKYDDSDISPENS

Riksintressen

Sammanfattningsvis är det LKAB:s bedömning att vare sig riksintresset för kulturmiljö, rennäring, kommunikation, yrkesfiske eller Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem påverkas på något sätt av betydelse av den ansökta

verksamheten. Detsamma gäller för lågflygningsområdet som är av betydelse för totalförsvaret. Påverkan på riksintresset för utvinning av värdefulla ämnen och mineral påverkas av den ansökta verksamheten, men endast på ett positivt sätt.

Natura 2000

Den befintliga gruv- och förädlingsverksamheten innebär oundvikligen en betydande påverkan på omgivande miljö i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Även om denna påverkan vid ansökt verksamhet, jämfört med nollalternativet, kommer att vara densamma eller minska, och enligt bolagets bedömningar därmed är acceptabel, kan bolaget inte se annat än att den enligt nuvarande praxis bör prövas inom ramen för ett så kallat Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Bolaget har låtit göra en ingående utredning angående påverkan på utpekade/skyddade livsmiljöer respektive arter från den ansökta verksamheten. Av utredningen framgår sammanfattningsvis att vare sig den nuvarande eller ansökta verksamheten, ensam eller tillsammans med andra verksamheter, kommer att skada de livsmiljöer som avses skyddas inom Natura 2000-området. Inte heller kommer de utpekade/skyddade arterna att störas på ett sätt som påtagligt försvårar bevarandet i området av de aktuella arterna. Något hinder mot att meddela ett Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28a § miljöbalken föreligger således inte.

Artskyddsdispens

Av den genomförda artskyddsutredningen framgår att påverkan i utgångsläget är begränsad och att bolaget därtill åtar sig att genomföra ett flertal skyddsåtgärder i syfte att helt undvika eller annars minimera påverkan på aktuella arter. LKAB:s förstahandsinställning är att den ansökta verksamheten inte utlöser något krav på dispens enligt artskyddsförordningen. För det fallet att mark- och miljödomstolen skulle göra en annan bedömning yrkar bolaget reservationsvis att domstolen ska meddela dispens enligt artskyddsförordningen för den påverkan den ansökta verksamheten kan få på relevanta arter.

ALLMÄNNA HÄNSYNSREGLERNA I 2 KAP. MILJÖBALKEN

Närmare beskrivning av allmänna hänsynsreglerna

Kunskapskravet enligt 2 kap. 2 §

LKAB:s gruv- och förädlingsverksamhet i Malmberget har bedrivits i mer än 130 år. Motsvarande verksamhet drivs av bolaget även i Kiruna och Svappavaara sedan lång tid tillbaka. Av det mycket omfattade utredningsunderlag som har tagits fram inom ramen för arbetet med ansökan, framgår att bolaget besitter en mycket djup och bred kunskap om sin verksamhet i Malmberget och dess påverkan på miljön och omgivningen i övrigt. De som har deltagit i arbetet med underlagen för ansökan har den sakkunskap som krävs. Kunskapskravet måste härigenom anses vara uppfyllt.

Försiktighetsmått och kravet på bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 §

LKAB:s nuvarande storskaliga verksamhet i Malmberget medför delvis oundvikliga miljökonsekvenser, bland annat genom utsläpp till vatten och luft från förädlingsverksamheten och påverkan på människors boendemiljö genom bland annat vibrationer från sprängning, seismiska händelser och markdeformationers utbredning. Med de redan genomförda och planerade skyddsåtgärder som redovisats och i underlagen till ansökan anser bolaget emellertid att såväl kravet på försiktighetsmått som kravet på bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken uppfylls, i enlighet med hur kravet ska tillämpas vid en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken.

Produktvalskravet enligt 2 kap. 4 §

Vid malmförädling förekommer en inte obetydlig kemikalieanvändning. För kemikaliehanteringen har bolaget inrättat en kemisk nämnd för arbetet med att minska risker för människor och miljön samt med frågor om produktval och substitution. Arbetet sker enligt uppställda rutiner och med administrativa hjälpmedel som stöd. Inriktningen är att med utgångspunkt i de tekniska funktionskraven så långt möjligt välja produkter med så liten påverkan på människors hälsa och miljön som möjligt. Kraven enligt 2 kap. 4 § miljöbalken måste därmed anses uppfyllda

Hushållningskravet enligt 2 kap. 5 §

Något alternativ till den bränsleanvändning som redovisas ovan finns inte idag. LKAB arbetar med energieffektivisering. Trots att energianvändningen kommer att öka väsentligt med ansökt verksamhet, framför allt till följd av verksamheten vid demonstrationsanläggningen, är nuvarande gruv- och förädlingsverksamhet mycket energieffektiv i förhållande till verksamheten hos bolagets konkurrenter på världsmarknaden. Därtill framkommer, vad gäller demonstrationsanläggningen, att LKAB dels arbetar aktivt för att tillsammans med teknikleverantörer utveckla en elvärmare som kan användas i direktreduktions-anläggningen för att värma reduktionsgasen, dels för att tillvarata den spillvärme som uppstår i demonstrationsanläggningen och i och med detta begränsa elförbrukningen respektive energianvändningen i verksamheten. Demonstrationsanläggningen utgör dessutom, sett i ett värdekedjeperspektiv, en väsentlig del i omställningen från fossil till förnybar energianvändning i järn- och stålindustrin. I övrigt framgår av underlagen till ansökan att LKAB arbetar i enlighet med resurshushållningsprincipen genom att i första hand återanvända sidoberg och andra massor i anläggningsarbeten inom och utom gruvindustriområdet alternativt för efterbehandling inom gruvindustriområdet. Framställningen av apatitkoncentrat utgör ytterligare exempel på god resurshushållning. Sammantaget måste genomförda och planerade åtgärder anses innebära att hushållningskravet enligt 2 kap. 5 § miljöbalken är uppfyllt.

Lokaliseringskravet enligt 2 kap. 6 § miljöbalken

Även utan särskild utredning är det uppenbart att gruvverksamheten under jord inte kan omlokaliseras. Malmens lokalisering och geometri avgör var brytning kan ske

men även hur infrastrukturen under jord och anslutningar till dagen lokaliseras och utformas.

Sammantaget är den nuvarande lokaliseringen av ovanjordsanläggningarna lämplig och några miljövinster finns inte att göra genom att omlokalisera några mer betydande delar av ovanjordsanläggningarna. Tvärtom skulle en sådan omlokalisering, oavsett var anläggningarna skulle placeras, innebära att nya markområden tas i anspråk vilket uppenbart skulle öka verksamhetens påverkan på ett antal miljöaspekter samtidigt som kostnaderna skulle bli orimligt höga.

Vad beträffar befintliga deponier (sandmagasin och håligheter i första hand) för hantering av det sidoberg och den anrikningssand som uppkommer i gruv- och förädlingsverksamheten är situationen i allt väsentligt densamma som för förädlingsverken, vilket innebär att de får anses optimalt/lämpligt lokaliserade utifrån gruvverksamhetens (malmkropparnas) placering, men även utifrån motstående intressen. Dessutom skulle en omlokalisering även i detta fall medföra ett utökat markanspråk och orimliga kostnader.

Vad gäller området för de helt nya verksamhetsdelarna, den nya reservdeponin ovan jord, apatitverket, vätgasproduktionsanläggningen och direktreduktions-anläggningen, har bolaget övervägt alternativa lokaliseringar av vilka de valda lokaliseringarna inom gruvindustriområdet enligt bolagets uppfattning har klara och uppenbara fördelar jämfört med övriga tillgängliga alternativ.

Sammantaget innebär det anförda att lokaliseringskravet enligt 2 kap. 6 § miljöbalken måste anses vara uppfyllt.

Tillämpning av 2 kap. 9 § miljöbalken

Enligt lagtext som förarbeten syftar 2 kap. 9 § miljöbalken på förhållanden som framstår som oacceptabla konsekvenser för människors hälsa och/eller miljön. Tröskeln för tillämpning är förhållandevis hög.

Såväl nuvarande som ansökt verksamhets påverkan på människors hälsa och miljön har utretts ingående. Ansökt verksamhet kommer inte att medföra några påtagligt större eller på annat sätt allvarligare störningar i omgivningen än som följer vid såväl nuvarande verksamhet som nollalternativet. Dessa störningar kan enligt bolagets uppfattning inte i något avseende anses innebära sådana väsentliga skador eller olägenheter att verksamhetens tillåtlighet kan ifrågasättas.

I vissa delar och avseenden kommer dock en fortsatt verksamhet, dvs. även i nollalternativet, att kunna medföra en ytterligare påverkan där den pågående avvecklingen av bebyggelsen i Malmberget till följd av deformationer och störningar från gruvverksamheten är av betydelse. Eftersom gruvverksamheten är prövad enligt minerallagen föreligger en rätt att på civilrättslig grund få tillgång till den mark som enligt bestämmelser i samma lag behövs för gruvbrytningen. Denna påverkansaspekt hanteras genom samhällsomvandlingen. De olägenheter som eventuellt kan sägas kvarstå därefter, i fråga om främst människors boendemiljö, är

inte av sådan art och/eller omfattning som utlöser tillämpning av 2 kap. 9 § miljöbalken.

Av övriga påverkansaspekter är det framför allt verksamhetens markanspråk och dess påverkan på renskötseln och verksamhetens påverkan på ytvatten, som föranleder särskilda överväganden med avseende på 2 kap 9 § miljöbalken.

Att verksamheten har inneburit, och alltjämt innebär, en betydande påverkan på möjligheterna att bedriva renskötsel inom gruvindustriområdet är uppenbar. Ansökt verksamhet, med undantag för Svenska kraftnäts och Vattenfall Eldistribution AB:s kraftledningar som utgör följdverksamhet till ansökt verksamhet, kräver dock inte att någon ytterligare mark av påtaglig betydelse för renskötseln tas i anspråk. Inte heller övriga påverkansfaktorer såsom buller och damning m.m. bedöms vid ansökt verksamhet förändras på något sätt av betydelse för renskötseln. Åtgärder vid sand- och klarningsmagasin och sjön Naalojärvi kommer förvisso att utföras inom områden som används för renskötseln men störningarna kommer i allt väsentligt att kunna begränsas genom att anläggningsperioden och arbeten anpassas till renskötselns behov. Sammantaget innebär den påverkan på renskötseln som såväl nuvarande som ansökt verksamhet innebär inte heller att tillämpning av 2 kap 9 § miljöbalken utlöses.

Vad beträffar verksamhetens påverkan på ytvatten framgår att en omfattande skyddsåtgärd planeras med avseende på sjön Naalojärvi med in- och utgående bäckar. Vidare framgår att god ekologisk status/potential kommer kunna innehållas för flertalet kvalitetsfaktorer i den ansökta verksamheten. Även i övriga delar kommer situationen att förbättras om än det i nuläget är oklart hur långt.

Sammanfattningsvis utlöser inte några av de störningar den nuvarande eller ansökta verksamheten ger upphov till, efter att föreslagna skyddsåtgärder har vidtagits, tillämpning av 2 kap. 9 § miljöbalken.

Sammanfattande slutsats allmänna hänsynsregler

Bolagets uppfattning är att de skyldigheter och krav som följer av hänsynsreglerna uppfylls vid såväl nuvarande som ansökt verksamhet och att den ansökta verksamheten därmed är tillåtlig enligt 2 kap miljöbalken. Vidare framgår enligt bolagets uppfattning att verksamhetens omgivningspåverkan inte är så omfattande att den utlöser tillämpning av 2 kap. 9 § miljöbalken.

EFTERBEHANDLING OCH EKONOMISK SÄKERHET

Efterbehandling

Förordningen om utvinningsavfall och ekonomisk säkerhet

Inom ramen för arbetet med denna ansökan har LKAB uppdaterat tidigare avfallshanterings- och efterbehandlingsplaner i enlighet med kraven i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

Efterbehandling

I avfallshanteringsplanen ingår som bilaga, i enlighet med kraven i utvinningsavfallsförordningen, en konceptuell efterbehandlingsplan. Av den övergripande beskrivning av planen framgår bland annat att det har identifierats ett antal huvudsakliga skyddsobjekt och övergripande mål för efterbehandlingen samt vilka åtgärder som planeras. Efterbehandling utförs i enlighet med LKAB:s riktlinjer för markanvändning, beslutade år 2015, där det bland annat anges att all efterbehandling ska ske med ekologisk inriktning.

När det gäller genomförandet framgår bland annat följande.

Innan länshållning upphör och gruvan tillåts vattenfyllas avlägsnas infrastruktur, material och utrustning inklusive potentiella förorenande källor varefter gruvans öppningar gjuts igen. Att på naturlig väg vattenfylla gruvan begränsar väsentligt risken för vittring av eventuellt exponerade sulfider.

När förädlingsverksamheten upphör kommer maskiner, byggnader, installationer och annan infrastruktur att avlägsnas och eventuella markföroreningar saneras, med syftet att återställa området till ursprunglig markanvändning (skogs- och naturmark).

När deponering av anrikningssand på sandmagasinet upphör kommer magasinet att dräneras och lagring av vatten upphöra. Dammen runt magasinet kommer därmed att utsättas för ett väsentligt lägre vattentryck jämfört med under drifttiden, dvs. kommer att vara stabila även i detta skede. Dammen kommer därtill att långtidsstabiliseras med sidoberg och en viss släntlutning. Den västra delen av sandmagasinet kommer att täckas med kvalificerad täckning för att begränsa infiltration och därmed diffust läckage mot sjön Naalojärvi (se nedan). Övrig del av sandmagasinet kommer att täckas med okvalificerad täckning. Täckning och växtetablering kommer att utföras på så sätt att risken för erosion minimeras.

Om anrikningssandens geokemiska egenskaper i någon del av magasinet innebär behov av syrereducerande åtgärder kommer magasinet i den delen att istället efterbehandlas med kvalificerad täckning. För att undvika vattenansamling i sandmagasinets lågpunkt kommer kanaler att anläggas från lågpunkten till utkanten av magasinet. Rännorna kommer att anslutas till naturlig mark utanför magasinet.

Klarningsmagasinet kommer efter avslutad drift att successivt sänkas av och tömmas för att möjliggöra efterbehandling av sandmagasinets dammar. När slänterna på sandmagasinet är korrigerade kommer dammen runt klarningsmagasinet att grävas bort och dess yta markberedas samt vegeteras.

Sidobergsdeponin vid Nalo-området och ansökt reservdeponi ovan jord kommer efter avslutad drift att täckas med okvalificerad täckning för att säkra fysisk stabilitet. Ett lätt kuperat område kommer att anläggas och ett dikessystem för uppsamling samt avledning av ytvatten konstrueras. Därefter kommer områdena att täckas och vegeteras.

Dagbrott och håligheter kommer, i den mån det är möjligt, att under drift återfyllas med sidoberg upp till omgivande marknivå. Därefter kommer området att täckas och vegeteras. Håligheter och rasområden i lägre terräng kan komma att forma dagbrottsjöar som kan fyllas upp med vatten på naturlig väg efter att länshållning av gruvan har upphört.

Sammanfattningsvis bedöms belastningen från det efterbehandlade gruvindustriområdet inte ge upphov till några oacceptabla störningar av betydelse i berörda recipienter eller miljön i övrigt.

Ekonomisk säkerhet

I den konceptuella efterbehandlingsplanen ingår även en beräkning av kostnaderna för efterbehandlingen. Enhetskostnader m.m. är beräknade utifrån tidigare utförda efterbehandlingar inom den svenska gruvnäringen. Sammanfattningsvis framgår att den sammanlagda efterbehandlingskostnaden för gruvindustriområdet uppgår till i storleksordningen 1 339,2 miljoner kronor. Bedömningen inkluderar efterbehandling av ansökt verksamhet vid den tidpunkt när gruvan är fullt utbruten.

Avetablering av skyddsåtgärderna planeras ske när uppföljningen enligt kontrollprogrammet visar att så är möjligt utan att en försämring jämfört med nuläget uppstår. I efterbehandlingsplan och modelleringar antas detta vara ungefär 10 år efter avslutad drift. För att ta höjd för att pumpningen kan behövas längre än 10 år har driftskostnaden för pumpning beräknats utifrån att pumpning kommer att utföras under 20 år, med start efter avslutad drift.

LKAB utfört en inventering av möjliga moräntäkter inom transportavståndet för respektive objekt (4 km). LKAB:s inställning har varit att det kan antas finnas morän i tillräckliga mängder inom eller i nära anslutning till gruvindustriområdet. LKAB har övervägt vad Naturvårdsverket anfört avseende moräntillgång och kostnader för moränens införskaffande och har beslutat att vidgå Naturvårdsverkets föreslagna enhetspris för införskaffande av morän och har därför justerat beräkningen av den ekonomiska säkerhetens belopp i enlighet med detta.

STATUSRAPPORT

En statusrapport enligt industriutsläppsförordningen (2013:250) har upprättats och givits in till länsstyrelsen den 21 mars 2023 (dnr 555-3107-2016).

KONTROLL

LKAB har ett program för egenkontroll. Programmet är upprättat i enlighet med förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll och omfattar den nuvarande verksamheten, dvs. gruv- och förädlingsverksamheten och kringverksamheter. Även den verksamhet inom gruvindustriområdet som bedrivs av dotterbolaget LKAB Berg och Betong AB omfattas av kontrollprogrammet.

Sammanfattningsvis ingår följande kontroller och mätningar i egenkontroll programmet.

- Mätningar och/eller beräkningar av bullernivåer vid bebyggelse.
- Kontroll av utsläpp till luft: stoft och gasemissions-mätningar.
- Mätning av stoft och partiklar i samhällena Malmberget och Koskullskulle.
- Mätning av vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet samt kontroll av markpåverkan.
- Kontroll av grundvattennivåer och analys av vattenkvalitet.
- Kontroll av bräddvatten, läckagevatten och avloppsvatten.
- Recipientkontroll i Lina älv och sjön Naalojärvi: provtagning och analys av vattenkvalitet.
- Recipient- och omgivningsundersökningar: undersökningar, inklusive biologiska undersökningar, i och i anslutning till recipienterna.
- Besiktning av fastigheter.
- Anläggningsspecifik kontroll: produktionsmängder i gruva och förädling, deponerade mängder sidoberg och uppföljning av återstående kapacitet, uttag av råvatten, hantering av hushålls- och industriavfall m.m.

Egenkontrollprogrammet kommer att uppdateras med nu ansökta tillkommande verksamheter. Kontrollerna kommer i allt väsentligt avse de parametrar som ingår i nuvarande program, men vissa nya kontrollparametrar kan tillkomma. Exempelvis planeras för kontroll av legionella i demonstrationsanläggningens kyltorn. Egenkontrollen för de nya verksamhetsdelarna kommer att utformas i samråd med tillsynsmyndigheten och egenkontrollprogram kommer att ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan någon ny anläggningsdel tas i drift. Kontrollprogram avseende anläggningsskedet kommer att redovisas senast en månad innan anläggningsarbeten påbörjas.

SÄRSKILDA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VATTENVERKSAMHET

Rådighet

Av kartan nedan framgår fastighetsgränser samt gällande bearbetningskoncessioner och markanvisningar enligt minerallagen (1991:45). I kartan har även markerats var ansökta vattenverksamheter/åtgärder kommer att bedrivas/utföras. Bortledning av grundvatten från gruvan sker från gruvans hela utbredningsområde, som ligger inom fastigheten Malmberget 8:17, varför den verksamheten inte har markerats på kartan.

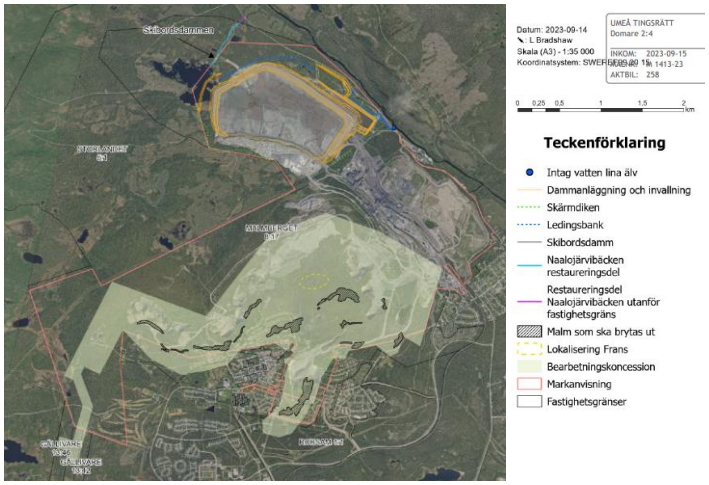

Det framgår av 2 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ("restvattenlagen"), att vattenrättslig rådighet följer med ägandet av en fastighet och att rådigheten kan upplåtas genom avtal. Markanvisning enligt minerallagen eller motsvarande äldre bestämmelser innebär också att rådighet över fastigheterna för gruvverksamheten och med den sammanhängande ändamål föreligger. Rådigheten, inte bara den vattenrättsliga, är själva syftet med markanvisningen och innebär att rätten att nyttja mark- och vattenområden alltid följer den rätt till mineralfyndigheten som innehavet av bearbetningskoncessionen ger oavsett andra ägande- och nyttjanderättsförhållanden. Enligt praxis anses vattenrättslig rådighet även följa redan av bearbetningskoncession enligt minerallagen eller motsvarande äldre lagstiftning, eftersom det med koncessionen följer en ovillkorlig rätt att få den mark anvisad som behövs för att utvinningen ska kunna genomföras. Avslutningsvis föreligger enligt 2 kap. 4 § restvattenlagen automatisk rådighet för vissa typer av vattenverksamhet.

Som framgår av kartan planeras samtliga ansökta vattenverksamheter/åtgärder, utom bortledningen/intaget av råvatten från Lina älv och en mindre del av restaureringen av utloppsdiket/bäcken från sjön Naalojärvi till Lina älv, att bedrivas/utföras inom fastigheten Malmberget 8:17. Det gäller även bortledningen av grundvatten från gruvan. Fastigheten Malmberget 8:17 ägs av LKAB och omfattas därtill av markanvisning enligt minerallagen i de delar som erfordras vilket innebär att bolaget har den vattenrättsliga rådighet som krävs för ansökta verksamheter/åtgärder inom fastigheten.

Placeringen av nuvarande vattenintag i Lina älv ligger inom fastigheten Gällivare Malmberget 1:154 som ägs av staten genom Statens fastighetsverket (SFV). Intag av vatten avses även fortsättningsvis ske genom befintlig intagsanordning. LKAB och SFV är överens om en förlängning på 50 år av nyttjanderätten som staten upplät 1962 genom dåvarande Kungliga domänstyrelsen. Det avtal om nyttjanderätt som träffats medger LKAB rätten att från nämnda fastighet bortleda vatten från Lina älv m.m.

Den avslutande delen av utloppsdiket/bäcken från sjön Naalojärvi, där bland annat vägtrummor planeras att åtgärdas och utterpassager att anläggas, ligger inom

fastigheten Storlandet 5:1 som ägs av Sveaskog. Ett avtal om nyttjanderätt har träffats mellan Sveaskog och LKAB.

Sammantaget innebär det anförda enligt LKAB att bolaget har den vattenrättsliga rådighet som krävs för den ansökta vattenverksamheten.

Arbetstid och oförutsedd skada

Gruv- och förädlingsverksamheten pågår redan idag. Den ansökta höjningen av sand- och klarningsmagasin planeras att påbörjas och genomföras snarast möjligt efter att byggnadstillstånd med verkställighetsförordnande har beviljats. Samtidigt bedöms det komma att krävas tre barmarksperioder för att genomföra höjningarna vid klarningsmagasinet, medan höjningar av dammen vid sandmagasinet behöver kunna genomföras årligen. Samma bedömning om behovet av barmarksperioder görs för anläggandet av invallning samt restaurering av sjön Naalojärvi och dess in- och utloppsbäckar.

LKAB anser att tiden för anmälan om oförutsedd skada kan bestämmas till 10 år efter utgången av arbetstiden.

Sakägare m.m.

En förteckning över bland annat sakägare enligt 9 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet följer till ansökan.

LKAB har med hjälp av Ramböll Sweden AB, utformat en modell för beräkning av ersättning för den ekonomiska skada som drabbar innehavare av så kallade energibrunnar/bergvärmeanläggningar om grundvattennivån i brunnen sänks av till följd av den ansökta gruvverksamheten. Modellen har utgått från konservativa antaganden i relevanta avseenden i syfte att tillse att den beräknade ersättningen med marginal motsvarar den ekonomiska skadan. Modellen omfattar ekonomisk skada till följd av grundvattenavsänkning vilket innebär bland annat att modellen inte omfattar exempelvis fysiska skador på anläggningen (såsom kollektorslangar eller borrhålet i sig). Yrkanden om ersättning för sådana skador får hanteras enligt 32 kap. miljöbalken. Bolaget medger att utge ersättning till lagfarna ägare i form av ett nuvärdesberäknat engångsbelopp baserat på den avsänkning som enligt genomförd grundvattenmodellering kommer att uppstå i enskilda brunnar vid fullt utbruten gruva (enligt ansökan). För det fallet att bolagets uppföljning av grundvattenpåverkan inom ramen för egenkontrollen, skulle visa att avsänkningen i själva verket är större kommer kompletterande ersättning att utgå. Samma gäller om senare uppföljningar skulle visa att avsänkningar drabbar brunnar som enligt genomförda modelleringar inte skulle påverkas.

Vad gäller färskvattenbrunnar konstaterar LKAB att det enligt genomförd inventering fins endast tre brunnar som har betecknats som ”hushållsbrunnar” inom det beräknade influensområdet för grundvattenavsänkning varav två ligger inom fastigheter som redan är inlösta och avvecklade inom ramen för samhällsomvandlingen. Den tredje brunnen ligger inom en fastighet som LKAB arbetar för att lösa in så snart som möjligt. Några färskvattenbrunnar som bedöms komma att

påverkas med avseende på vattenkvalitet fins inte enligt LKAB. Sammantaget finns således enligt genomförda utredningar inga färskvattenbrunnar som är aktuella att skadereglera inom ramen för pågående prövning.

IGÅNGSÄTTNINGSTID

För verksamheten vid tillkommande anläggningar föreslås en igångsättningstid om sju år.

INKOMNA YTTRANDEN ÖVER ANSÖKAN

INKOMNA YTTRANDE OCH INLEDANDE SAMMANFATTNING AV SYNPUNKTER

Domstolens redogörelse för vilka som yttrat sig i målet

Efter kungörelse av ansökan har ett flertal myndigheter, både parts- och remissmyndigheter, yttrat sig i sak över ansökan. Yttranden i sak har kommit in från länsstyrelsen, Myndigheten för civilt försvar, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, SGU, SMHI, Gällivare kommun, nämnden och Sametinget Folkhälsomyndigheten har framhållit vilka risker som behöver beaktas och i övrigt anfört att de avstår från att yttra sig. Energimyndigheten och Boverket har meddelat att de inte har några synpunkter. Försvarsmakten och Statens Fastighetsverk har meddelat att de inte har någon erinran mot ansökan. Tillväxtverket och Trafikverket har i yttrande lämnat information om parallella pågående processer. Trafikverket har efter domstolens begäran vidare inkommit med uppgifter angående viltstängsel i Norrbottens län. Statens geotekniska institut har avstått från att yttra sig.

Gällivare skogssameby har inkommit med yttrande efter kungörelse. Organisationen Sportfiskarna har också yttrat sig i målet. Vidare har ett flertal enskilda inkommit med yttrande i målet såväl före som efter kungörelse.

De enskilda som yttrat sig i målet är huvudsakligen bosatta eller har anknytning till Koskullskulle, östra Malmberget, västra Malmberget och Mosebacke samt mellanområdet.

Yttranden i sak från enskilda boende i Koskullskulle har inkommit från Angelica Strand och Jonathan Strand, Daniel Willman, Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter samt Peter Eriksson. Cathrin Öderyd har lämnat synpunkter vid muntlig förberedelse hösten 2024 och vid skriftväxling inför fortsatt huvudförhandling våren 2026.

Ett flertal enskilda, 69 stycken, bosatta i östra Malmberget har anlitat gemensamt ombud, Christer Borg, två stycken av dessa har även företrätts av ombudet Margareta Svenning. Ett antal av dessa har, innan de anlitat ombud, inkommit med egna yttranden. Domstolen redogör nedan inte för eventuella egna yttranden som inkommit innan ombudet trätt in i målet. Enskilda boende eller personer med anknytning till i östra Malmberget som utöver detta inkommit med yttranden i målet i sak är Viktoria Pudas, Lars Alriksson och Eva Alriksson, Anna-Karin Näslund och Håkan Näslund, Bjarne Isaksson och Marie Isaksson, Eva Isaksson, Tony Öjertun,

Jenny Olsson Ranta, Jonas Helin och Nathalie Törnlind, Lars-Erik och Gunilla Olsson, Märta Karlsson, Maria Sätterqvist, Sana Gasim, Anna Persson samt Gun Ek.

Vidare har de enskilda företagen Uterusgruppen och Nordan, som har fastigheter i västra Malmberget, inledningsvis inkommit med egna yttranden från bolagets företrädare och företagen har därefter anlitat samma ombud som de enskilda som är bosatta i östra Malmberget, ombuden Christer Borg och Margareta Svenning. Domstolen redogör nedan inte för egna yttranden som inkommit från bolagens företrädare innan ombudet trätt in i målet.

I västra Malmberget, Mosebacke, Tallbacka samt mellanområdet har yttranden inkommit från boenden, Elof Söderström, Magnus Johansson, Anna Parfa. Torbjörn Ahnqvist, Lars Nilsson, Kerstin Nilsson, Marie Leandersson, Per-Erik Jönsson och Alice Ahnqvist. Marcus Karlsson har lämnat synpunkter vid muntlig förberedelse hösten 2024.

I övrigt har yttrande inkommit från Bengt Flyckt.

Till vissa yttranden från enskilda har även bifogats namnlistor. Domstolen har underrättat de personer som skickat in namnlistor att det dels inte varit möjligt att tyda samtliga namnunderskrifter på listorna dels att domstolen behöver kontakt-uppgifter till varje person eller att den som gett in namnlistorna inger fullmakt för samtliga. De enskilda som ingett listorna har då klargjort att det endast är översikter över personer som uppges stå bakom synpunkterna och att det får vara upp till respektive person att själva kontakta domstolen om de vill delta vid handläggningen.

Vidare har ett antal enskilda anmält sig till den syn och muntliga förberedelse som genomfördes i målet hösten 2024 i samband med att ansökan kungjordes. Domstolen har registrerat dessa som parter i målet och löpande kommunicerat handlingar med personer som anmälde sig. Det finns från dessa inga närmare synpunkter att redogöra för eftersom de utöver anmälan inte inkommit med något tydligt yttrande i sak.

När det gäller frågan om påverkan på energibrunnar och ersättningserbjudande från bolaget har åtta fastighetsägare särskilt ifrågasatt ersättningens storlek och underlaget till grund för beräkningen. Det är fastighetsägarna Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter, Mikael Taavoniku, Anna-Karin Bengtsson och Joakim Bengtsson, Kjell Petersson, Peter Eriksson, och Thomas Olausson. Energibrunnsinnehavarna Per-Erik Jönsson och Marie Leandersson har framfört oro för skador på energibrunn och har lämnat synpunkter på behov av tydligt villkor om oförutsedd skada.

Energibrunnsinnehavarna Allan Larsson, Maria Olofsson, Patrik Olofsson, Maria Rova, Jan-Erik Rova, Hans Wennström, Bo Åhl och Paula Åhl företräds i målet av ombudet Christer Borg. Ombudet har angett att erbjuden ersättning får anses tillräcklig.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2026-06-15

Domstolens inledande sammanfattning av inkomna synpunkter

Länsstyrelsen, kommunen, nämnden har inledningsvis haft invändningar beträffande verksamhetens tillåtlighet utifrån verksamhetens påverkan på boendemiljön i fråga om särskilt markdeformationer och vibrationer från seismisk aktivitet. De framförde även synpunkter på verksamhetens påverkan i form av vibrationer från sprängning. Länsstyrelsen, kommunen och nämnden har då särskilt ansett att avveckling av östra Malmberget behövde säkerställas. Länsstyrelsen har under huvudförhandlingen tillstyrkt verksamheten och inte invänt mot tillåtligheten utifrån seismisk aktivitet och markdeformationer och har främst kvarstått vid synpunkter på villkorsregleringen rörande vibrationer från sprängning. Kommunen och nämnden har som de slutligt bestämt sin talan inte haft någon invändning mot verksamhetens tillåtlighet utifrån dessa frågor men har framfört behov att skarpa villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet som inte lämnar utrymme för tolkning och även skarpa villkor rörande vibrationer från sprängning. Även om samtliga under målets handläggning haft synpunkter på verksamhetens påverkan i form av markdeformationer har inga synpunkter i slutändan framförts mot bolagets förslag till villkorsreglering av frågan.

Ett flertal enskilda har framfört invändningar mot verksamhetens utifrån dess påverkan på boendemiljön och framfört en oro för vilka konsekvenser den sökta verksamheten kan leda till, även i ett långsiktigt perspektiv. Även enskilda som har tillstyrkt eller inte lämnat principiell inställning till ansökan har framfört liknande synpunkter. Beskrivningar har lämnats över upplevelsen av hur den verksamhet som bedrivs idag påverkar boendemiljön. Oro har framförts om att ansökt verksamhet kan innebära konsekvenser som medför risker för miljön och människors säkerhet och hälsa samt människors egendom. Synpunkterna har huvudsakligen rört påverkan i form av vibrationer från både sprängning och seismisk aktivitet och det har särskilt framförts att det råder en oförutsebarhet rörande när skakningar kan uppstå och att det skapar såväl obehag som oro. Vidare har osäkerhet framförts över vilka områden som i längden kan behöva avvecklas och behov av inlösen av fastigheter har framförts av flera. Synpunkterna har också omfattat konsekvenser som uppstår till följd av buller och damning.

Nämnden har framfört synpunkter på frågan om buller och möjligheterna att reglera buller inomhus. Länsstyrelsen har när det gäller buller och diffus damning huvudsakligen framhållit behovet av relevanta villkor för att begränsa och följa upp störningar. Naturvårdsverket har haft omfattande synpunkter på verksamhetens utsläpp till luft och har särskilt framhållit behovet av villkor rörande utsläpp från punktkällor och i fråga om diffus damning.

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sametinget har framfört invändningar mot verksamhetens tillåtlighet utifrån påverkan i form av utsläpp till ytvatten, särskilt utsläpp av uran. Länsstyrelsen och nämnden har inledningsvis under målets handläggning framställt synpunkter i dessa frågor. Nämnden har slutligen avstått från att föra talan i frågorna. Länsstyrelsen har under pågående huvudförhandling ansett att bolaget visat att verksamheten är tillåtlig även utifrån

frågan om utsläpp till vatten. Vidare har några av de enskilda framfört synpunkter verksamhetens tillåtlighet och behov av villkor när det gäller verksamhetens påverkan på ytvatten.

Därutöver har Havs- och vattenmyndigheten även haft synpunkter på verksamhetens påverkan på Natura 2000-området och behovet av prövning av regeringen.

SGU och länsstyrelsen har haft synpunkter på verksamhetens tillåtlighet när gäller påverkan på grundvatten och de har haft synpunkter på vilka villkor som behövs för att säkerställa verksamhetens tillåtlighet utifrån påverkan på grundvatten. Efter att bolaget justerat sina villkorsförslag utifrån de synpunkter som SGU och länsstyrelsen haft har myndigheterna, som de slutligt bestämt sin talan, endast haft synpunkter på en begränsad del av villkorsförslagen.

Synpunkter på områdets betydelse för rennäringen, konsekvenserna för renskötseln och villkorsreglering till skydd för rennäring har inkommit från Sametinget, länsstyrelsen, Baste sameby och Gällivare skogssameby. Domstolen har även infordrat särskilt remissyttrande från Trafikverket rörande viltstängsel längs väg E10. Sametinget har sammanfattningsvis framhållit att LKAB inte visat att verksamheten kan bedrivas utan att renskötseln påtagligt försvåras eller omöjliggörs och har ansett att miljökonsekvensbeskrivningen inte kan godkännas. Baste sameby har vid huvudförhandlingen redogjort för renskötselns bedrivande i samebyn, för kumulativ påverkan till följd av Svenska kraftnäts i juli 2025 beviljade Nätkoncession för elledning och framfört att ansökt verksamheten kommer innebära en stor störning som påverkar såväl betesområden som flyttleder. Gällivare skogssameby har framhållit att verksamheten innebär negativ kumulativ påverkan på samebyns verksamhet bl.a. från väg E10, att den är starkt trafikerad och att den saknar viltstängsel. Skogssamebyn har ansett att ansökan inte på ett fullgott eller fullständigt sätt har redovisat verksamhetens påverkan på samebyn.

Naturvårdsverket har haft synpunkter på energihushållning och energi-effektivisering.

Synpunkter på verksamhetens påverkan på arter och möjligheten att lämna artskyddsdispens har under målets handläggning och vid huvudförhandling lämnats av Naturvårdsverket och länsstyrelsen. De har som de slutligt bestämt sin talan ansett att det inte finns behov av artskyddsdispens.

Länsstyrelsen och nämnden har inkommit med synpunkter rörande beredskap vid olycksfall och risker. Vidare har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap lämnat synpunkter rörande risker och allvarliga olyckor. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har vidare framhållit behov av villkor rörande dammsäkerhet i fråga om instrumentering, övervakning och varning. Även enskilda har haft synpunkter i dessa frågor.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har, som de slutligt bestämt sin talan, inte haft några synpunkter på vilken nivå på ekonomisk säkerhet som behövs för

verksamheten som utgångspunkt men de har lämnat synpunkter på hur beloppet bör uppräknas.

ÖVERSIKT AV INKOMNA SYNPUNKTER

Nedan har domstolen översiktligt sammanfattat huvuddragen av inkomna synpunkterna som framförts i målet. Sammanfattningen fokuserar på invändningar som framförts rörande tillåtligheten av ansökt verksamhet. Redogörelsen nedan är inte uttömmande utan syftar till att ge en översikt över de synpunkter som framförts i målet. Alla handlingar som har ingetts till domstolen är en del av prövnings-underlaget och ligger till grund för domstolens bedömning.

Lokalisering av utvinningsavfallsanläggning

Myndigheten för civilt försvar

Myndigheten för civilt försvar har haft synpunkter på frågan om lokalisering av anläggningen för vått utvinningsavfall och behov av kompletteringar av ansökan utifrån den frågan och har till stöd för sin inställning anfört sammanfattningsvis följande.

Med tanke på de potentiellt mycket omfattande konsekvenser som skulle uppstå i händelse av dammhaveri vid höjning av dammar och fortsatt utnyttjande av befintlig lokalisering borde konsekvenser vid dammhaveri utvärderats och bedömts för de möjliga alternativa lokaliseringarna av utvinningsavfallsanläggningen. Sannolikt hade något av de andra fyra alternativ för lokalisering av ett nytt sand-magasin varit att föredra jämfört med att bygga på befintligt sandmagasin utifrån sakfrågan om konsekvenser i händelse av dammhaveri.

Planenhetlighet utifrån seismisk aktivitet och markdeformationer

Nämnden och kommunen

Planmonopolet

Kommunen ansvarar för den fysiska planeringen, bland annat genom det s.k. planmonopolet. Ett sådant ansvar förutsätter att kommunen har de verktyg som krävs för en god samhällsplanering. En viktig del i en sådan process är att kommunen har kunskap om eventuell yttre påverkan som kan komma att påverka markanvändningen; den nu gällande eller framtida. Detta kan åstadkommas på flertalet sätt, inte minst genom samarbetsavtal och/eller dialog med verksamhets-utövare och/eller fastighetsägare. Det är därför motiverat att begära att bolaget inom ramen för ett eventuellt miljötillstånd lämnar tydliga prognoser från bolagets sida avseende verksamhetens påverkan och utveckling. Sådana prognoser är avgörande för att kommunen ska ha möjlighet att hantera effekterna av gruvverksamhetens påverkan i god tid.

Seismisk aktivitet och planstridighet östra Malmberget

Det finns anledning att befara att den ökade seismiska aktiviteten, skador på fastigheter och en noterad eskalering av klagomål från närboende i sig visar på en

mer omfattande omgivningspåverkan än den bolaget redovisat. Kommunen och nämnden utgår från att bolaget kommer att fullfölja det som förutskickats och att alltså östra Malmberget succesivt kommer att avvecklas i sin helhet, i den takt som de rättsliga förutsättningarna medger. Kommunen ser då även som mycket viktigt att det finns preciserade villkor och åtaganden, som även innehåller förslag till kontroll, som medger en uppföljning av verksamhetens påverkan på omgivningen och som även medger för utomstående (både kommunen och närboende) att granska och bedöma betydelsen av påverkan.

Med dessa förutsättningar ser kommunen möjlighet att genomföra ändring av detaljplan för östra området, ”område 5:2”. Det är inte är hela östra Malmberget som är föremål för planläggning utan endast detta begränsade område. Med utgångspunkt i att detaljplanen för området 5:2 kommer att vunnit laga kraft och då kommunen har en överenskommelse med LKAB om hantering av området Malmsta i övrigt bedömer kommunen att ansökt verksamhet är tillåtlig men att det krävs skarpa villkor.

Boendemiljö och vibrationer

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har under målets handläggning ansett att olägenheterna från den seismiska aktiviteten i östra Malmberget (området Malmsta) utgör en tillåtlighetsfråga och att fastighetsägarna måste tillförsäkras en möjlighet att avflytta från området. Länsstyrelsen har under huvudförhandlingen slutligt ansett att bolaget visat att verksamheten är tillåtlig utifrån den frågan.

Kommunen och nämnden

Nuvarande villkor om att bolaget ska verka för avveckling under vissa förutsättningar har upplevts som otydligt. Ett nytt miljötillstånd behöver förenas med villkor som är tydliga och där utrymme för tolkning är mycket begränsat. Det är centralt att frågor som är grundläggande för verksamhetens tillåtlighet inte riskerar att skjutas upp genom provisoriska föreskrifter. Kommunen utgår från att bolaget har ett åtagande om inlösen med 125 procent eller nyckel mot nyckel för östra Malmberget.

Eftersom den seismiska aktiviteten i allra högsta grad påverkar människors hälsa och miljö är det också relevant att åtminstone översiktligt fastställa hur bolaget ska genomföra mätningarna varför det finns behov om särskilt villkor om mätpunkter för vibrationer och prognoser samt att bolaget skriftligen ska redovisa en plan samt prognos för detta. Tillsynsmyndigheten bör även meddelas en delegation rörande dessa frågor.

Enskilda

<u>Boenden i Mosebacke och Mellanområdet</u>

Boenden i Mosebacke och Mellanområdet, Torbjörn Ahnqvist, Lars och Kerstin Nilsson, Daniel Willman, Magnus Johansson, Marie Leandersson och Per-Erik

Jönsson, Alice Ahnqvist och Marcus Karlsson har samtliga i olika mån lämnat beskrivningar av hur de upplever påverkan från den verksamhet som LKAB bedriver idag och oron för vad ansökt verksamhet kan innebära för boendemiljön framöver.

Flera har sammanfattningsvis beskrivit att de upplever att seismiska händelser har ökat över tid och att de anser att LKAB:s egna mätvärden även visar detta och att de visar på överskridanden av befintliga villkor. Oförutsebarheten när skakningar kan uppstå har uppgetts skapa obehag och oro samt sömnstörningar. Vidare har framförts att nattliga sprängningar har ökat, att de känns hårdare och låter högre och att det i sin tur ökat påverkan på boendemiljö och att upplevelsen är att LKAB inte redovisar mätvärden i tillräcklig utsträckning. Placering av mätare och tillförlitligheten av uppmätta värden har även ifrågasatts. Önskemål om oberoende utredning av hur LKAB:s verksamhet påverkar människors hälsa har framförts.

Vidare har lämnats beskrivningar och bilder över uppgivna skador som inträffat på egna fastigheter som boenden har ansett är en konsekvens av LKAB:s bedrivna verksamhet.

Det har även framförts en oro för att det i Mosebacke ska uppstå en oväntad avveckling motsvarande den som skett i östra Malmberget innan och under målets handläggning. Boenden har angett att LKAB bör redovisa en avvecklingsplan 15 år framåt där planeringsförutsättningarna för Mosebacke beskrivs medan andra har ansett att fastigheter behöver lösas in i området redan nu.

Boenden i Koskullskulle

Daniel Willman, Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter samt Cathrin Öderyd, boende i Koskullskulle, har beskrivit att sättningarna har ökat de senaste åren. Daniel Willman har angett att de orsakat skador på väggar och golv. Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter har angett att villkoret för seismiska händelser överskridits vid flera tillfällen och att det ska finnas en plan på avveckling av deras fastighet.

Boenden i eller med anknytning till östra Malmberget

Samtliga boenden i östra Malmberget som inkommit med yttranden i målet i sak, Viktoria Pudas, Lars Alriksson och Eva Alriksson, Anna-Karin Näslund och Håkan Näslund, Bjarne Isaksson och Marie Isaksson, Eva Isaksson, Tony Öjertun, Jenny Olsson Ranta, Jonas helin och Nathalie Törnlind, Lars-Erik och Gunilla Olsson, Märta Karlsson, Maria Sätterqvist, Sana Gasim och Anna Persson har beskrivit en negativ påverkan på boendemiljön särskilt utifrån sprängningar och seismisk aktivitet.

Flera har sammanfattningsvis beskrivit att de upplever att seismiska händelser har ökat över tid och att de anser att LKAB:s egna mätvärden även visar detta och att de visar på överskridanden av befintliga villkor. Oförutsebarheten när skakningar kan uppstå har uppgetts skapa obehag och oro samt sömnstörningar. Vidare har framförts att nattliga sprängningar har ökat, att de känns hårdare och låter högre och att

det i sin tur ökat påverkan på boendemiljö och att upplevelsen är att LKAB inte redovisar mätvärden i tillräcklig utsträckning. Placering av mätare och tillförlitligheten av uppmätta värden har även ifrågasatts.

Beskrivningar har lämnats om problem med kommunal service, brunt och otjänligt vatten, avbrott och läckage i vattenledningar.

Vidare har lämnats beskrivningar och bilder över uppgivna skador som inträffat på egna fastigheter som boenden har ansett är en konsekvens av LKAB:s bedrivna verksamhet.

Det har även efterfrågats förtydligande av LKAB:s erbjudanden om inlösen av fastigheter i östra Malmberget och behov av tidsplan för avvecklingen av området.

Enskilda bosatta i östra Malmberget företrädda av ombudet Christer Borg har beskrivit liknande olägenheter och påverkan på boendemiljön.

Gun Ek har därutöver framhållit att kyrkogården i Malmberget är starkt påverkad av befintlig verksamhet och att sökanden behöver åläggas ansvar för detta.

Boendemiljö och damning

Myndigheter

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen ansett att det utöver bolagets allmänt hållna damningsvillkor, villkorsförslag 9-10, bör meddelas ytterligare villkor om mätning av stoftnedfall utifrån vad bolaget redovisat i underlaget i stället för utifrån bedömningsgrunden. Länstyrelsen har sammanfattningsvis anfört att det vid klagomål om damning är fördelaktigare med tydliga villkor om stoftutsläpp då det möjliggör uppföljning och att det inte behövs någon delegation eftersom det i villkorsförslaget anges att mätpunkter ska tas fram i samråd med myndigheten.

Naturvårdsverket har föreslagit att ett mer omfattande villkor om damning ska föreskrivas jämfört med bolagets förslag. Myndigheten har sammanfattningsvis anfört att för att öka kontrollen och minska utsläppen bör så mycket som möjligt av hanteringen ske i slutna utrymmen som har kanaliserade utsläpp. För att minska spridning av fina partiklar bör även interna transporter förses med täckning. I villkoret avspeglas att det kan behövas en förhållandevis lång tid att komma till rätta med exempelvis de stora lager som finns utomhus av exempelvis fines.

För att villkoret ska vara tydligt och uppföljningsbart anges en lista på ämnen. Listan är sannolikt inte komplett och fler dammande råvaror eller produkter kan tas med, men de angivna bör ses som ett minimum. Produkten bindemedel har listats för att omfatta alla varianter som kan krävas över tid för att kunna genomföra betongtillverkning och pelletstillverkning. För att få till stånd en flexibilitet över tid bör det finnas en möjlighet att hantera råvaror eller produkter även på annat sätt. En sådan situation skulle exempelvis kunna vara om det uppstår problem med transporter från anläggningen och större mängder än beräknat behöver lagras inom anläggningen. Ett utökat lagringsbehov bör då kunna anmälas till tillsyns-

myndigheten för att på så vis möjliggöra att en effektiv tillsyn kan bedrivas, och som ger ett tydligt mandat för tillsynsmyndigheten att avgöra lokalisering och skyddsåtgärder.

Enskilda

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson, boende i Mosebacke, och Daniel Willman, Emil Olsson,Ann Camilla Jonnysdotter och Cathrin Öderyd samt Peter Eriksson, boenden i Koskullskulle, har framhållit att deras boende och livsmiljö är kraftigt påverkad till följd av damning som smutsar ner inomhus och utomhus på altaner och att nedsmutsningen medför extra arbete samt extra underhåll.

Buller

Nämnden har haft synpunkter på möjligheterna att reglera buller för inomhusmiljön och har vid huvudförhandlingen uppgett att eftersom klagomål framförs av enskilda över buller vid bl.a. sprängning bör buller i form av stomljud regleras. Magnus Johansson, boende Mosebacke, har framfört önskemål om bullermätning inomhus i samband med sprängning. Även Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har framfört behov av reglering avseende buller inomhus.

Utsläpp till luft av stoft, kvävedioxider, svaveldioxid, flour och klor

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har ansett att LKAB inte har visat att verksamheten kan bedrivas på ett för människors hälsa och miljön acceptabelt sätt enbart med de villkor och förslag på skyddsåtgärder som LKAB föreslagit och att ett tillstånd behöver kompletteras med Naturvårdsverkets yrkade villkor för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig enligt i 2 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket har framhållit att villkoren ska utformas i enlighet med vad som utgör bästa möjliga teknik för gruv- och metallverksamheter med hänsyn till aktuell praxis. Vidare att villkoren ska ha en modern utformning, vara tydliga och avspegla den påverkan som LKAB beskriver i miljökonsekvensbeskrivningen.

Naturvårdsverket har anfört att de föreslagna villkoren och utredningsföreskrifterna därför är nödvändiga för att säkerställa att drift och underhåll sköts samtidigt som de ändå medger ett tillräckligt utrymme för verksamhetsutövaren att kunna hantera oväntade och oplanerade situationer, utan att för den skull en överträdelse av tillståndet sker. När det gäller stoft, svaveldioxid, flour- och klorväte har myndigheten ansett att det krävs skarpa slutliga villkor. Frågor om utsläpp till luft av kvävedioxider har Naturvårdsverket ansett behöver utredas vidare och att frågan därför bör skjutas upp under en prövotid med skarpa provisoriska villkor för att undvika olägenheter.

Rennäring och miljökonsekvensbeskrivning

Sametinget har bestridit att tillstånd lämnas till ansökt verksamhet och har vidare ansett att miljökonsekvensbeskrivningen inte kan godkännas. Sametinget har till stöd för sin inställning anfört sammanfattningsvis följande.

Sametinget bedömer att konsekvenserna för renskötseln och renskötarna är större och mer långtgående än vad bolaget redovisat i sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning. Baste samebys bedömning av störningszonen utifrån sina traditionella kunskaper är större än vad bolaget har visat på i sin ansökan. Verksamhetsområdet ligger dessutom längs Lina älv är ett område som renarna betar strövande längs efter. Det är flera vintergrupper som har vinterbete där. Det är trivselland, flyttleder och rastbeten med tallhedar med god tillgång på marklav. För att kunna bedöma de kumulativa effekterna behöver effekterna sättas i relation till varandra. Sametinget anser att bolagets miljökonsekvensbeskrivning inte på ett tillfredställande sätt tillräckligt tagit hänsyn till vare sig kumulativa effekter eller de sociala och kulturella konsekvenserna av ansökt verksamhet. En rennäringsanalys för Gällivare skogssameby är relevant för ärende. Till skillnad mot LKAB anser Sametinget att den ansökta verksamheten har direkt effekt för samebyn och inte endast att de påverkas av viss trafikökning. Verksamheten får ett stort elbehov som ger effekter av att transformatorstationer behöver byggas, kraftledningar flyttas samt att det ska byggas stamnät från Porjusberget till Vitåfors. Sametinget är kritisk till förslaget då det finns en överhängande risk att den sökta verksamheten kommer att ge oöverskådliga effekter på den fortsatta driften av renskötsel och på ett sätt som inte kan godtas. Bolaget har inte visat att verksamheten kan bedrivas utan att renskötseln påtagligt försvåras eller omöjliggörs. Värdet av områden och flyttleder av riksintressen minskar betydligt på grund av verksamheten. Ansökan om miljötillstånd ska därför inte beviljas. LKAB har inte visat att verksamheten kan bedrivas utan att renskötseln påtagligt försvåras eller omöjliggörs. Vid tillstånd ska villkor föreskrivas till skydd för rennäringen och det ska villkoras att bolaget ska bära kostnaderna helt och full om verksamheten orsakar skada och/eller merarbete för samebyarna. Villkoren får inte direkt eller indirekt ställa krav på att samebyn ska bedriva sin renskötsel på visst sätt.

Baste sameby har sammanfattningsvis anfört att de hinder, fysiska barriärer och stora störningarna, inom det berörda området kommer att blockera renens naturliga flyttleder mellan betesområden på lokal- och landskapsskala. Vidare har samebyn uppgett att en blockerad flyttled leder till att 1) renen inte har något sammanhängande nätverk i landskapet och inte kan inte på egen hand förflytta sig mellan kvalitativa betesområden, 2) vandrar till ett sämre betesområde, 3) sprider sig till intilliggande vintergrupp eller till grannsameby och 4) att betesområdet inte kan nyttjas på ett optimalt sätt på grund av markintrång med tillkommande störningar som finns där.

Gällivare skogssameby har krävt en djupare analys och beskrivning av de kumulativa effekterna på rennäringen inom samebyn samt påverkan på riksintresset rennäring för samebyn samt följdverksamheterna om uppstår. Samebyn har ansett att ansökan inte redovisar detta på ett fullgott eller fullständigt sätt och att det

resulterar i att det är möjligt att göra en enhetlig bedömning av aktuell ansökans totala påverkan på miljön, biologisk mångfald och det samiska kulturarvet. Vidare har samebyn framhållit att tillhörande följdverksamheter och kumulativa effekter måste redovisas ur ett större och helhetligt perspektiv.

Länsstyrelsen har ansett att det inte bör meddelas någon delegation rörande villkor om rennäringen.

Utsläpp till vatten

Motparter och remissinstansers synpunkter

Länsstyrelsen har, som de slutligt bestämt sin talan under huvudförhandlingen hösten 2025, ansett att bolaget har visat att verksamheten är tillåtlig när det gäller utsläpp till vatten. Nämnden har slutligen avstått från att föra talan i frågan.

Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sametinget har samtliga anfört att LKAB inte visat att verksamheten är tillåtlig med hänsyn till utsläpp till vatten, framför allt när det gäller utsläpp av uran. Havs- och vattenmyndigheten har även framhållit nitrat och sulfat. Naturvårdsverket har angett att myndighetens ställningstagande utgår från den principiella frågan om vilken möjlighet som finns att sätta frågor avseende en verksamhets tillåtlighet på prövotid medan övriga utgår från frågan även utifrån ett miljökvalitetsnormperspektiv. Enskilda har sammanfattningsvis i huvudsak anfört oro för verksamheten kan medföra en negativ påverkan till följd av utsläpp till vatten.

Sammanfattningsvis har Havs- och vattenmyndigheten samt Naturvårdsverket anfört följande som grund för inställningen rörande verksamhetens utsläpp till vatten av uran.

Bolagets uppfattning att det finns tillgängliga reningstekniker delas och att dessa med sannolikhet skulle kunna implementeras i verksamheten. Det bolaget redovisat innebär dock inte att det är möjligt att förklara ansökan tillåtlig och inte heller att det är möjligt att skjuta upp frågan om rening av uran på prövotid. Ett eventuellt tillstånd behöver förenas med villkor om rening av uran.

Bolaget behöver ha skyddsåtgärder i form av rening av uran från dag ett. Den sökta verksamheten ser ut att signifikant öka halten uran i Lina älv där det redan idag finns ett problem med uran.

Bolagets planerade utsläpp, om man utgår från bedömningsgrunderna som gäller, kommer att innebära en försämring av vattenkvaliteten. Jämförelsen ska ske gentemot bedömningsgrunden. Det finns ingenting som säkerställer att en planerad rening kommer att leda till ett resultat som innebär att rätt vattenkvalitet kan uppnås, dvs. de tekniker som man projekterat för är inte så långt framskridna att man kan göra den bedömningen. Det finns inte några förutsättningar att skjuta upp frågan under en prövotid och det är inte heller tillåtet att medge tillstånd som skulle innebära ens en tillfällig eller kortvarig påverkan på vattenförekomsten.

Havs- och vattenmyndigheten har även särskilt framhållit att det recipientvillkor som bolaget föreslagit skulle innebära att meddelade och gällande föreskrifter skulle frångås genom en alternativ bedömningsgrund av vattenkvaliteten vilket man bedömer inte är rättsligt möjligt. Ett recipientvillkor är därför inte lämpligt i detta sammanhang.

Sametinget har när det gäller utsläpp till vatten av uran framhållit att det inte finns tillräckligt med underlag för att miljökonsekvensbeskrivningen ska kunna godkännas.

Havs- och vattenmyndigheten har ansett att det även krävs att det föreskrivs ett villkor om rening av nitratkväve och har ansett att det är klarlagt att det finns tekniker tillgängliga för rening av nitrat. Naturvårdsverket har avstått från att föra talan i målet rörande nitrat.

Vidare har Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ansett att utsläppen av sulfat behöver begränsas och även begränsning av utsläpp av andra ämnen, halt som mängd, behöver säkerställas genom villkor.

Havs- och vattenmyndigheten har tillagt att den föreslagna bräddningsstrategin inte kan ses som en skyddsåtgärd. Havs- och vattenmyndigheten har även ansett att det inte heller kan anses utgöra bästa möjliga teknik.

Även Nordan och Uterusgruppen har framhållit att bräddningsstrategin inte kan vara en strategi som ersätter rening och att bolaget inte visat att verksamheten kan anses tillåtlig med hänsyn till utsläpp till vatten. De har i stort sett anslutit sig till de synpunkter Havs- och vattenmyndigheten samt Naturvårdsverket framfört i dessa delar.

Natura 2000

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten delar sökandes bedömning att Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem och framförallt livsmiljötypen Mindre vattendrag (3260) i Lina älv påverkas negativt av Vitåfors/Malmbergets gruv- och förädlings-verksamhet. Enligt Havs- och vattenmyndigheten kan det, baserat på underlaget i ansökan, inte heller uteslutas att gruv- och förädlingsverksamhet längs med Lina älv långsiktigt förhindrar en återställning till gynnsamt bevarandetillstånd av Mindre vattendrag (3260), Större vattendrag (3210) och flodpärlmussla (1029).

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att den sökta verksamheten kommer att innebära skada eller risk för skada på Natura 2000-området. Ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan därmed beviljas enbart under förutsättningen att regeringen har lämnat tillåtelse enligt 7 kap. 29 § miljöbalken. Att ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan meddelas är en förutsättning för att verksamheten ska kunna ges tillstånd enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken.

Energi

Naturvårdsverket

Verksamheten har och kommer ha omfattande energiförbrukning. Det kan finnas åtgärder som är mer genomgripande än vad som kan hanteras av tillsyns-myndigheten och frågan bör därför hanteras även av tillståndsmyndigheten. Energiflöden och möjligheterna att minska energiförlusterna behöver därför utredas under en prövotid utöver en energihushållningsplan. Delegation avseende löpande uppgifter inom ramen för energihushållningsplan är numera i enlighet med praxis och bör därför föreskrivas

Dammsäkerhet

Dammbyggnation

Länsstyrelsen har under målets handläggning och huvudförhandling haft synpunkter på frågor rörande dammbyggnation och särskilt övergången från inåthöjning enligt gällande tillstånd och utåthöjning enligt ansökan. Länsstyrelsen har under huvudför-handlingen slutligen ansett att det bör föreskrivas villkor och delegation rörande dammbyggnation samt kontroll av dammbyggnation. Nämnden har instämt i länsstyrelsens synpunkter. Nordan och Uterusgruppen samt enskilda företräda av Christer Borg har haft synpunkter på villkorsregleringen vid dammbyggnation.

Dammhaveri - övervakning och varning

Myndigheten för civilt försvar har fört talan i målet utifrån frågor om risker för allvarliga olyckor och har ansett att den sökta verksamheten är tillåtlig under förut-sättning att vissa skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas. Myndigheten för civilt försvar har lämnat egna förslag till villkor om instrumentering, övervakning och varning, något som bolaget motsatt sig. Myndigheten har till stöd för sin inställning anfört sammanfattningsvis följande.

Av ansökan framgår att Malmbergets dammanläggning tillhör dammsäkerhets-klass B, dvs. risken för förlust av människoliv är inte försumbar, och att anläggningen är en riskanläggning i enlighet med 10 § förordningen (2013:319) om utvinningsavfall. I konsekvensutredningen framgår att ”vid ett dammhaveri i Malmbergets sandmagasin beräknas flodvågen ge snabba ankomsttider till skadeobjekt”.

I avgöranden från liknande gruvverksamheter har förordnats om villkor om instrumentering/övervakning och särskilda varningssystem. Villkor om detta ska därför föreskrivas för tillståndet.

Enskilda

Angelica Strand och Jonathan Strand, boende i Koskullskulle, har framfört oro för risker vid dammhaveri och har angett att de anser att de inte har blivit kontaktade av bolaget trots att deras fastighet ligger nära dammanläggningen och har framfört behov av tydlig kommunikation till boenden som kan drabbas.

Ersättning energibrunnsinnehavare

När det gäller frågan om påverkan på energibrunnar och ersättningserbjudande från bolaget har åtta fastighetsägare inför fortsatt huvudförhandling våren 2026 särskilt ifrågasatt ersättningens storlek och underlaget till grund för beräkningen. Det är fastighetsägarna Emil Olsson och Ann Camilla Jonnysdotter, Mikael Taavoniku, Anna-Karin Bengtsson och Joakim Bengtsson, Kjell Petersson, Peter Eriksson, och Thomas Olausson. Vidare har två energibrunnsinnehavarna, Per-Erik Jönsson och Marie Leandersson, framfört oro för skador på energibrunn och har lämnat synpunkter på behov av tydligt villkor om oförutsedd skada.

Vid fortsatt huvudförhandlingen våren 2026 har bolaget justerat sitt erbjudande om ersättning och höjt erbjudna belopp till samtliga energibrunnsinnehavare. Bolaget har då angett bolaget tagit till sig av framförda synpunkter och att de därför räknat på erbjudna ersättningar med utgångspunkt i ett högre elpris jämfört med tidigare beräkningar och de utgått från att ersättningen ska beräknas på en högre ränta jämfört med tidigare. Vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 deltog ina av de energibrunnsinnehavare som tidigare har haft synpunkter på ersättningens storlek.

Energibrunnsinnehavarna Allan Larsson, Maria Olofsson, Patrik Olofsson, Maria Rova, Jan-Erik Rova, Hans Wennström, Bo Åhl och Paula Åhl företräds i målet av ombudet Christer Borg. Han har vid fortsatt huvudförhandling våren 2026 bekräftat att även den högre ersättning som bolaget då erbjudit kan anses tillräcklig för hans klienter.

DOMSKÄL

PRÖVNINGENS OMFATTNING OCH AVVISNING AV YRKANDE

LKAB:s ansökan omfattar ett s.k. miljötillstånd till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet för verksamheten inom Malmbergets gruvindustriområde i Gällivare kommun. I detta ingår bl.a. att bryta och anrika en viss mängd järnmalm och även att bortleda yt- och grundvatten samt vidta åtgärder vid gruvdamm-anläggningarna för att bl.a. öka deponeringskapaciteten. Vidare ingår tillstånd till etablering av nya anläggningar, ett apatitverk för utvinning apatitkoncentrat och en direktreduktionsanläggning, inklusive vätgasproduktionsanläggning, för direkt-reduktion av järnmalm med vätgas i Malmberget. Det ansökta miljötillståndet till fortsatt och utökad gruv- och förädlingsverksamhet omfattar alltså tillstånd till såväl miljöfarlig verksamhet som tillstånd till vattenverksamhet.

Att miljöbalken skiljer på begreppen miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet har sin bakgrund i att respektive verksamhet omfattar olika åtgärder med olika syften och olika typer av påverkan på miljön. Även om verksamheterna regleras separat i miljöbalken kan en tillståndsprövning, som i aktuellt mål, omfattas av båda begreppen. För att undvika en dubbelprövning är tillståndsprocessen samordnad så att båda verksamheterna prövas samtidigt i ett sammanhang. Vid miljötillstånds-prövningen ska vidare hänsyn tas till s.k. följdföretag som har omedelbart samband med dessa verksamheter, exempelvis transporter till och från verksamheten (externa transporter).

Eftersom domstolen vid fortsatt huvudförhandling våren 2026 har förbehållit sig prövningen av bolagets anmälan om vattenverksamhet, som syftar till att förändra utsläppslösningen från klarningsmagasinet till Lina älv, ingår även den åtgärden i domstolens prövning.

I omgivningarna kring gruvindustriområdet återfinns Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Det är ostridigt i målet att gruv- och förädlingsverksamheten, såväl befintlig som ansökt, innebär en betydande påverkan på omgivande miljö i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Bolagets ansökan omfattar därför även ett s.k. Natura 2000-tillstånd som enligt miljöbalkens reglering och dess rättspraxis ska prövas samtidigt som miljötillståndet för vattenverksamheten och miljöfarliga verksamheten.

Vidare har bolaget reservationsvis ansökt om dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845) som även den ska prövas i målet.

Gruvan i Malmberget är en av världens största underjordsgruvor för järnmalms-brytning. Redan den omständigheten visar att det är frågan om en omfattande verksamhet som ska tillståndsprövas och till detta kommer att ansökan även omfattar nya anläggningar. Ansökningshandlingarna var oerhört omfattande redan när ansökan ursprungligen gavs in till domstolen och den har under målets handläggning kompletteras av sökanden vid flera tillfällen, även under och efter

huvudförhandling som hölls hösten 2025 samt vid fortsatt huvudförhandling som hållits våren 2026. I målet har framkommit flera motstående intressen till den ansökta verksamheten. Såväl myndigheter som enskilda har framfört invändningar mot att ansökt verksamhet ska tillåtas. Om domstolen skulle bedöma att verksamheten är tillåtlig har omfattande synpunkter framförts gällande vilka villkor som är nödvändiga för tillståndet.

Det har från enskilda boenden i Malmberget framförts yrkanden om inlösen av fastigheter och synpunkter på behov av en reglering runt inlösen av fastigheter. Det har även framförts yrkanden om ersättning, exempelvis för skador till följd av såväl diffus damning och sprängning som seismiska händelser. De grunder som har framförts för dessa yrkanden har handlat såväl om att det är en orimlig påverkan från den verksamhet som bedrivs idag som att påverkan på boendemiljön från ansökt verksamhet bedöms bli för omfattande. När det gäller ersättningsfrågor, såsom yrkanden om inlösen, är det särskilt relevant att ansökan omfattar såväl miljöfarlig verksamhet som vattenverksamhet. Även när det gäller ersättningsfrågor är regelverket reglerat på olika sätt för de olika typerna av verksamhet. Det är endast ersättning som grundar sig på påverkan av ansökt *vattenverksamhet* som kan prövas av mark- och miljödomstolen i detta ansökningsmål. Yrkanden om ersättning, som grundar sig på påverkan från den miljöfarliga verksamheten, kan inte prövas av domstolen i detta mål. Detta oavsett om tillstånd meddelas eller inte. Talan om sådan ersättning får i stället väckas genom en ansökan om stämning, såväl när det gäller befintlig miljöfarlig verksamhet som för nu ansökt verksamhet. Yrkanden från enskilda om inlösen grundar sig enligt domstolens mening uppenbart på befarad påverkan från gruv- och förädlingsverksamheten som omfattas av regelverket för miljöfarlig verksamhet. Yrkandena kan därmed inte prövas i målet och de ska därför avvisas. Motsvarande gäller för yrkanden om ekonomisk ersättning för diffus damning och uppgivna skador på byggnader. Även om yrkanden om ersättningar avvisas är den påverkan som beskrivs från enskilda av betydelse i målet när det gäller bedömningen av verksamhetens tillåtlighet. Detta eftersom den omfattar beskrivningar av påverkan på människors boendemiljö från den verksamhet som bedrivs idag och synpunkter på hur boendemiljön kan komma att

påverkas framöver. Domstolen återkommer därför till detta när det gäller bedömningen av verksamhetens tillåtlighet.

Mark- och miljödomstolen kommer först ta ställning till om den specifika miljöbedömningen kan slutföras och miljökonsekvensbeskrivningen godkännas. I det ingår att pröva genomfört samråd, ansökans omfattning samt avgränsning och framförda synpunkter på brister i prövningsunderlaget.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING OCH DEN SPECIFIKA MILJÖBEDÖMNINGEN

Samråd inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller en redogörelse för de samråd som har skett inför dess framtagande och vad som har kommit fram i dem. Med beaktande av dessa beskrivningar och ingivet samrådsunderlag anser domstolen att samrådet inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen får anses ha haft det innehåll, den inriktning, avgränsning och form som krävs enligt miljöbalkens och miljöbedömningsförordningens (2017:966) regler. Det finns därför inga brister i genomfört samråd inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen som hindrar att ansökan prövas i sak.

Samråd vid domstolens handläggning

Enligt domstolens mening är det självklart önskvärt att en ansökan och miljökonsekvensbeskrivning är så klar och tydlig att inga kompletteringar behöver ske i målet efter att en ansökan har getts in till domstolen. När en tillståndsansökan, som i förevarande fall, omfattar en verksamhet som kräver en specifik miljöbedömning så kungörs såväl miljökonsekvensbeskrivningen som tillståndsansökan av domstolen för samråd, allt i enlighet med kraven i artikel 6 i MKB-direktivet.[1] Det sker alltså även ett samråd över den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen och tillståndsansökan. Domstolen har vidare att vid tillståndsgivningen beakta de resultat och

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt i lydelsen enligt det s.k. ändringsdirektivet Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

uppgifter som då framkommit (artikel 8). Utöver det så har allmänheten även en rätt att delta i beslut om miljöfrågor enligt Århuskonventionen.[2] Eftersom motparter och allmänheten därmed ska få möjlighet att komma till tals vid domstolens prövning, samt med beaktande även av den utredningsskyldighet som domstolen har, är det enligt domstolens mening en självklarhet att vissa kompletteringar och justeringar av ansökan kan komma att ske under målets handläggning. Vissa verksamheter är även sådana till sin karaktär att det snarast kan förväntas att synpunkter och kompletteringskrav kommer att framföras.

Vidare behöver möjlighet finnas att göra senare kompletteringar om det är förhållanden som först då aktualiseras i målet eller som har samband med nya rön (jfr rättsfallet NJA 2009 s. 321). Domstolen anser att bolaget i aktuellt mål har på ett nödvändigt och tillräckligt sätt beskrivit och besvarat de synpunkter som motparter har lämnat i målet. Att yrkanden har justerats och att kompletteringar har skett efter kungörelse, bedömer domstolen inte medför att det föreligger brister i genomfört samråd inför att miljökonsekvensbeskrivningen togs fram och inte heller i prövningsunderlaget. Utifrån bolagets redovisning vid huvudförhandlingen av vilken påverkan som uppstår till följd av kompletterande yrkande om bortledning av grundvatten vid klarningsmagasinet och att inga ytterligare fastighetsägare berörs av det tillkomna yrkandet, anser domstolen att inte heller den kompletteringen medför brister i genomfört samråd eller prövningsunderlaget. Att domstolen under den fortsatta huvudförhandlingen 2026 förbehållit sig prövningen av bolagets anmälda vattenverksamhet för förändrad utsläppslösning medför ingen annan bedömning.

Kumulativa effekter och följdföretag i miljökonsekvensbeskrivningen

Sametinget har ansett att bolagets miljökonsekvensbeskrivning inte på ett tillfredsställande sätt tillräckligt tagit hänsyn till vare sig kumulativa effekter för rennäringen eller de sociala och kulturella konsekvenserna av ansökt verksamhet. Både Sametinget och Gällivare skogssameby har ansett att det är en brist att ingen

[2] UNECE:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

rennäringsanalys finns i ansökan beträffande Gällivare skogssameby. Gällivare skogssameby har vidare framfört invändningar mot miljökonsekvensbeskrivningens redogörelse för kumulativa effekter inklusive följdverksamheter. De har särskilt framhållit behovet av att någon tar ansvar för all den påverkan som samebyn utsätts för.

Gällivare skogssameby har framhållit att det i förhållande till LKAB finns en direkt påverkan på samebyn till följd av samhällsomvandling, kraftledningar, vätgasledningar, tågtrafik, vindkraftverk inom samebyns område (Hällberget, Storlandet, Pantsi och Nordlandet), vägtrafik vid vägarna E10, där den ansluter till väg E45 samt vidare till E4 och sjötrafiken från Malmhamnen i Luleå. Vid huvudförhandlingen har Gällivare skogsameby anfört att de å ena sidan är införstådda med att domstolen i prövningen inte kommer att beakta kumulativa effekter i den omfattning som samebyn har yrkat samtidigt som samebyn å andra sidan har påpekat att det är av absolut nödvändighet för samebyn att framhålla detta då det saknas en tydlig process där samebyn kan få den sammantagna påverkan bedömd och att LKAB som statligt bolag i vart fall bör kunna ta detta ansvar.

Baste sameby har framfört behovet av en bedömning av de kumulativa effekterna för samebyns verksamhet till följd av ny kraftförsörjning och att annan verksamhetsutövare beviljats bearbetningskoncession för området Nautanen.

Domstolen kan konstatera att Gällivare skogssameby vid huvudförhandlingen har beskrivit hur de bedriver skogsamisk renskötsel året runt och att deras åretruntmarker finns i Gällivare och Jokkmokks kommuner medan vinterbetesmarker även finns i Överkalix, Kalix, Luleå och Bodens kommuner. Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte Gällivare skogsamebys beskrivning av hur de bedriver renskötsel inom samebyn och att det finns en påverkan på renskötseln till följd av transporter efter vägar och andra planerade och tillståndsgivna verksamheter inom samebyns område som omfattar drygt 8 000 km^2. En miljökonsekvensbeskrivning ska dock anpassas till vad som krävs i det enskilda fallet (NJA 2009 s. 321). När det gäller vilka kumulativa effekter som en ansökan och miljökonsekvensbeskrivning ska

innehålla framgår av praxis att kumulativa effekter måste bedömas från den tillkommande verksamheten, pågående markanvändning och exploateringar, avslutade men inte efterbehandlade verksamheter samt tillståndsgivna men ännu inte startade verksamheter (se rättsfallet MÖD 2019:5 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 november 2006 i mål M 255-06).

Bolaget har i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen beskrivit såväl kumulativa effekter som följdverksamheter. Den nya kraftförsörjningen, som Baste sameby framhållit, beskrivs innebära en kumulativ påverkan på markanvändningen och därmed konsekvenser för rennäring och naturmiljö. De huvudsakliga följd-verksamheterna som bolaget har identifierat och beskrivit är ny kraftförsörjning med tillhörande stationer, ställverk, vägar och upplagsplatser respektive transporter till och från verksamheten på allmänna vägar och spår. Följdverksamheten transporter har bedömts innebära kumulativ påverkan och därmed konsekvenser för boendemiljö med avseende på buller respektive damning samt rennäring och risker. För externa transporter efter väg är det i huvudsak efter Kullevägen vid Koskullskulle vidare in på infartsvägen till verksamheten som bolagets beräkningar och bedömningar har utgått ifrån. När det gäller bearbetningskoncessionen för området Nautanen har den beviljats av Bergsstaten efter att bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning har getts in i målet.

Domstolen anser att det inte har funnits skäl för bolaget att vid nu aktuell prövning beskriva kumulativa effekter eller följdverksamheter i större utsträckning än vad bolaget har redovisat. Varken MKB-direktivet eller EU-domstolens praxis ger anledning till en annan bedömning. Sametingets och Gällivare skogssamebys invändningar mot bolagets beskrivning av påverkan på rennäringen anser domstolen vidare snarast tar sikte på bolagets slutliga bedömningar i fråga om de miljö-konsekvenser som uppkommer. Domstolen anser att dessa invändningar har betydelse för prövning av ansökan i sak och att de inte innebär att det är omständigheter som utgör processhinder. Miljökonsekvensbeskrivningen är i dessa delar tillräcklig för att ligga till grund för en prövning i sak.

Sammanfattande bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen

Verksamheten omfattas av kraven på en specifik miljöbedömning (6 kap. miljöbalken). Vissa invändningar har framförts i målet rörande miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och brister i prövningsunderlaget. Underlaget i målet omfattar enligt domstolens mening all den gruvverksamhet med sammanhängande verksamheter som avses att bedrivas och projektet är inte beroende av andra projekt eller miljötillstånd. Ansökan har därmed sådan avgränsning att den kan prövas i sak. Att kompletteringar har skett efter kungörelse och löpande under målets handläggning kan inte anses medföra brister i prövningsunderlaget. Invändningar mot bolagets beskrivning av påverkan på rennäringen har domstolen bedömt snarast tar sikte på bolagets slutliga bedömningar i fråga om de miljökonsekvenser som uppkommer. Domstolen bedömer sammantaget att den miljökonsekvensbeskrivning med kompletteringar som har getts in uppfyller de i 6 kap. miljöbalken uppställda kraven och utgör ett tillräckligt omfattande samt tillförlitligt underlag för att bedöma samt pröva verksamhetens påverkan på berört Natura 2000-område och de övriga samlade miljöeffekterna av ansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför godkännas och den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

RÄTTSLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR STYR PRÖVNINGEN AV MÅLET

Domstolen har att pröva tillåtligheten utifrån miljöbalkens regelverk

Eftersom mark- och miljödomstolen ovan har bedömt att den specifika miljöbedömningen kan slutföras har domstolen att ta ställning till tillåtligheten av den ansökta verksamheten och frågan om miljötillstånd kan meddelas. Domstolens prövning utgår då från regelverket i miljöbalken med följdförfattningar och som framgått ovan är målet ett s.k. blandmål, då det omfattar såväl miljöfarlig verksamhet som vattenverksamhet som är två olika verksamheter som båda kräver tillstånd. Därutöver krävs även Natura 2000-tillstånd.

För att en gruvverksamhet ska komma till stånd krävs utöver aktuell miljöprövning för miljötillstånd även flera andra prövningar, såsom prövningar om undersökningstillstånd, bearbetningskoncession och markanvisning enligt minerallagen (1991:45). Vidare kan prövningar om detaljplaner och bygglov enligt plan- och bygglagen

(2010:900) också bli aktuella liksom prövningar om upplåtelse enligt 32 § rennäringslagen (1971:437). I flera av dessa processer, som ska ske hos flera olika myndigheter och domstolar, ska likartade omständigheter beaktas vid prövningarna.

Vid prövningen av frågan om miljötillstånd till verksamheten kan meddelas har domstolen att utgå utifrån miljöbalkens med följdförfattningars regelverk. Det är detta regelverk som anger ramarna för prövningen av miljötillstånd och för vilka skyddsåtgärder i form av villkor som är möjliga för domstolen att föreskriva vid ett tillstånd.

Närmare om regelverket för prövningen och framförda invändningar i målet

Miljöbalken har både övergripande och sektorspecifika bestämmelser

Vid prövningen av miljötillstånd finns i miljöbalken ett antal mer övergripande bestämmelser som sektorspecifika bestämmelser som domstolen har att bedöma frågan om verksamheten är tillåtlig utifrån. Även de följdverksamheter som ska beaktas i målet prövas utifrån dessa bestämmelser. Regelverket har till stor del ursprung i internationell rätt och särskilt i EU-rätten.

Domstolen redogör nedan översiktligt för regelverket som styr prövningen och för vissa utgångspunkter i övrigt som har betydelse för domstolens prövning av målet, särskilt utifrån framförda invändningar från motparter i målet. När det gäller domstolens prövning av målet anser domstolen vidare att det redan nu bör framhållas att prövningen inte kan begränsas till en jämförelse mellan miljöeffekterna av den befintliga tillståndsgivna verksamheten, dvs. nollalternativet, och den sökta. Det vore inte förenligt med den ordning som gäller, om prövningen av en helt ny ansökan skulle inskränkas till att konstatera att den sökta verksamheten i vart fall inte medför några försämringar i jämförelse med den befintliga tillståndsgivna verksamheten. Vad som ska prövas i målet är i stället om den sökta verksamheten kan tillåtas och vilka villkor som i så fall ska föreskrivas med hänsyn till de förväntade miljökonsekvenserna av verksamheten och förväntad påverkan på människors hälsa.

Övergripande bestämmelser och utgångspunkter för prövningen

Grundläggande förutsättning för vattenverksamhet

För att vattenverksamhet ska få utföras och bedrivas är en nödvändig process-förutsättning att sökanden har rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas under den tid som vattenverksamheten pågår (2 kap. 1 § lagen [1998:812] med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet).

Allmänna hänsynsregler

Miljöbalkens mest centrala och övergripande bestämmelser är de allmänna hänsyns-reglerna. De gäller för både vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet. I dessa regleras allmänna krav på hänsyn till människor hälsa och till miljön och flera miljörättsliga principer kommer till uttryck i bestämmelserna. De allmänna hänsynsreglerna är självständiga regler som prövas för sig men de har även en generell räckvidd och ska därför ingå som en integrerad del i prövningen av sakfrågor som även har särskilda bestämmelser, t.ex. ytvattenpåverkan.

Vid prövningen i sak gäller som allmän utgångspunkt att det är verksamhets-utövaren som har att visa (bevisbördan för) att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas (2 kap. 1 § miljöbalken). Verksamhetsutövaren är dessutom skyldig att enligt försiktighetsprincipen utföra de skyddsåtgärder och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken). Denna skyldighet inträder så snart det finns skäl att anta att verksamheten eller åtgärden kan medföra skada eller olägenhet. Samtidigt ska även en rimlighetsavvägning ske och särskild hänsyn ska tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder (2 kap. 7 § första stycket miljöbalken). Om de sammanlagda effekterna av verksamheten, trots skyddsåtgärder och försiktighetsmått, befaras leda till skada eller olägenheter av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön så aktualiseras den s.k. stopp-regeln. I sådana fall krävs särskilda skäl för att domstolen ska underställa frågan om verksamhetens tillåtlighet till regeringen (2 kap. 9 § miljöbalken).

En mer specifik princip i de allmänna hänsynsreglerna är lokaliseringsprincipen. Principen anger att för en verksamhet eller åtgärd, som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde, ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken). Kravet på lokalisering gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Lokaliseringen får inte heller strida mot detaljplan.

När det gäller de allmänna hänsynsreglerna har domstolen att pröva lokaliseringen och verksamhetens förenlighet med detaljplan. Vidare har i målet sammanfattningsvis framförts invändningar om vilka miljöeffekter den ansökta verksamheten kan leda till under planerad verksamhet och efter avslutad verksamhet, även i ett långsiktigt perspektiv. Omfattande oro har framförts att verksamheten kan innebära konsekvenser som medför risker för både miljön och människors hälsa samt säkerhet. När det gäller människors hälsa och säkerhet har synpunkterna huvudsakligen rört påverkan på boendemiljön i form av buller, vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet, markdeformationer och damning. Fråga om de sammanlagda effekterna innebär att frågan om verksamhetens tillåtlighet behöver underställas regeringen har även uppkommit i målet.

<u>Avvägning mellan markanvändningsintressen och följdverksamheter</u>
För att lösa motsättningar mellan olika intressen finns övergripande bestämmelser om hushållning av mark och vatten i 3 och 4 kap. miljöbalken. När det gäller gruvverksamhet behandlas frågan om prövning av markanvändningen och avvägning mellan olika markanvändningsintressen enligt hushållningsbestämmelserna (3 kap. och delar av 4 kap. miljöbalken) i de flesta fall av Bergsstaten i samband med beviljande av bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45).

För aktuell verksamhet finns sju gällande bearbetningskoncessioner (K nr 1-7). Bolaget har vidare i juli 2025 ansökt hos Bergsstaten om bearbetningskoncession

för ytterligare ett område, Malmberget K nr 8. I nuläget har Bergsstaten inte fattat beslut i frågan om ansökan om bearbetningskoncession.

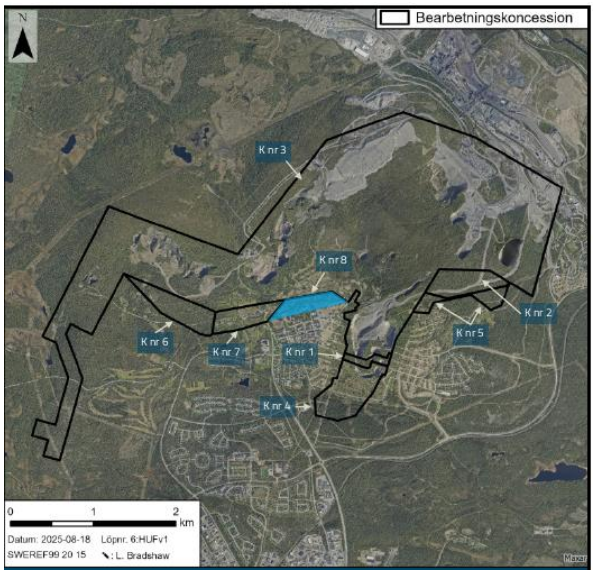

Bolagets figur över gällande bearbetningskoncessioner (svart linje) och ansökt bearbetnings-koncession (blått område).

Den prövning som skett av Bergsstaten i fråga om bearbetningskoncession är slutlig. Det innebär att vad som är en ändamålsenlig och lämplig markanvändning redan har prövats i den processen i de delar som omfattades av ansökan om bearbetningskoncession. Därför ska någon ny prövning inte göras i detta mål i de delar som ingår i beviljade bearbetningskoncessioner. Koncessionsbesluten gäller dock endast den förändrade markanvändningen inom koncessionsområdet. De anläggningar m.m. som ligger utanför detta område har inte prövats i koncessions-ärendena. I detta mål omfattar det den ytterligare mark som tas i anspråk för utbyggnad av dammanläggningar. Den förändrade markanvändningen i denna del ska prövas fullt ut av domstolen enligt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Detsamma gäller för prövning av den mark som ingår i koncessions-område K nr 8 eftersom ansökan om bearbetningskoncession ännu inte har prövats slutligt av Bergsstaten. Företräde ska enligt dessa ges för sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). De grundläggande hushållningsbestämmelserna innehåller vidare vissa generella bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden som föreskriver ett visst skydd för områden som är av betydelse för olika näringar och intressen.

När det gäller utbyggnad av dammanläggningen är det framför allt det motstående markanvändningsintresset rennäring som är en väsentlig fråga som det har framförts synpunkter runt. Rennäringen är ett motstående intresse som påverkas i målet. Områden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas från påtaglig påverkan (3 kap. 5 § miljöbalken). Vissa synpunkter har även framförts i målet rörande verksamhetens påverkan på kulturmiljön i området. Områden som från allmän synpunkt har betydelse på grund av deras kulturvärden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön (3 kap. 6 § miljöbalken).

Vidare har följdverksamheter inte ingått i koncessionsprövningen utan en prövning av dessa i förhållande till hushållningsbestämmelserna ska göras i aktuellt mål (16 kap. 7 § miljöbalken). Det är endast följdföretag som har ett omedelbart samband med den tillståndsprövande verksamheten som ska beaktas (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 208). Följdverksamheter ska även prövas i förhållande till de allmänna hänsynsreglerna. I aktuellt mål är det framför allt frågan om externa transporter i drift- samt anläggningsskedet och kraftförsörjning för ökat effektbehov som, enligt vad bolaget har angett, kan aktualiseras som följdverksamhet medan Gällivare skogssameby har ansett att samebyn påverkas av fler följdverksamheter än så. Domstolen har därför att pröva vilka verksamheter som kan utgöra följd-verksamheter och vilken påverkan dessa kan få. Gällande externa transporter är det i huvudsak samebyarna som har framfört synpunkter om en negativ påverkan från dessa, men även vissa enskilda.

Som domstolen redogjort för ovan är det ostridigt att ny kraftförsörjning med tillhörande stationer, ställverk, vägar och upplagsplatser respektive transporter till och från verksamheten på allmänna vägar och spår är följdverksamheter som ska prövas i målet. Domstolen har bedömt att det i miljökonsekvensbeskrivningen inte har funnits anledning att beskriva kumulativa effekter och följdverksamheter i större omfattning än vad bolaget redan har gjort och att det i fråga om externa transporter

efter väg är ostridigt att transporter efter Kullevägen vidare in på nya infartsvägen i Koskullskulle ska beaktas som följdverksamhet i målet.

Frågan om var gränsen går för vilka transporter som kan ingå som följdverksamhet får avgöras genom en sammanvägning av omständigheter som transporternas karaktär och omfattning, var transporterna befinner sig i förhållande till verksamheten samt olägenheter från transporterna i relation till olägenheterna från övrig trafik samt verksamhet (jfr rättsfallet NJA 2004 s. 421).

När det gäller externa transporter framgår av ansökan att majoriteten av de externa transporterna vid ansökt verksamhet kommer att fortsatt genomföras via järnväg. Tågtransporter bedöms öka något i antal för ansökt verksamhet medan externa transporter med lastbil beräknas minska. Med hänsyn till vad bolaget har redovisat om trafikflödet på Malmbanan instämmer domstolen i bolagets bedömning att den följdverksamhet som ska beaktas vid prövningen sträcker sig från industriområdet och fram till järnvägsstationen i Gällivare. Efter anslutningen vid järnvägsstationen utgör bolagets transporter en så begränsad andel av det sammanlagda trafikflödet, att dessa transporter inte ska beaktas vid prövningen.

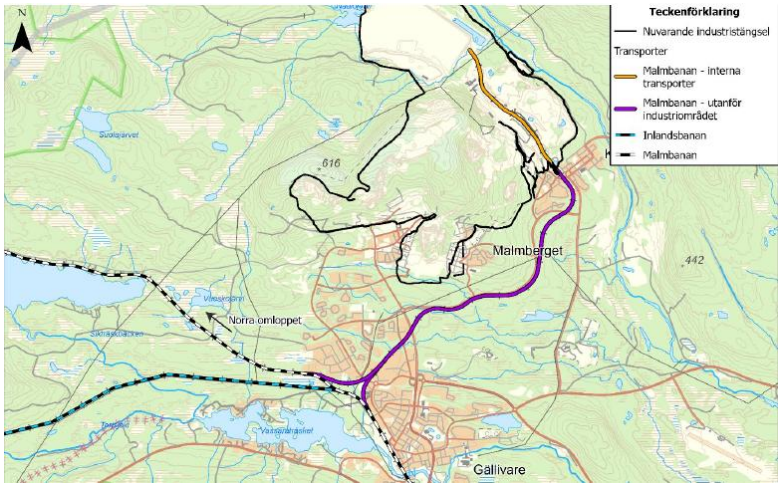

Bolagets figur över järnvägsnätet vid Gällivare och Malmberget.

När det gäller vägtrantransporter har bolaget ansett att gränsen för följdverksamhet som längst kan anses gå från industriområdet och där väg 831 respektive 860 ansluter till väg E45.

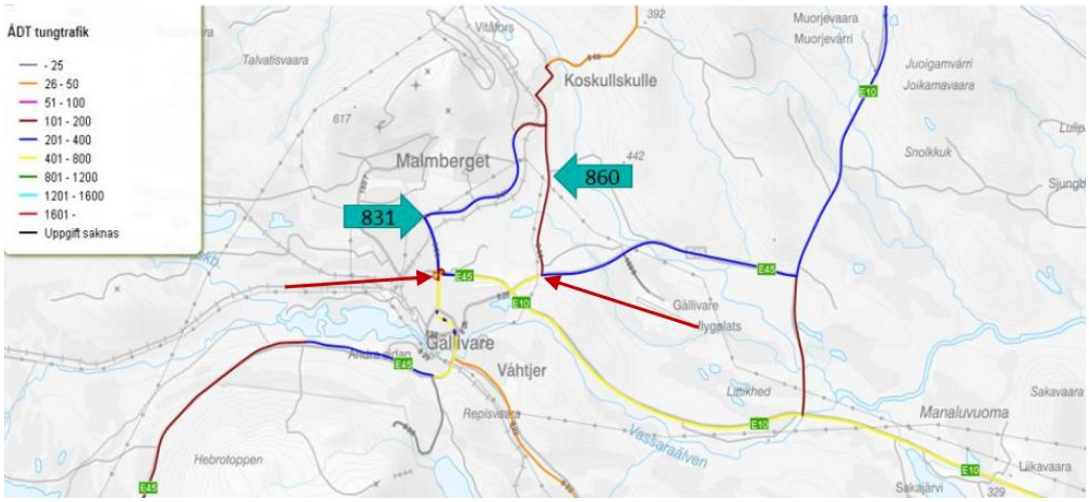

Bolagets figur över vägarna 831 respektive 860. Respektive vägs anslutning till väg E45 är markerad med röd pil av domstolen.

Bolaget har framhållit att vid övergången till väg E45 är avståndet till industriområdet Vitåfors förhållandevis stort och att väg E45 även trafikeras av annan tung trafik på så sätt att det får anses att störningarna/effekterna av LKAB:s vägtransporter utgör en mindre andel sett till den sammanlagda trafikmängden på väg E45. Domstolen kan konstatera att det även av Gällivare skogssamebys uppgifter framgår att väg E45 är starkt trafikerad generellt.

Domstolen anser i likhet med bolaget att vägtransporter efter väg E45 endast kommer utgöra en marginell del av den totala trafiken på vägen och olägenheterna från denna. Bolagets andel av transporterna kan inte anses så betydande att de ska ingå i den följdverksamhet som hänsyn ska tas till i prövningen. Den prövning av följdverksamheten som kan ske omfattar därmed endast miljöeffekterna av transporterna från industriområdet och sträckan till där väg 831 respektive 860 ansluter till väg E45.

Domstolen kommer att göra en samlad bedömning av konsekvenserna för rennäringen och därmed även vad avser påverkan av följdverksamheten transporter under avsnittet om rennäring nedan.

Påverkan på yt- och grundvatten samt miljökvalitetsnormer för vatten

För att förvalta och skydda yt- och grundvatten har inom EU skapats en likartad förvaltning av vatten. I Sverige har bestämmelser om detta införts i form av miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning i bl.a. 5 kap. miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter rörande ytvatten respektive SGU:s föreskrifter om grundvatten. För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig får den inte medföra sådan påverkan på yt- och grundvatten att verksamheten strider mot försämrings- och äventyrandeförbud som införlivats i svensk rätt genom regleringen i 5 kap. 4 § miljöbalken. När det gäller påverkan på yt- och grundvatten gäller vidare, utöver regelverket för miljökvalitetsnormerna, även miljöbalkens allmänna hänsynsregler rörande påverkan. En rimlighetsavvägning där kostnaderna för försiktighetsmått ska vägas mot nyttan av dem (2 kap. 7 § miljöbalken) kan däremot aldrig resultera i lägre krav än vad som följer av 5 kap. 4 § miljöbalken.

I målet har synpunkter från såväl myndigheter som enskilda lämnats i fråga om verksamhetens påverkan på yt- och grundvatten, främst verksamhetens påverkan genom utsläpp till vatten.

Skyddade områden, naturvärden och artskydd

Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska enligt miljöbalken skyddas och vårdas (jfr 1 kap. 1 § miljöbalken). Det finns olika skyddsformer för detta (7 kap. miljöbalken). Inom EU har ett nätverk av Natura 2000-områden skapats för att hejda utrotningen av djur och växter och för att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Närmare bestämmelser rörande dessa områden har i svensk rätt införts i bl.a. 7 kap. och 4 kap. miljöbalken. Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden får endast bedrivas om s.k. Natura 2000-tillstånd har meddelats. Det är ostridigt i målet att det krävs ett Natura

2000-tillstånd för att gruvverksamheten ska kunna beviljas miljötillstånd och att besluten om bearbetningskoncession inte inneburit en fullständig, exakt och slutlig bedömning av verksamhetens påverkan på närliggande Natura 2000-områden utan att detta ska prövas i detta mål om miljötillstånd (se t.ex. rättsfallet NJA 2013 s. 613 och 4 kap. 8 § miljöbalken).

Havs- och vattenmyndigheten har framfört invändningar mot vilken påverkan som kan komma att ske på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Natura 2000-tillstånd får endast lämnas under vissa förutsättningar (7 kap. 28 a och 28 b §§ miljöbalken) och i vissa fall krävs regeringens tillåtelse (7 kap. 29 § miljöbalken), något som Havs- och vattenmyndigheten har ansett krävs i aktuellt mål.

Vidare har Naturvårdsverket och länsstyrelsen under målets handläggning och huvudförhandling lämnat synpunkter på verksamhetens påverkan på arter och bolaget har reservationsvist yrkat artskyddsdispens. I miljöbalken finns övergripande bestämmelser om skydd för biologisk mångfald (8 kap.) som närmare regleras i artskyddsförordningen (2007:845). Artskyddsförordningen är vidare att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (se t.ex. rättsfallet MÖD 2013:13). Det innebär att domstolen med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen har att bedöma hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten och om det finns behov av artskyddsdispens.

För att bl.a. tillförsäkra allmänhetens tillgång till stränder och för att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtliv finns även regler om strandskydd i 7 kap. miljöbalken. Strandskyddet aktualiseras i målet endast rörande den anmälda vattenverksamheten i syfte att förändra utsläppsanordningen som domstolen har förbehållit sig prövningen av.

Sektorspecifika frågor och utgångspunkter för prövningen
Som domstolen tidigare har angett finns det även sektorspecifika bestämmelser och vilka som är aktuella avgörs av den verksamhet som ansökan omfattar.

Inom EU har skapats ett regelverk för industriutsläppsverksamheter för att minska industrins påverkan på människors hälsa och miljön. I svensk rätt har de genomförts huvudsakligen genom industriutsläppsförordningen (2013:250). Aktuell verksamhet utgör en sådan anläggning, s.k. IED-anläggning, som omfattas av förordningen. Detta innebär att bolaget omfattas av kravet på att ge in en statusrapport och att förhålla sig till relevanta s.k. BAT-slutsatser (22 kap. 1 § miljöbalken och 1 kap. 23 § industriutsläppsförordningen). Domstolen konstaterar att ansökan omfattar en sådan statusrapport. Naturvårdsverket har haft synpunkter på verksamhetens utsläpp till luft utifrån dels de allmänna hänsynsreglerna, dels utifrån bestämmelserna i nämnd förordning.

Verksamheter som det nu är fråga om, som hanterar eller lagrar stora mängder av farliga ämnen, omfattas vidare av särskilda bestämmelser för Sevesoverksamheter, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen) med tillhörande förordning (2015:236) (Sevesoförordningen). Dessa syftar till att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. I Sevesolagen erinras även om att de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken gäller för verksamhetsutövare (6 §). Seveso-verksamheter har vidare visst ansvar för beredskap enligt 2 kap. 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Enskilda och länsstyrelsen har, om tillstånd meddelas, lämnat synpunkter på behov av villkor rörande risker och allvarliga olyckor.

I de allmänna hänsynsreglerna har den miljörättsliga hushållnings- och kretsloppsprincipen fastslagits (2 kap. 5 § miljöbalken). Närmare bestämmelser om avfall har vidare införts i 15 kap. miljöbalken och beroende på vilket avfall det är fråga om finns kompletterande bestämmelser i olika förordningar. Även den svenska avfallslagstiftningen bygger till stor del på gemensam lagstiftning inom EU. När det gäller den ansökta vattenverksamheten i fråga om- och tillbyggnad av sand- och klarningsmagasin är detta en fråga om anläggningar som klassificeras som utvinningsavfallsanläggningar och avfallet som utvinningsavfall. Närmare

regelverk för dessa finns i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall (utvinningsavfallsförordningen). I bestämmelserna finns utöver definitioner en reglering avseende bl.a. hantering av dammanläggningar och avfall under pågående verksamhet, avveckling och efterbehandling samt ekonomisk säkerhet. För annat avfall finns regler, utöver 15 kap. miljöbalken, som grund i avfallsförordningen (2020:614).

Såväl enskilda som länsstyrelsen har lämnat synpunkter på behovet av långsiktig uppföljning av verksamheten i samband med avveckling och efterbehandling samt behovet av ekonomisk säkerhet.

Sammanfattning av frågor att pröva för att bedöma verksamhetens tillåtlighet
Den gruvverksamhet som bolaget söker tillstånd till omfattar flera och stora verksamheter som påverkar såväl människa som miljö på ett betydande sätt. Därmed är ansökan oerhört omfattande och det är många frågor som ska prövas i målet utifrån såväl de mer övergripande bestämmelserna i miljöbalken som de mer sektorspecifika bestämmelserna för att domstolen ska kunna bedöma verksamhetens tillåtlighet. Vid prövningen av målet har domstolen sammanfattningsvis att pröva den ansökta gruvverksamhetens lokalisering och påverkan på motstående intressen bl.a. påverkan på människors hälsa och miljö, påverkan på rennäring, påverkan på yt- och grundvatten samt påverkan på naturvärden, arter och Natura 2000-området, såväl under drift som vid ett efterbehandlingsskede. Vid bedömning av verksamhetens påverkan ingår även att pröva vilka försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att verksamheten ska kunna vara tillåtlig. En avvägning kan behöva ske mot motstående intressen till gruvverksamheten.

Mark- och miljödomstolen bedömer förutsättningarna för att meddela tillstånd till sökt verksamhet i förhållande till uppställda författningskrav och verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljö under dels separata avsnitt nedan, dels i en avslutande sammanvägd bedömning.

DOMSTOLENS NÄRMARE BEDÖMNING AV VERKSAMHETENS TILLÅTLIGHET

Grundläggande förutsättning för vattenverksamheten (rådighet)

En processförutsättning för att få tillstånd till att bedriva vattenverksamhet är att verksamhetsutövaren har rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas under den tid som vattenverksamheten pågår. Rådighet kan bl.a. följa av fastighetsinnehav eller av särskilda upplåtelser (se 2 kap. 2 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet).

Intag av råvatten från Lina älv och en mindre del av restaureringen av utlopps-diket/bäcken från sjön Naalojärvi är de vattenverksamheter som utförs/bedrivs på fastighet som ägs av annan än LKAB, fastigheten Gällivare Malmberget 1:154 (intagspunkt) respektive fastigheten Gällivare Storlandet 5:1 (utlopp). Områdena omfattas inte av markanvisning. För dessa åtgärder har bolaget, under målets handläggning, tecknat långsiktiga nyttjanderättsavtal med respektive ägare, Svenska staten genom fastighetsverket respektive Sveaskog. Enligt domstolen har bolaget genom avtalen den rådighet som är nödvändig för att ansöka om tillstånd till och bedriva vattenverksamhet. Domstolen återkommer nedan under rubriken ”Tidsbegränsning av tillstånd” till betydelsen av att nyttjanderättsavtalet rörande intagspunkten innehåller en tidsbegränsning. När det gäller övrig vattenverksamhet, exempelvis bortledning av grundvatten och övrig restaurering av sjön Naalojärvi samt utbyggnad av klarningsmagasin, utförs/bedrivs dessa på fastigheten Gällivare Malmberget 8:17 som dels ägs av LKAB, dels omfattas av markanvisning. Även för dessa delar har därmed bolaget den rådighet som krävs för vattenverksamhet.

Den anmälda vattenverksamheten för ändrad utsläppsanordning som domstolen har förbehållit sig prövningen av omfattas inte av tillståndsprövningen. Rådighet över vattenområdet för den åtgärden är därför inte en processförutsättning som domstolen har att beakta självmant. Grundläggande rådighet behöver ändå föreligga och det är i detta fall verksamhetsutövarens ansvar att se till att rådighet för den åtgärden föreligger. Åtgärden avses delvis utföras på fastighet som ägs av annan än LKAB, fastigheten Gällivare Malmberget 1:154 och bolaget har uppgett att avtal inom kort kommer att träffas med ägaren av fastigheten, Svenska staten genom

fastighetsverket, som i yttrande har bekräftat att ett ärende pågår om upplåtelse och de har vidare angett att de inte har något att erinra mot den anmälda åtgärden. Det har enligt domstolens mening därmed inte framkommit något som talar för att det föreligger bristande rådighet gällande den anmälda åtgärden som kan hindra en prövning av åtgärden inom ramen för en anmälan (jfr rättsfallet MÖD 2016:41).

Lokalisering och planer

Mark- och miljödomstolen konstaterar att lokaliseringen av gruvor styrs av var de brytvärda fyndigheterna är belägna och att möjligheten att hitta alternativa platser i det avseendet alltså är mycket begränsade. Därmed är en förutsättningslös alternativbedömning inte möjlig (jfr rättsfallet MÖD 2008:24). Vidare är det fråga om nytt och utökat tillstånd för en befintlig verksamhet där flera anläggningsdelar redan finns etablerade.

Ansökan innebär tillkommande verksamhetsdelar i form apatitverk och direkt-reduktionsanläggning samt deponier. När det gäller dammanläggningarna innebär ansökan om- och utbyggnad av dessa som innebär att mer mark tas i anspråk. Myndigheten för civilt försvar har med hänsyn till risken för människoliv som ett dammhaveri kan medföra ifrågasatt lokaliseringen av det utvidgade sand- och klarningsmagasinet. Utifrån de uppgifter som har redovisats i ansökan instämmer mark- och miljödomstolen i bolagets bedömning att det inte finns något realistisk alternativ till vald lokalisering som skulle eliminera risken för påverkan på människor och Lina älv. De föreslagna platserna för gruvdammanläggningen och tillkommande anläggningar har enligt utredningen i målet placerats på sådant sätt att minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön råder. Ett väl utvecklat förebyggande dammsäkerhetsarbete är däremot av yttersta vikt för att minimera risken för dammhaveri, vilket domstolen återkommer till nedan under rubriken ”Risk och säkerhet”. När det gäller att bedöma frågan om lokaliseringen av dammanläggningen ur ett markhushållningsperspektiv (jfr 3 kap. 1-2 § miljöbalken) behöver detta bedömas mot de konkurrerande markanvändningsintressena i området, framförallt rennäringen, vilket behandlas nedan (under rubriken ”Motstående markanvändningsintressen”).

Lokaliseringar av anläggningar får inte strida mot detaljplan. När det gäller de nytillkomna anläggningarna direktreduktionsanläggning och apatitverk har kommunen under målets handläggning antagit en detaljplan för området och verksamheten är i överenstämmelse med antagen plan som har vunnit laga kraft. I östra Malmberget finns ett tidigare bostadsområde som avvecklats till följd av markdeformationer, benämnt område 5:2 i ansökan. Under målets handläggning har detaljplanearbete inletts för att ändra markanvändningen från bostadsområde till kvartersmark för gruvindustri. En ny detaljplan för området har antagits den 23 mars 2026 och den har vunnit laga kraft. Ansökt verksamhet överensstämmer med den nya detaljplanen. Något direkt hinder mot tillåtligheten av verksamheten föreligger därmed inte till följd av planförhållanden.

Påverkan på hälsa och miljö utifrån de allmänna hänsynsreglerna

Flera olika typer av störningar och risker som aktualiseras i målet

Det är ostridigt att verksamheten medför en omgivningspåverkan

Det är ostridigt i målet att ansökt verksamhet kommer att ge upphov till störningar och risker genom buller, sprängning, utsläpp till luft inklusive diffus damning och utsläpp till vatten. Dessa störningar och risker kan domstolen konstatera är vanligt förekommande vid såväl gruvverksamheter som industrier. Likaså att den utökade produktionstakten och verksamheten i sig förutsätter utbyggnad av utvinnings-avfallsanläggningen (sand- och klarningsmagasin) som medför en utökning av gruvindustriområdet. Utöver detta ger verksamheten även upphov till störning och risk till följd av seismisk aktivitet och markdeformationer.

Boendes beskrivningar är av betydelse vid bedömningen av påverkan

När det gäller bedömningen av påverkan på människors hälsa och miljö har bolaget gjort omfattande redovisningar av vilken påverkan ansökt verksamhet medför särskilt för boendemiljön. Bolaget har sammantaget bedömt att konsekvenserna för boendemiljön blir måttliga eller små jämfört med nollalternativet, dvs. befintlig verksamhet. Mot detta får samtidigt ställas de omfattande beskrivningar som har lämnats i målet från enskilda berörda.

Under målets handläggning har flertalet enskilda framfört invändningar mot verksamhetens utifrån dess påverkan på boendemiljön och framfört en oro för vilka konsekvenser den sökta verksamheten kan leda till, även i ett långsiktigt perspektiv. Yttranden har särskilt omfattat oro över för den påverkan ansökt verksamhet medför för människors hälsa. Även myndigheter har under handläggningen framfört synpunkter och även viss farhåga. Enskilda har också deltagit vid såväl muntliga förberedelser som den omfattande huvudförhandling som genomförts och då muntligt lämnat uppgifter. Yttrandena från enskilda har även innehållit beskrivningar om att oförutsebarheten och frekvensen av störningar har en negativ påverkan. Till viss del framträder även ett bristande förtroende för bolaget från boende.

Enligt domstolens mening är det tydligt att de enskilda som fört talan i målet har haft likartade synpunkter oavsett i vilket bostadsområde de är boende i. Det är oro för i huvudsak vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet, uppkomst av markdeformationer och påverkan från buller och damning. När det gäller påverkan från seismisk aktivitet och oron för markdeformationer framträder i viss mån fler synpunkter från boende i östra och västra delarna av Malmberget jämfört med från boende i Koskullskulle. Det är frågor som även kommunen, nämnden och länsstyrelsen har haft synpunkter runt under målets handläggning. Att beslut fattats om att avveckla östra Malmberget under målets handläggning, något som domstolen återkommer till nedan, synes i viss mån medfört att mängden inkomna synpunkter minskat successivt under handläggningen. Domstolen anser sammantaget att de beskrivningar som har lämnats av boende över påverkan behöver beaktas i målet. Som domstolen tidigare har konstaterat kan inte heller prövningen begränsas till en jämförelse mellan effekterna av den befintliga tillståndsgivna verksamheten och den sökta. Domstolen har att göra en ny tillåtlighetsprövning och den prövningen kan resultera i att domstolen bedömer att skarpare villkor krävs jämfört med befintlig verksamhet. Domstolen återkommer nedan till enskildas beskrivningar och dess betydelse för bedömningen av målet.

Seismiska händelser och markdeformationer är ovanliga störningar

Brytningsmetoden som LKAB använder, skivrasbrytning, leder till seismisk aktivitet/händelse, i dagligt tal ibland benämnt gruvskalv. När berget går i brott i ett snabbt förlopp som en följd av höga spänningar i bergmassan, vanligtvis i närheten av malmkropparna, kan seismisk aktivitet uppstå. Det kan inträffa när som helst på dygnet och utan förvarning. Den kan vara kännbar på markytan som en stötvåg som uppstår när bergmassor gnids mot varandra, vrids eller knäpper till så att energi frigörs. Seismisk aktivitet kan såväl innebära en störning som en risk för människors hälsa och egendom. I Malmberget övervakas idag seismisk aktivitet med mätare som registrerar vibrationer i byggnader som uppstår till följd av den vågrörelse som skapas i bergmassan.

En annan effekt av brytningsmetoden som används är markdeformationer som innebär att omgivande berg rör sig nedåt-inåt och att markytan deformeras. Områden inom en markdeformation kan vara såväl direkt farliga att beträda som att det kan vara områden som kan beträdas men där olägenheter och risker är för stora för att marken ska kunna användas i boendemiljösyfte. Markdeformationerna i Malmberget övervakas idag av LKAB genom regelbunden mätning med GPS-teknik och genom satellitbaserad teknik samt skanningar av markytan och det tas fram deformationsprognoser. Det bör framhållas att markdeformationer i och för sig är något som även kan tänkas uppstå vid grundvattensänkningar. För aktuell verksamhet är dock, utifrån vad som har uppgetts i ansökan, markdeformationerna hänförliga till brytningsmetoden som används för att bedriva gruvverksamhet och därmed en konsekvens av bedriven miljöfarlig verksamhet.

Seismisk aktivitet och markdeformationer är störningar som kan påverka människors hälsa vid gruvverksamhet som omfattar underjordsbrytning. För andra gruvverksamheter än LKAB:s verksamheter vid Kiruna och Malmberget, synes enligt domstolens mening, frågorna dock snarast övervakas utifrån främst ett säkerhets- och produktionsplaneringsperspektiv och inte utifrån påverkan på människors hälsa. Såväl markdeformationer som seismiska händelser kan vidare konstateras vara det som lett till samhällsomvandlingarna i såväl Kiruna som i

Malmberget. Domstolen bedömer att det alltså är en ovanlig form av störning och risk som har stor påverkan på boende i Malmberget. Att det är fråga om ovanliga störningar och risker bidrar till att vägledningar och bedömningsgrunder om dess påverkan på människor och miljö uppenbart till stor del saknas och det är ostridigt i målet att det inte finns någon vägledande rättspraxis på området för domstolen att förhålla sig till vid bedömningen av dessa olägenheter.

Störningarna från verksamheten behöver bedömas var för sig och i ett sammanhang

När det gäller verksamhetens påverkan på människors hälsa, särskilt då boendemiljön, är påverkan från markdeformationer och seismisk aktivitet enligt domstolens mening av särskild relevans för frågan om bedömning av verksamhetens tillåtlighet. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att det är uppenbart att markdeformationer innebär en risk och en störning som påverkar människors psykiska hälsa, utöver att det kan påverka människors bostäder fysiskt. Det är därmed en påverkan som kan prövas i målet och regleras i villkor. Utöver det tillkommer den påverkan som sker från sprängning, diffus damning och buller samt även de risker som verksamheten innebär. Verksamheten medför även utsläpp till luft som har betydelse för människors hälsa och miljö. Dessa frågor prövas utifrån såväl miljökvalitetsnormer för luft som allmänna hänsynsregler som sektorspecifik lagstiftning.

Bedömningen av om olägenheterna är acceptabla för människors hälsa behöver dels prövas separat för varje fråga dels prövas utifrån ett helhetsperspektiv när det gäller påverkan på människors hälsa och därmed boendemiljön. Domstolen prövar därför dessa frågor nedan var för sig och därefter i ett sammanhang i samband med en slutavvägning av verksamhetens påverkan på boendemiljön och stoppregeln.

Även verksamhetens utsläpp till vatten och risker för allvarliga olyckor är frågor som berör både människors hälsa och miljön. Detsamma gäller exempelvis efterbehandling. Eftersom särskilda regler gäller för dessa frågor, utöver de allmänna hänsynsreglerna, behandlas dock frågorna separat under egna avsnitt.

Närmare om påverkan genom seismisk aktivitet och markdeformationer

Förändringar i bolagets prognoser behöver beaktas i målet

Domstolen har ovan bedömt att den påverkan som kan ske på människors hälsa och miljö till följd av att verksamheten medför markdeformationer och seismisk aktivitet är av särskild relevans för frågan om bedömning av verksamhetens tillåtlighet. Under målets handläggning har det skett förändringar av bolagets prognoser över påverkan i dessa frågor, något som inverkar på domstolens bedömning av olägenheten. I någon mån synes förändringen även haft en inverkan på inkomna synpunkter från enskilda boende. Domstolen redogör därför för de förändringar av prognoser som skett under målets handläggning.

Det kan konstateras att det är ostridigt i målet att markdeformationer till följd av den verksamhet som LKAB bedriver idag har lett till en omfattande samhälls-omvandling som inneburit total avveckling av bostadsområden i västra Malmberget och delar av ett tidigare bostadsområde i östra Malmberget (s.k. område 5:2) och att den även inneburit uppbyggnad av nya bostadsområden i Gällivare kommun. Bolaget har beskrivit denna samhällsomvandling som en skyddsåtgärd för verksamheten och en konsekvens men har motsatt sig att det är en följdverksamhet.

När målet kom in till domstolen och när ansökan kungjordes omfattade bolagets ansökan en prognos för markdeformationerna. Prognosens tillförlighet har varit föremål för diskussion under målets handläggning innan kungörelse och bolaget har redovisat hur bolaget arbetar med sina prognoser och den externa granskning som sker av prognoserna. Domstolen har under handläggningen kommit fram till att det saknades behov av förordnande av en sakkunnig för granskning av bolagets prognoser. Vid huvudförhandlingen hösten 2025 redovisade bolaget en uppdaterad prognos för markdeformationer och en uppdaterad prognos för avvecklingsområden enligt följande.

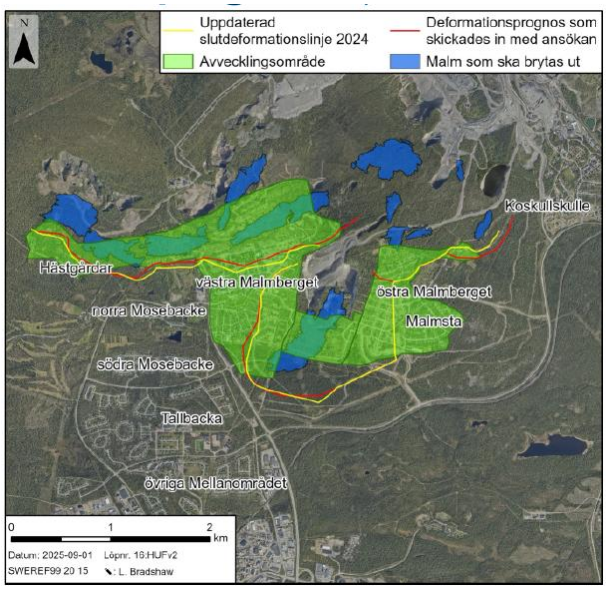

Bolagets redovisade figur över prognos för markdeformationer redovisad vid huvudförhandlingen hösten 2025.

Bolaget uppgav vidare vid huvudförhandlingen att prognosen uppdaterats internt hos bolaget under maj 2024 men att den då inte ingetts till domstolen och att uppdatering redovisades först vid huvudförhandlingen.

En bidragande faktor till att frågan om tillförlitligheten av bolagets prognoser för markdeformationer behandlades i målet, innan kungörelse av ansökan, har sin bakgrund i att det efter tidigare tillståndsprövning år 2007 (i mål M 2090-06) och efter att bolaget ingått ett samarbetsavtal med kommunen år 2012, inträffade stora förändrade förhållanden i fråga om markdeformationer i Malmberget. Efter att tillåtligheten var avgjord av domstol, men innan vissa uppskjutna frågor avgjordes såsom seismisk aktivitet år 2015, skedde en avveckling av ett delområde av östra Malmberget, det s.k. området 5:2, till följd av markdeformationer. Kvarvarande delar av östra Malmberget med drygt 140 villor, även benämnt Malmsta, har under åren därefter av bolaget benämnts som ett frivillighetsområde där bolaget erbjudit inlösen till fastighetsägare med en ekonomisk ersättning om 100 procent av marknadsvärdet.

När bolaget lämnade in ansökan omfattade avvecklingsområdena till följd av samhällsomvandlingen varken Hästgårdar eller de kvarvarande bostadsområdena i östra Malmberget (Malmsta). Bolaget angav i ansökan att Malmsta skulle finnas

kvar och att gruvverksamheten inte skulle komma medföra behov av avveckling av området. Ett flertal myndigheter har under målets handläggning, före och efter kungörelse, framfört synpunkter och stark oro för boendemiljön i särskilt området Malmsta utifrån seismiska händelser och deformationer men även utifrån oro för risken att motsvarande situation som vid område 5:2, dvs. markdeformationer, skulle uppstå för andra bostadsområden vilket skedde efter tidigare tillstånds-prövning. När domstolen kungjorde ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen framfördes vidare invändningar om verksamhetens tillåtlighet utifrån påverkan från enskilda.

Innan yttrandetiden vid kungörelse löpte ut höll mark- och miljödomstolen både syn och sammanträde för muntlig förberedelse. Veckan dessförinnan inträffade seismiska händelser med anledning av befintlig verksamhet (bolagets nollalternativ) som medförde att bolaget bedömde att nuvarande villkor om att verka för avveckling till följd av att nivåerna för seismisk aktivitet i villkoret uppfylldes för de kvarvarande delarna av östra Malmberget, området Malmsta (villkor 22 i domstolens deldom den 19 maj 2015 i mål M 2090-06). Parallellt med domstolens handläggning av ansökan har därmed frågan om avveckling av området Malmsta pågått utifrån tolkningen av nuvarande villkor. Frågan har varit föremål för såväl tillsyn som dialog mellan bolaget och kommunen. Bolaget har ansett att den uppstådda situationen inte påverkar bolagets ansökan och miljöbedömning i målet.

Mark- och miljödomstolen kan sammanfattningsvis alltså konstatera att det under målets handläggning skett förändringar av bolagets prognos för markdeformationer och prognos för avveckling till följd av seismisk aktivitet. Att det skett omfattande förändringar gällande dessa frågor efter dels tidigare tillståndsprövning, dels under nu aktuell prövning inverkar på hur påverkan på människors hälsa ska bedömas i målet utifrån aspekten markdeformationer och seismisk aktivitet och prövningen av verksamhetens tillåtlighet utifrån dessa frågor. De förändringarna som skett stärker enligt domstolens mening uppgiften från enskilda i målet om att störningar förvärras till följd av den oförutsebarhet som delvis föreligger.

Seismisk aktivitet och markdeformationer medför en omfattande påverkan

Domstolen kan konstatera att frågan om verksamhetens tillåtlighet utifrån seismisk påverkan har varit föremål för synpunkter från myndigheter och enskilda under hela målets handläggning och vid huvudförhandlingen hösten 2025. Länsstyrelsen, kommunen och nämnden har, som de slutligt bestämt sin talan, inte invänt mot verksamhetens tillåtlighet utifrån seismisk aktivitet, något som dock enskilda har. Något som tydligt har bidragit till myndigheternas justerade inställning under målets handläggning är att bostadsområdet Malmsta nu under en kommande treårsperiod planeras att avvecklas från LKAB:s sida och att kommunen samt bolaget i huvudsak är överens om hur avveckling ska ske. Myndigheterna har dock även vid huvudförhandlingen alltjämt framfört omfattande synpunkter på vilka skyddsåtgärder som krävs i fråga om seismisk aktivitet och hur frågan bör regleras i villkor. Vid huvudförhandlingen hösten 2025 har innebörden av orden ”verka för” i bolagets villkorsförslag avhandlats och det har inledningsvis framförts önskemål om åtagande från bolagets sida i målet, särskilt i fråga om ekonomisk ersättning vid avveckling, något som bolaget har motsatt sig med hänsyn till målets prövningsram. Utöver det har även vilka villkorsnivåer som borde gälla i ett ”verka för” villkor varit föremål för omfattande diskussion.

Mark- och miljödomstolen bedömer att markdeformationer som kan uppstå och vibrationer till följd av seismisk aktivitet medför en omfattande påverkan på människors hälsa. Som domstolen har konstaterat är det vidare fråga om ovanliga olägenheter och risker. För verksamheten i Malmberget är det vidare speciellt att det är flera malmkroppar utspridda över en större yta vilket innebär en spridd påverkan från flera håll. Därutöver är flera olika bostadsområden belägna nära verksamheten. De förhållanden som även inträffat i östra Malmberget under åren sedan tidigare tillståndsprövning, och nu under detta måls handläggning, visar enligt domstolens mening även på den stora effekt och konsekvens för enskilda som påverkan medför och den oförutsebarhet och osäkerhet som boende i nära anslutning till gruvan lever med. Det bekräftar de uppgifter som enskilda har lämnat i målet över hur de upplever påverkan. Enligt domstolens mening är det fråga om olägenheter av betydelse för människors hälsa som har stor betydelse för om

verksamheten kan bedömas som tillåtlig och något som i högsta grad aktualiserar den s.k. stoppregeln i 2 kap. 9 § första stycket miljöbalken. Det kan enligt domstolens mening även framhållas att denna domstol år 2015, vid prövning av uppskjutna frågor omfattande bl.a. seismisk aktivitet, bedömde att den frågan tangerade en fråga för tillåtligheten som dock då redan var avgjord (Mark- och miljödomstolens deldom 19 maj 2015 i mål M 2090-16, s. 100).

Flera aspekter påverkar vilka skyddsåtgärder som är lämpliga och möjliga

Vilka skyddsåtgärder som är möjliga och lämpliga för domstolen att föreskriva beträffande de olägenheter som markdeformationer och vibrationer från seismisk aktivitet innebär, påverkas av flera olika aspekter.

Domstolen kan konstatera att till största del är parterna i målet eniga om att bolaget inte fullt ut kan styra över markdeformationer och seismiska händelser. Domstolen instämmer i denna bedömning och anser att vad som är lämpliga skyddsåtgärder försvåras av att bolaget inte fullt ut råder över den påverkan som sker eftersom de inte fullt ut kan styra händelser och inte heller förutse när dessa inträffar, även om bolaget arbetar aktivt med prognoser. Det förhållandet påverkar även domstolens möjlighet att föreskriva skyddsåtgärder för verksamheten i form av villkor, något som uppenbarligen krävs för att verksamheten i detta hänseende överhuvudtaget ska kunna bedömas som tillåtlig. Vidare behöver domstolen beakta att domstolen inte har möjlighet att föreskriva skyddsåtgärder om ekonomisk ersättning eller inlösen eftersom påverkan hänför sig till den miljöfarliga delen av verksamheten och att dessa ersättningsfrågor därmed, som tidigare framhållits, ligger utanför prövnings-ramen.

När det gäller markdeformationer finns, som bolaget framhållit, ett regelverk i minerallagen som möjliggör för bolaget att få tillgång till den mark som behövs för gruvans verksamhet och som reglerar den ersättning som i sådana fall ska utgå till en eventuell fastighetsägare som påverkas. Sådan prövning sker separat från nu aktuell prövning om miljötillstånd. När det gäller seismiska händelserna finns inget motsvarande tydligt regelverk. Även dessa förhållanden påverkar hur skydds-

åtgärder kan och bör utformas. Den skyddsåtgärd som bolaget framhållit är samhällsomvandlingen som dock uppenbart innehåller frågor som domstolen inte kan reglera genom villkor. Det är kommunen som har ansvaret för planering av användningen av mark- och vattenområden inom ramen för sitt planmonopol. Vidare regleras möjligheterna att på civilrättslig grund få tillgång till mark som behövs för gruvbrytningen och förfarandet med markanvisning som nämnts i minerallagen. Därutöver kan naturligtvis frivilliga överenskommelser träffas. Domstolen kan därför i denna prövning inte styra om avveckling av bostadsområden ska ske och inte heller ersättningsnivåer. Det är enligt domstolens mening därmed inte möjligt att, vid prövningen av miljötillstånd, betrakta samhällsomvandlingen som en skyddsåtgärd i syfte att garantera verksamhetens tillåtlighet utifrån seismiska händelser och markdeformationer. För att en åtgärd ska kunna ses som en skyddsåtgärd vid prövningen av miljötillstånd bör domstolen som grundprincip kunna föreskriva åtgärden som ett villkor för tillståndet, något som inte är fallet när det gäller samhällsomvandlingen.

För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig utifrån markdeformationer och seismisk aktivitet krävs att domstolen kan föreskriva försiktighetsåtgärder i form av skarpa villkor om skyddsåtgärder och begränsningar (jfr 2 kap. 3 § miljöbalken). Samtidigt kan inte heller villkor utformas på ett sådant sätt att det i praktiken skulle ge enskilda en slags vetorätt mot verksamhetsutövaren. Även om bolagets möjligheter att förutse och begränsa seismisk aktivitet är mer begränsad jämfört med annan påverkan från gruvverksamheter som buller och damning har det framkommit att det finns åtgärder som bolaget kan vidta genom att anpassa produktionen, exempelvis vid såväl sprängning som i vilka områden som malmen bryts. Sådana åtgärder leder till produktions- och intäktsbortfall och det är därmed uppenbart förenat med ekonomiska konsekvenser för bolaget. Bolaget har vid huvudförhandlingen, på domstolens begäran, på olika sätt belyst konsekvenser av ett skarpare vibrationsvillkor för seismisk aktivitet jämfört med vad bolaget själva föreslagit. Bolaget har då valt att inte närmare redovisa uppskattningar av ekonomiska konsekvenser mer än att uppge att de blir stora.

Vilka markdeformationer som kan anses acceptabla behöver regleras

Beträffande markdeformationer har, som framgått ovan, bolaget justerat prognosen under målets handläggning. Det är fråga om mindre förändringar i förhållanden till den prognos som redovisades när ansökan lämnades in. När det gäller deformationer har prognosarbetet varit föremål för omfattande synpunkter under målets handläggning. Utifrån vad bolaget har redogjort för anser domstolen att det inte finns skäl att ifrågasätta bolagets arbete med framtagande av prognoser och hur de säkerställer deras tillförlighet. Bolaget har vid huvudförhandlingen uppgett att uppdatering av prognosen skett till följd av uppdaterade modeller i djupled och uppdatering av brytningsplaner. I målet har framförts oro för att ytterligare krosszoner motsvarande den vid den s.k. Kilen-zonen direkt väster om deformationslinjen i östra Malmberget ska upptäckas i västra Malmberget. Bolaget har angett att det inte finns några bekräftade krosszoner i västra Malmberget även om det finns potentiella strukturer i berget vid västra Malmberget som har indikerats men som inte har kunnat beläggas med geoteknisk borrning och att borrplaner för västra Malmberget kommer att fortsätta i framtiden.

Med hänsyn till den uppdatering av prognosen som skett och eftersom det är fråga om en prognos är det enligt domstolens mening uppenbart att vissa justeringar av prognosen kan komma att ske även efter domstolens prövning. Domstolen kan i förevarande prövning endast utgå från att det inte finns några ytterligare krosszoner påträffade samtidigt som det behöver beaktas att det inte helt kan uteslutas att det vid framtida borrningar kan upptäckas ytterligare. Det är alltså dessa förhållanden domstolen får utgå ifrån vid bedömningen av verksamhetens tillåtlighet utifrån markdeformationer och dess påverkan på människors hälsa.

Mark- och miljödomstolen bedömer att markdeformationer är att betrakta som en störning som kan påverka människors bostäder fysiskt men även kan påverka människors psykiska hälsa. För att säkerställa och minimera risken för negativ påverkan på människor hälsa krävs skyddsåtgärd i form av skarpt villkor. Som skyddsåtgärd för verksamhetens tillåtlighet krävs att domstolen kan reglera vilka markdeformationer i bostadsområden som kan vara acceptabla och var gränsen går

för att de inte längre kan bedömas som acceptabla. Samtidigt är det också av vikt att domstolen i ett villkor inte lämnar intrycket av att domstolen i detta mål tagit ställning till frågor om inlösen även om den indirekta effekten av ett villkor kan leda till inlösen. Detta eftersom de markdeformationer som här avses är de som är hänförliga till gruvverksamheten som är miljöfarlig verksamhet och för vilken domstolen inte kan besluta om ersättningar eller inlösen av fastigheter. Det är av stor vikt att innebörden av ett villkor är tydligt för bolaget, tillsynsmyndighet och enskilda. Domstolen anser sammantaget att det är möjligt att föreskriva villkor om begränsningsvärden för markdeformationer som minskar olägenheterna så att verksamheten kan bedömas som tillåtlig.

Begränsningsvärden krävs för vibrationer från seismisk aktivitet

När det gäller seismiska händelser till följd av verksamheten har bolaget ansett att domstolen som skyddsåtgärd ska föreskriva ett villkor om att bolaget ska ”verka för” avveckling vid vissa situationer. Domstolen kan konstatera att konstruktionen av ”verka för” villkoret utformades av mark- och miljödomstolen år 2015 vid prövningen av den uppskjutna frågan om seismisk aktivitet (deldom den 19 maj 2015 i mål M 2090-06). Det är uppenbart i målet att villkorskonstruktionen med ”verka för” varit föremål för synpunkter sedan dess och så även vid huvud-förhandlingen hösten 2025. Bolaget gör i detta mål inte heller några direkta åtagande av vad ”verka för” innebär med hänsyn till hur bolaget ser på prövnings-ramen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att domstolens deldom från år 2015 kan uppfattas som att domstolen ansåg sig förhindrade att föreskriva ett villkor om begränsningsvärden eftersom frågan om verksamhetens tillåtlighet redan var avgjord. Så är inte fallet i detta mål där tillåtligheten ska prövas för ett nytt och utökad tillstånd. Domstolen anser att det alltså finns en förklaring till att villkoret föreskrevs år 2015. Det är i sig inte ett skäl för att nu fortsatt använda sig av den villkorskonstruktionen. Enligt domstolens mening medför villkorskonstruktion snarast att domstolen skulle vara inne i gränslandet till att reglera samhälls-omvandlingen som domstolen anser är en åtgärd som inte kan regleras i målet.

Domstolen bedömer att den skyddsåtgärd som krävs för att verksamheten ska kunna bedömas tillåtlig i fråga om påverkan från seismisk aktivitet är att tillståndet kan förenas med ett villkor om begränsningsvärde för vibrationer till följd av seismisk aktivitet. En fullständig prövning av rimlighetsavvägningen enligt 2 kap. 7 § miljöbalken av ett sådant villkor är i och för sig inte möjlig i målet eftersom bolaget avstått från att närmare redovisa nivån på intäkts- och produktionsbortfall. Domstolen anser att det inte heller är nödvändigt med en rimlighetsavvägning med fullständigt redovisade ekonomiska konsekvenser då domstolen bedömer att den s.k. stoppregeln i 2 kap. 9 § första stycket miljöbalken skulle bli tillämplig om inte begränsningsvärden föreskrivs. Domstolen skulle därmed redan p.g.a. seismisk aktivitet behöva överväga om det finns särskilda skäl att överlämna målet till regeringen för prövning. För att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig krävs alltså sammanfattningsvis att domstolen kan föreskriva ett villkor om begränsningsvärde för vibrationer från seismisk aktivitet. Domstolen anser att det utifrån underlaget har framkommit att det är möjligt att dels föreskriva sådana nivåer för vibrationer att påverkan kan bedömas som acceptabel dels nivåer som medför att bolaget har rättsliga och faktiska förutsättningar att följa villkoret (se t.ex. rättsfallet MÖD 2009:46). Domstolen anser sammantaget därmed att det är möjligt att föreskriva villkor rörande vibrationer från seismisk aktivitet så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen.

<u>Sammanfattning påverkan till följd av seismisk aktivitet och markdeformationer</u>
Domstolen har sammanfattningsvis bedömt att de markdeformationer och den seismiska aktivitet som uppstår är en följd av den miljöfarliga gruvverksamheten och att det är av avgörande relevans för frågan om bedömning av verksamhetens tillåtlighet att olägenheterna kan begränsas. Att prognoserna för dessa effekter justerats under pågående prövning av detta mål och även vid tidigare tillstånds-prövning påverkar såväl bedömningen av verksamhetens tillåtlighet som vilka villkor som behövs för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. Att det är fråga om olägenheter som är ovanliga och oförutsebara inverkar på bedömningen om vilka skyddsåtgärder som krävs för verksamheten.

Att bolaget inte fullt ut kan styra över markdeformationer och seismiska händelser påverkar vilka skyddsåtgärder som är möjliga och lämpliga. Vilka skyddsåtgärder som kan föreskrivas påverkas även av att det är fråga om effekter som uppstår till följd av den miljöfarliga verksamheten. Det är därför inte möjligt att föreskriva skyddsåtgärder som ger intrycket att domstolen har prövat ersättningsfrågor i målet.

För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig behöver det vara möjligt att reglera vilka markdeformationer och vilka nivåer för vibrationer från seismisk aktivitet som kan anses acceptabla. Det är inte lämpligt eller möjligt att föreskriva villkor som innebär att bolaget ska ”verka för” något vid vissa förhållanden. Utöver begränsningsvärden för vibrationer från seismiska händelser och för mark-deformationer anser domstolen att det av tillåtlighetsskäl även finns behov av ytterligare skyddsåtgärder rörande kontroll och information. Domstolen bedömer att det är möjligt att föreskriva sådana skyddsåtgärder så att det inte ska innebära hinder mot tillåtligheten.

Sammantaget bedömer domstolen att det är möjligt att föreskriva villkor rörande markdeformationer och vibrationer från seismisk aktivitet samt rörande information och kontroll så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen.

Närmare om sprängning och vibrationer från sprängning
Sprängning i verksamheten medför en påverkan på människors hälsa och innebär olägenheter i form av vibrationer som även kan uppfattas som ett ljud. Från enskilda i målet har framförts att olägenheterna dels består av de vibrationer som uppstår, dels av den oförutsebarhet i fråga om vilka vibrationsnivåer som kommer att uppkomma vid tillfället och dels av att olägenheten förvärras genom att sprängningarna sker nattetid. Därutöver har även i detta sammanhang framhållits oförutsebarheten av om sprängningen kommer att leda till seismisk aktivitet. Sprängningarna medför enligt domstolens mening en sådan olägenhet av betydelse för människors hälsa att det är nödvändigt med skyddsåtgärder för att verksamheten ska vara tillåtlig.

En tänkbar skyddsåtgärd för att minska påverkan från vibrationer vid sprängning är att sprängning endast ska få ske dagtid, såsom Lars och Kerstin Nilsson har yrkat i målet. Bolaget har, efter frågor från rätten även under handläggningen, förtydligat skälen till att sprängning behöver ske nattetid, bl.a. sammanfattningsvis av säkerhetsskäl, behovet av ventilering, arbetsmiljöskäl och ur ett produktions-perspektiv. Domstolen bedömer, i likhet med bolaget, att det inte är rimligt att ställa krav på verksamheten att sprängning ska ske dagtid även om en sådan åtgärd starkt skulle minska olägenheterna till följd av sprängning. Olägenheterna kan inte sägas vara på sådan nivå att det framstår som rimligt att ställa sådant krav med hänsyn till de konsekvenser och inskränkningar för verksamheten som det skulle innebära. Däremot är det nödvändigt och möjligt att så långt som möjligt begränsa den tid under natten som sprängning som huvudregel får ske för att minska olägenheterna, något som bolaget även under huvudförhandlingen lämnat förslag till villkor om.

För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig krävs enligt domstolens mening även att det kan föreskrivas begränsningsvärden för vibrationer från sprängning. Bolaget har föreslagit ett sådant villkor. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att det krävs lägre nivåer jämfört med vad bolaget har föreslagit som skyddsåtgärd för att säkerställa tillåtligheten av verksamheten. När det gäller vilka nivåer som är rimliga måste beaktas att det för aktuell verksamhet är fråga om en olägenhet som pågår varje dag, året runt, med den uppenbara oförutsebarhet om nivåer på vibrationer vid respektive tillfällen som enskilda har fört fram och den förhöjda risk för seismisk aktivitet som sprängningen ostridigt medför. Domstolen anser att det är möjligt att dels föreskriva sådana nivåer för vibrationer så att påverkan kan bedömas som acceptabel dels nivåer som medför att bolaget har rättsliga och faktiska förutsättningar att följa villkor.

Buller

Verksamheten ger upphov till störningar genom buller, såväl industribuller som buller vid anläggningsarbeten.

Det är viktigt att buller från verksamheten begränsas så långt det är möjligt. Bolaget har redovisat en bullerutredning för ansökt verksamhet med beräknade ljudnivåer i ett antal kontrollpunkter vid bostäder. Vid huvudförhandlingen hösten 2025 har bolaget redovisat att bullerdämpande åtgärder har genomförts under tiden som målets handläggning har pågått och att åtgärderna har medfört att bolaget vid normal drift kommer att klara en nivå på 40 dBA ekvivalent ljudnivå nattetid och en momentan ljudnivå på 55 dBA nattetid, något som domstolen i sig bedömer är acceptabla nivåer för påverkan. Dessa bullernivåer ligger i linje med Naturvårdsverkets riktvärden för externt buller vid bostäder (Naturvårdsverkets Rapport 6538, april 2015). Det som dock är speciellt för ansökt verksamhet är att verksamheten bedrivs på samma sätt vardag som helg. Bolaget kan därmed inte innehålla bullervärdena från vägledningen för industribuller för helger. Till skillnad mot många andra industrier medför verksamheten därmed högre bullernivåer helgtid. Domstolen kan samtidigt konstatera att Naturvårdsverkets riktvärden är avsedda som utgångspunkt och vägledning för den bedömning som ska göras i varje enskilt fall över rimliga skyddsåtgärder och de angivna värdena är därmed inte avgörande för tillåtlighetsbedömningen. Domstolen anser att verksamheten kan anses tillåtlig även om den medför samma buller på vardag som helg och även med beaktande att verksamheten pågår året runt. Däremot anser domstolen att den aspekten behöver beaktas när det gäller den sammantagna, kumulativa, bedömningen av verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljö.

Därutöver medför den tillkommande direktreduktionsanläggningen buller vid behov av fackling i samband med uppstart och nedstängning, något som har beräknats ske ett antal gånger per år. Av ansökan framgår att vid planerad start och stängning facklas vätgasen bort långsamt i upp till cirka tolv timmar och att vätgasen behöver facklas av snabbare och mer intensivt vid oplanerad stängning, då under cirka en timme. Fackling vid oplanerad stängning medför högre ljudnivåer än vid planerad avstängning. Den ekvivalenta ljudnivån har beräknats till 51 dBA vid fackling i samband med oplanerad nedstängning. Vid fackling kan alltså inte bullernivåerna vid normal drift innehållas. Med beaktande av den beräknade ljudnivån och att det är frågan om ett begränsat antal tillfällen per år bedömer domstolen att det buller

som kan uppstå vid fackling ändå inte förhindrar att verksamheten kan bedömas som tillåtlig.

I målet har vidare framförts invändningar om att verksamheten medför höga bullernivåer inomhus, särskilt i samband med sprängning. Domstolen anser att det inte har framkommit att olägenheten i form av buller/ljud inomhus i samband med sprängning är på sådan nivå att den medför att verksamheten inte kan bedömas som tillåtlig.

Domstolen anser sammantaget att bolaget har visat att det är möjligt att vidta skäliga försiktighetsmått och att det är möjligt att föreskriva villkor rörande buller så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen.

Damning och utsläpp till luft

När det gäller utsläpp till luft ska påverkan bedömas utifrån de allmänna hänsynsreglerna och även utifrån miljökvalitetsnormer för luft som anger föroreningsnivåer som inte får överskridas. Vidare finns bestämmelser i industriutsläppsförordningen. Utsläppen till luft från verksamheten består av utsläpp från punktkällor inom verksamhetsområdet och från fordon inom industriområdet. Därutöver sker utsläpp i form av diffus damning från bl.a. vägar och öppna ytor.

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att utsläppen till luft från verksamheten är omfattande och att de kommer att öka till följd av en ökad produktionstakt av järnmalmsprodukter. Bolaget har beskrivit påverkan på omgivningen i miljökonsekvensbeskrivningen. I luftutredningen redogörs särskilt för spridning och deposition av olika ämnen i förhållande till miljökvalitetsnormer. Spridningsberäkningarna visar att haltbidraget till luft avseende aktuella ämnen inte överskrider miljökvalitetsnormerna för luft, även om haltbidraget från verksamheten fortsatt kommer att vara en stor del av de totala halterna i närområdet. Verksamheten bidrar därmed inte till att någon miljökvalitetsnorm överskrids och är utifrån den frågan tillåtlig.

Med hänsyn till de omfattande utsläppen, de beskrivningar som lämnats från enskilda om problem med damning och även utifrån bolagets egna uppgifter om den damning som sker anser domstolen att utsläppen till luft och damningen är en olägenhet av betydelse för enskilda och miljön. Det är även en olägenhet för rennäringen. Domstolen anser att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder i form av villkor och för att begränsa olägenheterna för miljön och enskildas hälsa så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger.

Sammanfattande bedömning påverkan på hälsa och miljö och slutavvägning
Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att det krävs skarpa skyddsåtgärder mot de olägenheter som verksamheten medför till följd av markdeformationer och vibrationer vid seismiska händelser och sprängning, såväl gällande gränser för olägenheterna som information och kontroll. Vidare har domstolen bedömt att det krävs skyddsåtgärder rörande buller respektive damning. Utan dessa skyddsåtgärder kan inte ansökan bedömas som tillåtlig. För seismisk aktivitet är det nödvändigt att begränsningsvärden för vibrationer föreskrivs, annars skulle slutavvägningen redan utifrån den olägenheten resultera i att stoppregeln i 2 kap. 9 § första stycket miljöbalken aktualiseras. När det gäller följdverksamhet i form av externa transporter innebär även det viss påverkan på enskilda men inte sådan påverkan att det i sig utgör hinder mot tillåtligheten.

När det gäller slutavvägningen och frågan om stoppregelns tillämplighet anser domstolen att det är relevant att beakta den kumulativa påverkan som sker på särskilt människors hälsa. Det är fråga om en kontinuerlig och konstant påverkan som även har den dimensionen att den i många delar är oförutsebar. Vidare är det till viss del fråga om ovanliga olägenheter av betydelse där det saknas utförlig forskning om konsekvenserna för människors hälsa, i synnerhet gällande psykisk hälsa. Den kumulativa påverkan talar för att verksamheten medför väsentliga olägenheter för människors hälsa, dvs. att stoppregeln är aktuell. Det innebär att det de skyddsåtgärder som föreskrivs i form av villkor även behöver vara skarpa för att minska den kumulativa påverkan, skyddsåtgärderna kan alltså inte ses var och en för sig för respektive påverkansfråga. Domstolen bedömer att det finns möjlighet att sammantaget föreskriva skarpa skyddsåtgärder för att den kumulativa påverkan inte

ska medföra sådan beaktansvärd risk för väsentliga olägenheter så att stoppregeln aktualiseras i målet.

Motstående markanvändningsintressen

Rennäring

Berörda samebyar och prövningen i målet

Verksamhetsområdet för ansökt gruvverksamhet ligger inom Baste samebys marker. Intill verksamhetsområdet, i sydvästlig riktning, har Unna tjerusj sameby sina marker och i sydöstlig riktning har Gällivare skogssameby sina marker.

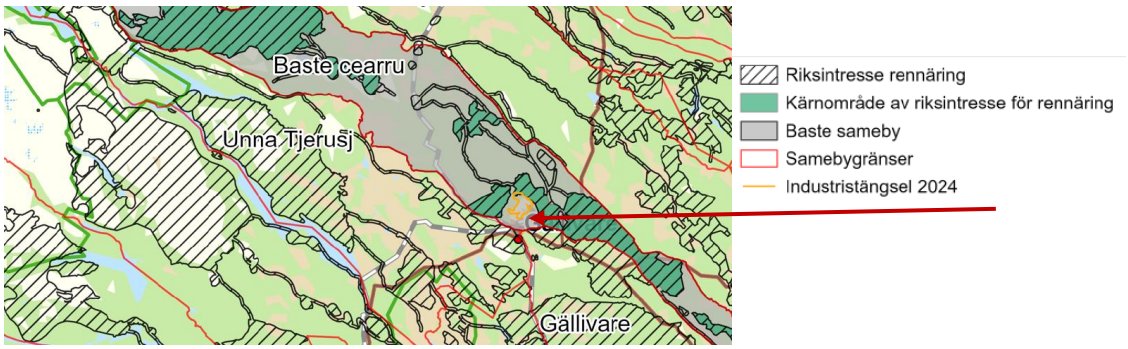

Domstolens utdrag ur bolagets figurer för en översiktlig orientering av verksamhetens förhållande till berörda samebyar. Gruvverksamheten markerad med röd pil.

Det är ostridigt i målet att verksamheten har en direkt påverkan på Baste Sameby och viss påverkan på Unna tjerusj sameby samt Gällivare skogssameby. Bolaget har ansett att Unna tjerusj sameby och Gällivare skogssameby i huvudsak endast är berörda av följdverksamheter till ansökt verksamhet medan Gällivare skogsameby har ansett att de även är direkt berörda av verksamheten. Bolaget och Gällivare skogssameby är även av olika uppfattningar i fråga om hur långt påverkan genom följdverksamheter sträcker sig och vad som ska beaktas vid kumulativ påverkan på rennäringen.

Som domstolen tidigare har konstaterat föreligger beviljade bearbetnings-koncessioner och det är endast de anläggningar som ligger utanför konsessions-områdena och som innebär att ytterligare mark tas i anspråk samt följdverksamheter som ska prövas i detta mål. I målet är det utbyggnaden av dammanläggningarna som tar ytterligare mark i anspråk inom Baste samebys område som ska prövas fullt ut av domstolen enligt hushållningsbestämmelserna och allmänna hänsynsreglerna.

Bolaget har vidare angett att såväl Baste sameby som Gällivare skogsameby skulle komma att bli direkt och indirekt påverkade vid ett dammhaveri. De indirekta effekterna har beskrivits som förlorat renbete och risk för spridningseffekter mot andra samebyars renbetesmarker då renarna söker sig dit.

När det gäller vilka följdverksamheter som ska prövas i detta mål och vad som ska beaktas i den kumulativa påverkan på samebyarna har domstolen slagit fast att det för järnvägstransporter är de från industriområdet till järnvägsstationen i Gällivare och för vägtransporter de efter väg 831 och 860 fram till dess att dessa vägar ansluter till väg E45. Den prövning av följdverksamheten som kan ske omfattar därmed endast miljöeffekterna av transporterna efter dessa sträckor.

Underlaget för prövningen

Bolaget har menat att den ansökta gruvverksamheten kan samexistera med rennäringen i området. I ansökan ingår en rennäringsanalys som omfattar Baste sameby. Det saknas en rennäringsanalys som omfattar Gällivare skogssameby, något som de har invänt mot som en brist i ansökan. Även Sametinget har ansett att det är en brist. Domstolen anser dock att underlaget i målet är tillräckligt för en prövning och att det är möjligt att bedöma påverkan på rennäringen som enskilt och allmänt intresse samt vilka villkor som kan behövas vid ett eventuellt tillstånd. Som tidigare har framhållits anser domstolen att de invändningar som samebyarna och Sametinget har framfört mot underlaget i huvudsak handlar om att samebyarna gör en annan bedömning än den som bolaget har gjort i fråga om miljökonsekvenserna. Detsamma anser domstolen gäller invändningar mot att utredningen inte beskriver kumulativa, sociala och kulturella effekter av ansökan tillräckligt. Under huvudförhandlingen har vidare både Baste sameby och Gällivare skogssameby utförligt och mycket väl beskrivit den renskötsel som respektive sameby bedriver och de har bemött bolagets utredningar och väl redogjort för vilken påverkan de anser gruvverksamheten medför för rennäringen och skälen till att de anser att verksamheten innebär större påverkan än vad som framgår av bolagets redovisning. Underlaget i målet kan därmed ligga till grund för en prövning i sak.

Verksamhetens påverkan på rennäringen

Som domstolen tidigare har konstaterat är det den förändrade markanvändningen i form av ytterligare mark som tas i anspråk för utbyggnad av dammanläggningarna som ska prövas fullt ut enligt hushållningsbestämmelserna och det område där bolaget ansökt om bearbetningskoncession, område K nr 8 (3 och 4 kap. miljöbalken) (se ovan under rubriken Avvägning mellan markanvändningsintressen och följdverksamheter). Rennäringen omfattas dock inte bara av hushållnings-bestämmelserna utan även av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (se t.ex. rättsfallet MÖD 2024:55). Att 2 kap. ska tillämpas också i förhållande till rennäringen medför att rennäringsintresset, trots ett koncessionsbeslut, ska beaktas vid den slutavvägning som ska göras enligt 2 kap. 9 § miljöbalken. Även om mark-användningsfrågan alltså är slutligt avgjord genom koncessionsbesluten så ingår påverkan på rennäringen som en komponent i den slutavvägning i fråga om tillåtlighet som enligt 2 kap. ska göras och måste företas efter att skyddsåtgärder och försiktighetsmått är vidtagna. På så vis blir det alltså även för frågan om verksamhetens tillåtlighet av vikt att utröna vilka villkor som kan och behöver uppställas till skydd för det allmänna rennäringsintresset. Som Mark- och miljööverdomstolen fastslagit tillgodoser miljöbalkens regler det åtagande Sverige har enligt internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (se Mark- och miljööverdomstolens domar den 23 november 2011 i mål M 824-11, 825-11 och M 847-11).

Som LKAB har anfört har gruv- och förädlingsverksamheten i ett historiskt perspektiv medfört stora konsekvenser för den renskötsel som tidigare har bedrivits där gruvindustriområdet idag är lokaliserat. Den har inneburit ett direkt mark-anspråk, att renbetesområden gått förlorade och att renens vandringsförutsättningar har begränsats. Påverkan uppstår därutöver även till följd av buller och damning som bidrar till undvikelsezoner, spridning av renar och begränsning av betesron. Baste Sameby har själva beskrivit att ursprungssamer bedrev intensiv renskötsel i området fram till slutet av 1800-talet och att samer tvångsförflyttades under 1900-talet till Baste sameby. Baste sameby är den sameby som idag har sina vinterbetes-marker utanför gruvindustriområdet och utanför finns även en flyttled som har

utpekats som riksintresse för renskötseln. Det är uppenbart enligt domstolens mening att den ansökta verksamheten kommer att påverka rennäringen. Ett tillstånd kan inte lämnas om det äventyrar förutsättningarna för Baste sameby att fortsatt bedriva en ekonomiskt bärkraftig rennäring.

En av de grundläggande förutsättningarna för rennäringen som allmänt intresse är att näringen utövas på samernas traditionella vis, där renen utfodras genom naturbete på stora sammanhängande marker. Utgångspunkten för domstolens prövning bör därför vara att samebyarna fortsatt ska kunna bedriva rennäring på detta sätt.

När det gäller direkt markanspråk på Baste samebys marker är domstolens prövning avgränsad till det tillkommande markanspråk som ansökt vattenverksamhet innebär genom påbyggnad av sandmagasinets dammar och för anläggandet av en invallning mot sjön Naalojärvi. Även området som omfattas av ansökt bearbetningskoncession, K nr 8, ligger inom Baste samebys marker. Det tillkommande markanspråket är enligt domstolens mening förhållandevis begränsat och det innebär inte att Baste samebys marker skärs av och det synes inte heller bidra till att skapa svåra passager. Utöver den direkta påverkan på rennäringen genom ianspråktagandet av marken sker en påverkan på rennäringen för Baste sameby på grund av att störningar uppkommer intill och utanför industriområdet och till viss del genom följdverksamheten i form av transporter såväl under anläggningsfasen som under driftsfasen, även om påverkan under anläggningsfasen är övergående. Det riksintresse för rennäringen som kan beröras är den flyttled som finns utanför området. Den påverkan som kan ske på flyttleden är en följd av ökad trafik i området. Det är en negativ påverkan som uppstår men eftersom det inte är fråga om att flyttleden skärs av, eller att användningen av flyttleden kraftigt försvåras, är det fråga om en begränsad påverkan enligt domstolens mening. Därutöver kan Baste sameby beröras vid ett dammhaveri. Vidare innebär anläggandet av Svenska kraftnäts och Vattenfall Eldistribution AB:s kraftledning utanför gruvindustriområdet att förutsättningarna för renskötseln kommer att påverkas och den kumulativa påverkan ska beaktas i målet. Även den under målets handläggning beviljade bearbetningskoncessionen för området Nautanen ska beaktas.

Enligt domstolens bedömning har ansökt verksamhet helt uppenbart en negativ påverkan på rennäringen genom förlust av vinterbetesmarker för Baste sameby och indirekt påverkan till följd av störning för samebyn. Domstolen anser däremot att det inte är fråga om sådan påverkan att rennäringen påtagligt försvåras och därmed kommer det fortsatt vara möjligt att bedriva en ekonomiskt bärkraftig rennäring. Under detta måls handläggning har vidare Energimarknadsinspektionen den 3 juli 2025 beviljat Svenska kraftnät nätkoncession för en 420 kV luftledning (dnr 2023-104548). Av beslutet framgår att ledningen bedömdes få stor påverkan på rennäringen men den bedömdes inte påtagligt försvåra att rennäring bedrivs i området. För att minska konsekvenserna för bl.a. rennäringen beviljade vidare Energimarknadsinspektionen den alternativa sträckningen av ledningen enligt andrahandsyrkandet. Enligt domstolens mening har därmed rennäringens intressen beaktats vid tillstånd till nätkoncessionen. Vidare har Bergmästaren den 13 februari 2025, under detta måls handläggning, beviljat annan verksamhetsutövare bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Nautanen K nr 1 i Gällivare kommun (dnr BS 22-407-2022). Verksamheten bedömdes påverka rennäringen genom bl.a. att dess tillgång till vinterbetesmarker påverkas och villkor har föreskrivits till skydd för rennäringen. Den kumulativa påverkan som den tillståndsgivna nätkoncessionen, beviljad bearbetningskoncession och följd-verksamheten medför bedömer domstolen inte påtagligt försvårar för rennäringen. Den påverkan som verksamheten sammantaget medför på rennäringen kommer, som domstolen ser det, att kunna hanteras på ett tillfredsställande sätt genom skyddsåtgärder varför denna påverkan inte utgör något hinder mot tillåtligheten.

För Gällivare skogssameby innebär ansökt verksamhet inte något direkt ianspråk-tagande av mark men påverkan uppstår på grund av följdverksamhet i form av transporter, särskilt vägtransporter. Även Unna tjerusj sameby berörs av följdverksamhet. Av dessa är det Gällivare skogssameby som har gett uttryck för att transporterna stör rennäringsverksamheten. Som domstolen har bedömt ovan är effekterna som kan omfattas av domstolens prövning begränsad till de transporter som sker från industriområdet efter väg 831 respektive 860 till den punkt där dessa

vägar ansluter till väg E45. Av bolagets utredning framgår att ansökt verksamhet kommer att medföra att antalet lastbilstransporter snarast minskar jämfört med nuvarande verksamhet. Den miljöpåverkan som vägtransporterna ger kan enligt domstolens bedömning vare sig påverka det allmänna eller enskilda rennäringsintresset på sådant sätt att dessa transporter skulle utgöra ett hinder för verksamhetens tillåtlighet. Densamma gäller tågtransporter. Inte heller de risker som ett dammhaveri kan medföra för samebyarna innebär ett hinder mot verksamheten. Den påverkan som verksamheten sammantaget medför på rennäringen till följd av följdverksamheter kommer som domstolen ser det att kunna hanteras på ett tillfredsställande sätt genom skyddsåtgärder varför denna påverkan inte utgör något hinder mot tillåtligheten.

Sammanfattande bedömning rennäring

Mark- och miljödomstolens bedömning är att rennäringen fortsatt kommer att kunna bedrivas såväl under drift som efter avslutning och återställning av gruv- och förädlingsverksamheten, trots de störningar som den sökta verksamheten uppenbarligen kommer att innebära. Det direkt utökade markanspråket som verksamheten medför är begränsat och får accepteras. Kumulativa effekter av hur den tillkommande verksamheten tillsammans med andra pågående samt framtida tillståndsgivna verksamheter kan komma att påverka, ska beaktas. Domstolen anser att beviljad bearbetnings- och nätkoncession inte medför sådana kumulativa effekter att de riskerar att påtagligt försvåra möjligheterna att bedriva rennäring. Mark- och miljödomstolen anser sammantaget att rennäringen och den ansökta verksamheten kan samexistera på det sätt som bolaget har angett och att något hinder mot tillåtligheten inte föreligger i de delar som nu prövas i detta avseende.

Övriga markanvändningsintressen och riksintressen i området

När det gäller övriga markanvändningsintressen och riksintressen i området så är gruv- och förädlingsverksamheten lokaliserad inom område utpekat som riksintresse för utvinning av värdefulla ämnen och mineral (3 kap. 7 § miljöbalken) och större delen av gruvindustriområdet berörs också av riksintresse för kulturmiljövård (3 kap. 6 § miljöbalken). Som domstolen tidigare har konstaterat föreligger

beviljade bearbetningskoncessioner och det är endast de anläggningar m.m. som ligger utanför konsessionsområden och som innebär att ytterligare mark tas i anspråk eller de som inte omfattats av koncessionsprövningen som ska prövas i detta mål. Det utpekade Natura 2000-området utgör även det ett riksintresse som domstolen återkommer till nedan.

Utanför områden som omfattas av bearbetningskoncession kommer direkt-reduktionsanläggningens reduktionstorn att bli synligt på håll från samhället Koskullskulle och bitvis bli ett dominerande element i landskapsbilden samt nytt landmärke. Det är en påverkan på såväl kulturmiljön som landskapsbilden. Utbyggnaden av dammanläggningar kommer vidare medföra att dessa bli högre och mer synliga från närområdet och andra sidan av Lina älv. Även vätgasproduktions-anläggningen kommer i viss mån att bli synlig. Vid restaurering av Naalojärvi kan fornlämningar (härdar) och övriga lämningar komma att påverkas. Utifrån vad som har framkommit i målet bedömer domstolen att den sökta verksamheten inte innebär påtaglig skada på kulturvärden eller landskapsbild utan är förenlig med dessa intressen.

I omgivningarna omkring gruvindustriområdet återfinns även riksintresse för yrkes-fiske samt för kommunikation. Gruv- och förädlingsverksamheten är vidare lokaliserad inom lågflygningsområde som inte är riksintresse, men av betydelse för totalförsvarets militära del (3 kap. 5 och 8-9 §§ miljöbalken). Domstolen instämmer i bolagets bedömning att den sökta verksamheten inte påtagligt försvårar dessa intressen.

I målet har Gun Ek särskilt framhållit att befintlig verksamhet har påverkat kyrkogården i Malmberget och uttryckt oro för ytterligare påverkan från ansökt verksamhet. Hon har även ansett att bolaget bör åläggas ett ansvar för detta, att de bör ta fram en handlingsplan och kompensera ortsbefolkningen ekonomiskt. Vid muntligt sammanträde har även enskild boende i östra Malmberget ifrågasatt varför gravsättning inte får ske på kyrkogården. Som mark- och miljödomstolen tidigare har konstaterat kan frågor om ersättning som hänför sig till den miljöfarliga delen

av verksamheten inte prövas i målet. Ersättningar för påverkan på kyrkogården till följd av ansökt verksamhet hänför sig till den miljöfarliga delen av ansökt verksamhet. Sådana ersättningar kan inte prövas i målet utan ska avvisas. När det gäller gravsättning på kyrkogården har i målet inte framkommit annat än att det är Svenska kyrkan som beslutat att inte medge gravsättning och att det inte är något som bolaget har möjlighet att styra över. När det gäller påverkan i övrigt på kyrkogården kan konstateras att det ostridigt är ett skyddsvärt objekt. Bolaget har under målets handläggning redovisat att det är deformationer vid brytningen i malmkroppen Parta som riskerar att påverka området för kyrkogården och att brytningen i denna malmkropp därför anpassas för att kyrkogården fortsatt ska vara fredad. Av ansökan framgår vidare att kyrkogården är en allmän plats inom riksintresset som alltjämt ska vara öppen för besökare även med ansökt verksamhet. Med hänsyn till detta anser domstolen att verksamheten inte innebär sådana konsekvenser på kyrkogården att den inte kan anses tillåtlig ur den aspekten.

Enligt mark- och miljödomstolens sammantagna bedömning står den sökta verksamheten, med de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som är möjliga att vidta inte i konflikt med några av de nu behandlade motstående markanvändnings-intressena och verksamheten är därför tillåtlig ur dessa aspekter.

Sammanfattande bedömning motstående markanvändningsintressen
Det motstående markanvändningsintresse som i huvudsak kommer att påverkas av verksamheten är rennäringen. Domstolen har ovan bedömt att verksamheten kan samexistera med rennäringen. Verksamheten innebär inte heller sådan påverkan på landskapsbild, kulturmiljö eller andra intressen att den inte kan anses tillåtlig. Den sökta verksamheten har sammanfattningsvis inte bedömts nå upp till den nivån att den kan sägas vara oförenlig med något motstående intresse och den bedöms inte heller medföra någon skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för dessa intressen (jfr 2 kap. 9 § miljöbalken). Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att det inte finns några motstående markintressen som hindrar verksamhetens tillåtlighet. Även med beaktande av lokaliseringen ur ett

hushållningsperspektiv framstår därför lokaliseringen som lämplig (jfr 2 kap. 6 § och 3 kap. 1-2 §§ miljöbalken).

Utgångspunkter för prövning av verksamhetens påverkan på Lina älv

Inledning

Ansökt verksamhet medför uppenbart utsläpp av vatten från klarningsmagasinet till Lina älv. Det s.k. bräddvattnet från klarningsmagasinet innehåller ett flertal ämnen. Mark- och miljödomstolen har att pröva om det finns förutsättningar att ge tillstånd till verksamheten med hänsyn till bolagets utsläpp till Lina älv. Tillstånd får inte ges om utsläppet försämrar vattenkvaliteten på ett otillåtet sätt eller äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Domstolen har även att pröva om bolagets utsläpp till vatten är förenligt med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

I målet har invändningar framförts om underlaget för prövningen är tillräckligt. Vidare har diskussion förevarit om regelverket för miljökvalitetsnormer och dess betydelse i prövningen och vilka utgångspunkter som prövningen av utsläppen av respektive ämne ska utgå ifrån. Domstolen har därför inledningsvis att ta ställning till dessa frågor innan domstolen prövar ansökt verksamhets påverkan på Lina älv utifrån respektive ämne.

Underlag för prövningen och rättsliga utgångspunkter

De löpande kompletteringarna har inverkat negativt på handläggningstiden

Vissa synpunkter har framförts av motparter rörande prövningsunderlaget för bedömning av ansökt verksamhets påverkan på ytvatten, särskilt att bolagets ansökan har uppdaterats vid ett flertal tillfällen under målets handläggning. Havs- och vattenmyndigheten har även när det gäller utsläpp till vatten särskilt framhållit att hela ansökan i princip behöver omfattas av samråd och har framfört att domstolen bör pröva vilka löpande ändringar bolaget kan göra av ansökan.

Domstolen kan konstatera att bolaget själva angav att underlaget i målet inte var fullständigt när ansökan lämnades in till domstolen i maj 2023, exempelvis i fråga

om den bräddningsstrategi som beskrivits som en skyddsåtgärd för verksamhetens utsläpp till vatten. Miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag i målet har justerats i omgångar av bolaget och kompletteringar har även skett vid huvudförhandlingen. Kompletteringar som skett under handläggning i dessa frågor har vidare inkommit senare än vad bolaget ursprungligen har aviserat, något som i viss mån inverkat på möjligheterna till en effektiv handläggning av målet.

Att underlaget justerats och kompletterats löpande under målets handläggning har enligt domstolens mening delvis sin förklaring i att bolaget även har justerat ansökan i övriga frågor, exempelvis tillkommande yrkande om återpumpning av läckagevatten från grundvattnet till klarningsmagasinet i syfte att inte försämra/äventyra grundvattenförekomstens vattenkvalitet. Vidare kan konstateras att bolaget under målets handläggning delvis har ändrat uppfattning rörande betydelsen av den biotillgängliga halten av uran vid prövningen av målet och att det under målets handläggning meddelats flera avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen som berör frågan om utsläpp till vatten av särskilt förorenande ämnen (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 25 oktober 2023 i mål M 692-22, ”Ragn-Sells”, den 7 november 2023 i mål M 5532-22, ”Aitik”, den 7 januari 2025 i mål M 7868-23, ”Gåsgruvan” och den 13 maj 2025 i mål M 14695-22, ”Kaunis”). Domstolen kan konstatera att bolaget under målets handläggning och vid huvudförhandlingen hösten 2025 även har justerat sin uppfattning huruvida det är nödvändigt med rening av uran och om rening behöver regleras i villkor eller om det är tillräckligt med ett villkorat åtagande. Vid huvudförhandlingen önskade vidare bolaget att fortsatt huvudförhandling skulle hållas i målet med anledning av att det sannolikt skulle uppstå ett nytt rättsläge efter årsskiftet då ändringar förväntades ske i vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Regeringen har i januari 2026 beslutat om ändring i förordningen innebärande att en ny paragraf, 4 kap. 4 c § införts med rubriken Krav på biotillgänglighet. Under den fortsatta skriftväxlingen med anledning av bl.a. förordningsändringen har bolaget även i omgångar reviderat sin inställning och bolaget har som det slutligt bestämt sin talan, vidhållit att slutligt villkor ska föreskrivas omfattande viss rening av uran.

Under skriftväxlingen inför fortsatt huvudförhandling våren 2026 har LKAB även parallellt lämnat in en anmälan om vattenverksamhet till länsstyrelsen i syfte att anlägga ny utsläppsanordning i Lina älv. Domstolen beslutade den 20 februari 2026 att inte förbehålla sig den prövningen. Vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 har bolaget redovisat beräknade halter för flertalet ämnen i fler provpunkter jämfört med det underlag som presenterades av bolaget vid huvudförhandlingen hösten 2025. Redovisningen har då inbegripit beräknade halter såväl med som utan åtgärder för förändrad utsläppsanordning. Domstolen har under pågående huvudförhandling våren 2026 bedömt att den förändrade utsläppslösningen har sådant nära samband med prövningen av aktuellt mål att prövningen av anmälan bör ske av domstolen i detta mål. Domstolen har därför den 24 april 2026 beslutat att förbehålla sig prövningen av den anmälda vattenverksamheten. Domstolen har därmed bedömt att anmälan avser en sådan typ av ärende som domstolen formellt kan förbehålla sig vid en tillståndsprövning av en verksamhet (21 kap. 3 § miljöbalken).

Som domstolen har framhållit är det önskvärt, att en ansökan och miljökonsekvensbeskrivning är så klar och tydlig när en ansökan lämnas in, att inga kompletteringar behövs. När en ansökan har brister kan det medföra hinder mot att pröva ansökan men oavsett det, så medför justeringar och kompletteringar av en ansökan att en snabb och effektiv prövning av målet försvåras.

Enligt domstolens bedömning är underlaget från bolaget tillräckligt för en prövning av verksamhetens utsläpp till vatten. De kompletteringar och justeringarna som skett har, som domstolen tidigare framhållit, inte medfört brister i genomfört samråd och de innebär inte något hinder mot att pröva ansökan. Enligt domstolens mening har till stor del behov av kompletteringar i målet rörande utsläpp till ytvatten sin grund i att bolaget dels ändrat uppfattning om behovet av skyddsåtgärder för grundvattenförekomsten, något som i sin tur får effekt på verksamhetens utsläpp till ytvatten, dels i att det under målets handläggning har skett klargöranden i rättspraxis rörande utsläpp av särskilt förorenande ämnen. Därutöver har kompletteringarna enligt domstolens mening sin grund i den ändrade

rättsliga reglering som skett och till viss del har kompletteringar även skett i syfte att tillmötesgå och bemöta synpunkter som har framförts av motparter i målet. Som domstolen tidigare har konstaterat innebär de löpande justeringarna inte att det finns brister i samrådet eller i prövningsunderlaget. Däremot har de löpande justeringarna och kompletteringarna som skett inverkat negativt på möjligheterna att nå en effektiv prövning av målet. Att LKAB själva även, vid flera tillfällen under målets handläggning, förskjutit tidpunkten för kompletteringar av ansökan har medfört en förlängd handläggningstid för domstolen och att tidpunkten för målets avgörande har förskjutits, trots bolagets önskemål om en snabb handläggning. Förlängd handläggningstid innebär dock inte att prövningsunderlaget brister.

Regler om statusklassificering och miljökvalitetsnormer

Som domstolen framhållit har inom EU skapats en likartad förvaltning för att skydda ytvatten och det är upp till medlemsstaterna att införa detta i nationell rätt. I Sverige har regelverket införts i form av miljökvalitetsnormer och miljökvalitets-förvaltning i bl.a. 5 kap. miljöbalken, i vattenförvaltningsförordningen och i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25). EU:s ramvattendirektiv[3] är ett minimidirektiv som innebär att Sverige kan ha strängare men inte mindre långtgående nationella regler. Regleringen innefattar ett system där samtliga vattenförekomsters befintliga vattenkvalitet statusklassificeras. Utifrån statusklassificeringen m.m. fastställs sedan miljökvalitetsnormer som anger vilken vattenkvalitet som ska uppnås i en viss vattenförekomst. Riksdagen har bemyndigat regeringen att meddela föreskrifter om bl.a. vattenkvalitet och att delegera sin normgivning till en myndighet. Regeringen har delegerat normgivningsmakt till Vattenmyndigheterna att meddela föreskrifter om kvaliteten på vatten, s.k. miljökvalitetsnormer. Vidare har regeringen delegerat normgivningsmakt till Havs- och vattenmyndigheten att meddela föreskrifter om kvalitetskraven för ytvatten och till SGU att meddela föreskrifter om kvalitetskraven för grundvatten.

[3] Europaparlamentet och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

En miljökvalitetsnorm för en vattenförekomst uttrycker den kvalitet eller status en vattenförekomst ska ha senast vid en viss tidpunkt. Det övergripande målet enligt ramvattendirektivet är att alla vattenförekomster ska ha god status vid en viss tidpunkt och att vattenkvaliteten inte får försämras. Miljökvalitetsnormen är rättsligt bindande och medför bland annat att en domstol vid en tillståndsprövning har att fatta de beslut som är nödvändiga för att det ska vara möjligt att följa normen. Det har inte införts någon möjlighet att överklaga normsättningen. Domstolen får inte tillåta verksamheten om den ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vid prövningen för ett nytt tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr (5 kap. 4 § miljöbalken).

Regler om hur statusklassificering och miljökvalitetsnormer för ytvatten fastställs finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25). Ekologisk status bedöms utifrån en sammanvägning av biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer. Statusen kan klassificeras som hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig.

Särskilt förorenande ämnen (SFÄ) ingår vid bedömning av fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer. Ramvattendirektivet ger medlemsstaterna visst utrymme att själva identifiera vilka ämnen som ska ingå i SFÄ och deras gränsvärden. Uran och kväveförekomsten nitrat är i svensk rätt utpekade som särskilt förorenade ämnen genom Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Vattenmyndigheten klassificerar SFÄ som god eller måttlig status utifrån från vissa i tabell angivna värden (tabell 1, bilaga 2, HVMFS 2019:25). För uran uttrycks bedömningsgrunden som löst koncentration efter filtrering genom ett 0,45 µm-filter, eller motsvarande förbehandling (nedan löst koncentration). God status innebär att övervakningsresultatet visar att värdet i angiven tabell för något av de aktuella ämnena inte överskrids vid någon för ytvattenförekomsten representativ övervakningsstation. Om värdet för något ämne överskrids vid någon för ytvattenförekomsten representativ

övervakningsstation bedöms statusen som måttlig (2 kap. 3 och 4 §§ och bilagorna 1-5 HVMFS 2019:25). Det är ostridigt att måttlig status är den lägsta klassen för kvalitetsfaktorn SFÄ (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 25 oktober 2023 i mål M 692-22, ”Ragn-Sells”).

I målet har tillåtlighetsinvändningar framför allt framförts med hänsyn till utsläpp av de särskilt förorenande ämnena uran och nitrat.

Förordningsändringen för uran

När det gäller det särskilt förorenande ämnet uran har under skriftväxlingen, inför fortsatt huvudförhandling, betydelsen av den nya bestämmelsen i vatten-förvaltningsförordningen om krav i förhållande till den biotillgängliga koncentrationen av uran (4 kap. 4 c §) varit föremål för synpunkter från bolaget och motparter. Utifrån parternas slutliga inställning kan domstolen konstatera att såväl bolaget som motparter synes förhållandevis överens om att innebörden av den nya bestämmelsen i sig inte är särskilt klar och tydlig utifrån hur regelverkets systematik har utformats i övrigt och utifrån regleringen i ramvattendirektivet.

Att med biotillgänglig halt här avses den del av den lösta halten av uran som potentiellt kan tas upp av vattenlevande organismer är ostridigt i målet. Det är vidare ostridigt att det idag inte finns någon vetenskapligt validerad och publikt tillgänglig modell för att beräkna och bedöma biotillgänglig halt av uran. Det har framgått i målet att en biotillgänglighetsmodell är under framtagande, men att det inte går att förutse exakt när en sådan kan finnas tillgänglig. Som framförts av motpartsmyndigheter i målet är det därmed idag inte ens möjligt för Vattenmyndigheten att fastställa kvalitetskrav för uran i förhållande till bio-tillgänglig koncentration. Vidare är det klart att Havs- och vattenmyndigheten har för avsikt att se över bedömningsgrunden för uran först när en sådan finns tillgänglig. Det är inte heller möjligt för bolaget att redovisa påverkan från ansökt verksamhet med utgångspunkt i enbart biotillgängliga halter, i vart fall inte med stöd av en vetenskapligt validerad biotillgänglighetsmodell. Till största del utgår

bolagets underlag i målet gällande påverkan på ytvatten därför utifrån löst halt av uran, oavsett biotillgänglighet.

Domstolens uppgift är att utgå från gällande rätt och att tolka bestämmelser utifrån de EU-direktiv som finns samt praxis, även om direktivet inte har direkt effekt. Enligt domstolens mening bör den nya bestämmelsen som införts i vatten-förvaltningsförordningen till största del betraktas som framåtsyftande vid kommande klassificeringar och fastställande av miljökvalitetsnormer. Domstolen instämmer alltså med vad motpartsmyndigheterna anfört i denna del. Detta särskilt mot bakgrund av att det i oktober 2025 redovisade författningsförslaget om hantering av kvalitetskrav för ytvatten inte har införts fullt ut i den nya bestämmelsen. I den promemoria från Klimat- och näringslivsdepartement, som har remissbehandlats hösten 2025, innehöll den föreslagna bestämmelsen även ett andra stycke angående vad som skulle gälla vid avsaknad av en generell reglering av bedömningsgrunden som inte har införts i nuvarande reglering. Några närmare förordningsmotiv har inte heller inte lämnats av regeringen. Med hänsyn till hur den nya bestämmelsen slutligen har utformats kan inte normgivningshierarkin anses innebära att Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter helt förlorat sin betydelse när det gäller uran. Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter gällande uran har därmed alltjämt betydelse när det gäller att bedöma om verksamheten är tillåtlig, även om den bedömningsgrunden inte specifikt avser biotillgänglig halt av uran.

I domstolens prövning av försämrings- och äventyrandeförbudet har domstolen, med hänsyn till det ovan anförda, därmed att utgå från den statusklassificering som skett och de miljökvalitetsnormer som fastställts i enlighet med vattenförvaltnings-förordningen och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter, även om bedömnings-grunden för uran inte baseras på biotillgänglig halt. Samtidigt kan vid bedömningen av försämrings- och äventyrandeförbudet den intention som regeringen framhållit genom den nya bestämmelsen vara av betydelse, exempelvis vid bedömning om en verksamhet eller åtgärd innebär ett medvetet risktagande.

Ytvattenförekomster i Lina älv som berörs

Utsläpp från befintlig och ansökt verksamhet sker i Lina älv. Lina älv består av flera olika ytvattenförekomster som i databasen Vatteninformationssystem i Sverige (VISS) anges med samma övergripande namn, Lina älv. Det är framför allt två av dessa vattenförekomster som berörs av ansökt verksamhet. Uppströms verksamhetens utsläpp till Lina älv finns en av de vattenförekomster som berörs och som av domstolen och bolaget benämns ”Lina älv övre” (SE746669-171059). Den övergår sedan till vattenförekomsten som i målet benämns ”Lina älv nedre” (SE745978-171574). Övergången mellan vattenförekomsterna sker mellan bolagets provtagningspunkter MVA127 och MVA82. Det är i huvudsak påverkan på vattenförekomsten Lina älv nedre som har varit föremål för synpunkter under målets handläggning.

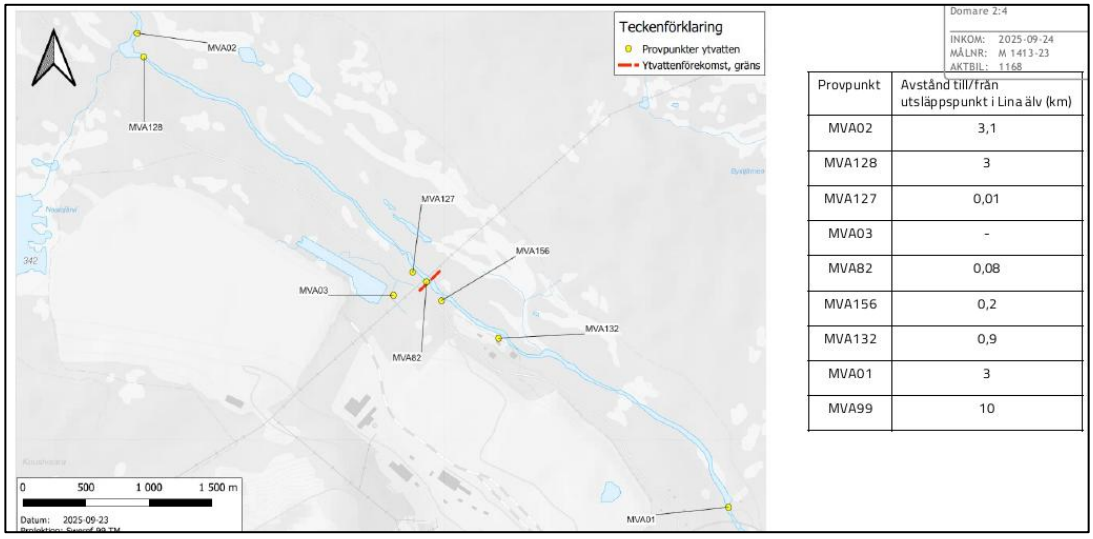

Provpunkt	Avstånd till/från utsläppspunkt i Lina älv (km)
MVA02	3,1
MVA128	3
MVA127	0,01
MVA03	-
MVA82	0,08
MVA156	0,2
MVA132	0,9
MVA01	3
MVA99	10

Bolagets figur över provtagningspunkter i vattenförekomsterna.

Vattenförekomsten Lina älv övre (SE746669-171059) bedöms ha god ekologisk status och god kemisk status med undantag från kvicksilver och PDBE som klassificeras som ej god. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk respektive kemisk status 2027. Vattenförekomsten påverkas av diffusa utsläpp som är mätbara vid provtagningspunkt MVA127, ca 10 meter ovanför verksamhetens utsläppspunkt. Av VISS framgår att statusklassning avseende vattenförekomsten, såvitt avser särskilda förorenande ämnen, omfattar provtagningspunkten MVA02 som är ca 3,1 km uppströms bolagets utsläppspunkt.

Vattenförekomsten Lina älv nedre (SE745978-171574) bedöms ha måttlig ekologisk status. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk status 2027. Vatten-förekomsten uppnår inte kraven för en god ekologisk status då bedömningsgrunden för näringsämnen och särskilt förorenande ämnen (uran och nitrat) överskrids. Vattenmyndigheten har under pågående huvudförhandling hösten 2025 justerat uppgifterna med beaktande av även provtagningspunkt MVA82, ca 80 meter nedströms utsläppspunkten, och har då framhållit att statusbedömningen kan uppdateras löpande beroende på tillgång till data och behov av översyn. Utöver att vattenförekomsten Lina älv nedre är recipient för verksamhetens utsläpp till vatten från klarningsmagasinet påverkas den även av diffust läckage från äldre sandmagasin.

Bolagets figur över diffusa läckage och modellerade flöden till recipient.

De invändningar i målet som har framförts mot ansökt verksamhet utifrån dess påverkan på utsläpp till ytvatten har rört den påverkan som verksamheten innebär på vattenförekomsten Lina älv nedre. När det gäller vattenförekomsten Lina älv övre har inga invändningar framförts mot verksamheten. Utifrån detta och det underlag som bolaget har redovisat i ansökan anser domstolen att det är uppenbart att verksamheten inte innebär någon påverkan på Lina älv övre som strider mot försämrings- eller äventyrandeförbud. Prövningen av verksamhetens tillåtlighet när det gäller utsläpp till vatten kan därför fokuseras på Lina älv nedre där det finns invändningar om verksamhetens tillåtlighet.

Utgångspunkter för bedömning av verksamhetens påverkan

Modellerna kan användas som utgångspunkt för bedömning av konsekvenser

Bolaget har redovisat ett flertal modeller för att beskriva påverkan från ansökt verksamhet och bolaget har i sina bedömningar av nuläget och ansökt verksamhets påverkan på ytvatten utgått från modellerade värden. Mark- och miljödomstolen konstaterar att förfarandet med vattenbalansmodeller, flöden samt vattenkemiska data och beräkningar bygger på vedertagna metoder, beprövad erfarenhet och får bedömas som bästa möjliga teknik. Modellering har gjorts i kombination med reella indata och konservativa antaganden. Modellerna har kalibrerats, känslighets-analyserats och validerats. Domstolen bedömer att bolaget har hanterat och tagit höjd för osäkerheter på ett sätt som medför att förfarandet och resultaten kan bedömas som tillförlitliga.

Domstolen instämmer vidare i vad bolaget har anfört avseende syftet med det s.k. modellerade nuläget som innebär en förbättrad möjlighet att jämföra påverkan från ansökt verksamhet med nollalternativet. Bolaget har anfört att en modellering av nuläget beskriver situationer som ligger utanför den begränsade period för vilken det finns observationer i fält / uppmätta värden. Detta innebär att halterna i recipient vid ansökt verksamhet kan jämföras med nuläget under samma typ av hydrologiska förutsättningar (normal-, blöt- och torrår). Domstolen anser således att bedömningen av vilken påverkan ansökt verksamhet innebär på Lina älv därmed kan utgå från den redovisning av modellerade halter som bolaget har lämnat, både vad gäller modellerat nuläge och modellerat ansökt scenario.

Särskilt om typåren i modellen

I de modeller som bolaget har redovisat ingår tre hydrologiska typår, normalår, torrår och blötår. Torrår respektive blötår representerar extremt torra och blöta situationer inom ramen för rådande klimat. Bolaget har beskrivit att de tre olika typerna av hydrologiska år har valts för att få ett tydligt representativt normalår (som även kan sägas beskriva påverkan i medel över många år) och extrema år när påverkan kan antas vara som störst. Modellresultaten från respektive typår,

tillsammans med en känslighetsanalys, har studerats av bolaget i syfte att analysera flödes- och haltdynamiken under olika väderförhållanden.

Vid huvudförhandlingen hösten 2025 och våren 2026 har det varit en diskussion om bolagets redovisade resultat för det s.k. torråret, särskilt i fråga om nitratkväve. Havs- och vattenmyndigheten har i detta sammanhang särskilt framhållit att det scenario som ger högst halter behöver vara utgångspunkten för konsekvens-bedömningen och att bedömningen ska göras med utgångspunkt i att tillståndet med föreskrivna villkor nyttjas fullt ut.

Domstolen instämmer med Havs- och vattenmyndigheten om att bedömningen av vilka miljökonsekvenser som uppstår till följd av en verksamhets utsläpp ska göras med utgångspunkt i att tillståndet med föreskrivna villkor nyttjas fullt ut (Mark- och miljööverdomstolens dom den 2 september 2024 i mål M 3278-23).

När det gäller de aktuella resultaten för det s.k. torråret kan domstolen konstatera att bolaget har kompletterat redovisningen av halter i recipient med en konsekvens-bedömning av föreslagna villkor och förklarat på vilket sätt modellerade halter har tagits fram. Av handlingarna i målet framgår att den bräddstrategi som bolaget har använt vid beräkning av modellerade halter i recipient, för bl.a. torrår, utgår från normalsituationen och att bräddstrategin måste anpassas vid avvikelser från normala förhållanden, såsom är fallet vid exempelvis torrår. Bolaget har vidare anfört att torrår beräknas inträffa med 80 års återkomsttid och att det vid sådana avvikande flödessituationer kommer att vara möjligt att vidta ytterligare åtgärder för att anpassa bräddningen inom ramen för föreslaget bräddvillkor. En sådan åtgärd är att tillfälligt lagra vatten i sandmagasinet. Domstolen kan konstatera att ytterligare åtgärder för att reglera påverkan under torrår inte har beaktats i bolagets modellering av framtida halter. Domstolen instämmer därför i bolagets bedömning att de redovisade halterna för ansökt verksamhet vid torrår snarast är fråga om teoretiska beräkningar. I övrigt vad gäller frågan om maxvärden (halter i utgående bräddvatten respektive andel bräddvatten i Lina älv) instämmer domstolen vidare i vad bolaget har framhållit om att det inte finns beaktansvärd risk för att maxvärden

för utgående halter och bräddvattenandel inträffar samtidigt. Underlaget i målet i denna del är därmed tillräckligt och det är möjligt att bedöma tillåtligheten av verksamhetens utsläpp av vatten utifrån att även villkor nyttjas fullt ut.

Utsläppslösningen bör förändras för förbättrad inblandning av utsläpp

I målet råder olika uppfattningar om representativa provtagningspunkter i vattenförekomsten Lina älv nedre och rättsliga förutsättningar att tillämpa en omblandningszon. Den av bolaget anmälda åtgärden för förändrad utsläppslösning har betydelse för frågan då den ändringen skulle förändra hur inblandningen sker efter utsläpp i Lina älv. Domstolen anser att det är relevant att klargöra behovet av ändrad utsläppslösning och hur provtagningspunkt MVA82 ska bedömas i målet innan domstolen tar ställning till bräddstrategins betydelse för bedömning av verksamhetens tillåtlighet och innan domstolens ställningstagande till utsläpp av specifika ämnen.

I svensk rättspraxis har godtagits att koncentrationer av ett eller flera ämnen överskrider gällande miljökvalitetsnormer inom en blandningszon nära utsläppspunkten och miljökvalitetsnormen har således inte bedömts behöva uppnås i utsläppspunkten. Detta även om begreppet blandningszon inte införts i lagstiftningen trots den möjlighet till det som lämnas i prioämnesdirektivet[4]. I direktivet anges som skäl till möjligheten att använda blandningszoner är att föroreningskoncentrationen i närheten av utsläpp från punktkällor i regel är högre än miljökoncentrationen i de övriga delarna av vattenförekomsten och att det gäller så länge det inte hindrar att relevanta miljökvalitetsnormer uppfylls i de övriga delarna av ytvattenförekomsten. Blandningszonens omfattning bör vara begränsad till området i närheten av utsläppspunkten och vara proportionell (skäl 19 i direktivet). I artikel 4 stadgas de närmare förutsättningarna för blandningszon. När blandningszoner godtagits i rättspraxis är det även detta synsätt och dessa omständigheter som har tillämpats (se avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen den 13 maj 2025 i mål

[4] Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område.

M 14695-22, ”Kaunis” som vidare hänvisar till avgörandet den 22 januari 2016 i mål M 10031-14).

När det gäller provtagningspunkten MVA82 och andelen brädvatten har bolaget redovisat följande figurer.

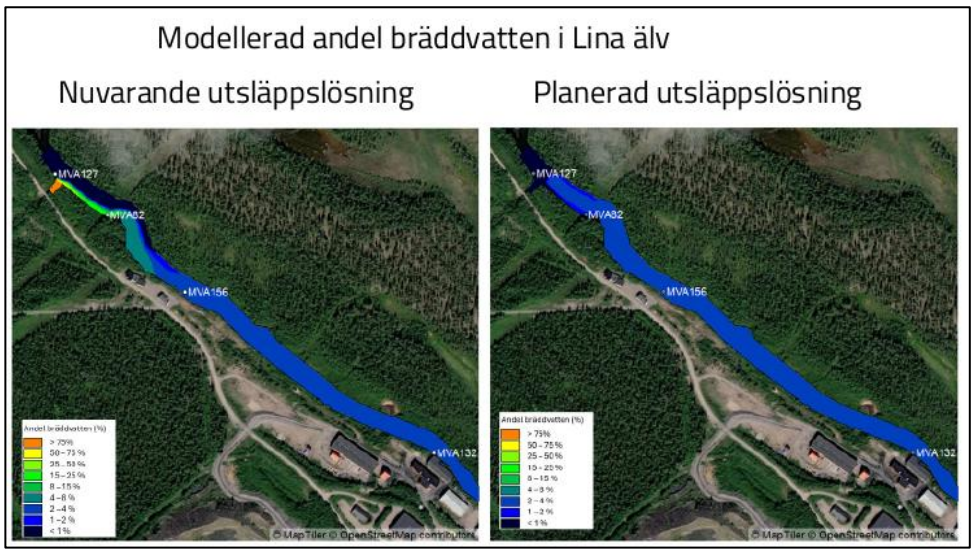

Bolagets figur över omblandningszon och vissa provpunkter i ytvatten.

Enligt domstolens mening bör det synsätt som gällt i rättspraxis rörande omblandningszoner kunna tillämpas även i aktuellt mål. Provtagningspunkten MVA82 är 80 meter nedströms verksamhetens utsläppspunkt och även i VISS har det noterats att provtagningspunkten är före omblandning. Att uppmätta utsläpps-halter i provtagningspunkten är högre än i övriga delar av vattenförekomsten är uppenbar. Jämfört med andra prövningar, när en omblandningszon har godtagits, ligger aktuell provtagningspunkt extremt nära verksamhetens utsläppspunkt. Det kan inte heller vara provtagningspunkters placering som är avgörande för om en omblandningszon kan beaktas utifrån bedömning om en verksamhet strider mot försämrings- eller äventyrandeförbudet. Vid beaktande av ett sådant område i prövningen framstår det snarast som särskilt relevant att det finns en provtagnings-punkt i omblandningsområdet som bidrar till att kunna bedöma påverkan från verksamheten samt konsekvenserna och situationen i det område där en verksamhets utsläpp blandas in i recipientvattnet (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 13 maj 2025 i mål M 14695-22, ”Kaunis”).

Samtidigt framgår av prioämnesdirektivet att blandningszoner bör vara begränsade till området nära utsläppspunkten. Utifrån de redovisningar som skett i målet angående halter vid förändrad utsläppslösning är det tydligt att det är möjligt med förändringar av själva utsläppsanordningen för att nå en snabbare omblandning än vad som är fallet med nuvarande förhållanden. Regleringen i prioämnesdirektivet talar starkt för att zonen inom vilken omblandning sker bör begränsas. Till skillnad mot bolaget anser domstolen dessutom att miljöeffekterna av en förändrad utsläppslösning för gruv- och förädlingsindustrin inte är helt marginella, särskilt utifrån vattenkemisk bedömning och risken för utsläpp av toxiska halter av ammoniakkväve. Utifrån vad denna domstol vidare uttalade i deldom den 19 maj 2015 i mål M 2090-06, vid prövning av den inom för ramen för nuvarande grundtillstånd uppskjutna frågan om utsläpp till vatten av kväve m.m., framstår det i viss mening som uppseendeväckande att bolaget inte har vidtagit åtgärder för att förbättra inblandningen av bräddvatten. Domstolen konstaterade i den prövningen att nuvarande utsläppslösning med dike med självfall var bristfällig och behövde åtgärdas. Utifrån underlaget i målet har bolaget visat att en förändrad utsläppsanordning skulle medföra att området där inblandningen sker är mer proportionellt jämfört med idag och området bättre skulle uppfylla de förutsättningar som anges i prioämnesdirektivet. Även utifrån de allmänna hänsynsreglerna är en sådan förändring nödvändig. Vidare ingår området i Natura 2000-området så även för att begränsa påverkan på detta område framstår en bättre inblandning som nödvändig. Med förändrad utsläppslösning sker nästan full omblandning efter utsläpp skett, dvs. före provtagningspunkt MVA82.

Sammantaget med hänsyn till det ovan anförda anser domstolen att underlaget starkt talar för att utsläppsanordningen behöver förändras för att ansökt verksamhet ska kunna bedömas som tillåtlig. Enligt domstolens mening är det möjligt att reglera detta genom villkor i målet. Den förändrade utsläppslösningen innebär vattenverksamhet i form av schaktning i Lina älv och nedläggning av rör som förankras på botten. Bolaget har inte ansökt om tillstånd till åtgärden, så domstolen har ingen möjlighet att lämna tillstånd till sådana åtgärder. Däremot, eftersom

domstolen har förbehållit sig prövningen av anmälan om vattenverksamhet för åtgärden, har domstolen möjlighet att i detta mål dels föreskriva villkor så att åtgärdens utförande blir en förutsättning vid tillstånd dels möjlighet att föreskriva skyddsåtgärder för anläggandet.

Strandskydd råder som huvudregel vid hav, insjöar och vattendrag intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattentillstånd (7 kap. miljöbalken). I mål om tillstånd till vattenverksamhet ska strandskyddsreglerna beaktas. I detta mål aktualiseras regelverket endast rörande åtgärderna i Lina älv i syfte att förändra utsläppsanordningen. Även om åtgärden inte omfattas av tillståndsansökan har domstolen förbehållit sig prövningen av anmälningsärendet. Samma principer, om att strandskyddsreglerna ska beaktas i målet, bör därför göra sig gällande så att en dubbelprövning undviks (se rättsfallen NJA 2008 s. 55 och NJA 2020 s. 1129). Frågan om dispens från strandskyddsreglerna ska därför ingå som ett led i prövningen av åtgärden men ingen särskild dispensprövning ska göras. En utsläppsanordning som inte består av ett naturligt dike behöver till sin natur anläggas i vatten. Enligt domstolens mening visar underlaget på att de arbeten som behöver vidtas och den anläggning som ska etableras i vattnet inte kan anses medföra att livsvillkoren för djur- och växtliv kraftigt försämras. Det är även möjligt att säkerställa detta genom villkor. Anläggningen kan inte heller anses hindra eller avhålla allmänheten från att beträda området. Strandskyddsreglerna kan därför inte anses medföra något hinder mot att utsläppsanordningen förändras.

Med hänsyn till det ovan anförda anser domstolen att en förändring av utsläppsanordningen är möjlig och nödvändig att föreskriva i målet. Frågan om ansökt verksamhet är tillåtlig eller om den strider mot försämring och äventyrandeförbudet ska därmed prövas med utgångspunkt i förändrad utsläppslösning där även provtagningspunkt MVA82 beaktas i målet.

<u>Representativa provtagningspunkter utöver MVA82</u>

Nedströms verksamhetens utsläppspunkt finns för närvarande två provtagningspunkter, MVA132 ca 900 meter nedströms och MVA01 ca 3 km nedströms, som

ingår i statusklassificeringen i VISS. Att dessa provpunkter är representativa för ytvattenförekomstens status är ostridigt i målet. Utöver skillnaden i avstånd mellan provtagningspunkterna från utsläppspunkten för verksamheten så är det endast MVA01 som även mäter diffust läckage från gamla sandmagasinet. Domstolen instämmer i bolagets bedömning att utredningen i målet visar att halterna av SFÄ och prioämnen är likvärdiga eller marginellt högre vid MVA01 jämfört med MVA132. Det är därför i och för sig möjligt att bedöma konsekvenserna av ansökt verksamhet utifrån MVA01. Bolaget har vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 kompletterat underlaget och även redovisat ansökt verksamhets påverkan vid provtagningspunkterna MVA82 och MVA132 samt för MVA156.

När det särskilt gäller provtagningspunkten MVA156 är den installerad under målets handläggning, början av år 2025, och den är belägen ca 200 meter nedströms verksamhetens utsläpp, efter fullständig omblandning med nuvarande utsläpps-lösning. I nuläget ingår provtagningspunkten inte i VISS och det finns heller inte någon längre period av provtagningsresultat från denna punkt. Den har inte heller ingått i bolagets modelleringar för påverkan från ansökt verksamhet i underlaget fram till huvudförhandlingen hösten 2025. Vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 har dock uppmätt årsmedel för år 2025 redovisats och modellerade halter för ansökt verksamhet. Visst underlag finns därmed i målet för att även bedöma konsekvenserna för ansökt verksamhet utifrån denna provtagningspunkt.

<u>Bräddstrategin är ett bra komplement för att minska påverkan på älven</u>

Bolaget har föreslagit en bräddstrategi för att hålla års- och medelhalter i älven så låga som möjligt och upprätthålla en jämn andel bräddvatten i älven under året. Bolaget har beskrivit detta som en skyddsåtgärd för Lina älv och framhållit att utan sådan strategi bräddas vatten kontinuerligt med stora variationer i bräddflödet som följd. Genom att magasinera vatten i klarningsmagasinet under delar av året kan andelen bräddvatten i älven i stället regleras. Detta görs genom att lagra vatten då bräddvattenandelen i älven skulle bli hög och brädda vatten under perioder när andelen blir låg.

Invändningar har framförts i målet från motparter om att bräddstrategin i sig inte kan anses utgöra en skyddsåtgärd, att det inte utgör bästa möjliga teknik och att det snarast är fråga om utspädning av processavloppsvattnet.

Den miljörättsliga försiktighetsprincipen slås fast i 2 kap. 3 § miljöbalken. Bestämmelsen ger uttryck för den grundläggande skyldigheten att göra vad som behövs för att se till att det inte uppstår skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I det allmänna innehållet i första stycket regleras att skyddsåtgärder ska vidtas och begränsningar iakttas för att uppfylla den grundläggande skyldigheten. Vid yrkesmässig verksamhet ska även bästa möjliga teknik användas i samma syfte. Begreppet skyddsåtgärder definieras inte direkt i bestämmelsen. Försiktighetsmått är det överordnade begreppet och innefattar både skyddsåtgärder och begränsningar. Ordet har en så vid tolkning att det är möjligt att täcka in alla typer av krav som kan behövas för att skydda människors hälsa och miljön. Ett försiktighetsmått är en uppoffring i form av åtgärder som någon vidtar eller verksamhet någon tvingas avstå ifrån i syfte att minska negativ påverkan på omgivningen eller på annat sätt främja en hållbar utveckling. Direkta åtgärder och begränsningar i verksamheter som syftar till att minska negativ påverkan är självklara försiktighetsmått (se delbetänkande av Miljöbalkskommittén, SOU 2004:37 Miljöbalkens sanktionssystem och hänsynsregler, s. 121–125).

Enligt domstolens mening är bräddstrategin att betrakta som en viktig försiktighets-åtgärd för att så långt som möjligt anpassa utsläppet av bräddvatten till älven för att minska påverkan på recipienten. Detta oavsett att det är en åtgärd som i sig innebär en utspädning av bräddvatten. När det handlar om frågan om bräddstrategin är bästa möjliga teknik anser domstolen att det snarast handlar om att bräddstrategin har inverkan på hur dammanläggningarna, sandmagasin och klarningsmagasin, utformas och att det är bästa möjliga teknik att anpassa utsläpp av bräddvatten så långt som möjligt för att minska påverkan på recipienten. Oavsett hur åtgärden definieras är det enligt domstolens mening däremot uppenbart i målet att bräddstrategin ensamt inte är en tillräcklig försiktighetsåtgärd för ansökt verksamhet när det gäller utsläpp av vissa ämnen, exempelvis uran, som domstolen återkommer till

nedan. En bräddstrategi kan inte ersätta ett behov av en reningsanläggning i de fall ett sådant behov finns. I de fall ett reningsbehov inte tydligt finns kan en bräddstrategi, som är tydligt reglerad genom ett villkor för en verksamhet, däremot vara det som säkerställer att en otillåten påverkan inte sker på vattenförekomsten eller något som är av vikt utifrån de allmänna hänsynsreglerna.

Ansökt verksamhets påverkan på Lina älv nedre utifrån respektive ämne

Inledning

När det gäller tillåtligheten är det främst utsläpp av uran, kväve (nitrat) och sulfat där motparter har haft synpunkter på tillåtligheten av ansökt verksamhet till följd av utsläpp. Synpunkter har även framförts rörande risken för toxiska halter av ammoniumkväve. När det gäller övriga ämnen har motparter i huvudsak ansett att verksamheten kan bedömas som tillåtlig och att det är möjligt att reglera utsläppen genom villkor.

Utsläpp till vatten av uran

Utsläppet av uran behöver begränsas

En avgörande fråga i målet är om ansökt verksamhets utsläpp till vatten av särskilt förorenande ämnen, i synnerhet utsläpp av uran, riskerar att försämra status eller äventyra möjligheten att uppnå fastställd miljökvalitetsnorm i vattenförekomsten Lina älv nedre, som är den vattenförekomst som i första hand belastas av verksamhetens utsläpp.

Det är ostridigt i målet att LKAB:s gruvverksamhet i Malmberget bidrar till utsläpp av uran och att halterna i vattenförekomsten Lina älv nedre redan överskrider de bedömningsgrunder för uran som anges i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Det är vidare ostridigt att överskridande skett kontinuerligt av årsmedelhalten och att maxhalten vid vissa tillfällen har överskridits. Bedömningsgrunderna överskrids såväl i provtagningspunkten MVA82, ca 80 meter nedströms utsläppspunkten, som i provtagningspunkterna därefter, MVA132 som ligger ca 900 meter nedströms och MVA01 som ligger ca 3 km nedströms utsläppspunkten och där även diffust läckage från gamla sandmagasinet fångas upp. Som angetts finns för

provtagningspunkt MVA156, ca 200 meter nedströms utsläppspunkten, begränsat med uppmätta värden men för år 2025, när den anlades, överskreds såväl årsmedelvärdet som maxhalten.

Av bolagets ansökan framgår att den totala utsläppsmängden uran, masstransporten, via bräddvatten beräknas öka vid ansökt verksamhet (ca 2,2 ggr) medan mass-transport via läckage minskar väsentligt jämfört med nuläget (ca 95 procent) till följd av återpumpning av läckagevatten till klarningsmagasinet. Enligt bolagets utredning ökar uranhalten i bräddvatten med ca 1,3 gånger från ca 76 µg/l till 102 µg/l vid ansökt verksamhet. Beräkningarna utgår från fullt utbruten gruva och fullt nyttjande av villkor och därmed de högsta halterna som kan komma uppnås. När det gäller halterna och situationen i vattenförekomsten, Lina älv nedre, råder i målet olika uppfattningar om vilken/vilka provtagningspunkter som ska beaktas vid bedömning av om verksamheten strider mot försämrings- och äventyrandeförbudet, de rättsliga förutsättningarna för att beakta en s.k. omblandningszon och ifall bräddningsstrategin kan betraktas som en skyddsåtgärd. Oavsett hur dessa frågor bedöms anser domstolen att det är uppenbart utifrån rådande lagstiftning att det för att tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet ska kunna meddelas krävs att åtgärder vidtas för att minska utsläppet av uran. Den ansökta verksamheten innebär en kraftig ökning av de totala utsläppsmängderna av uran. För domstolen framstår en sådan ökning av utsläppens storlek som tämligen otidsenlig. Redan detta talar med styrka för att utsläppsreducerande åtgärder behöver vidtas för att verksamheten ska vara tillåtlig.

Vidare överskrids bedömningsgrunderna redan idag vid samtliga tre provtagnings-punkter nedströms utsläppspunkten och som ingår i statusklassificeringen, MVA82, MVA132 och MVA01. Bedömningsgrunderna är framtagna utifrån vad vatten-förekomsten som helhet tål från olika källor för att miljökvalitetsnormen, målet, god ekologisk status ska kunna nås. Att det krävs åtgärder för att minska utsläppen när bedömningsgrunderna redan överskrids har bekräftats av Mark- och miljööverdomstolen i dom den 7 januari 2025 i mål M 7868-23, ”Gåsgruvan”. Enligt domstolens bedömning får ansökt verksamhet inte heller medföra en

kortvarig förutsägbar höjning av koncentrationen av uran i någon representativ provtagningspunkt då det skulle strida mot försämringsförbudet eftersom kvalitetsfaktorn redan är i sämsta klassen (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 13 maj 2025 i mål M 14695-22, ”Kaunis” och den 25 oktober 2023 i mål M 692-22, ”Ragn-Sells”.).

Även innan den nya bestämmelsen om uran infördes i vattenförvaltningsförordningen har bolaget, under målets handläggning och vid huvudförhandlingen 2025 samt våren 2026, resonerat kring urans toxicitet och biotillgänglighet, redovisat biotillgängliga halter vid olika provtagningspunkter och uppgett att biotillgänglighet borde vara utgångspunkten vid statusklassificering och bedömning av verksamhetens påverkan. Därutöver har bolaget redovisat den lösta halten av uran, oavsett hur mycket som är biotillgängligt, vid modellerat nuläge och ansökt verksamhet, med och utan rening samt med och utan förändrad utsläppslösning. Oavsett hur den nya bestämmelsen i vattenförvaltningsförordningen ska tolkas anser domstolen att, eftersom statusklassificeringen för uran idag utgår från nuvarande bedömningsgrund om löst halt enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrift, så behöver frågan om verksamheten medför en förutsägbar höjning prövas mot denna bedömningsgrund. Som domstolen framhållit saknas en validerad modell för biotillgänglig halt. Bolagets underlag tyder visserligen på att endast en del av det uran som släpps ut är biotillgängligt men det kan inte heller uteslutas att så inte är fallet. Underlaget i målet medger därmed endast en jämförelse av nuläget och ansökt verksamhet utifrån löst halt av uran i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. De modellerade värdena som bolaget har redovisat för nuläge som för ansökt verksamhet beskriver löst halt. Även uppmätta värden i recipienten avser löst halt oavsett andel biotillgängligt uran. För att kunna avgöra om det blir en förutsägbar höjning behöver domstolen alltså utgå från detta underlag. Domstolen har därmed alltjämt att utgå från den reglering som finns vid prövningen av målet och utgångspunkten för domstolens bedömning behöver därför ske utifrån löst halt av uran. För att tillstånd ska kunna meddelas krävs att villkor kan beslutas som innebär att verksamheten inte strider mot 5 kap. 4 § miljöbalken.

Eftersom bolaget har föreslagit att frågan om utsläpp av uran ska skjutas upp under en prövotid har domstolen att pröva förutsättningarna för detta.

Möjligheten att förordna om en prövotid för utsläpp till vatten av uran

Bolaget har redovisat en reningsmetod för uran och föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av uran ska utredas under en prövotid. Domstolen har en möjlighet att förordna om prövotidsförfarande och skjuta upp avgörandet av en viss villkorsfråga när verkningarna av en verksamhet inte kan förutses med tillräcklig säkerhet (22 kap. 27 § miljöbalken). Som flera av partsmyndigheterna i målet har framfört måste domstolen dock först ha bedömt att verksamheten som sådan är tillåtlig utifrån denna fråga. Det är bolaget som har bevisbördan för detta. Det kan vidare vara på det sätt att det är nödvändigt att reglera frågan, delvis genom slutliga villkor (exempelvis om rening) och delvis med provisoriska föreskrifter för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. Sökandens underlag behöver även ge stöd för vad som kan föreskrivas och att dessa kan uppnås i verksamheten. Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden framhållit förutsättningarna för att förordna om ett prövotidsförfarande, vad som behöver regleras i sådana fall och att osäkerhet i tillståndsfrågan inte kan motivera ett prövotidsförfarande. Domstolen måste först ha konstaterat att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan ges, tillåtligheten kan inte sättas på prövotid (se t.ex. rättsfallen MÖD 2021:5 och avgörandet den 7 januari 2025 i mål M 7868-23, ”Gåsgruvan”).

Verksamhetens utsläpp av uran är av betydelse för tillåtligheten

I målet är numera ostridigt att det krävs en rening av uran. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har samtliga ansett att den rening som bolaget har föreslagit inte är tillräcklig utan att den behöver finnas på plats innan produktionen sätts i gång och att det krävs ytterligare skyddsåtgärder för att verksamheten ska kunna anses som tillåtlig utifrån dess påverkan på ytvatten när det gäller utsläpp av uran. Länsstyrelsen har däremot, som de slutligt bestämt sin talan, ansett att bolaget visat att verksamheten är tillåtlig på föreliggande underlag.

För att verksamheten ska kunna anses tillåtlig behöver det underlag som bolaget har presenterat för rening av uran vara relativt konkret och det behöver innehålla möjliga utsläppsnivåer. Underlaget måste visa att det efter avslutad prövotid går att fastställa slutliga villkor som säkerställer att verksamhetens påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och att möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen inte äventyras.

Tekniken för rening av uran är vedertagen och tillräckligt konkret i sig

LKAB har utrett olika reningstekniker. Den teknik som bolaget har föreslagit för rening av uran är en anläggning med kemisk fällning, flockning och sedimentering. Bolaget har uppgett att en sådan anläggning ger en god avskiljning under de förhållanden, med avseende på processvattenkemi och klimat m.m., som råder i Malmberget. Bolagets utredning av reningstekniken baseras på utförda labb- och pilotskaleförsök samt en förstudie.

När det gäller placering av en reningsanläggning i processvattensystemet har bolaget undersökt två huvudalternativ, rening av gruvvatten (länshållningsvatten från gruvan) och rening av vatten från klarningsmagasinet (bräddvatten). Den huvudsakliga källan till uran är gruvvattnet. Trots det ger, enligt bolagets utredning, rening av bräddvatten från klarningsmagasinet bättre effekt på uranhalten i Lina älv jämfört med rening av gruvvatten. Detta utifrån bland annat att klarningsmagasinets volym gör det möjligt att under hela året upprätthålla ett kontinuerligt jämt flöde som effektivt nyttjar anläggningens dimensionerade kapacitet. Enligt utredningen ger rening av bräddvatten även bättre möjligheter att hantera det slam som uppkommer vid rening.

Bolaget har i förstudien bedömt att det är möjligt att installera en reningsanläggning som innefattar en huvudanläggning med rening av 400 m^3 per timme (med möjlighet till utbyggnad). Tidvis innebär anläggningen att endast en del av bräddvattenflödet från klarningsmagasinet kan genomgå rening och tidvis kan hela bräddvattenflödet renas. Huvudanläggningen utgör steg 1 i reningen och omfattar kemisk fällning. Den ska kompletteras med en mindre pilotanläggning för rening i

steg 2 som är dimensionerad för ca 10-20 m^3 per timme och omfattar polering med aktivt kol. Syftet med pilotanläggningen i steg 2 är att vidare utreda förutsättningarna för och effekten av rening i två steg.

Mark- och miljödomstolen anser att metoden med kemisk fällning inklusive flockning och sedimentering är en vedertagen reningsteknik i sig som utgör bästa möjliga teknik för rening av gruvvatten. Detta även om den inte har testats i full skala för uranrening av hela den mycket omfattande mängd bräddvatten som är aktuell för ansökt verksamhet. Enligt bolaget minskar uranhalten i bräddvattnet med ca 90 procent. Det är även möjligt att minska halten ytterligare med ca 90 procent i det andra reningssteget som omfattar bl.a. polering med aktivt kol. Domstolen bedömer att den lösning som bolaget har föreslagit är tillräckligt konkret och att det inte kan anses finnas för stora svårigheter och betydande osäkerheter med själva tekniken som sådan. Den avgörande frågan enligt domstolens mening är snararast om den reningsanläggning som bolaget föreslagit är tillräckligt omfattande, om den omfattar tillräckligt stor del av bräddflödet, för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. För att kunna avgöra den frågan är de närmare utsläppsnivåer som enligt bolagets underlag kan uppnås vid rening av avgörande betydelse.

Bolagets underlag för utsläppsnivåer med reningsanläggning

Bolagets utredningar och redogörelse för påverkan till följd av ansökt verksamhet har till stor del i målet, innan huvudförhandlingen hösten 2025, innehållit beskrivningar av halter utan rening där sökanden även framhållit biotillgänglig halt av uran. Vid huvudförhandlingen har bolaget däremot närmare redovisat uppgifter om vilka halter som kan uppnås i vattenförekomsten vid införande av en huvud-anläggning för rening som steg ett tillsammans med en mindre pilotanläggning som steg två. Bolaget redovisade då beräknade (modellerade) halter i bräddvatten (provtagningspunkt MVA03) och i recipienten ca 3 km nedströms utsläppspunkten (provtagningspunkt MVA01). Bolaget har vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 utvecklat underlaget och även redovisat beräknade halter i övriga provtagningspunkter och med den förändrade utsläppslösningen samt bedömd recipienthalt vid maximalt nyttjande av föreslagna villkor.

Uran (µg/l)

PERIOD 1 (år 0-3)
Årsmedelvärde:
LKAB Alt 1: Villkorsförslag i recipient
LKAB Alt 2: Villkorsförslag utsläpp ger nulägeshalter i recipient
Maxvärde:
Villkorsförslag i recipient

PERIOD 2 (år 4 -)
Årsmedelvärde:
LKAB Alt 1: Villkorsförslag i recipient
LKAB Alt 2: Bräddandel (4%) *villkorshalt
Maxvärde:
Villkorsförslag i recipient

Provpunkt		Nuläge		Ansökt verksamhet		Recipienthalt vid maximalt nyttjande av föreslagna villkor.	
		Uppmätt 2017-2025	Modellerat	Utan rening	Med rening	Period 1 Alt1/Alt 2	Period 2 Alt1/Alt 2
MVA03	Medel	83	76	102	42	-	-
	Max	168	101	130	95	-	-
MVA82, utan åtg.	Medel	14	-	17	6,3	-	-
	Max	61	-	28	23	-	-
MVA82, med åtg.	Medel	-	2	3,2	1,5	2,3/1,5 - 2,3	1,6/2
	Max	-	5	5,5	5,0	6	6
MVA156	Medel	1,9*	-	3,1	1,4	2,3/1,5 - 2,3	1,6/2
	Max	8,9*	-	4,9	4,2	6	6
MVA132	Medel	1,8	2,3	3,1	1,4	2,3/1,5 - 2,3	1,6/2
	Max	12	6,3	4,5	4,2	6	6
MVA01	Medel	1,8	2,3	3,0	1,4	2,3/1,5 - 2,3	1,6/2
	Max	11	5,9	4,5	4,1	6	6

*Uppmätt 2025

Årtal	Uppmätt årsmedel	
	MVA132	MVA01
2018	1,5	1,5
2019	1,7	1,5
2020	1,6	1,8
2021	1,7	1,7
2022	1,6	2,0
2023	2,3	2,3
2024	2,3	2,3
2025	1,6	1,8

Bolagets figur över redovisade modelleringar huvudförhandling våren 2026. Gul färg innebär att halten överskrider gällande bedömningsgrund för uran och grön färg innebär att halten understiger bedömningsgrunden för uran.

Bolaget har vidare framhållit att den föreslagna reningsanläggningen är möjlig att bygga ut och att halten av uran i Lina älv nedre vid en utökad rening kommer att minska så att Havs- och vattenmyndighetens nuvarande bedömningsgrund kan innehållas i provpunkten MVA156.

Det är möjligt att rena uran så att verksamheten kan bedömas som tillåtlig

Som domstolen framhållit ovan har bolaget visat att införandet av en renings-anläggning i den omfattning som bolaget har föreslagit är möjlig. Frågan är om de närmare utsläppsnivåer som kan uppnås vid rening medför att det är möjligt att begränsa utsläppen av uran från verksamheten på ett sådant sätt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och miljökvalitetsnormen kan uppfyllas. För det krävs att det inte är fråga om en förutsägbar höjning.

Vad som är en förutsägbar höjning är inte definierat i rättspraxis. Enligt domstolens mening bör en förutsägbar höjning vara när beräkningarna visar att en högre halt kommer uppstå med den ansökta verksamheten jämfört med nuläget. Som domstolen tidigare har framhållit bör jämförelsen av beräknade värden för ansökt verksamhet då prövas mot beräknade värden (modellerade) för nuläget. Detta

eftersom de som domstolen framhållit är utsträckta på fler år jämfört med uppmätta värden.

Med den reningsanläggning som bolaget har föreslagit kan det inte anses bli fråga om en förutsägbar höjning av uran vid någon representativ övervakningsstation som strider mot försämringsförbudet. Även om jämförelsen i detta mål skulle ske mot medelvärdet av uppmätta årsmedelvärden åren 2017–2025, i stället för modellerat nuläge, så visar bolagets underlag att inte heller då sker en förutsägbar höjning av koncentrationen efter att reningsanläggning anlagts. Utsläppet som kan ske efter en reningsanläggning anlagts kan inte heller anses innebära ett sådant medvetet risktagande som äventyrar uppnåendet av miljökvalitetsnormer, oaktat den nya bestämmelsen i vattenförvaltningsförordningen. Bolaget har även visat att det är möjligt att utöka reningsanläggningen så att utsläppen kan minska än mer. Det behöver av tillåtlighetsskäl däremot fastställas i slutligt villkor att en renings-anläggning ska anläggas. Ett sådant villkor är möjligt att föreskriva.

<u>När behöver reningsanläggningen vara på plats</u>

Frågan är då enligt domstolens mening om när en reningsanläggning behöver vara införd för att verksamheten ska kunna anses tillåtlig och om det är godtagbart med ett stegvis införande. Motparter har framfört att rening behöver finnas på plats när tillståndet tas i anspråk. Bolaget har föreslagit ett slutligt villkor om att anläggningen i sitt första steg ska vara installerad och i drift senast tre år efter att tillståndet tagits i anspråk (villkorsförslag X2) och att frågan om utsläpp av uran ska skjutas upp under en prövotid där bolaget ska utreda behovet och förutsättningarna att anpassa reningen till att omfatta andra flöden och/eller flera reningssteg (förslag till utredningsföreskrift U6). Bolaget har även lämnat förslag till provisorisk föreskrift (P5).

Eftersom det är fråga om en pågående verksamhet som kan bedrivas med stöd av nuvarande tillstånd anser domstolen att det är lämpligt och till fördel för vatten-miljön om det kan säkerställas att utsläppet av uran begränsas under den tidsperiod det tar att anlägga en reningsanläggning. i stället för att reglera att renings-

anläggningen behöver finnas på plats för att ett tillstånd ska få tas i anspråk. Annars finns det ingen möjlighet att parallellt med anläggandet av en reningsanläggning även genomföra andra ansökta åtgärder, exempelvis invallning vid Naalojärvi för att förhindra läckage och utbyggnad av sand- och klarningsmagasin som är nödvändigt för att den ansökta skyddspumpningen för grundvatten ska kunna komma till stånd. I förevarande fall omfattar ansökan inte utökad produktion jämfört med nuvarande verksamhet och det är sålunda inte en produktionsökning som medför att halterna av utsläpp av uran ökar totalt sett vid ansökt verksamhet om ingen reningsanläggning har anlagts. Det är därför inte möjligt att knyta frågan om reningsanläggningens etablering till en produktionsökning, något som i andra fall kan vara möjligt.

Bolaget har vid huvudförhandlingen våren 2026 förtydligat vilka halter som beräknas kunna uppstå i recipienten Lina älv under den tid det tar att anlägga reningsanläggningen. Bolaget har då uppgett att det är det uppmätta nuläget för utsläpp av uran som kommer att bestå under byggtiden. Detta till följd av att uran i bräddvattnet huvudsakligen kommer från uppumpat länshållningsvatten i gruvan och att denna mängd inte kommer att öka nämnvärt till följd av att ingen ny huvudnivå i gruvan tas i anspråk vid ansökt verksamhet.

Bolaget har angett att med deras föreslagna provisoriska föreskrift om ett riktvärde på 100 µg/l i bräddvatten kommer halterna i recipienten variera och motsvara de uppmätta årsmedelvärden under åren 2018-2025 och därför variera mellan 1,5-2,3 µg/l i provpunkterna MVA156, MVA132 och MVA01. Efter förändrad utsläppslösning är det även denna halt som kan uppnås i MVA82.

Det faktum att det är en naturlig variation av uranhalten i länshållningsvattnet anser domstolen innebär att frågan om en förutsägbar höjning ska beaktas mot en längre period snarare än mot ett enskilt år. Varken mot jämförelse av de senaste årens uppmätta årsmedelvärden för åren 2018–2025 (1,5–2,3 µg/l) eller vid jämförelse av modellerade värden för nuläget (2,3 µg/l) anser domstolen att det är fråga om en förutsägbar höjning som medför en kortvarig försämring under den tid som renings-

anläggningen anläggs. Domstolen anser vidare att uranhalten i utgående vatten, även under tiden innan reningsanläggningen tas i drift, kan säkerställas genom provisoriska villkor så att verksamheten kan anses tillåtlig. Det kan enligt domstolens mening inte heller anses vara fråga om ett medvetet risktagande som äventyrar möjligheten att nå miljökvalitetsnormen om reningsanläggningen får byggas efter tillståndet tagits i anspråk.

Sammanfattande bedömning verksamhetens utsläpp till uran

Domstolen har funnit att verksamhetens utsläpp av uran behöver begränsas och att det är möjligt att förordna om en prövotid i frågan då bolaget har redovisat en teknik för uranrening som är vedertagen och tillämpbar i det enskilda fallet. Underlaget i målet visar att de utsläppsnivåer som kan uppnås med reningstekniken är tillräckliga för att de inte ska strida mot försämrings- och äventyrandeförbudet, varken innan eller efter reningsanläggningen tagits i drift. Det är vidare möjligt att bygga ut reningsanläggningen så att utsläppet kan begränsas än mer. Sammantaget anser domstolen att verksamhetens påverkan på ytvatten till följd av utsläpp av uran inte utgör något hinder mot verksamhetens tillåtlighet. Det kommer att finnas möjlighet att genom villkor begränsa utsläppen så långt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och att möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen inte äventyras. Något hinder mot verksamhetens tillåtlighet mot bakgrund av kraven enligt 5 kap. 4 § miljöbalken föreligger därför inte.

Ansökt verksamhets utsläpp till vatten av kväve och dess förekomster

Mark- och miljödomstolen har att pröva om bolagets utsläpp av kväve försämrar vattenkvaliteten på ett otillåtet sätt eller äventyrar möjligheten att uppnå gällande miljökvalitetsnorm i Lina älv. Domstolen har även att pröva om bolagets kväveutsläpp är förenligt med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

När det gäller tillåtligheten är det framför allt utsläpp av nitratkväve som varit föremål för synpunkter från motparter. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att det krävs rening av nitrat för att verksamheten ska vara tillåtlig och att sådan rening behöver regleras i villkor. Myndigheten har även lämnat förslag till slutligt villkor

för nitratkväve som medför att bolaget behöver installera en rening för att kunna innehålla villkoret (villkorsförslag HAV5).

Därutöver har såväl Naturvårdsverket som Havs- och vattenmyndigheten framfört att ansökt verksamhet riskerar att medföra utsläpp av toxiska halter av ammoniakkväve vid provtagningspunkt MVA82 utan en förändrad utsläppslösning. När det gäller kväveförekomster i övrigt har det framför allt varit oenighet om vilka nivåer på utsläpp som behöver föreskrivas i villkor och för vilka ämnen som villkor bör föreskrivas.

Utsläpp av nitratkväve

När det gäller nitratkväve är det ostridigt att verksamheten bidrar till utsläpp av nitratkväve. I ansökan har påverkan på Lina älv från den nuvarande och ansökta verksamheten beskrivits och bedömts utifrån modellerade halter för ansökt verksamhet och jämförelse har skett mot bedömningsgrunder i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift (HVMFS 2019:25). Som domstolen har framhållit är tillåtligheten av ansökt verksamhet till följd av utsläpp av nitratkväve ifrågasatt utifrån den påverkan som sker på vattenförekomsten Lina älv nedre (SE745978-171574) och det är denna vattenförekomst som prövningen fokuserar på. Vattenförekomsten är klassificerad till måttlig ekologisk status, bl.a. på grund av att övervakningsresultatet i provtagningspunkt MVA82 överskrider bedömningsgrunden för nitrat (HVMFS 2019:25). För vattenförekomsten gäller miljökvalitetsnormen god ekologisk status 2027. Som domstolen tidigare redogjort för klassificerades status med avseende på nitrat som god fram till huvudförhandlingen hösten 2025.

Av bolagets ansökan framgår att den totala utsläppsmängden nitrat, masstransporten via bräddvatten beräknas öka vid ansökt verksamhet, (ca 2,5 ggr) medan den totala masstransporten via läckage minskar väsentligt mot nuläget (95 procent) till följd av återpumpning av läckagevatten. När det gäller halterna i bräddvatten ökar de med 1,4 gånger. Enligt bolagets utredning ökar nitrathalten i bräddvatten från ca 36 µg/l till 50 µg/l vid ansökt verksamhet. Beräkningarna utgår från fullt utbruten gruva och fullt nyttjande av villkor och därmed de högsta halterna som kan komma uppnås.

Även för nitrat anser domstolen att ökningen av utsläppens storlek framstår som omfattande och redan detta talar för att utsläppsreducerande åtgärder behöver vidtas.

Havs- och vattenmyndighetens bedömningsgrund för nitrat är 2,2 mg/l som årsmedelvärde och 11 mg/l som maximalt tillåten koncentration. Som framgår av statusklassificeringen överskrids idag bedömningsgrunden för nitrat i provtagningspunkt MVA82 med avseende på både årsmedelhalt och maximalt tillåten koncentration. Ökade halter i framtiden kommer att innebära fortsatt överskridande av bedömningsgrunden för nitrat i provtagningspunkt MVA82 om inte utsläppsanordningen förändras. Bolaget har anfört att provtagningspunkt MVA82 inte ska anses utgöra en representativ övervakningsstation. Havs- och vattenmyndigheten har invänt mot detta och anfört att ansökt verksamhet inte är tillåten utifrån att bedömningsgrunden för nitrat överskrids i aktuell provtagningspunkt.

Domstolen har, som tidigare beskrivits i dessa domskäl, ansett att det är nödvändigt att utsläppsanordningen ändras. Med förändrad utsläppsanordning framgår av underlaget att ansökt verksamhet medför nivåer som inte överstiger bedömningsgrunden i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift vid provtagningspunkten MVA82, likaså inte heller vid provtagningspunkterna nedströms.

Som domstolen har framhållit har synpunkter framförts från Havs- och vattenmyndigheten över redovisade halter för nitrat vid s.k. torrår. Av bolagets beräkningar framgår att bedömningsgrunden för nitrat under s.k. torrår vid modellerat nuläge och ansökt verksamhet skulle komma att överskridas i flera provtagningspunkter vid tillämpning av bräddstrategin för normalår. Bolaget har vid fortsatt huvudförhandling våren 2026 utvecklat beskrivningen av hur bräddstrategin kan anpassas vid torra förhållanden. Som domstolen vidare redogjort för har bolaget kompletterat underlaget med redovisning av halter i recipient efter en konsekvensbedömning av föreslagna villkor.

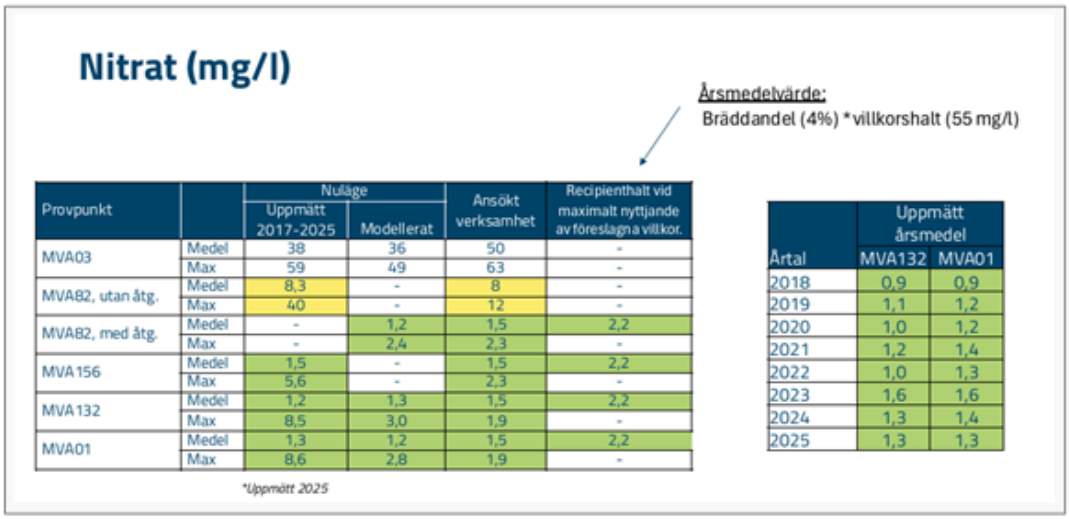

Nitrat (mg/l)

Årsmedelvärde:
Bräddandel (4%) * villkorshalt (55 mg/l)

Provpunkt		Nuläge: Uppmätt 2017-2025	Nuläge: Modellerat	Ansökt verksamhet	Recipienthalt vid maximalt nyttjande av föreslagna villkor.
MVA03	Medel	38	36	50	-
	Max	59	49	63	-
MVA82, utan åtg.	Medel	8,3	-	8	-
	Max	40	-	12	-
MVA82, med åtg.	Medel	-	1,2	1,5	2,2
	Max	-	2,4	2,3	-
MVA156	Medel	1,5	-	1,5	2,2
	Max	5,6	-	2,3	-
MVA132	Medel	1,2	1,3	1,5	2,2
	Max	8,5	3,0	1,9	-
MVA01	Medel	1,3	1,2	1,5	2,2
	Max	8,6	2,8	1,9	-

*Uppmätt 2025

	Uppmätt årsmedel	
Årtal	MVA132	MVA01
2018	0,9	0,9
2019	1,1	1,2
2020	1,0	1,2
2021	1,2	1,4
2022	1,0	1,3
2023	1,6	1,6
2024	1,3	1,4
2025	1,3	1,3

Bolagets figur över redovisade modelleringar och konsekvensbedömning av recipienthalt som förevisats huvudförhandlingen våren 2026. Gul färg innebär att halten överskrider gällande bedömningsgrund för uran och grön färg innebär att halten understiger bedömningsgrunden för uran.

Bolaget har i frågan om nitrat redogjort för att nitrathalten i recipient för ansökt verksamhet är 2,2 mg/l vid maximalt utnyttjande av föreslagna villkor för nitrat (55 mg/l) samt villkor för andel bräddvatten (4 %). Bolaget har därmed visat att den beräknade nitrathalten i recipient (2,2 mg/l) vid fullt utnyttjande av föreslagna villkor understiger den modellerade halten vid ansökt verksamhet under torrår (3,2 mg/l). Domstolen anser att bolaget har kompletterat handlingarna med en sådan redogörelse att bolaget har visat att de kan säkerställa att föreslagna villkor innehålls även vid torrår. Som domstolen tidigare anfört anser domstolen i likhet med bolaget att de redovisade halterna för ansökt verksamhet vid torrår snarast är fråga om teoretiska beräkningar.

Bolagets beräkningar visar dock att nitrathalten, med enbart bolagets bidrag, skulle vara i nivå med bedömningsgrundens årsmedelvärde på 2,2 mg/l. Det av bolaget föreslagna villkoret för utsläpp av nitratkväve anser domstolen därför skulle kunna riskera att en otillåten försämring och riskera ett äventyrande av normen då det skulle vara fråga om en förutsägbar höjning av koncentrationen av nitrat jämfört med nuläget. Enligt domstolens mening krävs för att verksamheten ska kunna anses som tillåtlig utifrån 5 kap. 4 § miljöbalken att ett lägre utsläppsvillkor kan föreskrivas än vad bolaget föreslagit. Utifrån vad bolaget har redovisat om påverkan från ansökt verksamhet framstår det av bolaget föreslagna utsläppsvillkoret som väl

tilltaget jämfört med redovisad påverkan. Det framstår vidare som möjligt för bolaget att innehålla en lägre nivå som kan säkerställa att verksamheten inte leder till en förutsägbar höjning med otillåten påverkan så att den kan bedömas som tillåtlig. Det kommer därmed att finnas möjlighet att genom villkor begränsa utsläppet så långt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar. Något hinder mot verksamhetens tillåtlighet mot bakgrund av kraven enligt 5 kap. 4 § miljöbalken föreligger därför inte.

Därutöver finns behov av att minska utsläppen av kväve med hänsyn till påverkan på vattenförekomsten bedömd utifrån allmänna hänsynsreglerna och med beaktande av att det är fråga om utsläpp i ett Natura 2000-område. Havs- och vattenmyndigheten har framfört att utsläppen av nitratkväve behöver begränsas för att minska risken för negativa ekologiska effekter i närområdet till gruvan och för att minska risken för framtida övergödning i Bottenviken då ny forskning visar att gränsen för att kväve är tillväxtbegränsande för övergödning går allt längre norrut i Sverige. Domstolen anser att ett tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet, utan vidtagande av åtgärder för att minska utsläppet av kväve, innebär ett stort tillskott av kväve till recipient. Utsläppet av kväve kommer att öka från 130 ton per år till 320 ton per år och verksamheten kommer därmed utgöra en betydande källa till kväveutsläpp även i Bottenviken.

Bolaget har i målet redovisat möjligheten att rena nitratkväve genom MBBR-teknik. Bolaget har anfört att rening med MBBR-teknik är en etablerad och tekniskt möjlig teknik för att rena kväve, men att tekniken kräver tillförsel av stora mängder fosfor. Domstolen bedömer att MBBR-teknik är en beprövad teknik, men att det uppenbarligen finns utmaningar med att rena tillsatt fosfor. Tillförsel av fosfor i Lina älv skulle leda till en ökad biologisk produktion i älven och domstolen anser därför i likhet med bolaget att det närmare kan behöva utredas hur resthalter av fosfor kan reduceras. Bolaget har beskrivit att de utfört försök i laboratorieskala med att rena bort fosfor och att preliminära resultat visar att låga fosforhalter kan nås. Pilottester planeras i slutet av 2026 eller början av 2027. Bolaget har vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 redogjort för möjliga lösningar med att rena fosfor. Det

finns därmed möjlighet för bolaget även utreda möjligheterna att minska utsläppen av kväve. Utsläppen av kväve utifrån de allmänna hänsynsreglerna innebär därför inget hinder mot verksamhetens tillåtlighet.

Ammonium- och ammoniakkväve

Ansökt verksamhet medför utsläpp av ammonium och ammoniak. Resultatet av bolagets beräkningar visar att ansökt verksamheten kan medföra att bedömningsgrunden i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift (HVMFS 2019:25) för ammoniak, uttryckt som ammoniakkväve (NH_3-N) överskrids i provtagningspunkt MVA82. Domstolen anser att underlaget visar att det finns en uppenbar risk att bedömningsgrunden för ammoniak kommer att överskridas vid ansökt verksamhet med nuvarande utsläppsanordning. Då ammoniakkväve är ett särskilt förorenande ämne enligt föreskriften och status i vattenförekomsten Lina älv (SE745978-171574) är god, bedömer domstolen att det skulle innebär en otillåten försämring av vattenkvaliteten. Som domstolen framhållit är det därför nödvändigt med en förändrad utsläppslösning för att verksamheten ska kunna anses som tillåtlig utifrån verksamhetens utsläpp till vatten av ammonium/ammoniak. Efter en förändrad utsläppslösning visar underlaget att ammoniakhalterna kommer att vara under bedömningsgrunden i provtagningspunkt MVA82 och att det därmed inte finns en risk för toxiska halter. Domstolen anser därför att det är en förutsättning för verksamhetens tillåtlighet att bolagets förslag på en ny utsläppsanordning kan föreskrivas som villkor för tillståndet. Då domstolen har förbehållit sig prövningen av anmäld vattenverksamhet, som syftar till att genomföra åtgärden, bedömer domstolen att det är möjligt att föreskriva villkor så att verksamheten kan anses som tillåtlig utifrån utsläpp av ammoniakkväve.

Ansökt verksamhets utsläpp till vatten av sulfat

Verksamheten medför även utsläpp till vatten av sulfat. Sulfat i processvattnet kommer huvudsakligen från mineralet anhydrit som förekommer i sidoberg och malm. Domstolen kan konstatera att sulfat varken är ett särskilt förorenande ämne eller ett prioriterat ämne i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Ämnet regleras därmed inte av någon miljökvalitetsnorm. Domstolen har däremot att pröva

om bolagets utsläpp av sulfat är förenligt med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har ansett att utsläppen av sulfat behöver begränsas för att verksamheten ska vara tillåtlig och att frågan kan utredas under en prövotid. Bolaget har utrett rening av sulfat och har redogjort för att det krävs stora kemikaliemängder som i sin tur resulterar i en stor slamvolym efter rening. Bolaget har, som de slutligt bestämt sin talan, ansett att möjligheterna att rena vatten från sulfat ska utredas under en prövotid.

Av bolagets ansökan framgår att den totala utsläppsmängden sulfat, mass-transporten, via bräddvatten beräknas öka vid ansökt verksamhet (ca 2,8 ggr) medan masstransporten via läckage minskar väsentligt mot nuläget (95 procent), till följd av återpumpning av läckagevatten från grundvatten. När det gäller halterna i bräddvatten ökar de med 1,6 gånger. Enligt bolagets utredning ökar sulfathalten i bräddvatten från 590 mg/l till 960 mg/l vid ansökt verksamhet. Beräkningarna utgår från fullt utbruten gruva och fullt nyttjande av villkor och därmed de högsta halterna som kan komma att uppnås. Redan ökningen av utsläppens storlek talar enligt domstolens mening för ett behov av utsläppsreducerande åtgärder.

När det gäller bolagets föreslagna provisoriska villkor om utsläpp av sulfat har bolaget även redovisat vilka halteffekter detta skulle ge på recipienten tillsammans med det föreslagna villkoret om bräddning. Bolaget har då redovisat beräkningar där sulfathalten i recipient skulle uppgå till 44 mg/l som årsmedel. Domstolen bedömer därför att utsläppet av sulfat inte utgör hinder mot tillåtligheten men att utsläppen och möjligheten att begränsa dem skulle behöva följas upp under en prövotid. Domstolen anser att underlaget visar att det efter en prövotid kommer vara möjligt att föreskriva rimliga och ändamålsenliga villkor. Utsläppet av sulfat innebär därmed inga hinder mot tillåtligheten.

Utsläpp till vatten av övriga ämnen

Ansökt verksamhet innebär även utsläpp till vatten av suspenderande ämnen och metaller samt halvmetaller och TDS. Vid drifttagning av apatitverk medför verksamheten även utsläpp av flotationskemikalien Atrac. Enligt domstolens bedömning innebär utsläppen inte att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller äventyrar möjligheten att uppnå uppsatta miljökvalitetsnormer. Inte heller i övrigt innebär dessa utsläpp att den sökta verksamhetens påverkar vatten på ett sådant sätt att det innebär en sådan olägenhet för människa eller miljö att den ska anses otillåten. Det finns möjlighet att föreskriva rimliga och ändamålsenliga villkor så att utsläppen inte utgör ett hinder i fråga om den sökta verksamhetens tillåtlighet.

Sammanfattande bedömning ansökt verksamhets påverkan på Lina älv

Som domstolen har framhållit medför ansökt verksamhet ett uppenbart utsläpp av flera ämnen från verksamheten till Lina älv. Det är framför allt vattenförekomsten Lina älv nedre som berörs av utsläppet och som påverkas av ansökt verksamhet.

Domstolen har ovan bedömt att underlaget för prövningen av ansökt verksamhet är tillräckligt för att bedöma påverkan till följd av verksamhetens utsläpp till vatten även om löpande kompletteringar skett av underlaget under målets handläggning och under huvudförhandling. Som domstolen har framhållit har kompletteringarna sin förklaring såväl i ansökans omfattning som i den utveckling av rättspraxis som skett under målets handläggning samt i att den rättsliga regleringen har ändrats och i att bolaget har bemött synpunkter som framförts i målet av motparter. De löpande kompletteringarna och justeringarna har medfört en förlängd handläggningstid men det har enligt domstolens bedömning inte inneburit att prövningsunderlaget brister.

Mark- och miljödomstolen har ovan prövat om det finns förutsättningar att lämna tillstånd till verksamheten med hänsyn till bolagets utsläpp till vattenförekomsten Lina älv nedre. Domstolen har ansett att verksamhetens utsläppslösning behöver förändras för att ansökt verksamhet ska kunna bedömas som tillåtlig till följd av utsläppet till vatten. Domstolen har vidare ansett att det är möjligt att föreskriva villkor om en förändrad utsläppsanordning. Domstolen har sammanfattningsvis

grundat den bedömningen på dels de förutsättningar som anges i prioämnes-direktivet dels utifrån de allmänna hänsynsreglerna. Därutöver har domstolen beaktat att utsläppet sker i Natura 2000-området och en bättre inblandning har därför bedömts nödvändig för att begränsa påverkan på det skyddade området. En ny utsläppsanordning medför i sig en påverkan på Lina älv till följd av behovet av grävning och nedläggning av rör i vatten. Domstolen har ansett att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder för anläggningsskedet för att begränsa påverkan till följd av sådana anläggningsarbeten och att åtgärden därför inte medför någon negativ påverkan på Natura 2000-området och kan anses som tillåtlig utifrån allmänna hänsynsregler.

När det närmare gäller verksamhetens utsläpp av bräddvatten är det särskilt gällande verksamhetens utsläpp av ämnena uran, nitrat, sulfat och ammonium/ammoniak som domstolen har bedömt att det krävs särskilda begränsningar för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. Domstolens har i prövningen utgått från aktuella statusklassificeringar och miljökvalitetsnormer. Den under målet nya bestämmelsen rörande biotillgänglighet för uran har av domstolen bedömts snarast vara framåtsyftande vid kommande klassificeringar och fastställande av miljökvalitetsnormer.

Domstolen har funnit att verksamhetens utsläpp av uran behöver begränsas och att det är möjligt att föreskriva sådana skyddsåtgärder i målet. Utifrån bolagets utredning har framgått att det är möjligt att begränsa utsläppen genom en vedertagen teknik för rening och att de utsläppsnivåer som kan uppnås med reningstekniken är tillräckliga för att verksamheten inte ska strida mot försämrings- och äventyrandeförbudet, varken innan eller efter en reningsanläggning har tagits i drift. Även beträffande utsläpp av nitrat har domstolen bedömt att det finns möjlighet att föreskriva villkor om utsläppet så att det inte blir fråga om en otillåten påverkan utifrån miljökvalitetsnormer för ytvatten. Därutöver har domstolen ansett att det finns behov av att minska utsläppet av nitrat även utifrån de allmänna hänsynsreglerna och att det är fråga om utsläpp i ett Natura 2000-område. Domstolen har ansett att det är möjligt för bolaget att utreda möjligheterna att minska utsläppet av

nitrat. Även beträffande utsläppen av ammonium/ammoniak och sulfat samt övriga ämnen har domstolen bedömt att finns möjlighet att föreskriva rimliga och ändamålsenliga villkor så att utsläppen inte utgör ett hinder i fråga om den sökta verksamhetens tillåtlighet. Sammantaget har domstolen bedömt att verksamhetens påverkan på ytvatten till följd av utsläpp inte utgör något hinder mot verksamhetens tillåtlighet, såväl utifrån miljökvalitetsnormerna som utifrån de allmänna hänsynsreglerna.

Utöver utsläpp till vatten innebär ansökt verksamhet även en påverkan på Lina älv till följd av ansökt tillstånd till intag av vatten. Ansökt intag är begränsat och med hänsyn till möjligheten att även begränsa tidpunkten för när intag får ske medför intaget enligt domstolens bedömning inte någon negativ påverkan av betydelse på Lina älv.

Sammanfattningsvis har domstolen bedömt att verksamhetens påverkan på Lina älv i förhållande till de allmänna hänsynsreglerna och bestämmelserna om miljökvalitetsnormer är tillåtlig under förutsättning att tillräckliga villkor föreskrivs för verksamheten. Domstolen har vidare bedömt att det är möjligt att föreskriva försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa verksamhetens påverkan så att verksamheten kan anses tillåtlig utifrån dessa frågor.

Påverkan på ytvatten Naalojärvi och Naalojärvibäcken

Bolaget har ansökt om att få anlägga en invallning vid sjön Naalojärvi med återpumpning av läckagevatten från sandmagasinet till klarningsmagasinet. Befintligt skärmdike väster om sandmagasinet ska ledas in till det invallade området. Ett nytt skärmdike för opåverkat vatten ska anläggas utanför befintligt skärmdike och leda opåverkat vatten till Naalojärvi. Bolaget har bedömt att allt läckagevatten från sandmagasinet ska kunna tas omhand och att endast en viss kvarvarande påverkan på sjön kan förväntas från sedimenten efter genomförd åtgärd. Halterna av bl.a. uran, nitrat och nickel har bedömts minska väsentligt till några procent av nuvarande halter.

Av bolagets redovisning framgår att sjön är kraftigt förorenad till följd av det diffusa läckaget från sandmagasinet. Föroreningshalterna av nitrat, uran och nickel överskrider både årsmedelhalt och maxhalt enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömningsgrunder för ytvattenförekomster (HVMFS 2019:25). Naalojärvi har därmed otillfredsställande ekologisk status med målet god ekologisk status 2027. Studier av fiskhälsa har påvisat negativa effekter i form av försämrad rom- och yngelutveckling, förhöjd frekvens av deformationer och högre frekvens av bakteriell fenröta. Ekotoxikologiska undersökningar har visat att toxiska effekter på akvatiska organismer i Naalojärvi inte kan uteslutas. Bolaget har därtill redovisat att det diffusa läckaget kommer att öka från ca 13 l/s till 54 l/s från nuläge till ansökt verksamhet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den planerade åtgärden i form av invallning och återpumpning av läckagevatten som bolaget har planerat i syfte att förbättra sjöns ekologiska status är positiv för att minska belastningen av förorenande ämnen på sjön Naalojärvi. Något hinder mot tillåtligheten av den åtgärden föreligger därmed inte. Det är vidare möjligt att föreskriva skyddsåtgärder om uppföljning av åtgärden för att säkerställa att effekten av invallningen blir i enlighet med vad bolaget har anfört.

Bolaget har vidare ansökt om att ta bort vandringshinder och restaurera Naalojärvibäcken till ett mera naturliknande tillstånd. Mark- och miljödomstolen bedömer att de ansökta åtgärderna i vattendraget är positiva. Som bolaget har anfört är bäcken idag en grävd fåra som mestadels är relativt djup och rak. Vandrings-möjligheter för fisk saknas mellan Lina älv, Naalojärvibäcken och inloppsbäckarna i Naalojärvi, Naalojoki, Namnlös bäck samt Laxöringsbäcken på grund av de vandringshinder som finns i Naalojärvibäcken. Utrivning av vandringshinder i Naalojärvibäcken, omformning av fåran och tillförsel av block, sten och grus innebär att förbindelsen till Naalojärvis anslutande vattendrag återställs och att livsmiljöerna blir bättre för fiskvandring och reproduktion av fisk i området.

I frågan om avsänkning av sjön Naalojärvi kan domstolen konstatera att sjön är en dämd sjö som historiskt delvis har tagits i anspråk för gruvverksamhetens sand-magasin. En avsänkning av sjöns vattenyta är en följd av utrivningen. Bolaget har bedömt att avsänkningen av sjön inte ska innebära någon risk för negativa effekter. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att tillstånd till avsänkning av sjön Naalojärvi kan beviljas under förutsättning att de förslag på restaureringsåtgärder som redovisas i ansökan genomförs. Mark- och miljödomstolen har ingen annan uppfattning i frågan och åtgärden innebär därmed inget hinder mot tillåtligheten.

Påverkan på grundvatten och miljökvalitetsnormer

Befintligt och ansökt verksamhet ligger i anslutning till grundvattenförekomsten Koskullskulle (SE746502-171 282, WA55301889) som är en sand- och grus-förekomst som sträcker sig längs med Lina älv. Grundvattenförekomsten har en god kvantitativ status men en otillfredsställande kemisk status enligt VISS, vilket motiveras med att parametrarna nitrat, nitrit och sulfat ej uppnår god status.

Inför kommande cykel inom vattenförvaltningen planeras nuvarande utbredning av grundvattenförekomsten Koskullskulle att revideras och delas i två delar, Norra (magasin Naloheden WA11405747) respektive Södra (magasin Sarkasvaara WA10948759). Inga beslut har dock fattats om delning av vattenförekomsten. Det är endast den norra delen som vid delning kommer att beröras av verksamheten.

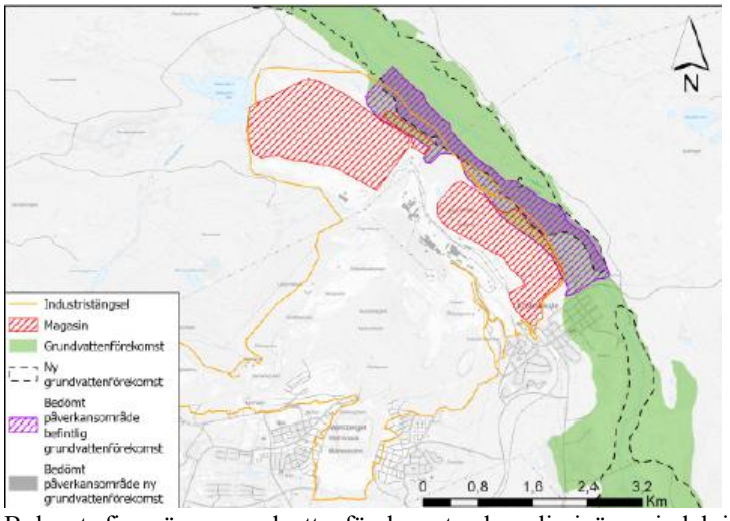

Bolagets figur över grundvattenförekomst och preliminär ny indelning av vattenförekomsten.

Grundvattenförekomsten ligger i direkt anslutning till sand- och klarnings-magasinen för ansökt verksamhet. Från sand- och klarningsmagasinen finns ett känt diffust läckage riktat mot grundvattenförekomsten.

För att minska påverkan på grundvattenförekomsten har bolaget under målets handläggning kompletterat och justerat ansökan. Genom uppsamling av det diffusa läckaget som påverkar förekomsten i dräneringsdiken och pumpbrunnar kan påverkan minska. Planerad skyddsåtgärd för grundvattenförekomsten innebär att förorenat grundvatten avleds genom pumpbrunnar för att minska läckagevattnets påverkan på grundvattenförekomsten. Det uppsamlade vattnet leds därefter till klarningsmagasinet där det återförs till processvattensystemet eller kontrollerat släpps ut i Lina älv. Eftersom återpumpningen i rättslig mening innebär en bort-ledning av grundvatten har bolaget även ansökt om tillstånd till åtgärden.

SGU och länsstyrelsen har ansett att den beskrivna skyddsåtgärden i sig är lämplig och har tillstyrkt ansökan utifrån verksamhetens påverkan på grundvatten under förutsättning att åtgärden regleras i villkor.

Bolaget har utifrån flödesmodellering bedömt att dagens läckage till grundvatten-förekomsten från aktiva sand- och klarningsmagasinen uppgår till cirka 70 l/s och att kvarvarande läckage efter skyddsåtgärden skulle ge ett läckage på enbart cirka 4 l/s. Det läckage som når grundvattenförekomsten minskar därmed med 95 % jämfört med nuläget. Skyddsåtgärden har bedömts resultera i minskade föroreningshalter i alla provpunkter nedströms sand- och klarningsmagasinet, med undantag för vissa punkter i direkt anslutning till gruvdammanläggningen.

Domstolen anser att underlaget i målet är tillräckligt och tillförlitligt när det gäller den beskrivna skyddsåtgärden för grundvatten och dess effekter. Även domstolen anser att åtgärden kommer att leda till en minskad kemisk påverkan på grundvatten-förekomsten Koskullskulle, inklusive den framtida grundvattenförekomsten Naloheden, utan att samtidigt försämra för övriga skyddsobjekt såsom ytvatten och

naturmiljö. Den kommer att resultera i minskade föroreningshalter i provpunkter och medföra en förbättring av grundvattnets kvalitet jämfört med nuläget. Det är även säkerställt att det inte sker någon försämring i efterbehandlingsskedet. Det är möjligt att reglera verksamheten så att skyddsåtgärden med återpumpning säkerställs. Det finns därmed utifrån den aspekten inget hinder mot tillåtligheten.

Grundvattenförhållandena i gruvans närhet är vidare i nuläget tydligt påverkade av den länshållning av inläckande grundvatten som måste ske för att möjliggöra gruvbrytning under säkra förhållanden. Ansökt verksamhet kommer att ge upphov till ett ökat inflöde av grundvatten i gruvan, ca 12 %, och därmed en fortsatt avsänkning inom ett influensområde om ca 13,1 km^2 runt gruvan. Utifrån underlaget i ansökan anser domstolen att grundvattennivåavsänkningen inte kommer att påverka grundvattenförekomstens kvantitativa status så att den medför ett hinder mot tillåtligheten.

Domstolen instämmer därför sammantaget i bolaget och motparters bedömning att, så länge skyddsåtgärden med återpumpning genomförs, finns det inte någon risk för att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller att möjligheten att uppnå den status eller potential som grundvattnet ska ha enligt miljökvalitetsnormer äventyras.

Inom influensområdet för grundvattenavsänkningen, till följd av gruvans länshållning, ligger vidare cirka 80 enskilda brunnar. Majoriteten av brunnarna utgör energibrunnar borrade i berg och fyra utgör hushållsbrunnar. Brunnarna är belägna i östra och västra Malmberget, Baronområdet, Koskullskulle och Mellanområdet och kan förväntas att vid ansökt verksamhet påverkas av grundvattenavsänkningen i varierande grad. Enligt domstolens mening innebär den skada som kan uppstå på energibrunnar och hushållsbrunnar inte att det uppstår vare sig oacceptabla risker eller påverkan på omgivningen. Den skada som kan uppstå för enskilda förefaller begränsad och bolaget har i målet åtagit sig att ersätta den skada som kan uppstå för energibrunnsinnehavare. När det gäller hushållsbrunnar kan viss påverkan uppstå. Det har däremot inte framkommit något som talar för att de kommer utsättas för en skada som medför att verksamheten är otillåten. Skydds-

pumpningen av grundvatten medför vidare ett annat influensområde jämfört med länshållningen. Det influensområdet omfattar endast sökandens egen fastighet och inga enskilda brunnar finns inom det influensområdet. Grundvattenavsänkningen från länshållning och skyddspumpningen kan enligt domstolens mening inte heller anses medföra någon betydande negativ påverkan på naturvärden eller på den kommunala vattentäkt som ligger utanför influensområdena. Sammantaget är det domstolens bedömning att grundvattenbortledandet därmed inte är ett hinder mot tillåtligheten.

Natura 2000

Rättslig ram för domstolens prövning avseende påverkan på Natura 2000-område

Som domstolen tidigare framhållit har inom EU skapats ett nätverk av Natura 2000-områden för att hejda utrotningen av djur och växter samt för att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Ansökt verksamhet gränsar mot Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (Naturvårdsverkets förteckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, NFS 2014:29).

Natura 2000-prövningen består av två huvudsakliga steg. Det första steget innebär ett ställningstagande till om den planerade verksamheten eller åtgärden har en sådan påverkan på miljön i ett Natura 2000-område att tillståndsplikten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken aktualiseras. Som domstolen angett är det ostridigt i målet att ett Natura 2000-tillstånd är en förutsättning för att gruv- och förädlingsverksamheten i Malmberget ska kunna beviljas miljötillstånd (4 kap. 8 § och 7 kap. 28 a § miljöbalken). Bolaget har även yrkat att s.k. Natura 2000-tillstånd ska meddelas. Domstolen behöver därmed inte pröva det första steget, om det finns ett behov av Natura 2000-tillstånd i målet, utan det är utrett.

Det andra steget i prövningen omfattar om förutsättningarna är uppfyllda för att domstolen ska kunna lämna ett Natura 2000-tillstånd. Tillstånd kan endast lämnas om kraven i 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda. Mark- och miljödomstolen får *inte* lämna Natura 2000-tillstånd om den sökta verksamheten kan skada livsmiljön eller på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arterna som ska skyddas i

Natura-2000 området. Bolaget har ansett att förutsättningar finns att lämna Natura 2000-tillstånd. Länsstyrelsen har instämt i bolagets bedömning. Om domstolen skulle komma fram till att förutsättningarna inte är uppfyllda kan ett Natura 2000-tillstånd ändå, under vissa förutsättningar, lämnas med stöd av 7 kap. 29 § miljöbalken. Ett sådant tillstånd får lämnas endast efter regeringens tillåtelse. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att den ansökta verksamheten kommer att innebära skada eller risk för skada på Natura 2000-området och att tillstånd endast kan lämnas efter en prövning av regeringen. Sportfiskarna har ansett att det inte är möjligt att lämna Natura 2000-tillstånd.

Om domstolen bedömer att tillstånd inte kan lämnas till följd av kraven i 7 kap. 28 b § och domstolen bedömer att det finns skäl att få frågan prövad enligt 7 kap. 29 § miljöbalken ska domstolen med eget yttrande lämna över frågan till regeringen (21 kap. 7 § miljöbalken). Regeringen prövar endast om förutsättningarna enligt 7 kap. 29 § miljöbalken är uppfyllda. Som förutsättningar gäller att det saknas alternativa lösningar, verksamheten eller åtgärden måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses. Om regeringen ger tillåtelse är det ändå domstolen, i egenskap av prövande tillståndsmyndighet, som senare kan lämna Natura 2000-tillstånd och pröva de frågor som inte omfattas av regeringens beslut (se rättsfallen NJA 2013 s. 613 och MÖD 2006:44).

Vid prövning av ett Natura 2000-tillstånd har domstolen även att förhålla sig till de EU-rättsliga kraven på en fullständig, exakt och slutlig prövning av verksamhetens påverkan på livsmiljöer eller arter i ett Natura 2000-område (se rättsfallet NJA 2013 s. 613).

Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem och dess bevarandeplan

Delar av Natura 2000-området som påverkas av ansökt verksamhet

Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem omfattar Torne och Kalix älvar med huvudfåror samt ett stort antal biflöden och sjöar. Ansökt verksamhet berör

Lina älv och utöver det fyra mindre vattendrag, Bergbäcken och Kaavajoki respektive Namnlös bäck och Naalojoki.

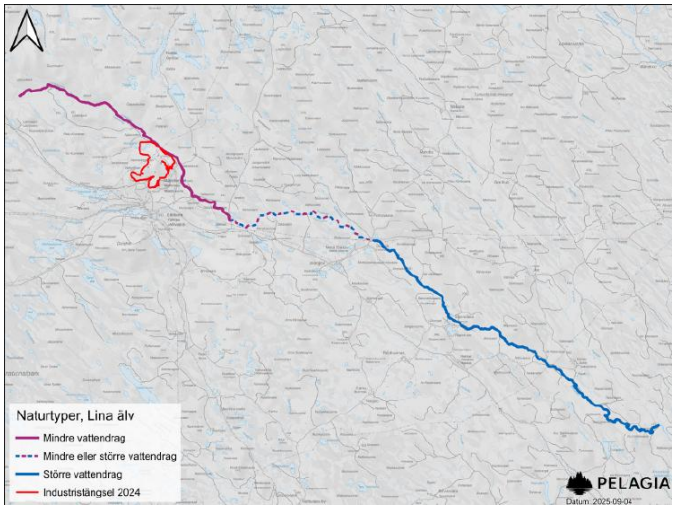

Bolagets figur över Lina älv.

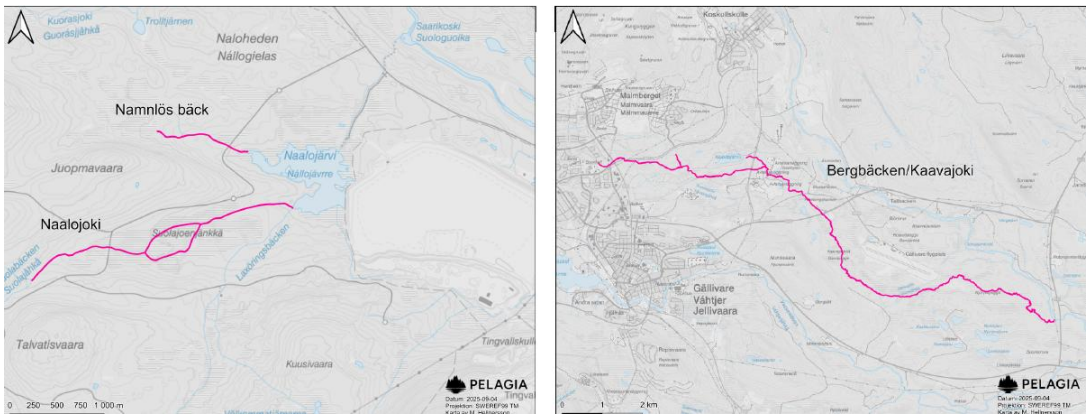

Bolagets figur över berörda mindre vattendrag utöver Lina älv.

Bevarandeplanen för Natura 2000-området och arter i påverkansområdet

Som domstolen redogjort för ovan kan Natura 2000-tillstånd inte lämnas om den sökta verksamheten bedöms skada livsmiljön eller utsätter arter för en otillåten störning. Av central betydelse vid prövningen om förutsättningarna för Natura 2000-tillstånd är uppfyllda är begreppet gynnsam bevarandestatus. Bedömningen av vad som är en försämring ska ske med utgångspunkt i önskemålet att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus inom Natura 2000-området. En livsmiljös respektive en arts bevarandestatus anses gynnsam när de kriterier som anges i 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken är uppfyllda. De livsmiljöer som avses skyddas i området får inte till omfattning och struktur

försämras på ett sätt som riskerar att äventyra dess funktion som livsmiljö för de arter som typiskt sett förekommer i sådana livsmiljöer. Vidare måste de särskilda arter som avses skyddas inom området ha tillräckliga utbredningsområden, fortplantningsmöjligheter och andra förutsättningar för att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö. Skyddet upphör inte att gälla för livsmiljö eller arter som uppnått en gynnsam bevarandestatus. Vad som anges i bevarandeplanen för det aktuella området är därför av vikt.

Enligt Natura 2000-områdets bevarandeplan, fastställd år 2022, utgör vattensystemet som helhet det stora värdet för Natura 2000-området. Det övergripande syftet med områdets skydd är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de utpekade naturtyperna och arterna. De utpekade naturtyperna i bevarandeplanen är ävjestrandsjöar, myrsjöar, alpina vattendrag samt större och mindre vattendrag. De utpekade arter är flodpärlmussla, lax, stensimpa, utter, grön flodtrollslända, venhavre och ävjepilört.

Av de utpekade arterna i bevarandeplanen har bolaget bedömt att flodpärlmussla, lax och utter förekommer i det aktuella påverkansområdet från gruv- och förädlingsverksamheten, samt att verksamheten berör naturtyperna större och mindre vattendrag. Utsläppet av bräddvatten sker till den del av Lina älv som klassificeras som mindre vattendrag och som nedströms verksamheten övergår till naturtypen större vattendrag. Enligt bolaget sker övergången mellan vattendragstyperna antingen nedströms Lina älvs sammanflöde med Vassara älv eller ytterligare nedströms, i området kring Dokkas, beroende på vilken typ av kriterium som används för avgränsning (strömordning eller flöde). Även vattendragen Naalojoki och Namnlös bäck, som utgör inloppsbäckar till Naalojärvi, samt Bergbäcken och Kaavajoki utgör naturtypen mindre vattendrag.

Av bevarandeplanen framgår vidare att naturtyperna större och mindre vattendrag har ogynnsam bevarandestatus. Bevarandemålen för dessa naturtyper är bl.a. god funktion avseende vattenföring, flödesdynamik och geomorfologi. Detta innebär enligt bevarandeplanen att vattenkvaliteten i vattendragen ska vara så goda att

livsbetingelserna är gynnsamma för ekosystemen och dess arter. Negativ påverkan genom onaturlig grumling, onaturlig försurning, övergödning och förorenande ämnen ska minimeras.

Även bevarandetillståndet för flodpärlmussla är ogynnsamt. Bevarandemålen är bl.a. att arten ska finnas spridd i området och att alla delpopulationer ska vara livskraftiga och ha en rekrytering av småmusslor. Som framgår av bevarandeplanen ska bottnar som utgör lämplig livsmiljö för flodpärlmusslorna och/eller värdfiskarnas lek bibehållas eller förbättras. Vattenkvaliteten ska vara god med en försumbar påverkan av giftiga, försurande och övergödande ämnen.

Lax bedöms uppnå gynnsamt bevarandetillstånd i Torne och Kalix älvsystem då lax finns utbredd i alla de större biflödena. Målet är att antalet lekvandrande laxar ska vara oförändrat eller öka. Antalet ska vara så många att arten uppfyller sin viktiga ekologiska roll i ekosystemet. För utter saknas ett tillräckligt underlag för en säker bedömning av artens bevarandetillstånd. Målet är att utter ska hysa en livskraftig population.

Underlaget för prövning av påverkan på Natura 2000-området är tillräckligt
Mark- och miljödomstolen har att pröva om underlaget i målet är tillräckligt för att bedöma påverkan på Natura 2000-området. Först om underlaget är tillräckligt är det möjligt att närmare pröva den ansökta verksamhetens påverkan på området.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den utredning som presenterats i målet utgör ett tillräckligt omfattande underlag för domstolens bedömning av verksamhetens påverkan på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Bolaget har under senare tid övervakat vattenkemin för process-, grund- och ytvatten under en lång tidsperiod, i ett stort antal provtagningspunkter och för flertalet ämnen. Domstolen anser att det visserligen ibland har varit svårt att få data presenterat på ett samlat och fullständigt sätt, varpå bl.a. domstolen under huvud-förhandling har efterfrågat kompletterande uppgifter. Utredningsmaterialet avseende vattenkemiska parametrar får dock slutligen anses tillräckligt. Även

bolagets biologiska utredningar, som spänner över flera år och omfattar ett stort antal arter, bedöms tillräckliga för att kunna bedöma verksamhetens påverkan på Natura 2000-området.

Bolaget har vidare redogjort för att år 2003, när Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem inrättades, har utgjort referenstidpunkt/referenstillstånd för bedömningen av om försämring föreligger. I samband med detta har bolaget även framhållit att tillgången på utredningar före tiden år 2003 är något begränsad. Även om domstolen kan konstatera att gruvverksamhet har funnits i området sedan en lång tid före Natura 2000-området inrättades, bedömer domstolen att den historiska gruvverksamheten inte har utgjort en sådan permanent störning i det skyddade Natura 2000-området att den har haft en bestående påverkan på de prioriterade naturtyperna eller arterna. Domstolen anser därmed, i likhet med bolaget, att bedömningen av i vilken omfattning verksamheten påverkar Torne och Kalix älvsystem kan utgå från tidpunkten när Natura 2000-områdets inrättades.

Domstolens bedömning av påverkan på Natura 2000-området

Inledning

Mark- och miljödomstolen har bedömt att underlaget i målet är tillräckligt för att bedöma påverkan på Natura 2000-tillstånd. Domstolen har därmed att pröva om sådant tillstånd kan meddelas.

Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem har pekats ut enligt EU:s Natura 2000-regelverk för att bevara ett antal naturtyper och arter.

Som domstolen tidigare har konstaterat framgår av underlaget att sökt verksamhet i första hand innebär en påverkan på naturtyperna större och mindre vattendrag samt arten flodpärlmussla som alla har ogynnsam bevarandestatus. Domstolen anser, i likhet med bolaget samt Havs- och vattenmyndigheten, att dessa bevarandevärden utgör de viktigaste bevarandevärdena i området. Dessa bevarandevärden är därför av särskild relevans vid domstolens prövning av förutsättningar för Natura 2000-tillstånd. Domstolen har därmed att bedöma påverkan på Lina älv, vattendragen

Naalojoki och Namnlös bäck, vattendragen Bergbäcken/Kaavajoki och arten flodpärlmussla.

När det gäller påverkan på utpekade arter i bevarandeplanen i övrigt framgår av bolagets underlag att lax och utter förekommer i det aktuella påverkansområdet. Lax har gynnsam bevarandestatus medan bevarandestillståndet för utter inte har bedömts till följd av otillräckligt underlag. Dessa bevarandevärden är även de av relevans för domstolens prövning.

Inledningsvis prövar domstolen nedan påverkan på naturtyperna respektive arterna var för sig. Domstolen har vidare att i prövningen beakta bolagets samlade påverkan på de utpekade arterna och naturtyperna samt den kumulativa påverkan på Natura 2000-områdets bevarandevärden, dvs. hur verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter och åtgärder sammantaget kan påverka området. Därtill ska domstolen ta hänsyn till de skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som ska vidtas av bolaget i syfte att begränsa den skada och de olägenheter som verksamheten kan orsaka. Domstolen får endast lämna tillstånd om det står klart att det berörda området inte kommer att ta skada. Redan risken för att skador uppkommer eller störningar som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna kan uppkomma är tillräcklig för att verksamheten inte ska vara tillåten. I det fall domstolen bedömer att verksamheten innebär en skada ska domstolen överlämna prövningen av Natura 2000-frågan till regeringen enligt undantagsförfarandet i 7 kap. 29 § miljöbalken.

<u>Verksamhetens påverkan på Lina älv kan inte skada livsmiljön på ett betydande sätt</u>
Ansökt verksamhet medför ett direkt utsläpp genom utsläpp av bräddvatten från klarningsmagasinet.

Bolaget har ansett att den vattenkemiska påverkan på Lina älv medför likvärdig eller minskad påverkan för ansökt verksamhet, att någon försämring inte har skett sedan referensåret 2003 och att de biologiska undersökningar i Lina älv visar på ett

väl fungerande ekosystem. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att verksamheten innebär en ökad belastning av både utsläppsmängder och utsläppshalter som medför en försämrad vattenkvalitet i Lina älv och att bolaget inte har föreslagit tillräckligt skyddsåtgärder för att möjliggöra uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus. Havs- och vattenmyndigheten har här även när det gäller påverkan på Natura 2000-området särskilt framhållit verksamhetens utsläpp av uran, nitrat och sulfat.

När det gäller verksamhetens utsläpp av bräddvatten har domstolen ansett att verksamhetens utsläppslösning behöver förändras för att ansökt verksamhet ska kunna bedömas som tillåtlig och att det är möjligt att föreskriva villkor om en förändrad utsläppsanordning (se närmare under rubriken ”Utsläppslösningen bör förändras för förbättrad inblandning av utsläpp”). Domstolen har, som framgått, grundat den bedömningen dels på de förutsättningar som anges i prioämnesdirektivet, dels utifrån de allmänna hänsynsreglerna. Därutöver har domstolen beaktat att utsläppet sker i Natura 2000-området och en bättre inblandning har därför bedömts nödvändig utifrån att begränsa påverkan på det skyddade området. En ny utsläppsanordning medför i sig en påverkan på Lina älv till följd av behovet av grävning i vatten för nedläggning av rör. Domstolen har ansett att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder för anläggningsskedet för att begränsa påverkan till följd av sådana anläggningsarbeten. Domstolen bedömer därmed att det kan säkerställas att det inte medför risk för någon påverkan av betydelse i form av grumling för Natura 2000-området.

Domstolen anser vidare att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder för sökt verksamhet som kommer att möjliggöra uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus i Lina älv och för att undvika att det uppstår skada på Natura 2000-området. Verksamheten bedöms således inte ha en betydande inverkan på bevarandemålen om en god vattenkvalitet och inte heller skada eller på ett betydande sätt störa Natura 2000-områdets bevarandevärden i övrigt.

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt den ansökta verksamhetens påverkan på Lina älv till följd av utsläpp (under rubriken ”Ansökt verksamhets påverkan på Lina älv nedre utifrån respektive ämne”). Sammanfattningsvis har domstolen bedömt att den sökta gruv- och förädlingsverksamheten är tillåtlig i förhållande till de allmänna hänsynsreglerna och bestämmelserna om miljökvalitetsnormer under förutsättning att tillräckliga villkor föreskrivs för verksamheten. Domstolen har vidare bedömt att det är möjligt att föreskriva försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa verksamhetens utsläpp till vatten så att ingen otillåten försämring eller äventyrande av möjligheten att nå miljökvalitetsnormen kan uppstå.

Vad särskilt gäller uran har domstolen bedömt att det är möjligt att begränsa verksamhetens utsläpp av uran utifrån den teknik för uranrening som bolaget redovisat och att de utsläppsnivåer som kan uppnås med reningstekniken är tillräckliga för att de inte ska strida mot försämrings- och äventyrandeförbudet, varken innan eller efter reningsanläggningen har tagits i drift. Vidare har domstolen bedömt att det finnas möjlighet att genom villkor begränsa utsläppet så långt att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar.

Även beträffande utsläpp av nitrat har domstolen bedömt att det finns möjlighet att föreskriva villkor om utsläppet så att det inte blir fråga om en otillåten påverkan utifrån miljökvalitetsnormer för ytvatten. Därutöver har domstolen ansett att det finns behov av att minska utsläppen av kväve. Såväl med hänsyn till påverkan på vattenförekomsten utifrån regelverket för miljökvalitetsnormer som utifrån de allmänna hänsynsreglerna och utifrån att det är fråga om utsläpp i ett Natura 2000-område. Domstolen har ansett att det är möjligt för bolaget att utreda möjligheterna att minska utsläppen av kväve. Enligt domstolens mening är det möjligt att säkerställa att utsläppet av nitrat inte innebär sådana koncentrationer att det föreligger en risk för skada i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem.

Vad avser den ökning av utsläppsmängder för uran, nitrat och sulfat till följd av den ansökta verksamheten anser domstolen att det är möjligt att föreskriva skydds-

åtgärder som är tillräckligt omfattande utifrån även påverkan på Natura 2000-området.

Verksamheten innebär även en påverkan på Lina älv till följd av intag av vatten. Intaget är förhållandevis begränsat och det är även möjligt att begränsa vilka perioder som uttag får ske för att minska påverkan. Domstolen anser att bolagets fortsatta vattenintag därmed inte har någon negativ påverkan av betydelse på älvens vattenföring.

Sammanfattningsvis bedömer domstolen att verksamhetens påverkan på Lina älv inte kan skada livsmiljön på ett betydande sätt.

Verksamheten medför inte att arten flodpärlmussla skadas på ett betydande sätt
Av underlaget framgår att flodpärlmusslan inte har påträffats i närheten av påverkansområdet i Lina älv, varken uppströms eller nedströms och att arten endast har återfunnits i mindre biflöden med låg grad av påverkan från flottledsrätning- och rensning.

Bolaget har ansett att verksamheten inte medför någon direkt påverkan på flodpärlmussla då arten inte återfunnits nedströms verksamhetsområdet. Bolaget har vidare ansett att det aktuella området inte kan anses vara en prioriterad sträcka för spridning av flodpärlmussla på grund av den begränsade tillgången på lämpliga habitat till följd av flottledsrensning.

Enligt Havs- och vattenmyndigheten utgör gruvverksamhetens påverkansområde en potentiell livsmiljö för flodpärlmussla. Havs- och vattenmyndigheten har framhållit att flodpärlmussla är en typisk art för aktuella naturtyper och en skyddsvärd art och att det innebär att flodpärlmusslans tillstånd är avgörande för att vattendraget ska nå gynnsam bevarandestatus.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att bevarandemålet för flodpärlmussla är att den ska finnas spridd i hela Natura 2000-området. Även påverkansområdet ska utifrån denna aspekt utgöra en potentiell livsmiljö för flodpärlmussla. Enligt

domstolen får därmed bolagets verksamhet inte hindra att bevarandemålet uppnås. Detta oavsett att flodpärlmussla inte har påträffats vid bolagets mycket omfattande inventeringar av Lina älv. Som Havs- och vattenmyndigheten framfört är också flodpärlmussla en typisk art för den livsmiljö som den lever i, varför återställande av gynnsam bevarandestatus för flodpärlmussla även är nödvändigt för Lina älv.

Domstolen har ovan konstaterat att implementeringen av skyddsåtgärder för sökt verksamhet kommer att möjliggöra uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus i Lina älv. En förbättrad vattenkvalitet bedöms även öka förutsättningarna för etablering av flodpärlmussla i området och bedöms därmed inte medföra en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten.

Sammanfattningsvis bedömer domstolen att verksamhetens påverkan på flodpärlmusslan inte kan skada artens bevarandestatus på ett betydande sätt.

Verksamheten innebär ingen skada på vattendragen Naalojoki och Namnlös bäck

Bolaget har redogjort för att Namnlös bäck och Naalojoki, inloppsbäckar till sjön Naalojärvi, utgör naturtypen mindre vattendrag. Bolaget har vidare bedömt att det inte sker någon kemisk påverkan på dessa vattendrag. Den påverkan som har skett har varit fysiska ingrepp före referensåret 2003. Domstolen instämmer i att ansökt verksamhet inte bedöms medföra någon skada av betydelse för naturtypen mindre vattendrag avseende Naalojoki och Namnlös bäck. En försämring relativt nuläget eller referenstillståndet år 2003 bedöms inte komma att ske. Någon invändning mot detta har heller inte framförts i målet.

Påverkan på vattendragen Bergbäcken/Kaavajoki

Det mindre vattendraget Bergbäcken/Kaavajoki berörs av grundvattenpåverkan från länshållning av underjordsgruvan. Bolaget avser att som skyddsåtgärd leda om norra grenen av Bergbäcken i syfte att undvika att bäcken dränerar ned i gruvan. Den planerade omledningen anmäldes som en vattenverksamhet till länsstyrelsen under år 2021. Under målets handläggning har omledningen varit föremål för en parallell prövning inom ramen för anmälningsärendet. Anmälningsärendet har

avslutats utan åtgärd (mark- och miljödomstolen dom den 20 september 2024 i mål M 1823-24). Bolaget har vidare i detta mål åtagit sig att leda om Norra Bergbäcken (åtagande nr 11).

Domstolen kan konstatera att en större del av den nordliga grenen av Bergbäcken inte ingår i Natura 2000-området. Bolaget har bedömt att länshållningen av gruvan medför en måttlig påverkan på flödet i Bergbäcken och en liten påverkan på flödet i Kaavajoki samt att påverkan är oförändrad jämfört nuläget. Domstolen instämmer i bolagets bedömning att verksamheten inte kommer att medföra någon skada av betydelse på den aktuella naturtypen.

Domstolens bedömning avseende påverkan på övriga arter i påverkansområdet

Enligt bevarandeplanen är bevarandestatus för utter okänd, medan bolaget har bedömt att uttern har en god bevarandestatus i närområdet till gruvan. Domstolen instämmer i bolagets bedömning att verksamhetens påverkan på utter inte medför någon risk för möjligheten att upprätthålla gynnsam bevarandestatus.

Lax har inte förekommit naturligt i Lina älv, men har på senare tid börjat vandra upp i älven. Enligt bevarandeplanen är bedömningen att laxstammen uppnår gynnsamt bevarandetillstånd. Domstolen instämmer i bolagets bedömning att det inte finns någon störning av betydelse på lax som påverkar möjligheten att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för arten i Lina älv, Bergbäcken/Kaavajoki eller övriga delar av Torne- och Kalix älvsystem. Några invändningar har inte heller framförts i detta avseende.

Sammanfattande bedömning av påverkan på Natura 2000-området

Mark- och miljödomstolen har sammanfattningsvis bedömt att det är möjligt att föreskriva sådana skyddsåtgärder att verksamheten inte kan skada naturtyperna större och mindre vattendrag samt arten flodpärlmussla som alla har ogynnsam bevarandestatus. Inte heller kommer lax eller utter utsättas för någon störning som påverkar möjligheten att upprätthålla gynnsam bevarandestatus. Den skada och de olägenheter som verksamheten kommer att orsaka kan motverkas genom skydds-

åtgärder och andra försiktighetsmått så att endast begränsande skador uppkommer. Det finns inga andra pågående eller planerade verksamheter och åtgärder som kan påverka området. Det står därmed enligt domstolen mening klart att det inte finns någon risk för att det berörda området kommer att ta skada. Bestämmelserna om Natura 2000 utgör således inget hinder mot tillåtligheten.

Artskydd

Av utredningen i målet framgår att bolaget har genomfört flertalet naturvärdes-inventeringar inklusive riktade inventeringar för att särskilt kartlägga förekomsten av fridlysta arter. Bolagets slutsats, efter genomförda inventeringar, är att ansökt verksamhet kan medföra en negativ påverkan på vissa arter. För ingen art har dock bolaget ansett att verksamhetens påverkan, med vidtagna skyddsåtgärder, bedömts utlösa förbud enligt artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser. Bolaget har reservationsvis ansökt om dispens från förbuden enligt artskyddsförordningen (2007:845) för de skyddade arterna lappranunkel, pilgrimsfalk, backsvala och utter. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen har slutligen ansett att artskyddsdispens inte krävs för dessa arter.

I fråga om lappranunkel har denna växt särskilt diskuterats under huvudför-handlingen hösten 2025. Bolagets kompletterande inventering av lappranunkel har visat att lappranunkel är väl spridd längs Lina älv och att andelen växter som kan påverkas av grundvattenavsänkningar, till följd av pumpning av läckagevatten till klarningsmagasinet, endast utgör ett fåtal procent av de kända fynden i närområdet.

Mark- och miljödomstolen anser att de omfattande inventeringar som gjorts är tillräckliga för att bedöma verksamhetens påverkan på de fridlysta arterna lappranunkel, pilgrimsfalk, backsvala och utter. När det gäller lappranunkel instämmer domstolen i bolagets bedömning att påverkan till följd av grundvatten-avsänkningen inte medför en risk för upprätthållandet av artens bevarandestatus på lokal, regional eller nationell nivå och att det därmed inte finns något behov av dispens från artskyddsförordningen. Det är vidare möjligt att föreskriva försiktighetsmått för utter och fåglar så att påverkan på arterna pilgrimsfalk,

backsvala och utter inte kan komma att ske i sådan omfattning att det är frågan om förbud enligt fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Ansökt verksamhet är utifrån dess påverkan på arter att anse som tillåtlig och det saknas behov av artskyddsdispens.

Risk och säkerhet

Risker för allvarliga kemikalieolyckor (Sevesoverksamhet)

Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamheten är en Sevesoverksamhet på den högre kravnivån med risk för att allvarliga kemikalieolyckor kan inträffa. Bolaget har redovisat att hanteringen av explosiva ämnen inom gruv- och förädlingsverksamheten kommer att öka. De nya anläggningarna, apatitverket och direktreduktionsanläggningen (inklusive vätgasproduktionsanläggningen och metangasanläggningen), innebär att farliga ämnen tillkommer jämfört med befintlig verksamhet. Mark- och miljödomstolen har i tillåtlighetsbedömningen att beakta eventuella faror för tredje man.

Av redovisningen i målet framgår att den ansökta verksamheten omfattar tre huvudsakliga olycksscenarios som kan orsaka hälsopåverkan i områden som är tillgängliga för allmänheten, dvs. skador på tredje person. Det är 1) detonation av sprängämnen ovan jord, 2) utsläpp av kolmonoxid vid metallurgiska laboratoriet (CK-labb) och 3) explosion i metangasanläggning. Tillkommande anläggningar inom gruvindustriområdet har enligt domstolens mening placerats på ett sådant sätt att lokaliseringen även utifrån risker och olycksfallscenarior innebär att minsta möjliga påverkan och risk för tredje man uppnås. Den påverkan som kan ske har även tydligt redovisats av bolaget med bl.a. kartunderlag. Bolaget har vidare lämnat in kompletteringar till säkerhetsrapporten för tillkommande verksamhet inom miljötillståndsansökan inklusive apatitverk och direktreduktionsanläggning samt en intern plan för räddningsinsatser. Inga motparter eller remissinstanser har framfört krav eller synpunkter på rapporternas innehåll. Domstolen bedömer att det inlämnade materialet är tillräckligt utförligt för att ligga till grund för tillstånds-prövningen och att bolaget på ett tillräckligt sätt redovisat de risker som verksamheten bedöms innebära samt de förebyggande och begränsande

skyddsåtgärder som är nödvändiga. Det finns därmed inte något hinder för tillåtligheten utifrån Sevesolagstiftningen och inte heller vid en bedömning av risker utifrån allmänna hänsynsregler.

Utbyggnad av dammanläggningar

Nuvarande förhållanden och ansökt utbyggnad av dammanläggningar

Befintligt sandmagasin är ett kombinerat slänt- och dalgångsmagasin som ligger strax öster om sjön Naalojärvi. Sandmagasinet har höjts flera gånger och höjningar som är utförda från 2010 och framåt är gjorda enligt den s.k. inåtmetoden. Klarningsmagasinet är ett rektangulärt släntmagasin i anslutning till sandmagasinet. För sandmagasinet finns ett gällande tillstånd för kapacitethöjande åtgärder (se mark- och miljödomstolen den 21 maj 2021 i mål M 1303-18). Bolaget har enligt tillståndet rätt att höja sandmagasinet till mellan + 243,5 (+373,6) till + 238,7 (+378,4) enligt den s.k. inåtmetoden under en arbetstid på 10 år.

Bolaget har nu ansökt om tillstånd för åtgärder på sand- och klarningsmagasin för deponering av den anrikningssand som uppkommer i produktionen. Åtgärderna omfattar en påbyggnad av sandmagasinet och en utbyggnad av klarningsmagasinet. Syftet med åtgärderna i sandmagasinet är att skapa utrymme för att deponera mer anrikningssand. Ett ökat deponeringsbehov är en följd av ökad produktionstakt och utvinningen av apatit. Klarningsmagasinet ska byggas ut i syfte att möjliggöra en större lagringsvolym.

Mark- och miljödomstolen har att ta ställning till om bolaget ska få höja dammen som omger sandmagasinet med 25 meter upp till nivån +225 (+392,1 i RH 2000). De kapacitethöjande åtgärderna innebär en tillkommande deponeringsvolym på ytterligare ca 63 miljoner ton anrikningssand jämfört med år 2022. Totalt kommer 126 miljoner ton anrikningssand att ha deponerats i sandmagasinet vid full utbyggnad, inklusive redan deponerad mängd.

Domstolen har även att ta ställning till ansökt utbyggnad av klarningsmagasinet. Ytan kommer att dubbleras och krönnivån på dammen höjs med fem meter från

nuvarande nivå till höjden + 290 m (+327,1). Den aktiva, reglerbara volymen i klarningsmagasinet kommer efter höjningen att öka från ca 150 000 m^3 (2020) till ca 650 0000 m^3.

Ansökan innebär ändrad metod för höjning och förändring av vattenhantering

Av redovisningen i målet framgår att bolaget vill ändra metoden för damm-höjningen i sandmagasinet från s.k. inåtmetod till s.k. utåtmetod. En utåthöjning av dammanläggningen innebär att stora mängder kompletterande stödfyllning behövs för att dammarna ska vara stabila. Den ändrade höjningsmetoden av sandmagasinets dammdelar innebär också att den deponerade anrikningssandens egenskaper inte längre är avgörande för dammkroppens stabilitet.

Den ansökta verksamheten innebär även förändringar i vattenhanteringen. Bolaget har redovisat att vattenspegeln i sandmagasinet ska flyttas till mitten av den södra delen av magasinet. Från den nya vattenspegeln ska vatten avbördas via pumpning från sandmagasinet till klarningsmagasinet. Höga flöden till sandmagasinet ska hanteras genom en kombination av pumpning och lagring i sandmagasinet. Bolaget har beräknat dimensionerade flöde enligt Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar, utgåva 2022, beräkningsmetod 1.

Utbyggnaden av dammanläggningar bedöms som tillåtlig

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det inte finns några invändningar i målet gällande tillåtligheten för påbyggnad och utbyggnad av sand- och klarningsmagasin. Dammsäkerheten vid påbyggnad av sandmagasinet och till det relaterade frågor är de frågor som i huvudsak varit föremål för synpunkter under målets skriftväxling och vid huvudförhandlingen hösten 2025. Det kan också anses ostridigt i målet att bolagets teknikval för påbyggnad av sandmagasinet, dvs. utåthöjning i stället för inåthöjning, kan anses som en mer fördelaktig metod ur ett dammsäkerhets-perspektiv.

Mark- och miljödomstolen har förordnat en sakkunnig att granska och bedöma stabilitetsberäkningar och dammsäkerhet för de planerade åtgärderna i sand- och klarningsmagasinet. Sakkunnig har bedömt att den ändrade metoden för höjning av

dammarna från inåt till utåt är en säkerhetshöjande åtgärd, samt att det är mycket positivt att vattenspegeln kommer långt från dammarna. De tveksamheter som domstolens sakkunnige har identifierat vid granskningen av dammsäkerheten har bemötts av bolaget som kompletterat och lämnat upplysande svar. Vissa frågor har varit av karaktären att sakkunnig har ansett de kan tillgodoses i samband med detaljprojekteringen.

Vad särskilt gäller frågan om vattenhantering har domstolens sakkunnige i sitt granskningsutlåtande lyft frågan om dimensionerande flöde är giltigt även för en pumplösning, där maximal volym under en viss period kan vara viktigare än maximal nederbörd under ett dygn. Bolaget har anfört att dimensionerande flöde har beräknats enligt gällande riktlinjer och redovisat marginaler för hantering av stora flöden. Sakkunnig har slutligen bedömt att pumpanläggningen är en godtagbar avbördningsanordning, men har påpekat att det är viktigt med en god redundans vad gäller pumpar, pumpledningar och elförsörjning. I frågan om vattenhantering konstaterar domstolen att bolaget har följt gällande riktlinjer för dimensionerande flöde. Vid huvudförhandlingen har länsstyrelsen vidare efterfrågat en principskiss för pumplösningen varvid bolaget lämnat kompletterande information. Bolaget har under huvudförhandlingen även redovisat att buffertvolymen i sandmagasinet utgör en sådan marginal som är avgörande för hanteringen av extremflöden. Domstolen har inga skäl att ifrågasätta varken bolagets redovisning eller sakkunniges slutliga bedömning i frågan om att betryggande marginaler finns för lagring av vatten i händelse av extrema flöden.

Domstolen ser mot denna bakgrund ingen anledning att göra en annan bedömning än vad domstolens sakkunnige, bolaget med anlitade experter och även länsstyrelsen gjort om att bolaget utifrån de i målet angivna förutsättningarna kan höja dammarna runt sandmagasinet till maximalt 25 meter på ett ur damm-säkerhetssynpunkt godtagbart sätt och förändra vattenhanteringen i enlighet med ansökan. När det gäller klarningsmagasinet innebär ansökt verksamhet att ytterligare mark tas i anspråk och det innebär framför allt en påverkan på rennäringen. Domstolen har tidigare bedömt att utbyggnaden är tillåtlig när det

gäller motstående markanvändningsintressen. I övrigt har begränsat med synpunkter framförts när gäller utbyggnaden utifrån ett säkerhetsperspektiv. Domstolen anser att även utökningen och höjningen av klarningsmagasinet kan ske på ett ur damm-säkerhetssynpunkt godtagbart sätt.

Domstolen anser sammantaget att det är möjligt för bolaget att vidta skäliga försiktighetsmått och att det är möjligt för domstolen att föreskriva villkor rörande dammsäkerhet vid dammbyggnation så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen.

Avfall och efterbehandling

För att en verksamhet ska anses tillåtlig krävs att det avfall som uppstår i verksamheten hanteras på ett miljömässigt godtagbart sätt och efterbehandling säkerställs (se bl.a. 2 kap. 3 och 5 §§ samt 15 kap. miljöbalken). För de anläggningar som klassas som utvinningsavfallsanläggningar och för avfallet från gruvverksamheten finns som tidigare framhållits särskilda regler i utvinnings-avfallsförordningen. Bolaget hanterar sidoberg och anrikningssand som utgör utvinningsavfall. Avfallet hanteras i sand- och klarningsmagasin och sidobergs-deponier vilka klassificeras som utvinningsavfallsanläggningar, samt håligheter som inte klassificeras som utvinningsavfallsanläggningar.

Den som bedriver en verksamhet som ger upphov till utvinningsavfall ska ha en avfallshanteringsplan och i samband med ansökan om tillstånd informera tillstånds-myndigheten bl.a. om innehållet i avfallshanteringsplanen, den säkerhet som krävs i fråga om en utvinningsanläggning och hur det i övrigt säkerställs att bestämmelserna i förordningen följs (23 och 64 §§ utvinningsavfallsförordningen i dess lydelse före den 15 augusti 2024). Avfallshanteringsplanen ska bl.a. innehålla en dokumentation av karakteriseringen av det utvinningsavfall som uppkommer eller hanteras i verksamheten (24 § och 30-36 §§ utvinningsavfallsförordningen). Bolagets ansökan om tillstånd till verksamheten innehöll en avfallshanteringsplan, med bilagor bl.a. om avfallskaraktärisering. Avfallshanteringsplanen har under

handläggningen uppdaterats vid ett tillfälle av bolaget. Till avfallshanteringsplanen har även bifogats en konceptuell efterbehandlingsplan.

Länsstyrelsen har under målets handläggning och vid huvudförhandling anfört att även gruvslammet är ett utvinningsavfall och att det saknas en karakterisering av slammet i avfallshanteringsplanen. Länsstyrelsen har ansett att det är en brist men att det inte är något som påverkar riskbilden på ett väsentligt sätt eller har betydelse för vilka efterbehandlingsåtgärder som behöver vidtas. Länsstyrelsen har önskat att domstolen ska ta ställning till om gruvslammet utgör ett utvinningsavfall som därför behöver beskrivas vid framtida revidering av avfallshanteringsplanen. Naturvårdsverket har vid huvudförhandlingen instämt i länsstyrelsens uppfattning att gruvslammet är ett utvinningsavfall.

Bolaget har redovisat att gruvslam är ett slam som uppkommer eller har uppkommit vid brytning och som i sin helhet bedöms som icke farligt avfall. Gruvslammet består av partiklar från vägbanor, borrning (borrkax), betong, stenmjöl och rengöring av maskiner som sedimenterar i bassänger. Slammet transporteras upp ur gruvan och deponeras i håligheter tillsammans med sidoberg. Bolaget har ansett att gruvslammet inte utgör ett utvinningsavfall, men att kategoriseringen av gruvslam i förhållande till utvinningsavfallsförordningens definition inte är självklar och att det går att komma till olika slutsatser i frågan. Bolaget har ansett att kategoriseringen av gruvslam saknar praktisk betydelse för hur gruvslammet ska hanteras i verksamheten. Enligt bolaget har gruvslammet karakteriserats och redovisats till länsstyrelsen inom ramen för en anmälan den 25 februari 2022 angående hanteringen av gruvslammet. Bolaget har uppgett att för det fall domstolen bedömer att gruvslammet utgör ett utvinningsavfall kommer bolaget att revidera avfallshanteringsplanen vid nästa uppdatering.

Med utvinningsavfall avses avfall som uppkommit som en direkt följd av prospektering, utvinning eller bearbetning eller som en direkt följd av lagring av utvunnet material innan bearbetning av materialet har avslutats (4 § utvinnings-avfallsförordningen). Mark- och miljödomstolen bedömer att gruvslammet är ett

avfall som uppkommer till följd av utvinningen av material. I samband med brytning av berg frigörs de partiklar som slammet huvudsakligen består av. Bolaget har också uppgett att gruvslammets mineralogiska sammansättning kan förväntas återspegla bergets sammansättning. Domstolen anser därmed att gruvslammet utgör ett utvinningsavfall i enlighet med utvinningsavfallsförordningen.

Domstolen bedömer vidare att underlaget i målet, trots avsaknaden av beskrivningen av gruvslam som ett utvinningsavfall, är tillräckligt för att domstolen ska kunna bedöma hur avfallet ska hanteras och för att kunna föreskriva nödvändiga villkor i tillståndet. Avsaknaden av en beskrivning av gruvslammet har heller inte betydelse för beräkningen av den ekonomiska säkerheten eller för bedömningen av miljökonsekvenser eller efterbehandling. En uppdatering av avfallshanteringsplanen har därför inte ansetts nödvändig under tillståndsprocessen, även om den vid tillstånd bör uppdateras så snart som möjligt. Domstolen bedömer sammantaget att bolaget med inlämnade handlingar och redovisning vid huvudförhandlingen har uppfyllt sin informationsplikt enligt utvinningsavfallsförordningen och att avfallshanteringsplanen inklusive den konceptuella efterbehandlingsplanen uppfyller rådande krav i förordningen. Bolaget har vidare redovisat verksamhetens påverkan under efterbehandlingsskedet. Det finns således, i detta avseende, inget hinder mot tillåtlighet. Det är även möjligt att i villkor reglera att avfallshanterings-planen uppdateras så snart som möjligt och det är även möjligt att i villkor säkerställa verksamhetens påverkan i efterbehandlingsskedet.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV TILLÅTLIGHET OCH TILLSTÅND

Som domstolen har framhållit omfattar gruvan i Malmberget en av världens största underjordsgruvor för järnmalmsbrytning och redan den omständigheten visar att det är frågan om en omfattande verksamhet som tillståndsprövas och till detta kommer att det även är fråga om nya anläggningar. Verksamheten påverkar även Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem.

Enligt mark- och miljödomstolens sammantagna bedömning medför den ansökta verksamheten en påtaglig påverkan på omgivningen. När det gäller lokaliseringen

har domstolen ovan konstaterat att en förutsättningslös alternativbedömning inte är möjlig eftersom lokaliseringen av gruvor styrs av var de brytvärda fyndigheterna är belägna. Vidare är det fråga om nytt och utökat tillstånd för en verksamhet där flera anläggningsdelar redan finns etablerade. Verksamheten innebär att viss ytterligare mark tas i anspråk till följd av om- och utbyggnad av dammanläggningar och domstolen har bedömt att det inte finns något realistiskt alternativ till lokaliseringen av dessa som eliminerar risken för påverkan på Lina älv och människor och att lokaliseringen därför är lämplig. Den ytterligare mark som verksamheten tar i anspråk har även prövats mot de konkurrerande markanvändningsintressena i området och det är då framför allt rennäringen som bedömts påverkas. Mot bakgrund av behovet av långsiktig hushållning och effektivt resursutnyttjande, har verksamheten inte på ett påtagligt sätt bedömts skada berörda riksintressen och domstolen har ansett att verksamheten kan samexistera med det motstående intresset rennäringen. Enligt domstolens sammantagna bedömning finns därmed inte några motstående markintressen som hindrar verksamhetens tillåtlighet och även med beaktande av lokaliseringen ur ett hushållningsperspektiv har lokaliseringen därför bedömts som lämplig.

Som domstolen har framhållit är det uppenbart att ansökt verksamhet kommer att ge upphov till en omgivningspåverkan och särskilt en påverkan på människors boendemiljö till följd av buller, sprängning, utsläpp till luft inklusive diffus damning. Verksamheten medför även en mer ovanlig form av störning och risk i form av seismisk aktivitet och markdeformationer. Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att det krävs skarpa skyddsåtgärder mot de olägenheter som seismiska händelser, markdeformationer och sprängning innebär, Det har även bedömts krävas skyddsåtgärder rörande buller respektive damning. Utan dessa skyddsåtgärder kan inte ansökan bedömas som tillåtlig. Gällande den olägenhet som seismisk aktivitet innebär har domstolen kommit fram till att det krävs begränsningar för vilka vibrationer som verksamheten får medföra för att inte stoppregeln i 2 kap. 9 § första stycket miljöbalken ska aktualiseras. Domstolen har även vid slutavvägningen av verksamhetens påverkan på boendemiljön i området beaktat den kumulativa påverkan som verksamheten innebär särskilt för människors

hälsa. Som domstolen ovan framhållit är det fråga om en kontinuerlig och konstant påverkan som även har den dimensionen att den i många delar är oförutsebar. Vidare är det till viss del fråga om ovanliga olägenheter av betydelse där det saknas utförlig forskning om konsekvenserna för människors hälsa, i synnerhet gällande psykisk hälsa. Domstolen har bedömt att det sammantaget finns en möjligt att föreskriva villkor om skarpa skyddsåtgärder så att den kumulativa påverkan inte ska medföra sådan beaktansvärd risk att stoppregeln av den anledningen skulle aktualiseras i målet.

Mark- och miljödomstolen har vidare prövat om det finns förutsättningar att lämna tillstånd till verksamheten med hänsyn till bolagets utsläpp till vattenförekomsten Lina älv nedre. Domstolen har ansett att verksamhetens utsläppslösning behöver förändras för att ansökt verksamhet ska kunna bedömas som tillåtlig till följd av utsläppet till vatten. Detta utifrån dels de förutsättningar som anges i prioämnes-direktivet, dels utifrån de allmänna hänsynsreglerna samt dels utifrån att utsläppet sker i Natura 2000-området. Domstolen har vidare ansett att det är möjligt att föreskriva villkor om en förändrad utsläppsanordning och skyddsåtgärder för ett sådant anläggande så att anläggandet i sig inte medför en otillåten påverkan. När det närmare gäller verksamhetens utsläpp av bräddvatten är det i huvudsak gällande verksamhetens utsläpp av ämnena uran, nitrat, sulfat och ammoniakkväve som domstolen har bedömt att det krävs särskilda begränsningar för att verksamheten ska kunna bedömas som tillåtlig. Domstolen har i prövningen utgått från den status-klassificering och miljökvalitetsnorm som idag är gällande. Den under målet nya bestämmelsen rörande biotillgänglighet för uran har domstolen bedömt snarast är framåtsyftande vid kommande klassificeringar och fastställande av miljökvalitets-normer. Sammanfattningsvis har domstolen bedömt att verksamhetens påverkan på Lina älv i förhållande till de allmänna hänsynsreglerna och bestämmelserna om miljökvalitetsnormer är tillåtlig under förutsättning att tillräckliga villkor föreskrivs för verksamheten. Domstolen har vidare bedömt att det är möjligt att föreskriva försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa verksamhetens påverkan och utsläpp till vatten så att ingen otillåten försämring eller äventyrande av möjligheten att nå miljökvalitetsnormen kan uppstå.

Verksamheten medför även en påverkan på grundvatten genom såväl läckage från dammanläggningar till grundvattenförekomsten som genom länshållning av inläckande vatten i gruvan. Domstolen har ovan bedömt att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder så att en otillåten påverkan inte uppstår på grundvatten-förekomsten till följd av det diffusa läckaget. Vidare har domstolen ansett att den grundvattensänkning som verksamheten innebär till följd av bl.a. länshållningen inte kan anses medföra någon betydande negativ påverkan eller skada som medför att verksamheteten är otillåten.

När det gäller verksamhetens påverkan på Natura 2000-området har domstolen i prövningen utgått från verksamhetens samlade påverkan på livsmiljöer och arter. Domstolen har bedömt att verksamheten inte kommer att ha någon bestående skadlig inverkan på Natura 2000-områdets bevarandevärden. Tillräckliga skyddsåtgärder kan föreskrivas även med beaktande av Natura 2000-området så att verksamheten inte kan skada de aktuella naturtyperna större och mindre vattendrag och arten flodpärlmussla samt övriga arter. Enligt domstolens bedömning kan det därmed säkerställas att verksamheten inte påverkar möjligheten att nå och upprätt-hålla en gynnsam bevarandestatus. Domstolen har även bedömt att det är möjligt att föreskriva skyddsåtgärder för utter och fåglar så att verksamheten kan anses tillåtlig och domstolen har funnit att det inte finns behov av artskyddsdispens.

Verksamheten medför även en påverkan till följd av risker, såväl utifrån att det är fråga om en Sevesoverksamhet som risker vid en olycka vid dammanläggningar. Domstolen har sammantaget bedömt att det är möjligt för bolaget att vidta skäliga försiktighetsmått och att det är möjligt för domstolen att föreskriva villkor rörande risker och säkerhet så att hinder mot tillåtligheten inte föreligger av den anledningen. Det är vidare möjligt att säkerställa verksamhetens påverkan i ett efterbehandlingsskede så att verksamheten kan anses tillåtlig.

Sammanfattningsvis finns enligt domstolens mening inga hinder mot verksamheten utifrån hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken och utifrån de

särskilda reglerna om miljökvalitetsnormer. Inte heller innebär reglerna om särskilt skydd för områden i 7 kap. miljöbalken något hinder. Likaså inte sektorslag-stiftning. Även vid en sammantagen slutavvägning av hänsynsreglerna är mark- och miljödomstolens bedömning att verksamheten inte kommer att ge upphov till skada eller olägenhet av väsentlig betydelse på människa och miljö som medför att verksamheten inte kan tillåtas så länge skarpa villkor om skyddsåtgärder föreskrivs. Verksamheten är därmed tillåtlig och LKAB kan lämnas tillstånd i enlighet med vad som framgår av domslutet. Tillståndet behöver förenas med de villkor som anges nedan.

TIDSBEGRÄNSNING AV TILLSTÅND

Bolaget har lämnats tillstånd att bortleda vatten från Lina älv. Bortledningen är inte en tillfällig åtgärd utan en vattenverksamhet som kommer att pågå så länge gruv- och förädlingsverksamheten pågår. Det nyttjanderättsavtal som bolaget har ingått med Staten, genom Statens fastighetsverk, med anledning av bortledningen av vatten från Lina älv är tidsbegränsat till 50 år. LKAB har ansett att det i sig inte ska medföra att det ansökta miljötillståndet tidsbegränsas, särskilt inte hela tillståndet. LKAB har till stöd för sin inställning anfört att det av nyttjanderättsavtalets begränsning i tid inte med automatik följer att även ett kommande miljötillstånd behöver tidsbegränsas. Bolaget har framhållit att begränsningen i tid till 50 år följer av jordabalken 7 kap. 5 § och att det av avtalet i övrigt (bestämmelsen om automatisk förlängning i första hand) framgår att avsikten inte är att nyttjanderätten ska upphöra vid utgången av den angivna tiden samt att det kan antas att behovet av intag av råvatten från älven kommer att minska över tid.

Som mark- och miljödomstolen redogjort för är rådighet en förutsättning för att ansöka om och bedriva vattenverksamhet. Innebörden av en tidsbegränsad rådighet har inte reglerats i lagtext. Domstolen kan dock konstatera att vid tidsbegränsade nyttjanderättsavtal är den övervägande slutsatsen i underrättspraxis att miljö-tillståndet ska knytas till samma tid som den tidsbegränsade rådigheten. Anledningen till tidsbegränsningen av miljötillstånd i dessa fall är den allmänna uppfattningen om att rådigheten ska vila på en till tiden obegränsad rätt till vattnet

under den tid som vattenverksamheten pågår (jfr rättsfallet MÖD 2024:60 och Mark- och miljööverdomstolens slutliga beslut den 29 juni 2018 i målen M 5163-17 respektive M 5166-17 och den 23 december 2019 i mål M 4981-19). Det har inte bedömts ha någon betydelse om det anges att avtalen är möjliga att förlänga eftersom frågan om förlängning kommer att ske inte är helt avgjord vid prövningen av miljötillståndet. Domstolen kan dock konstatera att praxis inte är helt entydig i frågan om behovet av en tidsbegränsning av miljötillstånd och tydlig vägledning från överinstans saknas i frågan.

Som bolaget anfört följer det direkt av jordabalken en huvudregel om begränsning av möjligheterna att bindande upplåta mark genom nyttjanderättsavtal (7 kap. 5 § första stycket jordabalken). Det skulle väl i och för sig kunna tala emot en tidsbegränsning av ett miljötillstånd. Samtidigt motiveras reglerna i jordabalken med att det bör finnas skillnader mellan upplåtelse av mark och överlåtelse av mark. En skillnad som enligt domstolens mening bör upprätthållas även i miljöprocessen. När staten är upplåtare av nyttjanderätten, som är fallet här, gäller vidare inte tidsbegränsningen om 50 år utan upplåtelse får ske utan begränsning i tid (7 kap. 5 § tredje stycket jordabalken). Bortledningen (intaget) av ytvatten är en verksamhet som kommer vara löpande pågående. Eftersom bolagets rådighet enligt aktuellt avtal är begränsat i tid bedömer domstolen att tillstånd till verksamheten inte kan lämnas för mer än 50 år, räknat från avtalets senaste datering den 2 november 2023. Tidsbegränsningen gäller hela tillståndet eftersom gruv- och förädlingsverksamheten (den miljöfarliga verksamheten) är beroende av möjligheten till intag av ytvatten (vattenverksamheten).

VILLKOR OCH UPPSKJUTNA FRÅGOR

Inledning

Sökanden har i ansökan lämnat förslag till villkor och uppskjutna frågor. Sökandens förslag har justerats och kompletterats även under huvudförhandlingen efter synpunkter och frågor från domstolen, motparter och remissinstanser. I vissa delar skiljer sig sökandens förslag från de villkor som motparter och remissinstanser har förordat.

Mark- och miljödomstolen redogör nedan tematiskt för domstolens bedömning av slutliga villkor och uppskjutna frågor, utredningsföreskrifter, provisoriska föreskrifter samt delegationer. Skälen till villkoren har i vissa fall berörts tidigare av domstolen, något som framgår även i angiven omfattning nedan. Numreringen nedan avser de i domslutet föreskrivna villkoren.

Allmänt villkor m.m.

Allmänt villkor

Bolaget har föreslagit ett allmänt villkor och det är även domstolens bedömning att tillståndet ska förenas med ett sådant villkor. Den formulering som bolaget slutligt har förordat är lämplig och ska föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 1.1).

Verksamhetsområde och gruvindustriområde

Under målets handläggning och under huvudförhandling har frågan om verksamhetens ytmässiga utbredning, såväl direkt som mer indirekt, varit föremål för synpunkter. Frågan om definitionen av begreppen verksamhetsområde respektive gruvindustri- och industriområde har då närmare behandlats. Bolaget har i första hand motsatt sig att det i tillståndet ska anges ett verksamhetsområde och har även ställt sig delvis frågande till vilka rättsverkningar en sådan reglering kan få i ett tillstånd. Bolaget har, på domstolens begäran, lämnat in en kartbilaga med koordinater över det område som bolaget anser utgör verksamhetsområde. Inom det blåmarkerade kartområdet har bolaget ansett sig behöva ha möjlighet att aktivt bedriva den verksamhet som omfattas av ansökan, såväl ovan som under jord. Utanför blåmarkerat område har bolaget angett att det ska kunna utföras icke tillståndspliktiga åtgärder eller anpassningar som behövs för verksamhetens bedrivande.

Vid tillstånd ska verksamhetens läge och omfattning framgå av tillståndet (22 kap. 25 § miljöbalken). Med omfattning syftas normalt ofta på exempelvis vilken produktion som tillståndet medger och inte som huvudregel dess omfattning till ytan. De koordinater som anges i domshuvud vid tillstånd innebär att visst läge för

anläggningar närmare anges av domstolen och ibland anges även ett anläggnings-id. Till viss del innebär detta att domstolen vid tillstånd specificerar verksamhetens läge men samtidigt syftar detta angivande till stor del på att domstolen ska kunna uppfylla sin rapporteringsskyldighet och registrera avgörandet i den s.k. Miljöboken (jfr Domstolsverkets föreskrift DVFS 2019:12). Koordinaterna som normalt anges innebär inte heller att definitionen av gruvindustriområde eller verksamhetsområde klargörs i målet eftersom det som utgångspunkt oftast endast är en koordinatpunkt som snarast specificerar verksamhetens läge i landet.

Som bolaget har framhållit är det vid tillstånd till miljöfarlig verksamhet för det mesta sådan gruvverksamhet som bedrivs i dagbrott eller vid täktverksamhet som tillstånden brukar förenas med ett tydligt angivet område där verksamheten får bedrivas, ett s.k. verksamhetsområde. Då är det ofta inte någon osäkerhet eller oenighet över vilket område som utgör verksamhetsområde. Vid en underjordsgruva blir förhållandena annorlunda. Det är möjligt att tydligt ange vilken mark ovan jord som direkt berörs av anläggningar som behövs för verksamheten och delar av gruvbrytningen. Däremot kan en malmkropp gå ner på djupet på sådant sätt att den kan brytas utan att marken ovanför direkt behöver tas i anspråk eller uppenbart berörs av påverkan. Samtidigt finns det för miljökonsekvensbeskrivningens del krav på att den ska innehålla beskrivningar över behovet av mark för verksamheten, vilket innebär att det ska beskrivas även för underjordsgruvor (6 kap. 35 § miljöbalken och 16 § miljöbedömningsförordningen).

Domstolen har bedömt att det inte finns behov av att begränsa tillståndet som sådant till ett verksamhetsområde. Däremot anser domstolen att det är lämpligt att föreskriva ett särskilt villkor som reglerar vad som är verksamhetsområde. Det tydliggör i sig verksamhetens läge men även omfattning sett till ytan enligt tillståndet (jfr 22 kap. 25 § miljöbalken). Ett sådant villkor kan inte anses hindra att verksamheter och åtgärder, som inte är tillståndspliktiga, skulle kunna bedrivas av bolaget utanför aktuellt område. Det kan inte heller uteslutas att separat tillstånd i framtiden kan komma att meddelas för åtgärder eller verksamheter utanför det koordinatsatta området. Vad som är tillståndspliktiga verksamheter eller åtgärder

regleras närmare i miljöbalken och tillhörande förordningar och frågan om tillstånd krävs eller inte avgörs vid framtida behov av åtgärder eller verksamheter som inte ingår i ansökan. Det framstår för domstolen snarast som tydligt om det vid eventuella framtida prövningar är definierat vad som enligt detta tillstånd utgör verksamhetsområde.

Med hänsyn till den oerhört omfattande gruvverksamhet som det är fråga om och de synpunkter som framförts mot ansökan bedömer domstolen att det också finns ett starkt behov av att tydliggöra vad som avses med begreppen gruvindustriområde och industriområde. Bolaget har i ansökan till stor del använt begreppen synonymt med verksamhetsområde, men inte alltid. Det har inte heller varit total enighet i målet om vilket område som respektive begrepp omfattar. Begreppen bör därför tydliggöras i ett villkor. Ett tydliggörande av dessa begrepp i ett villkor medför att det inte heller kan råda någon tveksamhet om vilket område som avses i övriga villkor där begreppen används.

Genom att i ett villkor fastslå ett kordinatsatt verksamhetsområde och definiera att även begreppen gruv- och industriområde omfattar detta område blir det enligt domstolens mening även tydligt att det utanför sker en omgivningspåverkan av olika slag från den ansökta verksamheten. Det är till fördel för bolaget och allmänhet samt tillsynsmyndighet att detta klargörs. Utanför verksamhetsområdet sker en omgivningspåverkan men vilket område som denna omgivningspåverkan omfattar går inte närmare att fastslå i ett villkor eftersom det är beroende av vilken påverkan som avses. Vilket område som påverkas behöver därmed prövas från fråga till fråga. Exempelvis innebär grundvattenavsänkningar att ett visst område påverkas (det s.k. influensområdet) medan buller påverkar ett annat område i omgivningen. Likaså omfattar det område som berörs av markdeformationer ytterligare ett annat område utanför verksamhetsområdet.

När det gäller stängsel runt verksamhetsområdet anser domstolen att dess placering inte närmare bör prövas slutligt eller regleras i detta tillstånd. Som bolaget har framfört behöver anpassningar av stängsel kunna ske vid driften av verksamheten

med hänsyn till olika intressen, t.ex. rennäring, för att minska verksamhetens påverkan på intresset och det kan även finnas behov av anpassningar och anläggande av stängsel till följd av risker. Som bolaget har anfört finns vidare vissa skyldigheter att hålla stängsel angivna i minerallagen (5 kap. 9 §).

Med hänsyn till det anförda ska ett särskilt villkor som anger inom vilket verksamhetsområde som anläggningar ska anläggas och verksamheten bedrivas föreskrivas. Vidare ska i villkoret även anges definitionen av begreppen gruvindustri- och industriområde.

Den av bolaget föreslagna kartan med tillhörande koordinater är enligt domstolens mening en lämplig avgränsning som kan tydliggöra verksamhetsområdet genom att den läggs som en bilaga till domen. Enligt bolaget inrymmer det markerade området all pågående och ansökt gruvverksamhet, projicerad till markytan, med tillhörande förädlingsverksamhet. Tillkommande anläggningar, direktreduktionsanläggning inklusive vätgasproduktionsanläggning och apatitverk ska placeras inom området. I området ingår även ansökt invallning vid sjön Naalojärvi varifrån bolaget avser att pumpa läckagevatten från sandmagasinet till klarningsmagasinet samt den ansökta utökningen av klarningsmagasinet som ligger inom det markerade området med planerade diken och brunnar för uppsamling av påverkat grundvatten. Domstolen kan konstatera att de mer tillfälliga åtgärderna som omfattas av lämnat tillstånd, restaurering av Naalojärvibäcken, alltså inte ingår i området för kartan. För att därför tydliggöra att de delarna inte omfattas av villkoret bör villkoret utformas så att det är gruv- och förädlingsverksamheten som ska bedrivas inom det område som anges i bilagan. När det gäller anläggningar kan det generellt anges att de ska anläggas inom området och vid behov kan undantag från området medges i andra villkor. Villkoret ska utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 1.2).

Villkor till skydd för boendemiljö m.m.

Gemensamma principer gällande villkor till skydd för boendemiljön

Domstolen har ovan bedömt att det krävs skarpa skyddsåtgärder i form av villkor mot de olägenheter som verksamheten innebär särskilt för människors boendemiljö

och i synnerhet när det gäller seismiska händelser, markdeformationer och sprängning. Därutöver krävs även skyddsåtgärder mot buller och damning.

För skyddsåtgärderna finns vissa gemensamma utgångspunkter. Enligt domstolens mening finns ett behov av att bolaget erinras om försiktighetsprincipen och åläggs i villkor att så långt som möjligt bedriva verksamheten så att respektive olägenhet minimeras. Det kan visserligen invändas att ett sådant förordnande i villkor är alltför allmänt hållet och att det kan vara förenat med svårigheter att konstatera om en överträdelse har skett av ett sådant förordnande. Enligt domstolens mening är det dock en viktig utgångspunkt som bör tydliggöras för aktuell verksamhet. Så länge erinran om försiktighetsprincipen kombineras med tydliga begränsningar för verksamheten kan villkoren enligt domstolens mening ges ett tillräckligt konkret och tydligt innehåll. Ett sådant förordnade ska därför föreskrivas i villkor när det är möjligt.

Det finns vidare ett behov av att bolaget informerar såväl allmänhet som tillsynsmyndigheten, och ibland kommunen, om de olägenheter som kan komma uppstå eller som har uppstått. Information är en bra skyddsåtgärd för att motverka oro och förbereda berörda på vilken påverkan och olägenhet som bolaget bedömer kan komma att ske eller som har skett. Med hänsyn till vad som framkommit i målet om oro och förtroendebrist från enskilda för sökande och att möjligheterna till direkt samverkan med berörda och allmänheten är svårgenomförbar, utifrån dess omfattande krets, anser domstolen att det finns ett starkt behov av att föreskriva villkor om information. Som regel bör det även anges i villkoren att informationen åtminstone ska lämnas på bolagets hemsida. Ett annat sätt att lämna information är direktinformation via sms eller e-postmeddelande till berörda, något som innebär att informationen snabbare når ut till de som önskar information. Det framstår dock inte som nödvändigt att i villkor slå fast att information även ska lämnas på det sättet utan det kan lämnas till bolaget att bedöma i vilka fall direktinformation kan vara lämplig. Med allmänheten avses vidare i huvudsak boenden i de närliggande samhällena, Malmberget (inklusive Mosebacke, Mellanområdet etc.) och Koskullskulle. Det framstår inte som nödvändigt att uttryckligen räkna upp dessa

samhällen i villkor. Snarast kan det vara lämpligt att inte ha sådan uppräkning då det kan skilja sig åt hur boenden i ett respektive område berörs beroende på vilken omgivningspåverkan det är fråga om. Vid exempelvis direktinformation är det även snarast lämpligt att det lämnas till bolaget att bedöma lämplig avgränsning av den allmänhet som berörs.

En annan gemensam utgångspunkt när det gäller skyddsåtgärder handlar om vilka som drabbas av olägenheterna och därmed ska omfattas av skyddsåtgärder i form av villkor. I målet har framförts synpunkter om vilka som bör omfattas av villkor. Särskilt i fråga om vibrationer från seismisk aktivitet och från sprängning. Nordan och Uterusgruppen har framhållit att verksamhetslokaler ska omfattas av villkor och de har även framfört synpunkter på begreppet bostad.

Enligt domstolens bedömning är det framför allt boenden i permanentbostäder som drabbas av olägenheterna och som det finns behov av villkor för. Det är för dessa som olägenheter i form av vibrationer från seismisk aktivitet och sprängning är som störst eftersom de till stor del sker nattetid när personer som huvudregel har sin regelbundna nattvila. De drabbas även i högre utsträckning av en kumulativ påverkan. Med permanentbostad avses enligt domstolens mening en bostad som nyttjas för ett stadigvarande bruk och uppfyller ändamålet som bostad (jfr plan- och bygglagen [2010:900]). Även om olägenheterna särskilt drabbar permanentbostäder så bedömer domstolen att de drabbar även andra typer av boenden som fritids-bostäder, studentbostäder och seniorbostäder. Med användningen av det vidare begreppet bostäder avses, i plan- och byggrättslig terminologi, samtliga dessa boenden med viss varaktig karaktär. Domstolen bedömer att det som grund ska anges att skyddsåtgärderna omfattar begreppet bostäder och att begreppet ska omfatta vanliga permanentbostäder och även fritidshus och olika typer av kategoribostäder som till exempel studentbostäder och seniorbostäder. Även gruppbostäder, träningsbostäder och liknande typer av boenden som innefattar viss omsorg ska ingå, om inte vårdinslaget är för stort. Vårdboenden brukar som utgångspunkt inte anses ingå i begreppet, främst med hänsyn till att det kan finnas

behov av särskilda regler till skydd mot olägenheter för denna typ av boenden. Av tydlighetsskäl bör det därmed anges i villkor om de omfattas.

När det gäller lokaler är det främst lokaler med störningskänslig verksamhet som skolor och förskolor där det kan vara relevant med ett skydd mot olägenheter. Eftersom de normalt inte används nattetid kan det finnas behov av särskild reglering för dessa. Det behöver vidare tydligt framgå i villkor om den typen av lokal omfattas. När det i övrigt gäller verksamhetslokaler är det främst arbetslokaler som innehåller tyst verksamhet, som kontor, som skulle kunna ha ett behov av ett viss skydd från olägenheter. Nivån för vilka olägenheter som kan anses acceptabla för arbetslokaler bedöms ofta betydligt högre jämfört med vad som kan tillåtas för bostäder. Vid exempelvis buller från anläggningsarbeten anger Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) att 10 dBA högre värden kan anses acceptabelt jämfört med vid bostäder (60 dbA bostäder jämfört med 70 dbA vid arbetslokaler). Vidare ingår inte utomhusnivåer vid arbetslokaler i Naturvårdsverkets vägledning för buller från industrier. Enligt domstolens mening har det i målet inte framkommit något behov av särskilda skyddsåtgärder för att förebygga olägenheter för andra verksamhetslokaler än skolor och förskolor varför verksamhetslokaler inte ska omfattas av villkoren. Detta även med beaktande av vad Nordan och Uterusgruppen anfört rörande risken för påverkan på deras respektive fastighet med verksamheter i Malmbergets centrum.

Med hänsyn till den samhällsomvandling som uppenbart pågår i Malmberget anser domstolen vidare att det kan vara lämpligt att förtydliga i vissa villkor att de gäller under förutsättning att området och/eller byggnaden inte är detaljplanelagt för annan markanvändning än de byggnader som omfattas av respektive villkor. Detta är även relevant för att tydliggöra miljötillståndets förhållande till det kommunala plan-monopolet (jfr 4 kap. 5, 11,16 och 38-40 §§ plan- och bygglagen och rättsfallet NJA 2023 s. 642). Antar kommunen en detaljplan, i vilken gruvindustri anges som ändamål för ett område, kan inte villkoret anses omfatta exempelvis bostäder om inte detaljplanen alltjämt medger bostad på platsen.

När det gäller kyrkogården i Malmberget har Gun Ek framhållit behov skydds-åtgärder för denna. Bolaget har beskrivit att anpassning sker av brytningen för att minska påverkan på kyrkogården. Domstolen anser att det inte finns skäl att villkoren till skydd för boendemiljö även ska omfatta kyrkogården. Vidare bedömer domstolen att det inte heller därutöver finns behov av skyddsåtgärder i form av villkor för kyrkogården.

Med ovanstående utgångspunkter prövar domstolen nedan de närmare villkor som krävs för att minska omgivningspåverkan. Vid den bedömningen har domstolen även beaktat att det krävs skarpa villkor för att minska den kumulativa påverkan på boendemiljön så att inte stoppregeln ska aktualiseras.

Buller
Bolaget har lämnat ett villkorsförslag om reglering avseende externt industribuller (villkorsförslag 16). För anläggningsarbeten har bolaget lämnat åtagande (nr 17). Det har i målet inte framförts några tydliga invändningar mot bolagets förslag till villkor i dessa delar.

Det har i målet däremot framförts synpunkter från nämnden och enskilda om behov av villkor även för buller inomhus. Utifrån vad som framkommit i utredningen i målet synes det inte vara fråga om att det är industribullret som föranleder önskemål om en reglering för buller inomhus. Det som framförts har snarast handlat om att det i samband med sprängning nattetid i underjordsgruvan uppstår ljud/buller utöver själva sprängningen. Bolaget har redovisat hur även vibrationer från sprängning samt seismisk aktivitet kan uppfattas som ett hörbart ljud. Av den anledningen har nämnden önskat att det närmare regleras frågor om begränsning av stomljud inomhus. Det synes enligt domstolens mening dock inte vara möjligt att genomföra sådana mätningar automatiskt och inte heller regelbundet varför nyttan av sådan mätning kan ifrågasättas. Vidare har domstolen bedömt att det inte har framkommit att olägenheten i form av buller/ljud inomhus i samband med sprängning är på sådan nivå att det krävs skyddsåtgärder rörande dessa för att tillåtligheten ska kunna vara säkerställd. Domstolen finner med hänsyn till det anförda inte skäl att inom

ramen för denna prövning fastställa villkor för buller inomhus eller för stomljud och inte heller att föreskriva att mätning ska ske inomhus. Nämndens samt Lars och Kerstin Nilssons yrkanden i den delen ska därför avslås.

När det gäller bolagets villkorsförslag till reglering av industri- och verksamhetsbuller anser domstolen att förslaget i allt väsentligt är lämpligt. Som domstolen anfört behöver däremot beaktas att det inte är möjligt med lägre nivåer för helgtid vilket medför att skarpare skyddsåtgärder kan behöva föreskrivas för andra olägenheter för att minska de kumulativa effekterna av olägenheter. Det är enligt domstolens mening i det sammanhanget positivt att bolagets villkorsförslag innebär att tiden för natt är mer utsträckt jämfört med Naturvårdsverkets vägledning. När det gäller vilka som ska omfattas av villkoret anser domstolen, till skillnad mot bolaget, att det tydligt ska anges att det utöver bostäder även gäller för förskolor, skolor och vårdboenden. Som domstolen tidigare har framhållit finns inte behov av att villkor rörande buller även specifikt ska omfatta andra typer av verksamhetslokaler. I praktiken kommer de däremot beröras av villkoret i de fall bostäder ligger i anslutning till verksamhetslokalen. När det gäller skolor och förskolor bör det tydliggöras att det gäller för de tidpunkter lokalerna används för dessa ändamål eftersom det är vid de tidpunkterna som det kan uppstå olägenheter från buller. Det bör vidare anges att villkoret endast gäller under förutsättning att detaljplanen inte pekat ut annan markanvändning där aktuella typen av byggnader inte tillåts.

Domstolen anser att det är möjligt att medge ett undantag för buller vid fackling vid uppstart och nedstängning av direktreduktionsanläggningen i enlighet med bolagets förslag. Däremot anser domstolen att det bör regleras i ett villkor att sökanden snarast ska informera kommunen, tillsynsmyndigheten och allmänheten när fackling har skett. Det kan inte anses betungande för bolaget att informera om att fackling skett eftersom det är ett fåtal gånger per år. I det fall klagomål framförs mot buller från verksamheten kan det underlätta för kommunen och tillsyns-myndigheten att ha information om att fackling har skett och att det kan ha påverkat bullernivåer vid tillfället. Vidare kan möjligheten för allmänheten att själva söka

information om att fackling skett motverka upplevelsen av olägenheter i form av buller från verksamheten.

Därutöver anser domstolen att det i villkoret även generellt bör anges att verksamheten ska bedrivas så buller minimeras utanför gruvindustriområdet. Även om de specifika nivåerna i bullervillkoret exempelvis inte träffar rennäringen anser domstolen att det finns ett allmänt behov av att bolaget även har påverkan på rennäringen i åtanke och allmänt arbetar för att minska bullerpåverkan även utifrån detta motstående intresse.

Med hänsyn till bolagets åtagande om att innehålla Naturvårdsverkets riktlinjer om buller från byggplatser anser domstolen att det inte finns något behov av att reglera buller från anläggningsarbeten. Det är vidare lämpligt att det tydligt anges att anläggningsarbeten är undantagna från villkoret om industribuller.

Sammanfattningsvis ska ett villkor om industribuller utomhus och ett villkor om information vid fackling utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 2.1-2.2).

Sprängning

Tider för sprängning

Bolaget har lämnat förslag till villkor om reglering av tider för sprängning (villkorsförslag X6). Mark- och miljödomstolen har tidigare konstaterat att det inte är möjligt att ställa krav på bolaget om att sprängning ska ske dagtid, såsom Lars och Kerstin Nilsson har föreslagit. Deras villkorsyrkande ska därför ogillas. Bolaget har angett att sprängning behöver ske vid midnatt. Det är, som domstolen har framhållit, av vikt att så långt som möjligt begränsa under hur lång tid under natten som sprängning får ske för att minska olägenheter och för att öka förutsebarheten för närboende. Annat har inte framkommit än att det som huvudregel är tillräckligt att bolaget får spränga under en timme men att det behövs möjlighet till undantag vid ett visst antal tillfällen. Domstolen anser att den utformning av villkoret som bolaget föreslagit om detta är lämplig och kan föreskrivas. Det är enligt domstolens

mening vidare rimligt att bolaget vid avvikelse från tidpunkterna för sprängning informerar allmänheten, Gällivare kommun och tillsynsmyndigheten. Det bör därför anges i villkoret att sådan information ska ske. Villkor rörande tider för sprängning ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 3.1).

Information inför sprängning

Bolaget har lämnat förslag till ett villkor om att information ska lämnas inför sprängning (villkorsförslag 17). Inga invändningar har framförts mot villkorsförslaget. Med hänsyn till den påverkan som aktuell verksamhet medför på människors hälsa och miljö anser domstolen att det är av vikt att bolaget så långt som möjligt informerar berörda om den bedrivna verksamheten och om vilka olägenheter som kan uppstå i närtid. Information är som domstolen framhållit en bra skyddsåtgärd för att motverka oro och ge berörda en förberedelse om vilken påverkan och olägenhet som bolaget bedömer kan ske. Domstolen anser därmed att det är av vikt att föreskriva ett villkor om information inför sprängning.

När det gäller den närmare utformningen av villkoret anser domstolen att det finns ett behov av att tydliggöra när och hur information ska lämnas. Med hänsyn till att bolaget i princip spränger varje dag kan bolagets utformning av villkoret ge intrycket av att det är tillräckligt att en gång per år lämna information om hur sprängning under året har planerats och översiktligt hur områden kan påverkas. Sådan information är i och för sig lämplig för det kan bidra till en bra samverkan med berörda. Det är däremot lämpligt att tydlig, regelbunden och lättillgänglig information om planerad sprängning tillhandahålls oftare än så då det kan minska den upplevda olägenheten och bidra till god samverkan med berörda. Det bör även av villkoret framgå att informationen åtminstone ska lämnas på bolagets hemsida.

Villkoret om information inför sprängning ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 3.2).

Vibrationer från sprängning

Bolaget har lämnat förslag till villkor om begränsningsvärden för vibrationer vid sprängning (del av villkorsförslag 18). Länsstyrelsen har lämnat eget förslag till utformning av villkoret (del av villkorsförslag LST18), vilket nämnden inte har haft någon erinran emot. Lars och Kerstin Nilsson har lämnat eget förslag till villkor för reglering av vibrationer från sprängning.

Domstolen har tidigare konstaterat att det krävs lägre begränsningsvärden för vibrationer från sprängning jämfört med vad bolaget föreslagit för att säkerställa verksamhetens tillåtlighet. Det gäller enligt domstolens mening i fråga om byggnader som utgör bostäder och vårdboenden. Det framstår som särskilt relevant utifrån den kumulativa påverkan som verksamheten innebär för människors hälsa och miljö. Med hänsyn till att sprängning som huvudregel endast kommer ske nattetid är det framför allt vid denna tidpunkt som olägenheter från sprängning uppstår och det är för den tidpunkten som det krävs en skarpare reglering jämfört med vad bolaget föreslagit.

När det gäller frågan om även andra byggnader än bostäder ska omfattas av villkoret anser domstolen att det finns behov av att ha samma reglering för förskolor och skolor som för bostäder även om de inte används för nattvila, vilken är den tidpunkt då sprängning i huvudsak kommer att ske. Det bör dock för dessa lokaler tydliggöras att villkoret gäller de tidpunkter då ändamålet för användningen är skol- respektive förskoleverksamhet.

Med hänsyn till kommunens planmonopol och den diskussion som förevarit i målet angående definition av bostäder anser domstolen att det även bör anges i villkoret att det gäller under förutsättning att en detaljplan inte pekat ut annan mark-användning.

När det gäller vilka nivåer som ska föreskrivas så har bolaget under huvud-förhandlingen hösten 2025 redovisat konsekvenser av olika vibrationsnivåer på domstolens begäran. När det gäller nivåerna för vibrationer som Lars och Kerstin

Nilsson har föreslagit anser domstolen att de är så låga att det uppenbart skulle medföra att verksamheten överhuvudtaget inte kan bedrivas. Deras förslag kan därför inte föreskrivas. I bolagets och länsstyrelsen villkorsförslag är angivna vibrationsnivåer samma, däremot skiljer det sig att nivåerna enligt länsstyrelsen förslag inte får överskridas vid mer än tre procent av de dygn då sprängning genomförs medan bolaget har ansett att det ska anges till mer än fem procent. I praktiken innebär det att vibrationsnivåerna enligt länsstyrelsens villkorsförslag får överskridas vid drygt 11 tillfällen medan bolagets villkorsförslag tillåter att villkorsnivån överskrids vid drygt 18 tillfällen per kalenderår. Länsstyrelsens villkorsförslag innebär alltså lägre begränsningsvärden totalt sett för vibrationer från sprängning jämfört med bolagets förslag. Skärpta begränsningsvärden för vibrationer från sprängning kan därmed uppnås med länsstyrelsens förslag till villkor. Utifrån vad som har redovisats i målet och vid huvudförhandling har bolaget möjlighet att bedriva sin verksamhet på sådant sätt att de av länsstyrelsen föreslagna värdena kan innehållas och de ska därför föreskrivas.

I enlighet med rättspraxis bör ramarna för mätning (kontrollen) av vibrationer från sprängningen anges i villkoret. Enskilda har i målet haft synpunkter på var i en byggnad som vibrationsmätare bör installeras och har ansett att vissa mätare idag har placerats felaktigt av bolaget då de har placerats i källaren på byggnader samt i garage. Som utgångspunkt bör enligt domstolens mening vibrationer mätas där de kommer in i byggnaden, i en bärande del av byggnadens grundkonstruktion. Vad som är en bärande del av grundkonstruktionen skiljer sig dock åt från byggnad till byggnad. Det finns även andra omständigheter som kan inverka på var en mätare bör placeras. Utöver mätinstrumentets placering är det bl.a. av vikt att instrumentet är kalibrerat och av rätt teknisk prestanda. Det är inte möjligt att i villkor närmare slå fast exakt placering av varje enskild mätare i byggnader och inte heller krav på instrumentspecifikation. Enligt domstolens mening bör därför, i enlighet med rättspraxis, hänvisas till att mätning ska utföras i enlighet med den svenska standard som finns, för närvarande SS 4604866:2011. Genom sådan hänvisning kan förhållandena i de enskilda fallen för mätpunkter beaktas och det skapas en förutsebarhet och enhetlighet i placering av mätpunkter. Mätningen bör dock, såsom

bolaget och länsstyrelsen har föreslagit, utföras triaxiellt. Därmed fångas eventuella vibrationer i alla riktningar jämfört med att endast mäta i en vertikal riktning. Eftersom triaxiell mätning inte anges i den svenska standarden behöver det uttryckligen framgå av villkoret att sådan mätning ska ske.

Det bör därutöver även anges generellt i villkoret att sprängningar ska genomföras så att vibrationer och olägenheter till följd av dessa minimeras utanför gruvindustri-området.

Med hänsyn till det ovan anförda ska villkor om vibrationer från sprängning utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 3.3).

Mätpunkter, prognoser och information

Bolaget och länsstyrelsen har varit överens om att det i villkor ska regleras hur mätpunkter ska placeras. De har föreslagit att frågan ska regleras i villkoret om sprängning och de är ense om att villkorsformuleringen ska omfatta samråd med tillsynsmyndigheten (del av bolagets villkorsförslag 18 respektive i LST18). Därutöver har kommunen och nämnden framhållit behov av ett särskilt villkor angående mätpunkter för vibrationer från både sprängning och seismisk aktivitet och en delegation till tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen har varit positiva till en delegation.

Även domstolen anser att det behöver föreskrivas ett villkor om placering av vibrationsmätare. Det finns enligt domstolens mening vidare ett behov av att tydliggöra i villkor att mätpunkter kan omfatta flera byggnader i ett område, dvs. ha en viss yttäckning samt att placeringen av mätpunkten då ska vara representativ för samtliga byggnader som omfattas av området. Detta med hänsyn till de olägenheter som uppstår och den diskussion som förevarit vid huvudförhandlingen om de mätpunkter som finns är representativa och vilka omständigheter som ligger till grund för förändrad av placering av mätpunkter. Det bör även klargöras att bolaget ska ha mätpunkter i områden där vibrationer över 1,5 mm/s kan förväntas. Utifrån vad som framkom vid huvudförhandlingen hösten 2025 synes det även finnas ett

behov av att reglera avveckling av mätpunkter och information från bolaget om mätpunkters placering. Som princip anser domstolen att dessa frågor ska lösas i samråd med tillsynsmyndigheten och Gällivare kommun. Det synes därför behövas ett inledande arbete med en utarbetad och väl underbyggd plan för mätpunkter. Det är tillräckligt att bolaget får sex månader på sig att utarbeta planen från det att tillståndet tas i anspråk. Planen bör vidare uppdateras vid förändringar i verksamheten som är av betydelse för mätning och kontroll av vibrationer.

När det gäller mätpunkter och det område som de representerar anser domstolen att det även framstår som nödvändigt med ett villkor om att bolaget ska tillhandahålla information om detta. Det kan inte anses betungande för bolaget utan är något som kan bidra till att minska osäkerhet och oro hos de som är berörda. Det kan även underlätta tillsynsarbetet.

För att kravet på samråd med tillsynsmyndigheten ska fylla en funktion överlåts till tillsynsmyndigheten att vid behov fastställa ytterligare villkor avseende mätpunkter för vibrationer (se rättsfallet MÖD 2016:32 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 27 maj 2021 i mål M 1436-20).

Sammanfattningsvis ska därför föreskrivas tre villkor om mätpunkter och information och en delegation till tillsynsmyndigheten (villkor 3.4-3.6 och delegation D1).

Seismisk aktivitet

Vibrationer

Bolaget har vid huvudförhandlingen hösten 2025 justerat sitt villkorsförslag om vibrationer från seismisk aktivitet (villkorsförslag 19) utifrån synpunkter som framförts av såväl myndigheter som enskilda. Bolaget justerade då sitt villkorsförslag till det villkorsförslag som länsstyrelsen har förespråkat. Kommunen och nämnden har framhållit att villkoret inte får lämna utrymme för tolkning och att det är tydligare med villkor som anger värden som inte får överskridas alternativt anger antal tillfällen under en period som värdena får överskridas. Lars och Kerstin Nilsson

respektive Torbjörn Ahnqvist har lämnat egna förslag på utformning av villkoret. Båda villkorsförslagen innehåller i huvudsak begränsningsvärden med betydligt lägre nivåer jämfört med bolagets förslag. Nordan och Uterusgruppen har lämnat förslag till en annan typ av villkorsreglering som sammanfattningsvis innebär en tidsbegränsning av tillståndet till ett år och att tillståndet förfaller om inte vissa förutsättningar uppfylls.

Domstolen kan inledningsvis konstatera att det inte är rättsligt möjligt att utforma ett villkor på det sätt som Nordan och Uterusgruppen har föreslagit. Yrkandet ska därför avslås. Enligt domstolens mening är det uppenbart att det är vibrationer från seismisk aktivitet som leder till en olägenhet och att det är denna olägenhet som behöver begränsas. Domstolen har tidigare slagit fast att det krävs begränsningsvärden för vibrationerna för att verksamheten ska vara tillåtlig och att det även är möjligt för bolaget att följa ett sådant villkor.

När det gäller vilka nivåer som ska föreskrivas i ett villkor har domstolen övervägt behovet av strängare värden jämfört med vad bolaget har föreslagit. Lars och Kerstin Nilssons respektive Torbjörn Ahnqvists villkorsförslag innehåller bl.a. skarpare nivåer. Enligt domstolens bedömning är nivåerna i dessa dock på sådan nivå att det skulle innebära alltför stora begränsningar för bolaget att efterleva dem. Begränsningsvärden för vibrationer innebär vidare i sig ett skarpare villkor jämfört med det villkor som gäller för verksamheten idag om att bolaget ska verka för avveckling. Domstolen anser därför att det inte finns behov av att ytterligare skärpa villkoret utan att de värden för vibrationer som både bolaget och länsstyrelsen har föreslagit är tillräckliga skyddsåtgärder.

Vidare bör villkoret utformas i likhet med villkoret rörande vibrationer för sprängning så att det inte endast är ett överskridande av angiven nivå för vibrationer som krävs för att gränsen för vilken påverkan som får ske, ska vara nådd. Gränsen för ett överskridande bör vara när vibrationsnivåerna i villkoret överskrids vid upprepade tillfällen. Först och främst krävs därmed en definition av vad som är ett tillfälle. Enligt domstolens mening bör ett tillfälle avse per dygn. Det innebär att om

nivåerna i villkoret överskrids två gånger eller fler under ett dygn ska det ändå räknas som ett tillfälle. När det sen gäller vad som ska anses vara en upprepning, dvs. upprepade tillfällen behöver även det framgå av villkoret. Det behöver alltså anges hur många tillfällen, dvs. dygn, som nivån i villkoret inte får överskridas. Det bör sättas en gräns för såväl antalet tillfällen per kalenderår som per två efterföljande kalenderår. Ett överskridande per kalenderår bör anses ske när värdena överskrids vid åtta tillfällen eller fler per mätpunkt. När det gäller en gräns för två efterföljande kalenderår bör gränsen för överskridande sättas lägre och antalet tillfällen bestämmas till fem.

Utan en tydlig reglering träder villkor i kraft när verksamhetsutövaren tar tillståndet i anspråk. Eftersom konstruktionen av villkoret förändras, jämfört med det villkor som gäller för befintlig tillståndsgiven verksamhet och verkställighet beviljas, kan det övervägas om bolaget behöver viss tid på sig att anpassa verksamheten till villkoret om det väljer att ta tillståndet i anspråk innan det har vunnit laga kraft. Om begränsningsvärdena skulle träda i kraft först en viss tid efter att tillståndet har tagits i anspråk, skulle det dock innebära att frågan lämnas helt oreglerad under den tiden. Enligt domstolen är det inte möjligt, med hänsyn till att det är avgörande för verksamhetens tillåtlighet att olägenheten som vibrationer från seismisk aktivitet innebär begränsas. Villkoret bör därför träda i kraft när tillståndet tas i anspråk.

Det är lämpligt att tillsynsmyndigheten får möjlighet att medge avsteg från begränsningsvärden i villkoret och att det lämnas en delegation till tillsynsmyndigheten att i sådana fall meddela ytterligare villkor. Enligt domstolens mening skulle det exempelvis kunna vara rimligt att meddela avsteg från begränsningsvärden vid en situation där kommunen valt att inleda ett planarbete som syftar till att markanvändningen ska ändras för att möjliggöra gruvverksamheten. Avsteg bör även kunna användas så att villkoret inte medför att enskilda i praktiken får någon slags vetorätt mot verksamheten. Om en sådan situation skulle uppstå bör avsteget kunna användas så att det finns tid att hitta acceptabla lösningar för samtliga berörda. Det kan övervägas om det även bör vara möjligt att medge avsteg om enskilda accepterar högre nivåer generellt. I vissa enstaka fall och under kortare

perioder, dvs. mer tillfälligt, kan det enligt domstolens mening framstå som skäligt att i sådana fall bevilja ett avsteg. Däremot är det av vikt att den möjligheten inte kan användas regelbundet och under lång tid så att det medför ett utrymme att fritt skapa särområden i samhället som har ett lägre krav på nivån för olägenheten. Domstolen anser att det även behöver framhållas att det finns ett tydligt behov av att avsteg noggrant dokumenteras av tillsynsmyndigheten för att undvika att det uppstår oenighet om sådant meddelats eller inte. Det är vidare av vikt att tillsynsmyndigheten tydliggör vad som gäller om avsteg meddelas, dvs. att tillsynsmyndigheten nyttjar sin möjlighet att föreskriva villkor i sådana fall. Medger tillsynsmyndigheten avsteg från villkoret bör bolaget även åläggas att underrätta berörda om detta för att säkerställa att informationen nått dessa.

Bolaget har ansett att villkor om vibrationer för seismisk aktivitet ska omfatta bostäder. Nordan och Uterusgruppen har särskilt framhållit att det i villkoret inte ska göras skillnad på bostad och verksamhetslokal. Begränsningsvärdena för seismisk aktivitet bör enligt domstolens mening gälla i fråga om byggnader som utgör bostäder och vårdboenden. Det är främst dessa som drabbas nattetid av oron samt oförutsebarheten av aktiviteten och därmed i större utsträckning av den kumulativa påverkan som verksamheten innebär för människors hälsa och miljö. När det gäller frågan om även andra byggnader än bostäder ska omfattas av villkoret anser domstolen att det finns behov av att ha samma reglering för förskolor och skolor som för bostäder. Det bör dock för dessa verksamheter tydliggöras att villkoret gäller de tidpunkter då de nyttjas för avsett ändamål.

Med hänsyn till kommunens planmonopol och den diskussion som har förevarit i målet angående definitionen av bostäder anser domstolen att det även bör anges i villkoret att det gäller under förutsättning att en detaljplan inte pekat ut annan markanvändning.

Därutöver anser domstolen att det i villkoret även generellt bör anges att verksamheten ska bedrivas så uppkomst av skalv minimeras, att det ska vara

utgångspunkten för villkoret. Vidare ska även anges att mätning ska ske enligt relevant standard.

Villkoret och delegationen ska därför sammantaget utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 4.1 och delegation D2).

Placering av mätpunkter och information

För mätpunkter för vibrationer från seismisk aktivitet finns på motsvarande sätt som för mätpunkter för vibrationer vid sprängning behov av villkor som reglerar hur placering av mätpunkter för kontroll av vibrationer ska ske och även i fråga om samråd samt information om mätpunkters placering. Enligt domstolens mening är det lämpligt att föreskriva särskilda villkor som hänvisar till de villkor rörande dessa frågor som föreskrivits för sprängning. Det ska därför föreskrivas två villkor om detta i enlighet med domslutet och delegationen ska även omfatta dessa villkor (villkor 4.2 och 4.3 och delegation D1).

Information om prognoser och seismiska händelser

Bolaget har lämnat förslag till villkor om information efter att seismiska händelser har inträffat (villkorsförslag 20). Inga synpunkter har framförts mot villkors-förslaget som domstolen anser är befogat och lämpligt utifrån att det finns ett starkt behov av att sökanden löpande lämnar information till enskilda. Därutöver anser domstolen att det även bör föreskrivas ett villkor som handlar om information innan seismisk aktivitet inträffar. Det är då framför allt bolagets prognoser som informationen bör omfatta eftersom det ligger i sakens natur att seismisk aktivitet kan vara oförutsebar. Med hänsyn till vad som framkommit vid huvudförhandlingen om tidigare händelser, exempelvis när s.k. takplattor ramlat ner och att bolaget själva angett att de eventuellt kunde ha informerat bättre, anser domstolen att det är lämpligt och befogat med ett särskilt villkor om att bolaget ska informera i de fall bolagets prognoser tyder på ökad seismisk aktivitet eller större händelser som kan leda till vibrationer. Det bör dock framhållas att även om ett sådant villkor föreskrivs kan händelser inträffa som bolaget inte förutsett i sina prognoser. Vid årsskiftet 2025/2026 inträffade händelser som medförde höga vibrationer i samhället och bolaget har vid huvudförhandlingen förtydligat att det inte fanns

något i deras prognoser som talade för att det skulle inträffa. Utifrån vad bolaget angett vid den fortsatta huvudförhandlingen 2026 om att de aktivt arbetar med att möjligheten att vara mer proaktiv i sin information om prognostiserade händelser anser domstolen trots det att det är rimligt att det anges i ett villkor att information ska ske när det är möjligt.

Två villkor angående information vid seismisk aktivitet ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 4.4 och 4.5).

Besiktning av fastigheter

Lars Nilsson och Kerstin Nilsson har ansett att det ska föreskrivas ett villkor om besiktning av fastigheter vid vibrationer som överstiger 2 mm/s, såväl vibrationer från sprängning som seismisk aktivitet.

Domstolen kan konstatera att bolaget har under målets handläggning och vid huvudförhandlingen hösten 2025 redovisat bolagets arbete med besiktning av fastigheter. Enligt domstolens mening är det inte möjligt att föreskriva ett villkor om besiktning vid vibrationsnivåer som överstiger 2 mm/s då det skulle vara orimligt för bolaget att uppfylla ett sådant villkor. Utifrån vad som har redovisats i ansökan och vid huvudförhandlingen förekommer sådana nivåer vid upprepade tillfällen. Domstolen anser inte heller att det finns anledning att föreskriva ett villkor om besiktning av fastigheter vid någon annan nivå. När det gäller den påverkan som sker till följd av vibrationer från sprängning och seismisk aktivitet tillgodoser de villkor domstolen i övrigt föreskrivit om bl.a. begränsningsvärden ett tillräckligt skydd för människors hälsa. Frågan om besiktning av byggnader berör vidare till stor del snarast frågan om vibrationerna har orsakat en skada i en byggnad. Som domstolen har framhållit kan sådana ersättningsfrågor inte prövas i aktuellt mål. Lars och Kerstin Nilssons yrkande om ett villkor rörande besiktning ska med hänsyn till det anförda avslås. Det bör dock framhållas att bolaget gjort vissa åtaganden angående skadeutredningar vid vibrationer från seismisk aktivitet uppgående till 10 mm/s eller mer som bolaget är bundet av genom det allmänna villkoret (se åtagande nr 16).

Markdeformationer m.m.

Markdeformationer

Bolaget har lämnat förslag till villkor om reglering markdeformationer (villkorsförslag 21). Länsstyrelsen, kommunen, nämnden och enskilda har under målets handläggning haft synpunkter på verksamhetens påverkan i form av markdeformationer men ingen har i slutändan invänt mot bolagets förslag till villkorsreglering av frågan.

Mark- och miljödomstolen har tidigare konstaterat att det krävs villkor rörande markdeformationer och att villkoret inte får ge intrycket att domstolen i detta mål kan ta ställning till frågor om inlösen p.g.a. markdeformationer då de mark-deformationer som här avses är de som är hänförliga till gruvverksamheten som är miljöfarlig verksamhet, även om den indirekta effekten av ett villkor kan leda till inlösen. Enligt domstolens mening bör därmed konsekvensen av ett överskridande av begränsningsvärden i ett villkor inte vara att bolaget inom viss tid ska ansöka om markanvisning. Deformationsvillkoret bör i stället utformas så det säkerställer och minimerar risken för negativ påverkan på människors hälsa och miljö genom att det klargör begränsningar för vilka markdeformationer verksamheten får orsaka. De begränsningsvärden som bolaget har föreslagit i villkor säkerställer detta. Till skillnad mot övriga villkor rörande boendemiljön bör villkoret inte endast omfatta bostäder utan gränsen bör anges utifrån fastigheter som sådana. Det är därför lämpligt att villkoret regleras utifrån definitionen av vissa fastigheter enligt fastighetstaxeringslagen. Det är även lämpligt att det anges i villkoret att bostäderna på fastigheterna ska vara bebodda. Vidare bör även tillsynsmyndigheten vid särskilda skäl få medge undantag från villkoret och besluta om ändringar i fråga om bl.a. mätmetod.

Villkoret angående markdeformationer och en delegation till tillsynsmyndigheten ska med hänsyn till det anförda utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 5.1 och delegation D3).

Information om prognoser

Som framkommit arbetar bolaget löpande med prognoser för markdeformationer och tillförligheten av dessa har varit föremål för diskussion och synpunkter under målets handläggning och vid huvudförhandlingen. Bolaget har under pågående huvudförhandling hösten 2025 redovisat en uppdaterad prognos inklusive förändring av avvecklingsområden utan att det tydligt har redovisats dessförinnan för domstolen under handläggningen. Bolaget redovisade heller inte tydligt att det var frågan om en uppdaterad prognos jämfört med när ansökan gavs in. Vidare framgår av bolagets uppgifter att prognosen kan komma att uppdateras vidare när modeller uppdateras på djupet och brytningsplaner ytterligare uppdateras. Dessutom ligger det i sakens natur att en prognos kan uppdateras när ytterligare kunskap erhålls. Domstolen anser att det behöver tydliggöras i ett villkor att bolaget ska informera tillsynsmyndigheten, kommunen och allmänheten vid uppdatering av prognosen och att det av informationen tydligt ska framgå skillnader jämfört med tidigare prognoser. Ett villkor om detta ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 5.2).

Diffus damning och utsläpp till omgivningen

Skäliga åtgärder, rutin för åtgärdsarbetet och redovisning av åtgärder m.m.

Bolaget har föreslagit ett allmänt hållet villkor om att bolaget ska vidta skäliga åtgärder för att undvika störningar från damning (villkorsförslag 9) och en tillhörande delegation. Naturvårdsverket har motsatt sig det allmänt hållna villkoret och i stället föreslagit i första hand mer detaljerat villkorslag (jfr villkorsförslag NV9). Länsstyrelsen har i första hand motsatt sig delegationen. Domstolen anser att bolagets villkorsförslag i sig är lämpligt även om det är allmänt hållet. Med hänsyn till att bolaget har föreslagit att skäliga åtgärder ska vidtas anser domstolen att det även bör föreskrivas en delegation till tillsynsmyndigheten för att det ska kunna ske en närmare prövning av vilka åtgärder som kan anses som skäliga. Utöver bolagets förslag till villkor anser domstolen att det även bör anges generellt att verksamheten ska bedrivas på sådant sätt att diffus damning minimeras. När det gäller damning är det även, som framgår nedan, en fråga av betydelse för rennäringen, såväl vid verksamhetens drift som vid anläggningsarbeten. För att minska konsekvenserna för

rennäringen bör det därför även anges i villkoret att det gäller när arbeten ska utföras. Villkoret och delegationen ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 6.1 och D4).

Lars och Kerstin Nilsson har ansett att det ska föreskrivas i ett villkor att bevattning ska utföras vid deponier vid risk för damning. Enligt domstolens mening är det en av flera åtgärder som kan vara lämplig för att motverka damning. Att i villkor räkna upp alla åtgärder som kan vara lämpliga för att motverka damning motverkar dock i viss mån bolagets egenkontroll och ansvar att minska påverkan från diffus damning. Skäliga och lämpliga åtgärder för att minimera diffus damning kan även vara något som förändras utifrån den tekniska utveckling som sker. Med hänsyn till vad Lars och Kerstin Nilsson samt andra enskilda anfört om problem med damning och utifrån vad som har framkommit vid huvudförhandlingen hösten 2025 om att exempelvis Kaptensgropen till följd av vattenbrist inte har kunnat bevattnats, trots diffus damning, anser domstolen att det i stället är befogat att bolaget ska ta fram en tydligt dokumenterad rutin över hur förebyggande och avhjälpande arbete, för att minimera damning, ska genomföras och att rutinen ska uppdateras vid förändringar i verksamheten. Rutinen bör vidare lämnas in till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet har tagits i anspråk med hänsyn till den delegation som har förskrivits om att tillsynsmyndigheten får pröva vilka åtgärder som är skäliga. Vidare anser domstolen att det även framstår som nödvändigt att i villkoret ange att bolaget ska tillhandahålla allmänheten information om arbetet med damm-bekämpning. Det kan inte anses betungande för bolaget. För att sådan information ska fylla sin funktion är det av vikt att informationen är aktuell, dvs. löpande uppdateras. Det kan även vara lämpligt att bolaget tillhandahåller tydlig information om kontaktvägar vid frågor och synpunkter från allmänheten rörande damning. Det framstår dock inte som behövligt att uttryckligen ange detta i villkoret. Ett villkor om rutin för arbetet med dammbekämpning och information till allmänheten ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 6.2).

Enskilda företrädda av ombudet Christer Borg har ansett att det, i villkoret om damning, ska anges att redan genomförda samt planerade åtgärder ska redovisas i

bolagets kontrollprogram (justerat förslag av del av Naturvårdsverkets villkorsförslag NV9). Domstolen bedömer att det inte är lämpligt att redovisa sådana uppgifter i kontrollprogrammet. För att rutinen med dammbekämpningsarbetet däremot ska fylla sitt syfte anser domstolen att det bör ställas krav på att bolaget, i den årliga miljörapporten, ska redovisa en sammanställning av inkomna klagomål samt vilka åtgärder som vidtas för att begränsa diffus damning. Redovisningen ska omfatta både vilka åtgärder som har genomförts, en sammanställning av eventuella klagomål och vilka åtgärder som bolaget planerar att genomföra. Ett villkor om detta ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 6.3).

Diffus damning från materialtransporter

Naturvårdsverket samt Lars och Kerstin Nilsson har yrkat att materialtransporter med fordon ska ske med täckta behållare inom anläggningen (del av villkorsförslag NV9). Nordan, Uterusgruppen och enskilda företrädda av ombudet Borg har anslutit sig till Naturvårdsverkets förslag. Bolaget har motsatt sig villkorsförslaget och har under huvudförhandlingen hösten 2025 anfört att damning från vägtransporter i huvudsak inte kommer från själva lasten i fordonet, utan från partiklar som fastnar på hjulen. Det har vidare framförts att de interna transporterna sker längs korta sträckor inom anläggningen och att det finns spolbågar för att minska dammspridning från dessa transportfordon och att det i övrigt finns rutiner för dammbekämpning av vägar. Av denna anledning finner inte domstolen skäl att föreskriva något särskilt villkor om täckta transporter på det sätt som har yrkats i målet.

Lars och Kerstin Nilsson har vidare yrkat att sanering av fordon ska utföras på fordon som lämnar industriområdet (externa transporter) i syfte att minska spridning av partiklar till exempelvis omgivande bostadsområden. Mark- och miljödomstolen bedömer att det finns en risk att damning från transporter som lämnar området kommer att öka till följd av de omfattande entreprenadarbetena som planeras. Dammpartiklar kan särskilt fastna på stora och grovmönstrade däck och bidra till spridning av vägrelaterade partiklar. Domstolen har därför övervägt om exempelvis hjultvätt av fordon ska föreskrivas som villkor, men bedömer att sådana typer av detaljerade skyddsåtgärder lämpligen regleras inom ramen för bolagets rutiner och

egenkontroll. Villkor 6.1–6.3 och delegation D4 anser domstolen därmed i detta fall är tillräckligt och något särskilt villkor om sanering av fordon ska därför inte föreskrivas.

Behov av villkor om inbyggnation vid lagerhållning och materialhantering

Mark- och miljödomstolen konstaterar att den ansökta verksamheten kommer att innefatta en ökad lagerhållning och materialhantering. Med den ansökta verksamheten tillkommer även nya material som behöver lagras på området. Bolaget har under huvudförhandlingen förtydligat vilka lager av råmaterial, tillsatsmedel och produkter som är inbyggda, samt vilka som planeras att byggas in vid ansökt verksamhet. Redovisningen har även omfattat vilka lager som ska förses med kanaliserade utsläpp.

Naturvårdsverket har ansett att lagring och hantering av fines, pellets, järnsvamp, finfraktion från järnsvamp, finfraktion till betongtillverkning, kalk, olivin, bentonit, dolomit och apatitkoncentrat ska ske i slutna utrymmen med kanaliserade utsläpp om inte tillsynsmyndigheten beviljat undantag och att detta ska föreskrivas i villkor (del av villkorsförslag NV9). Enskilda företrädda av ombudet Borg har anslutit sig till Naturvårdsverkets villkorsförslag i denna del. Nordan och Uterusgruppen har tillstyrkt Naturvårdsverkets villkorsförslag frånsett att undantag ska kunna meddelas efter anmälan.

Mark- och miljödomstolen delar i huvudsak Naturvårdsverkets uppfattning om vilka material och produkter som ska lagras inom slutna utrymmen. Domstolen anser vidare att dessa utrymmen ska förses med kanaliserade utsläpp i syfte att bolaget ska kontrollera utsläppen. Domstolen finner det lämpligt att bolagets åtagande om inbyggnad av fines (MAC) föreskrivs i samma villkor (bolagets åtagande nr 13) och även att lagring och hantering av rågods från gruvan sker i slutna utrymmen med kanaliserade utsläpp.

Till skillnad från Naturvårdsverket gör domstolen bedömningen att det inte är rimligt att pellets på upplag alltid ska lagras inbyggt. Bolaget har redovisat att

pellets hanteras inbyggt när det transporteras via täckta transportörer från pelletsverken till silos på bangården och vidare från silos till lastning i tågvagnar. Vid de årliga underhållsstoppen finns det dock behov av att lagra större mängder pellets på upplag, vilket sker utomhus och utan inbyggnad. Domstolen anser att de skyddsåtgärder som domstolen i övrigt har föreskrivit för att hindra diffus damning (villkor 6.1–6.3 och delegation D4) i detta fall får anses tillräckliga. Lagring och hantering av pellets på upplag ska därför undantas från villkoret.

Det är rimligt att bolaget får viss tid på sig att utföra nödvändiga åtgärder som krävs för inbyggnad och för att utsläpp ska kunna ske kanaliserat. Domstolen instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att tiden kan bestämmas till fyra år efter att tillståndet tagits i anspråk. Därutöver anser domstolen att det är lämpligt att tillsynsmyndigheten får medge undantag efter anmälan såsom Naturvårdsverket har föreslagit och att det meddelas en delegation till tillsynsmyndigheten i de fallen.

Mot bakgrund av ovan föreskriver domstolen ett villkor om lagring och hantering av råmaterial, tillsatsmedel och produkter i enlighet med villkor 6.4 och delegation D5. Det bör enligt domstolens mening även framhållas att utsläpp från denna lagring även omfattas av villkoret för utsläpp av årlig mängd stoft (se nedan).

Mätning av stoftutsläpp i omgivningen

Bolaget har anfört att nivåerna av PM10 ligger långt under miljökvalitetsnormerna för luft (MKN) och att nedfallet av stoft är lågt i förhållande till jämförelsevärden från Norsk institut för luftforskning (NILU). Bolaget har förslagit ett villkor om mätning av partiklar i utomhusluft (villkorsförslag 10). Bolaget har vidare invänt mot de villkorsförslag som framförts av länsstyrelsen (LST10), Nordan, Uterusgruppen och enskilda genom ombudet Borg samt Lars och Kerstin Nilsson och som bl.a. omfattar begränsningsvärden för stoftnedfall mätt med NILU-provtagare. Domstolen kan konstatera att villkorsförslagen från länsstyrelsen, Nordan, Uterusgruppen, enskilda företrädda av ombudet Christer Borg samt Lars och Kerstin Nilsson är delvis något olika utformade i frågan om vilka villkorsnivåer som ska gälla och vilka områden som ska omfattas av mätpunkter. Nilssons har

även yrkat att mätning ska utföras av oberoende kontrollant. Även detta har bolaget motsatt sig.

Bolaget har framfört att ett begränsningsvärde för maximalt stoftnedfall är svårt att följa upp på ett rättssäkert sätt. Bolaget har även, under huvudförhandlingen, ifrågasatt de villkorsnivåer som länsstyrelsen angett i villkorsförslaget (250 g/100 m^2/ kalendermånad) och som bolaget anfört motsvarar halva värdet av vad som enligt jämförelsevärden (NILU) anses som lågt stoftnedfall (< 500 g/100 m^2/30 dygn).

Av redovisningen i målet framgår att stoftnedfall mäts i NILU-burkar i 15 mät-punkter i Malmberget och Koskullskulle samt i en referenspunkt i Gällivare och en i Kiruna. Jämfört med NILU-skalan bedöms majoriteten av uppmätta mätvärden ligga inom spannet för låga halter (< 500 g/100 m^2/30 dygn). Optiska mätstationer mäts i åtta mätpunkter, varav två av dessa stationer även kan följa upp mätresultatet mot miljökvalitetsnormer för luft (MKN).

Mark- och miljödomstolen anser att det ska meddelas ett slutligt villkor om kontinuerlig mätning av partiklar i utomhusluft i omgivningarna till verksamheten. Domstolen delar bolagets uppfattning att det finns svårigheter med att införa ett begränsningsvärde för stoft som ansamlats i en NILU-burk, eftersom stoftnedfallet även kommer från andra källor i samhället. Även om det kan betraktas som sannolikt att Malmbergsgruvan står för den största andelen av stoftnedfall i förhållande till övriga källor, är dessa övriga källor sådana som bolaget inte har någon rådighet över. Det är också särskilt svårt att spåra vilka källor som bidragit till stoftnedfallet då resultatet från mätningarna kommer först i efterhand. Vidare visar uppmätta värden att nedfallet i huvudsak varit lågt i jämförelse med NILU. Något villkor såsom motparterna har föreslagit, i form av begränsningsvärde för stoftnedfall i NILU-burkar anser domstolen därför inte ska föreskrivas. Domstolen vill dock erinra om det stoftvillkor gällande de punktkällor som bolaget råder över som meddelats enligt villkor 7.7-7.9.

Domstolen anser att det inte är lämpligt att i villkor om mätning peka ut särskilda bostadsområden på det sätt som motparterna har begärt. Enligt domstolens mening bör mätpunkter placeras representativt utanför industriområdet i omgivningarna till verksamheten. Omgivningar kan enligt domstolens mening både omfatta närliggande bostadsområden, utanför dammanläggningar samt längs järnvägen. Angående stoftmätning längs järnvägen saknas sådan mätning idag. Domstolen menar dock att det inom ett rimligt avstånd från verksamheten kan vara lämpligt med hänsyn till bl.a. rennäringen. Även om domstolen anser att det är lämpligt att mätning sker på dessa platser bör den närmare placeringen av mätpunkter bestämmas av bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten och det bör inte anges detaljer i villkoret rörande placeringen. Villkoret bör därför utformas så att mätpunkternas placering ska tas fram i samråd med länsstyrelsen och en delegation ska meddelas rörande mätpunkternas placering. Slutligen anser domstolen att det bör tydliggöras i villkoret att mätning ska utföras dels av partiklar PM2,5 och PM10, dels stoftmätning med NILU-burkar eller motsvarande metod. Mätningen kan alltså ske med NILU-burkar, optiska mätare eller motsvarande mätmetoder.

I frågan om mätning ska utföras av kontrollant oberoende av LKAB, som Lars och Kerstin Nilsson har framhållit, anser domstolen att det inte finns skäl att ifrågasätta bolagets kontroll av stoftmätning. Som domstolen har uppfattat görs vidare en oberoende analys av innehållet i NILU-burkarna. Domstolen anser att detta förfarande får anses tillräckligt.

Med hänsyn till vad som har anförts ovan ska ett villkor om mätning av stoftnedfall i omgivningen och en delegation föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 6.5 och delegation D6).

Utsläpp till luft (särskilt punktkällor)

Inledning

Mark- och miljödomstolen har konstaterat att verksamheten kan anses tillåtlig utifrån frågan om verksamhetens utsläpp till luft.

Under tillståndsprocessen har Naturvårdsverket framfört flera synpunkter på bolagets villkorsförslag, särskilt utsläpp från punktkällor. Bolaget och Naturvårdsverket är till stor del eniga om vilka utsläpp som behöver regleras i målet men de är inte överens om nivån på utsläpp och hur utsläpp ska regleras i villkor. De har även olika uppfattning i fråga om slutliga villkor kan meddelas eller inte för vissa ämnen. Såväl bolaget som Naturvårdsverket har beträffande flera villkorsfrågor vidare föreslagit att regleringen ska knyta an till domsbilagor där bl.a. närmare provpunkter anges. Domstolen kan konstatera att tydligheten i respektive parts förslag till domsbilaga har varit föremål för betydande diskussion vid huvudförhandlingen hösten 2025.

Huvudfrågan som kvarstår för domstolen att pröva är vilka villkor som behövs och är skäliga att kräva för att skydda människors hälsa och miljön. Villkoren ska ange de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som är rimliga för det tillstånd som meddelas och villkor kan inte formuleras så strängt att meddelat tillstånd inte kan utnyttjas. Av tydlighetsskäl anser domstolen att den närmare regleringen avseende verksamhetens utsläpp till luft ska framgå direkt av villkoren som sådana, utan koppling till domsbilagor. Med hänsyn till verksamhetens omfattning och betydande miljöpåverkan är det också domstolens utgångspunkt att villkoren om utsläpp från punktkällor ska reglera de totala utsläppen till luft (se rättsfallet MÖD 2019:10). Därutöver anser domstolen att tillåtna utsläppshalter ska anges för betydande utsläppskällor för att säkerställa drift och underhåll av anläggningar. Nedan redogör domstolen för de närmare skälen till domstolens bedömning i dessa avseenden.

Utsläpp av svaveldioxid från pelletsverken

Bolaget har redovisat att utsläppen av svaveldioxid från den ansökta verksamheten kommer att öka från 162 till 212 ton per år vilket motsvarar en ökning med ca 30 procent. Den största delen av bolagets svavelutsläpp kommer via rökgaserna från pelletsverken. Bolaget och Naturvårdsverket är ense om att slutligt villkor kan meddelas för utsläpp av svaveldioxid från pelletsverken. De har däremot haft olika uppfattningar om vilken nivå på utsläpp som ska föreskrivas och hur villkor

närmare ska utformas (bolagets villkorsförslag 2 respektive Naturvårdsverket villkorsförslag NVB). Bolaget har ansett att utsläppen ska få uppgå till högst 240 ton per år från pelletsverken och Naturvårdsverket har ansett högst 220 ton per år från såväl pelletsverken som direktreduktionsanläggningen. Naturvårdsverket har vidare ansett att det även ska föreskrivas villkor om mängd per kilo pellets, något som bolaget har motsatt sig. När det gäller direktreduktionsanläggningen har bolaget ansett att utsläpp av svaveldioxid ska skjutas upp under en prövotid.

Även mark- och miljödomstolen anser att ett slutligt villkor för total mängd svaveldioxid till luft ska föreskrivas. Villkoret ska vara gemensamt för båda pelletsverken som är lokaliserade i varandras närhet. Ett gemensamt villkor underlättar överblicken av verksamheten och synliggör vilka totala utsläpp som görs och tillåts.

När det gäller nivån för utsläpp har Naturvårdsverket ifrågasatt om konsekvenserna av bolagets förslag till utsläppsnivå för total mängd svaveldioxid är beskriven i miljökonsekvensbeskrivningen. Detta med beaktande av att scenariot i luftutredningen baserats på utsläpp om 212 ton per år från all verksamhet, varav ca 195 ton från pelletsverken, vilket är lägre än bolagets villkorsförslag. Bolaget har under huvudförhandlingen sänkt sitt villkorsförslag från 270 till 240 ton svaveldioxid per år från pelletsverken. Bolaget har anfört att utsläppen enligt föreslagna villkorsnivåer inte har bedömts påverka halterna i närliggande områden på något betydande sätt och att konsekvenserna med avseende på miljö och hälsa bedömts vara samma. Bolaget har ansett att villkorsförslagen därför är bedömda i miljökonsekvensbeskrivningen.

Mark- och miljödomstolen anser att begränsningsvärden kan behöva formuleras så att de ger verksamhetsutövaren ett visst handlingsutrymme innan de blir straffsanktionerande. Bolagets utrymme mellan beräknad utsläppsmängd för ansökt verksamhet enligt luftutredningen och föreslaget villkor bedöms dock som orimligt stort i detta fall. Domstolen bedömer att 220 ton per år ger en tillräcklig marginal för utsläpp av svaveldioxid från pelletsverken. Till skillnad mot Naturvårdsverket anser domstolen att utsläppen från direktreduktionsanläggningen ska skjutas upp

under en prövotid vilket domstolen återkommer till nedan. Med det ges bolaget även ett visst ytterligare utrymme jämfört med Naturvårdsverkets villkorsförslag. Att bolaget klarar miljökvalitetsnormerna vid den högre utsläppsnivån förändrar inte domstolens bedömning. Normerna är inte en nivå till vilken det är acceptabelt att förorena upp till.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska ett villkor om total mängd svaveldioxid föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.1).

Vidare anser mark- och miljödomstolen, i likhet med Naturvårdsverket, att även ett månadsmedelvärde med kilo per ton producerad pellets och verk ska föreskrivas som villkor. Detta för att säkerställa drift och underhåll av respektive verk och dess reningsanläggningar.

Bolaget har angett att det är svårt att styra verksamheten mot ett månadsvillkor, särskilt före och efter underhållsstopp när produktionen är lägre. Bolaget har därför motsatt sig Naturvårdsverkets villkorsförslag på högst 0,03 kg per ton pellets under 10 av 12 månader för vart och ett av verken.

Domstolen kan konstatera att det av bolagets redovisning framgår att bolaget har haft problem med ökade svavelutsläpp i samband med bl.a. underhållsarbeten. Under åren 2017–2023 har utsläppen varit 0,02–0,03 kg/ton pellets som årsmedelvärde. Varje år överskrider något av verken däremot 0,03 kg/ton producerad pellets som månadsmedelvärde under ca 1–3 månader. Av miljörapporten för år 2024 framgår att utsläppen överskred detta som månadsmedelvärde under flera månader. Orsaken angavs vara en driftstörning i ett av pelletsverken. Bolaget har under huvudförhandlingen även visat att det har funnits problem med svavelreningen under delar av år 2025.

Domstolen anser att villkoret med månadsmedelvärden ska formuleras så att det ger tillräckligt utrymme för att driva verken på ett ur miljömässigt hänseende tillräckligt och ändamålsenligt sätt. Bolaget har visat att de måste ha en viss flexibilitet för att

hantera oförutsedda händelser vid till exempel den årliga underhållsperioden. I detta hänseende bedöms Naturvårdsverkets villkorsförslag inte lämna tillräckligt utrymme för att bolaget ska klara de krav villkoret innebär (jfr rättsfallet MÖD 2009:46). Domstolen anser att en högre specifik halt än vad Naturvårdsverket har föreslagit inte är en lämplig lösning för att ge bolaget tillräcklig flexibilitet. Istället bör de av Naturvårdsverket föreslagna villkoret kompletteras med att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att medge ytterligare två månaders undantag vid ombyggnads- och reparationsarbeten (jfr Mark- och miljööverdomstolen avgörande den 15 december 2021 i mål M 11260-19). Tillsynsmyndigheten får därmed möjlighet att kontrollera att bolaget vidtar alla rimliga åtgärder vid onormal drift. Domstolen anser vidare att det är ett tydligare villkor än Naturvårdsverkets föreslagna s.k. haverivillkor med tillhörande delegation (NVY och NVDB) som därför inte ska föreskrivas för utsläpp av svaveldioxid. Domstolen finner således att det ska föreskrivas ett villkor om ett månadsmedelvärde med högst 0,03 kg/ton producerad pellets under tio av tolv månader för vart och ett av verken och att tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att tillåta undantag för ytterligare högst två månader i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.2).

Sammanfattningsvis ska två villkor föreskrivas rörande utsläpp av svavel från pelletsverken i enlighet med domslutet (villkor 7.1-7.2). Som domstolen återkommer till nedan ska även ett villkor om kontroll av utsläppen föreskrivas (villkor 7.10). Vidare återkommer domstolen nedan till att utsläppen av svavel från direktreduktionsanläggningen ska skjutas upp under en prövotid.

Utsläpp av fluorväte och klorväte från pelletsverken

Fluor- och klorväte är sura gaser som liksom svaveldioxid renas och släpps ut till luft via rökgaserna från pelletsverken. Utsläppen av fluorväte från den sökta verksamheten kommer att öka från 14 till 17 ton per år och för klorväte är motsvarande ökning från 16 till 20 ton. Bolaget och Naturvårdsverket har båda ansett att slutligt villkor ska föreskrivas för utsläpp av fluor- respektive klorväte från pelletsverken. De har däremot olika uppfattning om vilken utsläppsmängd som ska föreskrivas och Naturvårdsverket har, till skillnad från bolaget, ansett att det

även ska föreskrivas villkor för mängd per ton pellets (bolagets villkorsförslag 3 respektive Naturvårdsverkets villkorsförslag NVB). På motsvarande sätt som för svaveldioxid anser domstolen att det bör föreskrivas villkor om både total mängd fluor- och klorväte samt mängd per ton producerad pellets. Även i detta fall anser domstolen att marginalerna för bolagets villkorsförslag är orimligt stora i förhållande till bolagets beräknade utsläppsmängder och konsekvensbedömning enligt luftutredningen.

Av bolagets redovisning framgår att utsläppen av fluor- och klorväte som årsmedel under åren 2017–2023 varit under 0,004 kilo per ton producerad pellets. Varje år är det ca 1-3 månader som något av verken överskrider värdet. Domstolen noterar att utsläppen år 2024 var särskilt höga till följd av en längre driftstörning.

Mot denna bakgrund bedömer domstolen, på motsvarande sätt som för svaveldioxid, att den årliga utsläppsmängden ska uppgå till 20 respektive 30 ton fluor- och klorväte samt att det ska föreskrivas ett villkor om ett månadsmedelvärde med högst 0,004 kg/ton producerad pellets under tio av tolv månader för vart och ett av verken samt att tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att tillåta undantag för ytterligare två månader. Domstolen anser vidare att det är ett tydligare villkor än Naturvårdsverket föreslagna s.k. haverivillkor med tillhörande delegation (NVY och NVDB) som därför inte ska föreskrivas för utsläpp av fluor- och klorväte.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska villkor om utsläpp av såväl total mängd per år som månadsmedelvärde per ton producerad pellets föreskrivas för fluor- respektive klorväte från pelletsverken i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.3-7.6). Som domstolen återkommer till nedan ska även ett villkor om kontroll av utsläppen föreskrivas (villkor 7.10).

Utsläpp av stoft från verksamheten

Närmare om villkor för totalt utsläpp (mängd)

Av bolagets redovisning framgår att stoftutsläppen från den ansökta verksamheten kommer att öka jämfört med dagens verksamhet, från 126 till 161 ton per år, en

ökning med ca 30 procent. I den redovisade mängden ingår stoftutsläppen från sovringsverk, anrikningsverk, pelletsverk, specialproduktverk, panncentraler, apatitverk, fordon/maskiner och den planerade direktreduktionsanläggningen. Ovan jord finns 27 olika reningsanläggningar som avskiljer partiklar från utgående luftströmmar och under jord finns ytterligare reningsanläggningar. Den renade luften från gruvan avleds via gruvventilationsschakt på industriområdet.

Bolaget har angett att de principiellt inte är emot att ha ett mängdvillkor för stoft men har som det slutligt bestämt sin talan, föreslagit att frågan ändå sätts på prövotid för såväl nya som befintliga anläggningar. Bolaget har som skäl framhållit att det ger möjlighet att förbättra kontrollen av utsläppen från verksamhetens dammutsugningsanläggningar (DU-anläggningar). Bolaget har föreslagit provisoriska villkor med riktvärden för utsläpp av stoft från pelletsverken och andra punktkällor än direktreduktionsanläggningen (förslag till uppskjuten fråga 3, utredningsföreskrift U3 samt förslag till provisoriska föreskrifter P3-P4) samt för direktreduktionsanläggningen (förslag till uppskjuten fråga 1, utredningsföreskrift U1 och provisorisk föreskrift P1).

Naturvårdsverket har ansett att slutligt villkor ska föreskrivas för samtliga anläggningar (inklusive direktreduktionsanläggningen) och att såväl halt- som mängdvillkor ska föreskrivas (villkorsförslag NVA och NVB). Naturvårdsverket har ansett att den totala mängden stoft till luft ska bestämmas till 165 ton per år.

I frågan om slutliga villkor för stoft kan föreskrivas, eller om frågan ska skjutas upp enligt vad bolaget har anfört, konstaterar mark- och miljödomstolen att de huvudsakliga utsläppen av stoft till luft kommer från pelletsverken som har varit i drift sedan en lång tid tillbaka. Bandugnsverket (BUV) startade under 1970-talet och Malmbergets kulsinterverk 3 (MK3) har varit i drift sedan 2006. Stoftutsläppen från rökgaskanalerna i pelletsverken kontrolleras genom kontinuerlig mätning. Dessa utsläpp står också för den största andelen av stoftutsläppen från pelletsverken, som i sin tur står för den största andelen av stoftutsläppen från samtliga anläggningar på området. Utsläppen från DU-anläggningarna har visserligen inte kontrollerats på

samma sätt, men utsläppen är av mindre omfattning jämfört med utsläppen från rökgaskanalerna. Bolaget har också redovisat ett detaljerat underlag med uppgifter för respektive reningsanläggning som utgör ett underlag vid prövning av lämplig villkorsnivå, något som domstolen återkommer till nedan. Mot ovanstående bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen därför att slutliga villkor för stoft ska föreskrivas. Utsläppet från direktreduktionsanläggningen bör dock utredas under en prövotid, något som domstolen återkommer till nedan.

Mark- och miljödomstolens utgångspunkt är att villkor ska föreskrivas för såväl totalt utsläpp (mängd) som för specifikt utsläpp (mängd per ton producerad produkt) eller koncentration (mängd per volymenhet gas) i syfte att säkerställa drift och underhåll av respektive anläggning. När det gäller vilken nivå som ska föreskrivas är det rimligt att begränsningsvärden sätts med en sådan marginal att risken för att de överskrids är liten om reningsanläggningen övervakas och sköts på ett omsorgsfullt sätt. Samtidigt bedömer domstolen att värdena inte kan sättas alltför höga att marginalen blir orimlig.

Som framgår av inledningen av domskälen har miljökonsekvensbeskrivningen (luftutredningen) stor betydelse för bedömningen av tillåtligheten med avseende på luft. Därmed har den också en avgörande betydelse för vilka stoftmängder som kan tillåtas. Domstolen bedömer att det beräknade årsutsläppet för ansökt verksamhet ska ligga till grund för ett villkor om totalutsläpp per år. Av luftutredningen framgår att utsläppet är knappt 140 ton per år från sovrings- och anrikningsverk, pelletsverk, specialproduktverk och apatitverk. Utsläppet från direktreduktionsanläggningen, ca 21 ton per år, bör enligt domstolen utredas under en prövotid. Utsläpp från panncentraler som regleras av annan lagstiftning (förordningen [2018:471] om medelstora förbränningsanläggningar) ska enligt domstolens mening inte ingå i villkoret för stoft. Detsamma gäller utsläpp från fordon/maskiner där domstolen bedömer att bolaget har goda incitament att själva begränsa utsläppen utan att något villkor behöver föreskrivas i denna del. I övrigt är det domstolens uppfattning, liksom Naturvårdsverkets, att utsläppet från gruvan ska regleras i tillståndet. Utsläppet från gruvan är en direkt följd av verksamheten och något som bolaget kan

påverka genom rening. Liksom övriga utsläpp har utsläppet från gruvan en påverkan på omgivningen som bör kontrolleras genom att föreskriva villkor. Domstolen anser även att lagerlokaler och transportband med kanaliserade utsläpp ska omfattas av mängdvillkoret.

När det gäller den närmare utformningen av slutligt villkor rörande mängd stoft, bedömer domstolen slutligen att 180 ton per år utgör en sådan nivå som bolaget har rättsligt och faktisk förutsättning att klara (se t.ex. rättsfallet MÖD 2009:46). En sådan nivå på villkoret bedöms innebära en rimlig marginal i förhållande till de punktkällor som omfattas av villkoret och den utredning som bolaget presenterat i målet. Domstolen anser vidare att bolaget ska ges en tid om fyra år från att tillståndet tas i anspråk innan villkoret om mängd ska uppfyllas. Detta särskilt med hänsyn till det villkor om inbyggnad som domstolen föreskrivit i villkor 6.4 som träder i kraft vid den tidpunkten. Fram till dess ska mängden bestämmas till 220 ton. Bolaget ges därmed tid att införa kontinuerlig mätning i pelletsverken i andra punktkällor än rökgaskanalerna, som domstolen anser ska införas, samt att göra de anpassningar som krävs i övrigt. När det gäller de specifika utsläppen (mängd per ton producerad pellets) från respektive anläggning återkommer domstolen till det nedan.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska slutligt villkor om mängd föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.7) och som domstolen återkommer till två villkor om kontroll av utsläppen (villkor 7.11-7.12).

Närmare om villkor för specifika utsläpp från respektive anläggning

Pelletsverken

Domstolen anser att ett villkor för utsläpp från rökgaskanaler och DU-anläggningar i pelletsverken även ska föreskrivas per månad och verk i syfte att optimera och korrigera produktion och reningsanläggningar vid respektive verk. För att ge bolaget flexibilitet med hänsyn till driftstörningar ska villkoret utformas som ett månadsvärde om 0,05 kg per ton producerad pellets som ska klaras vid tio av tolv månader per år. Tillsynsmyndigheten bör även få möjlighet att medge undantag för

ytterligare två månader till följd av ombyggnads- eller reparationsarbeten. För att ge bolaget tid att införa kontinuerlig mätning och anpassningar ska villkoret börja gälla vid samma tidpunkt som villkoret om mängd. Fram till denna tidpunkt ska villkoret utformas som ett riktvärde. Villkoret ska därför utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.8). Som domstolen återkommer till nedan ska ett villkor om kontroll av utsläpp av stoft även föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 7.11).

Sovringsverket

Bolaget har redovisat att det befintliga sovringsverket kommer att ersättas med ett nytt verk under år 2028. Det nya sovringsverket har anmälts till länsstyrelsen som en ändring av befintlig miljöfarlig verksamhet. Domstolen har den 21 mars 2025 beslutat att inte förbehålla sig prövningen av bolagets anmälan. Av länsstyrelsen beslut den 4 juli 2025 framgår vidare att anmälan inte föranlett någon åtgärd från länsstyrelsens sida och att inga försiktighetsmått har föreskrivits.

Naturvårdsverket har invänt mot att det nya sovringsverket kan omfattas av aktuell ansökan och har ansett att bolaget endast kan få tillstånd att bedriva sovringen på den plats som omfattas av beskrivningen i ansökan. Bolaget har varit av motsatt uppfattning och anfört att villkor kan föreskrivas rörande det nya sovringsverket vid prövningen i aktuellt mål.

Domstolen kan konstatera att det planerade nya sovringsverket visserligen, som Naturvårdsverket har anfört, inte finns beskrivet i sin helhet i förevarande ansökan. Den nya lokaliseringen har dock prövats inom ramen för anmäld ändring och det är upplyst i målet om att nytt sovringsverk ska ersätta det gamla. Domstolen kan därmed i aktuellt mål inte pröva anläggandet av nytt sovringsverk som sådant. Till skillnad mot Naturvårdsverket anser domstolen dock att det nya sovringsverket omfattas av aktuell ansökan när det gäller vilka villkor som ska föreskrivas för nytt och utökat tillstånd. Detta särskilt eftersom anmälan har prövats slutligt av länsstyrelsen efter att domstolen valt att inte förbehålla sig prövningen i aktuellt mål. Villkor som föreskrivs för befintligt sovringsverk kommer att omfatta nytt

sovringsverk som ersätter det gamla om det inte tydliggörs i domslutet att särskilda villkor gäller för det nya. Domstolen anser när det gäller stoft att det är lämpligt och möjligt att föreskriva olika villkor för befintligt och nytt sovringsverk. I villkorstexten ska begreppet ”befintligt sovringsverk” omfatta samtliga reningsanläggningar vid sovringsprocessen (exempelvis mobil kross och infrakt Alliansen).

Med hänsyn till den begränsade nyttjandeperioden som kvarstår för befintligt sovringsverk, bör ett villkor för stoft inrymma tillräckligt utsläppsutrymme för att klara normal och onormal drift med befintlig utrustning. Domstolen bedömer därför att villkoret ska uppgå till högst 10 mg/Nm^3. I det nya sovringsverket kommer stoft mätas kontinuerligt. En ny anläggning ger vidare ökade möjligheter att välja processutrustning och dimensionera verket på ett optimalt sätt för minskad damning. Ett strängare krav på utgående stofthalt bedöms både möjlig och befogad för det nya sovringsverket. Med hänsyn till vad som anförts ovan ska slutligt villkor om halter föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 7.9). Som domstolen återkommer till nedan ska ett villkor om kontroll även föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 7.12)

Anrikningsverk, specialproduktverk, apatitverk och gruva

För anrikningsverkets dammutsugningsanläggning kan slutligt villkor enligt domstolens bedömning utgå från reningsutrustningens dimensionerande stofthalt efter rening, 5 mg/Nm^3. Av bolagets redovisning framgår att utsläppet från specialproduktverket är litet jämfört med utsläpp från övriga källor. Villkoret bör för denna anläggning utgå från dimensioneringen av befintlig reningsutrustning, 10 mg/Nm^3. För gruva bedömer domstolen att stofthalten ska uppgå till högst 10 mg/Nm^3. Utsläppen av stoft från det nya apatitverket utgör en mycket liten andel av de totala utsläppen. Utifrån att det är en nyanläggning bör stofthalten anges till högst 5 mg/Nm^3.

Slutliga villkor om halter för anrikningsverk, specialproduktverk, apatitverk och gruva ska därmed föreskrivas i enlighet med vad som framgår av domslutet

(villkor 7.9). Som domstolen återkommer till nedan ska ett villkor om kontroll även föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 7.12)

Utsläpp av kväveoxider från verksamheten

Utsläpp av kväveoxider från pelletsverken ska skjutas upp under en prövotid

Bolaget har genom åren genomfört flera utredningar i syfte att minska utsläppen av kvävoxider (NO_x) till luft. Mark- och miljödomstolen avslutade den 12 april 2019 i mål M 2090-06 prövotiden beträffande den av dåvarande miljödomstolen i deldom den 11 december 2007 (nuvarande grundtillstånd) uppskjutna frågan avseende utsläpp av kväveoxider. Det slutliga villkoret innebär för nuvarande verksamhet att utsläpp av kväveoxider till luft från pelletsverken MK3 och BUV sammantaget inte får överskrida 0,29 kg per ton prima pellets som årsmedelvärde.

Bolaget har under huvudförhandlingen ansett att villkor för att begränsa kväve-oxider från pelletsverken ska skjutas upp under en prövotid under vilken bolaget ska utreda förutsättningarna för att installera s.k. processinterna åtgärder omfattande atomisering med ånga i full skala i båda verken samt implementering av låg NOx brännare för tallbecksolja i BUV (förslag till uppskjuten fråga 2, utrednings-föreskrift U2 och provisorisk föreskrift P2). Naturvårdsverket har ansett att underlaget i målet visar att det finns tillgänglig reningsteknik som kan installeras i pelletsverken och att det som behöver utredas är vilka exakta utsläppsnivåer som ska tillåtas för pelletsverken. Naturvårdsverket har lämnat eget förslag till utredningsföreskrift och provisorisk föreskrift (del av NVU2 och NVPA).

Bolaget har inte delat Naturvårdsverkets uppfattning om teknisk mognad för kväveoxidrening med oxidation i skrubber (s.k. skrubberteknik) detta med hänsyn till vilken påverkan denna reningsteknik har på kväveinnehållet i vatten. Bolaget har framhållit SCR (selektiv katalytisk reduktion) som den enda tekniskt möjliga reningstekniken men bolaget har ansett att den inte är ekonomiskt eller miljömässigt motiverad att installera i pelletsverken.

Av bolagets ansökan framgår att utsläppen av kväveoxider i ansökt verksamhet kommer att öka från 1 844 ton per år till 2 480 ton per år, en ökning med drygt 30 procent. I redovisningen ingår utsläpp från pelletsverk, panncentraler, fordon/maskiner och direktreduktionsanläggningen.

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att utsläppen av kväveoxider till luft från Malmbergsgruvan är mycket stora. Verksamheten utgör idag Sveriges största punktkälla för utsläpp av kväveoxider. Det huvudsakliga utsläppet kommer från pelletsverken och ansökt verksamhet innebär att utsläppen kommer att öka kraftigt jämfört med idag. Bolagets utredning visar att högsta haltbidraget av kväveoxider utanför industriområdet uppnår 32 % respektive 64 % av miljökvalitetsnorm respektive miljömål, vilket domstolen anser utgör en relativt stor andel i ett samhälle som Malmberget med få källor som bidrar till utsläpp.

Den historiska trenden för utsläpp av kväveoxider i Sverige har varit nedåtgående och en ökning av utsläpp såsom är fallet vid ansökt verksamhet skulle gå i fel riktning. En utsläppsökning skulle även strida mot Sveriges åtaganden att minska utsläpp av kväveoxider enligt EU:s takdirektiv[5]. Det är således mycket angeläget att utsläpp av kväveoxider till luft från verksamheten i Malmberget minskar.

Bolaget har föreslagit två processinterna åtgärder som ska utredas i syfte att minska utsläpp till luft av kväveoxider från pelletsverken. Dessa åtgärder är enklare åtgärder med begränsad NO_x-reduktion. Domstolen instämmer i att de process-interna åtgärderna bör utredas vidare, men anser att de inte är tillräckliga för att minska utsläppen av kväveoxider från pelletsverken. För att utsläppsnivån inte ska öka med ansökt verksamhet krävs att ytterligare åtgärder vidtas.

Mot bakgrund av ovanstående anser domstolen att starka skäl talar för behovet av en mer omfattande rening av kväveoxider från pelletsverken och att den frågan bör

[5] Europaparlamentet och rådets direktiv 2016/2284/EU av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG.

utredas vidare av bolaget. Utredningen i målet visar att det finns reningstekniker som kan minska kväveutsläppen med cirka 80 %. Bolaget har utrett SCR och skrubberteknik (LoTOx) som kan anses vara kommersiellt och tekniskt möjliga reningstekniker för installation. Bolaget har slutligen anfört att SCR är den idag enda tekniskt möjliga reningstekniken medan Naturvårdsverket ansett att det finns annan reningsteknik. Naturvårdsverket har visat exempel på den teknikutveckling som varit för s.k. skrubberteknik. Domstolen bedömer att bolagets utredning om möjliga reningstekniker är tillräcklig för att kunna konstatera att det finns reningstekniker som i detta fall kan anses motsvara bästa möjliga teknik. Parterna tycks i grunden egentligen även vara överens om detta.

Vad som snarare är en tvistig fråga i målet är om det vid en avvägning enligt 2 kap. 7 § är rimligt att installera en reningsteknik. Bolaget har anfört att kostnaden för att installera två SCR uppgår till ca 1 miljard, vilket de anser skulle vara orimlig i förhållande till miljönyttan, som dessutom påverkas av ett ökat energibehov. Naturvårdsverket har ansett att skyddsåtgärder i form av rening är rimliga enligt 2 kap. miljöbalken.

Domstolen anser att det, trots utredningen i målet, fortfarande finns vissa osäkerheter i den rimlighetsavvägning som ska göras enligt miljöbalken. Dessa osäkerheter rör både den närmare tekniska utformningen, de ekonomiska aspekterna och den miljömässiga nyttan. Installation av reningstekniker i befintlig anläggning innebär omfattande åtgärder som domstolen anser kräver ytterligare utredningar. Domstolen anser därför att frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till luft av kväveoxider ska skjutas upp under en prövotid och att bolaget under prövotiden ska utreda såväl de tekniska, miljömässiga och ekonomiska möjligheterna att minska utsläppen och att målsättningen för utredningen ska vara att åtgärder var för sig eller tillsammans med andra totalt sett reducerar utsläppen med minst 80 procent. I utredningsföreskriften bör även närmare anges de reningstekniker som åtminstone ska utredas. Då domstolen vidare kan konstatera att utsläppet från det äldre pelletsverket, BUV, står för i princip dubbelt så stort utsläpp av kväveoxider som utsläppet från verket MK3, kan installation av en mer

omfattande reningsteknik möjligen endast omfatta ett av pelletsverken (BUV). Bolaget ska därför utreda och redovisa möjligheten att installera reningsteknik i respektive pelletsverk. Enligt domstolens mening är det av vikt att bolagets utredningar utgår från effekt och konsekvenser för såväl respektive pelletsverk som gemensamt för pelletsverken. Vid redovisning av den uppskjutna frågan bör underlaget vidare möjliggöra för domstolen att göra en bedömning av om det exempelvis är skäligt att införa reningsteknik endast i ett av pelletsverket eller i båda och underlaget bör även ge domstolen möjlighet att föreskriva villkor separat för respektive pelletsverk om domstolen skulle anse att det är lämpligt.

Med hänsyn till att domstolen ansett att mer omfattande utredningar ska göras jämfört med bolagets förslag till utredningsföreskrift bör redovisningstiden sättas längre än de tre år som bolaget föreslagit men kortare än de sex år som Naturvårdsverket har föreslagit. Enligt domstolens mening är en lämplig utredningstid fem år. Tiden för redovisning bör därför bestämmas till fem år från att tillståndet har tagits i anspråk.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ska frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till luft av kväveoxider skjutas upp under en prövotid och en utredningsföreskrift meddelas i enlighet med vad som framgår av domslutet (uppskjuten fråga 1 och utredningsföreskrift UF1).

<u>Provisorisk föreskrift för utsläpp av kväveoxider från pelletsverken</u>
Domstolen anser att det är av vikt att det meddelas en provisorisk föreskrift för utsläpp av kväveoxider från pelletsverken under prövotiden.

Naturvårdsverket har föreslagit att den provisoriska föreskriften ska utformas som ett mängdvillkor per år med nedtrappning (del av NVPA). Eftersom frågan om utsläpp ska utredas under en prövotid anser domstolen att Naturvårdsverkets föreslag till reglering inte är lämplig och inte heller möjlig för bolaget att innehålla.

Bolaget har föreslagit att nivåerna i villkoret för befintlig verksamhet ska föreskrivas som riktvärden (bolagets förslag till P2). Bolaget har angett att det finns behov av riktvärden för att under prövotiden kunna genomföra tester och försök vars effekt på reningsgrad och utsläpp har ansetts svåra att bedöma på förhand. Domstolen anser möjligheten att tillåta högre utsläpp under tester och försök kan säkerställas genom att tillsynsmyndigheten medges möjlighet till undantag från begränsningsvärdet. Utifrån detta och vad som framkommit i målet om bedömningar av utsläpp anser domstolen att det i övrigt inte finns tydliga skäl för att föreskriva riktvärden i provisorisk föreskrift. Begränsningsvärden ska därför föreskrivas och de nivåer som gäller för nuvarande tillstånd bedöms lämpliga och möjliga för bolaget att innehålla. Den provisorisk föreskriften för utsläpp av kväveoxider från pelletsverken ska därför utformas i med domslutet (provisorisk föreskrift P1).

Utsläpp av kväveoxider från fordon/maskiner och panncentraler

Naturvårdsverket har även ansett att utsläpp av kväveoxider från fordon/maskiner ska skjutas upp och utredas under en prövotid vilket bolaget har motsatt sig. Naturvårdsverket har lämnat förslag till utredningsföreskrift och provisorisk föreskrift (del av NVU2 och NVPA).

Domstolen bedömer att det inte finns behov av att reglera utsläpp av kväveoxider från fordon/maskiner och panncentralen som Naturvårdsverket har föreslagit. Förutom att dessa utsläpp är relativt små i förhållande till övriga källor, arbetar bolaget redan för en omställning mot miljövänligare bränslen och elektrifiering av fordonsparken. Vad gäller utsläpp från panncentraler regleras detta utsläpp av särskild lagstiftning och något särskilt villkor ska därför inte föreskrivas i denna del.

Utsläpp av kolväten, metaller och ammoniak till luft från pelletsverken

Bolaget har, efter synpunkter från Naturvårdsverket under målets handläggning, föreslagit att frågor om utsläpp av kolväteföreningar och klorerade kolföreningar respektive utsläpp av ammoniak, halvmetaller och metaller från pelletsverken ska skjutas upp under en prövotid (förslag till uppskjuten fråga 4 respektive 5). Bolaget

och Naturvårdsverket är vidare överens om vilka utredningsföreskrifter som ska meddelas och att det inte finns behov av några provisoriska föreskrifter under prövotiden. Domstolen anser att det är lämpligt att frågorna skjuts upp under en prövotid. När det gäller utredningsföreskrifternas närmare utformning anser domstolen att de kan tydliggöras genom en punktlista i enlighet med vad som framgår av domslutet (uppskjutna frågor 2-3 och utredningsföreskrifter UF2-UF3).

Utsläpp till luft av legionella (direktreduktions- och vätgasproduktionsanläggning)
Bolaget har, efter synpunkter från Naturvårdsverket under målets handläggning, föreslagit ett slutligt villkor för legionella vid direktreduktionsanläggningen och vätgasproduktionsanläggningen samt tillhörande delegation till tillsynsmyndigheten (villkorsförslag 8 och förslagen delegation D1). Bolagets förslag framstår för mark- och miljödomstolen som befogat och rimligt. När det gäller delegationen till tillsynsmyndigheten anser domstolen att den även ska omfatta framtagandet av planen för hanteringen av risker så att samrådet fullt ut kan fylla sin funktion. Villkoret och delegationen ska därför utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 8.1 och delegation D7).

Utsläpp till luft från direktreduktionsanläggningen
<u>Stoft, kväveoxider och svaveldioxid ska skjutas upp under en prövotid</u>
Bolaget har föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläpp till luft av stoft, kväveoxider och svaveldioxider från direktreduktionsanläggningen ska skjutas upp under en prövotid (förslag till uppskjuten fråga 1 och utredningsföreskrift U1). Bolaget har vidare föreslagit provisorisk föreskrift för utsläpp av stoft (bolagets förslag till P1). Naturvårdsverket har, som framgått ovan, föreslagit att slutliga villkor föreskrivs för stoft och svaveldioxid (NVA och NVB). I frågan om kväveoxider är bolaget och Naturvårdsverket eniga om att utsläppen från direktreduktionsanläggningen behöver utredas men Naturvårdsverket har lämnat eget förslag till utformning av utredningsföreskrift (del av NVU2) och Naturvårdsverket har ansett att en provisorisk föreskrift kan meddelas gemensamt med utsläpp från verksamheten i övrigt av kväveoxider (villkorsförslag NVPA).

Som redogjorts för ovan instämmer domstolen med bolagets bedömning att det är lämpligt med en prövotid för utsläpp av stoft och svaveldioxid eftersom det är frågan om en ny anläggning. Detsamma gäller utsläpp av kväveoxider. I de fall tillståndet inte tas i anspråk i den del som omfattar direktreduktionsanläggningen eller om ianspråktagandet dröjer är det vidare en fördel om villkoren för anläggningen separeras från övriga anläggningars villkor för utsläpp till luft. Utan en sådan uppdelning skulle tillståndet kunna medföra väl generösa villkor för utsläpp från övriga anläggningar. Med hänsyn till att det i sammanhanget bedöms handla om mindre utsläpp av kväveoxider och svaveldioxid anser domstolen att det inte behövs provisoriska villkor för utsläpp från direktreduktionsanläggningen. Däremot finns ett behov av ett slutligt villkor för utsläpp av kväveoxider för det fall processgasen i direktreduktionsanläggningen skulle komma att värmas upp genom förbränning av vätgas. Bolaget har angett att kväverening, SCR (selektiv katalytisk reduktion), kommer att installeras i sådant fall. Domstolen anser att det ska föreskrivas som ett slutligt villkor i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 8.2).

När det gäller utsläpp till luft av stoft instämmer domstolen med bolaget att det bör föreskrivas provisoriskt villkor. Bolaget har angett att det kan vara realistiskt att på sikt begränsa utsläpp av stoft från anläggningen till 3 mg/Nm^3 under större delen av året. Med hänsyn till att det sannolikt finns ett större behov av att både planerat och oplanerat stoppa driften av den nya anläggningen delar domstolen bolagets uppfattning att det bör föreskrivas ett provisoriskt villkor som riktvärde och årsmedelvärde att stoftmängden högst får uppgå till 5 mg/Nm^3.

Med hänsyn till det anförda ska frågan om utsläpp från direktreduktionsanläggningen av stoft, svaveldioxid och kväveoxider skjutas upp under en prövotid och en utredningsföreskrift meddelas i enlighet med vad som framgår av domslutet (uppskjuten fråga 4 och utredningsföreskrift UF4). Vidare ska i enlighet med domslutet en provisorisk föreskrift om utsläpp av stoft meddelas (provisorisk föreskrift P2) och ett slutligt villkor om installation av SCR under vissa förutsättningar (villkor 8.2).

Diffusa utsläpp från direktreduktionsanläggningen (läckage)

Naturvårdsverket har föreslagit att frågan om diffusa utsläpp till luft från direktreduktionsanläggningen (läckage) ska skjutas upp under en prövotid och att en utredningsföreskrift ska meddelas (NVUC). Bolaget har motsatt sig att frågan sätts på en prövotid och framhållit sitt åtagande nr 18 gällande frågan.

Som utgångspunkt ska villkoren för en miljöfarlig verksamhet fastställas i samband med tillståndsprövningen. Det finns möjlighet att skjuta upp frågan om ett villkor av visst slag ska bestämmas (22 kap. 27 § första stycket miljöbalken). För sådant uppskov krävs att verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet vid tillståndsprövningen. Det vanliga skälet till sådant uppskov är att oprövad reningsteknik ska användas. Uppskovet får inte medföra att tillåtligheten sätts på en prövotid. Att skjuta upp saker under en prövotid ska vidare endast meddelas då ett verkligt behov föreligger (se rättsfallet NJA 2004 s. 421).

Naturvårdsverket har framhållit att syftet med att skjuta upp och utreda frågan är att utredning ska säkerställa om ett slutligt villkor behöver föreskrivas eller om det kan hanteras inom ramen för tillsynen. Det har enligt domstolens mening inte framkommit något i målet som talar för att det kan förekomma läckage från direktreduktionsanläggningen som medför att den verksamheten inte kan anses tillåtlig. Det Naturvårdsverket framför allt har framhållit är att det kan uppkomma läckage i skarvar som orsakar damning. Naturvårdsverket har även anfört att det diffusa utsläppet kan omfatta olika gaser. Med hänsyn till att det är frågan om en ny typ av anläggning och som Naturvårdsverket framhållit, på en plats där vibrationer från sprängning och seismiska händelser förekommer, anser domstolen att det är lämpligt att frågan om läckage utreds av bolaget. Domstolen anser därför att det finns ett behov av att skjuta upp frågan under en prövotid. Bolagets åtagande kan inte anses tillräckligt. Även frågan om diffusa utsläpp från anläggningen (läckage) ska därför skjutas upp under prövotiden och utredningsföreskriften för utsläpp till luft från direktreduktionsanläggningen ska även omfatta utredningar rörande denna fråga i enlighet med domslutet (uppskjuten fråga 4 och utredningsföreskrift UF4).

Kontroll av villkor om utsläpp till luft

En dom som innebär att tillstånd ges till en verksamhet ska bl.a. innehålla bestämmelser om tillsyn, besiktning och kontroll såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod (22 kap. 25 § första stycket 3 miljöbalken). Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar uttalat att villkor med begränsningsvärden bör preciseras genom att kontrollen av dem fastställs så att åtminstone kraven i 22 kap. 25 § miljöbalken uppfylls (se bl.a. rättsfallen MÖD 2009:2 och MÖD 2009:9).

Bolaget har föreslagit ett slutligt villkor om kontinuerlig mätning för svaveldioxid, fluor- och klorväten från pelletsverk (villkorsförslag 6) och i övrigt föreslagit att frågan om kontroll ska regleras i respektive förslag till provisorisk föreskrift. Naturvårdsverket har lämnat förslag till kontroll avseende utsläpp av stoft (villkorsförslag NVA).

Mark- och miljödomstolens utgångspunkt är att kontrollen av de mest betydande utsläppen ska fastställas i tillståndet. När det gäller provisoriska föreskrifter instämmer domstolen i bolagets bedömning att den närmare kontrollen bör regleras direkt i respektive provisoriskt villkor. Det möjliggör att frågan om reglering av kontroll även kan prövas i samband med att de uppskjutna frågorna avgörs. När det gäller slutliga villkor kan frågan om kontroll regleras antingen direkt i respektive villkor eller ett gemensamt villkor såsom bolaget föreslagit. Det är dock av vikt att det är tydligt när kontinuerlig mätning ska ske respektive när stickprov kan ske. Eftersom domstolen, till skillnad mot bolaget, ansett att slutliga villkor ska föreskrivas för stoft behöver även kontrollen av dessa utsläpp regleras.

Mark- och miljödomstolen bedömer utifrån bolagets utredning att verksamhetens utsläpp av stoft från specialproduktverk, anrikningsverk, apatitverk och gruva utgör en liten andel av de totala utsläppen. Detsamma gäller utsläpp av stoft från lagerlokaler och transportband. Vidare ska befintligt sovringsverk ersättas av ett nytt. Domstolen delar därför bolagets bedömning att det inte kan anses miljömässigt eller

ekonomiskt försvarbart att kräva en installation av kontinuerlig mätutrustning för samtliga dessa mätpunkter i det fall det inte redan finns eller planeras.

Vidare har framgått att kontinuerlig mätning ska installeras i det nya sovringsverket. När det gäller pelletsverken har bolaget åtagit sig att installera kontinuerlig mät-utrustning på pelletsverkens DU-anläggningar.

Sammantaget bedömer domstolen att det är lämpligt och tydligt att meddela villkor om kontroll avseende de utsläpp där slutliga villkor föreskrivs. Domstolen anser i likhet med bolaget att det är lämpligt med separata slutliga villkor som reglerar kontrollen i stället för att reglera frågan i varje slutligt villkor. När det gäller bolagets förslag till slutligt villkor om kontinuerlig mätning för svaveldioxid, fluor- och klorväten från pelletsverk har inga invändningar framförts mot regleringen. Domstolen anser att villkorsförslaget är lämpligt och ska föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 7.10). När det gäller utsläpp av stoft anser domstolen att kontrollen bör föreskrivas i separat villkor. Eftersom kontinuerlig mätning ännu inte installerats fullt ut i pelletsverken bör villkoret som tidigare framgått medge bolaget tid för sådan installation. Vidare bör det i villkor tydliggöras hur ofta mätning ska ske när den inte ska utföras genom kontinuerlig mätning. För tydlighetens skull föreskrivs separata villkor om kontroll för stoftutsläpp från pelletsverken respektive övriga anläggningar. Villkor ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 7.11 och 7.12).

Påverkan grundvatten

Återpumpning (bortledning) av grundvatten från grundvattenförekomsten

Bolaget har när det gäller villkor till skydd för grundvattnet lämnat ett villkors-förslag angående den s.k. skyddsåtgärden i form av återpumpning av grundvatten till klarningsmagasinet (villkorsförslag 11 med tillhörande bilaga). Eftersom återpumpningen i rättslig mening innebär en bortledning av grundvatten har bolaget även ansökt om och lämnats tillstånd till åtgärden. SGU och länsstyrelsen har ansett att den beskrivna skyddsåtgärden i sig är lämplig och att den behöver regleras i

villkor men att tiden för när begränsningsvärdena senast ska börja gälla bör vara fem år i stället för åtta år som bolaget föreslagit.

Som domstolen har konstaterat är den beskrivna åtgärden med pumpning av grundvatten en förutsättning för att verksamheten ska vara tillåtlig och den behöver regleras i villkor. Bolagets villkorskonstruktion innebär att de närmare åtgärderna som ska vidtas framgår i en bilaga som bolaget har benämnt åtgärdsprogram. Bilagan har varit föremål för upprepade uppdateringar under pågående huvudförhandling hösten 2025 och även därefter samt vid fortsatt huvudförhandling våren 2026. Till skillnad mot parterna anser domstolen att frågan om återpumpning och begränsningsvärden bör regleras i sin helhet i slutliga villkor där även åtgärden och innebörden av den kan förtydligas jämfört med bolagets förslag till villkorslösning. När det gäller inom vilken tid begränsningsvärdena senast ska börja gälla instämmer domstolen i SGU:s bedömning om att tiden ska bestämmas till fem år och att tillsynsmyndigheten ska få medge förlängning av den fristen med ett år i taget för specifika ämnen. Det bör även meddelas en delegation till tillsynsmyndigheten rörande åtgärden.

Sammanfattningsvis anser domstolen att villkor om den s.k. återpumpningen och begränsningsvärden samt en delegation ska föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 9.1-9.6 och D8).

Frågan om behov av prövotid för uran i grundvatten

Bolaget har, efter synpunkter från SGU, föreslagit att frågan om läckage av uran till grundvatten ska skjutas upp under en prövotid (förslaget till uppskjuten fråga nr 6). Bolaget har vidare utifrån SGU:s synpunkter utformat en utredningsföreskrift (förslag till utredningsföreskrift U6 stycke 3) och provisorisk föreskrift (PZ). Domstolen instämmer med bolaget och SGU att frågan om läckage av uran till grundvatten ska skjutas upp under en prövotid, att bolaget bör åläggas att under den tiden genomföra utredningar och övervaka halter, samt att detta kan regleras i en utredningsföreskrift respektive provisorisk föreskrift. Domstolen anser att det av tydlighetsskäl ska meddelas en uppskjuten fråga och en utredningsförskrift som rör

grundvatten och att frågan därmed inte ska regleras tillsammans med verksamhetens utsläpp av uran till ytvatten. Den uppskjutna frågan och utredningsföreskriften bör utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet (uppskjuten fråga nr 5 och utredningsföreskrift UF5). Enligt domstolens mening bör den provisoriska föreskriften tydliggöras språkligt så att det framgår att bolaget ska följa upp och övervaka halterna av uran och att mätning ska ske med lämpligt intervall och i representativa kontrollpunkter. Detta kan ske genom en hänvisning till de slutliga villkoren rörande övervakning och kontroll av halter i grundvatten för andra ämnen (9.3-9.4) Den provisoriska föreskriften ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (provisorisk föreskrift P3). Delegationen till tillsynsmyndigheten, rörande skyddsåtgärden för grundvatten, bör även omfatta övervakningen av halterna av uran i grundvattenförekomsten (delegation D8).

Tätning av klarningsmagasin

Utbyggnaden av klarningsmagasinet innebär bl.a. att en ny dammdel kommer att anläggas. Bolaget har uppgett att den nya ytan, som omfattar ca 150 000 m^2, delvis kommer att vara lokaliserad på befintlig moränmark och delvis på områden med befintliga isälvsmaterial. För att minska läckaget kommer en tätning med packad morän att placeras på botten av magasinet i de delar där magasinet är beläget på isälvsmaterial.

Naturvårdsverket har anfört att ett villkor avseende tätning av klarningsmagasinet ska föreskrivas (NVE) så att det inte sker något läckage genom ytan. Villkorsförslaget innebär att utökningen av klarningsmagasinet ska förses med en tät bottenkonstruktion, antingen bestående av en bottentätning (liner) eller av annat material motsvarande en mäktighet om minst 0,5 m och med en hydraulisk konduktivitet lägre än 10^{-9} m/s.

Bolaget har invänt mot Naturvårdsverkets villkorsförslag och anfört att skyddsåtgärden att samla upp och återpumpa läckagevatten från sand- och klarningsmagasinet utgör den mest effektiva metoden för att hindra diffust läckage från dammarna till grundvattenförekomsten. Genomförda beräkningar har visat att en

bottentätning av det nya klarningsmagasinet skulle minska andelen partiklar som når Lina älv med endast ca 25 %. En bottentätning bedöms därmed inte ha någon betydande effekt på mängden diffust läckage. Att anlägga en tät bottenyta innebär dock merkostnader till följd av att skyddsskikt måste anläggas under och ovan en sådan bottentätning. Kostnaden för bottenkonstruktionen skulle därmed uppgå till i storleksordningen 60-80 miljoner kronor.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det visserligen är tekniskt möjligt att utföra en bottentätning i den planerade utbyggnaden av klarningsmagasinet, men att en sådan bottentätning endast är möjlig för en begränsad del av klarningsmagasinets totala yta. Det huvudsakliga läckaget från klarningsmagasinet kommer alltjämt att fortsätta.

Domstolen instämmer vidare i bedömningen av att den planerade skyddsåtgärden med återpumpning av läckagevatten kommer att innebära ett betydligt mindre läckage till grundvattenförekomsten jämfört med att täta botten i den planerade utökningen av klarningsmagasinet. Pumpbrunnarna som bolaget avser att installera ska placeras i omedelbar anslutning till klarningsmagasinet och syfta till att hindra föroreningar från både sand- och klarningsmagasinet att nå grundvatten-förekomsten. Domstolen har tidigare bedömt denna åtgärd som helt nödvändig för att minska risken för föroreningsspridning till grundvattenförekomsten och har föreskrivit åtgärden som villkor för tillståndet (villkor 9.1-9.6). Den miljömässiga effekten av att anlägga en bottentätning bedöms därmed som mycket begränsad i förhållande till den redan föreskrivna skyddsåtgärden, även om bottentätningen skulle genomföras som komplement till grundvattenpumpningen.

Domstolen bedömer därtill att kostnaden på i storleksordningen 60–80 miljoner kronor som det skulle innebära att anlägga en bottentätning är orimligt stor i förhållande till den begränsade miljönytta som åtgärden skulle innebära.

Med hänsyn till det ovan anförda bedömer domstolen att det inte finns tillräckliga skäl för att föreskriva det villkor rörande bottenätning (NVE) som Naturvårdsverket har föreslagit. Yrkandet ska därför avslås.

Skyddsåtgärder för ytvatten

Intag av ytvatten

Bolaget har redogjort för att utbyggnaden av sand- och klarningsmagasin medför att bolaget kan minska behovet av att ta in råvatten från Lina älv jämfört med nu gällande tillstånd från år 1965. Bolaget har lämnats tillstånd att bortleda som mest 700 m^3 jämfört med tidigare tillståndsgivna ca 45 000 m^3 per dygn. Bolaget har vidare föreslagit ett villkor (villkorsförslag 12) som begränsar tidpunkten för när intag av vatten får ske från Lina älv. Havs- och vattenmyndigheten har under målets handläggning angett att det är positivt att intaget av råvatten från Lina älv begränsas. Inga invändningar har heller framförts mot bolagets villkorsförslag. Domstolen anser att villkorsförslaget är lämpligt och det ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 11.1).

Förändrad utsläppsanordning för inblandning av bräddvatten

Mark- och miljödomstolen har bedömt att inblandningen av bräddvatten behöver förändras och att den av bolaget anmälda åtgärden bör genomföras för att ansökan ska kunna bedömas som tillåtlig. Med hänsyn till att utsläppet sker till ett Natura 2000-område är en förbättrad inblandning även nödvändig för att begränsa påverkan på det skyddade området. Som framhållits anser domstolen vidare att det är möjligt att föreskriva villkor rörande dels att åtgärdens utförande blir en förutsättning vid tillstånd dels skyddsåtgärder för anläggandet av anläggningen.

Bolaget har lämnat ett förslag till villkor och tillhörande delegation för åtgärdens genomförande (villkorsförslag X10 och föreslagen delegation D7) som domstolen i allt väsentligt anser är lämpligt. Domstolen instämmer med bolaget att det är rimligt och behövligt att bolaget får två år på sig att förändra utsläppsanordningen och att det är lämpligt att tillsynsmyndigheten får medge förlängning av den tiden med högst ett år. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att tiden bör tiden knytas till

att tillståndet som sådant tas i anspråk. Enligt domstolens mening kan bolagets formulering om att tiden gäller från det till att tillståndet till gruv- och förädlingsverksamheten tas i anspråk ge intrycket att tillståndet till någon del kan tas i anspråk utan att utsläppsanordningen behöver förändras.

Det bör som bolaget har föreslagit även anges närmare i det slutliga villkoret hur åtgärden ska utföras och att en redovisning av utformningen av åtgärden även ska ges in till tillsynsmyndigheten innan arbeten påbörjas. Redovisningen bör omfatta de närmare detaljerna av åtgärden som behöver tas fram inom ramen för projekteringsarbetet. Som domstolen återkommer till nedan finns ett behov av att närmare föreskriva villkor om skyddsåtgärder vid anläggningsarbeten i vatten med anledning av den förändrade utsläppsanordningen (villkor 11.3-11.7). Det kan även vid detaljprojekteringen framkomma att ytterligare skyddsåtgärder bör vidtas och även dessa bör därför redovisas till tillsynsmyndigheten. Bolaget har föreslagit att redovisning ska ske i god tid innan arbeten påbörjas. Enligt domstolens mening bör det tydliggöras när redovisningen senast ska ske. Domstolen anser att en lämplig tid är en månad innan arbeten påbörjas, eller inom den kortare tid som tillsynsmyndigheten medger.

Det bör även tydliggöras i villkoret att åtgärden ska vidtas utanför industriområdet. Detta med hänsyn till det villkor som domstolen föreskrivit om verksamhetsområde (villkor 1.2). Därutöver bör vissa språkliga korrigeringar göras i villkoret jämfört med bolagets förslag. Tillsynsmyndigheten bör även, som föreslagits, lämnas en delegation att besluta om ytterligare villkor för utformningen och genomförandet. Ett villkor om åtgärdens utförande och delegation ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 11.2 och delegation D9).

Därutöver har bolaget vid den fortsatta huvudförhandlingen angett att samråd om åtgärdens utförande kommer att ske med Baste sameby. Som domstolen anger nedan bör även detta omfattas av ett villkor (villkor 13.4).

Anläggningsarbeten i Lina älv, sjön Naalojärvi och Naalojärvibäcken
Bolaget har vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 redovisat skyddsåtgärder som bedöms kunna vidtas vid anläggandet av ny utsläppsanordning i Lina älv. Rätten har vid förhandlingen framhållit att ansökan även innebär arbeten i vatten vid Naalojärvi och Naalojärvibäcken. Bolaget har under förhandlingen lämnat ett villkorsförslag om tid för arbeten i Lina älv (villkorsförslag X12) och ett villkorsförslag med fem punkter om skyddsåtgärder för arbeten i ”naturliga” vatten (villkorsförslag X11). Bolaget har förtydligat att med naturligt vatten avses inte arbeten vid sand- och klarningsmagasin. Bolaget har vidare angett att även om skyddsåtgärder så långt som möjligt kommer att vidtas vid arbeten vid dammanläggningen finns det inte behov av att de omfattas av samma skyddsåtgärder som arbeten vid övriga ”naturliga” vatten.

Mark- och miljödomstolen anser i likhet med bolaget att det bör föreskrivas ett villkor om tidpunkten för när arbeten i Lina älv får ske utifrån behovet att skydda lekande fisk. Bolagets villkorsförslag ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 11.3).

När det gäller arbeten i och vid vatten i övrigt instämmer domstolen med bolaget att det framför allt är arbeten vid Lina älv och arbeten samt åtgärder vid Naalojärvi och Naalojärvibäcken som det finns behov av att skyddsåtgärder föreskrivs i villkor. För att skapa tydlighet om vilka vatten som omfattas bör det anges i rubriken till villkor om skyddsåtgärder.

De skyddsåtgärder som bör föreskrivas i villkor bör syfta till att arbeten och åtgärder ska utföras så att risken för grumling och spridning av föroreningar minimeras, i likhet med vad bolaget har föreslagit (villkorsförslag X12 punkten a). Till skillnad mot vad Nordan och Uterusgruppen har anfört anser domstolen att det är rimligt att ange att grumling ska minimeras. Alla åtgärder eller arbeten i vatten innebär grumling så det är inte möjligt att helt undvika det, men det kan minimeras. Vidare är åtgärden i Lina älv så begränsad att det överhuvudtaget inte finns anledning att föreskriva villkor som reglerar suspenderade ämnen vid arbeten. Ett

villkor om minimering av grumling ska därför föreskrivas och det ska utformas på det sätt som framgår av domslutet (villkor 11.4).

Mark- och miljödomstolen anser vidare, i likhet med bolaget, att det även finns ett behov av ett villkor som säkerställer att risken för spridning av föroreningar vid hantering av drivmedel och kemikalier samt vid uppställning, lagring, tankning, och service av arbetsmaskiner och fordon ska minimeras (bolagets villkorsförslag X12 punkten c och d). Det är inte befogat att ställa krav på att förvaringen ska ske på en icke genomsläpplig yta som Nordan och Uterusgruppen föreslagit. Domstolen bedömer att villkoret bör utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 11.5).

Bolaget har även föreslagit ett villkor om vegetabilisk/miljövänlig olja i hydraulsystem (villkorsförslag X12 punkten b). Domstolen anser att villkoren kan föreskrivas men att det bör tydliggöras språkligt (villkor 11.6).

Det är vidare ändamålsenligt att som bolaget föreslagit föreskriva ett villkor om hantering av massor vid anläggningsarbeten (bolagets villkorsförslag X12 punkt e). Domstolen anser dock att vissa förtydliganden behöver göras i villkoret och det ska därför utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet (villkor 11.7)

Eftersom delegationen till tillsynsmyndigheten ska omfatta åtgärdens utformning och genomförande bör delegationen omfatta även ovanstående villkor om skyddsåtgärder för anläggningsarbeten och det bör i domslutet tydliggöras att den omfattar även anläggningsarbetena (delegation D9).

Utsläpp till ytvatten (utsläppskontroll)

Bräddning

Bolaget, Naturvårdsverket, Nordan och Uterusgruppen har samtliga ansett att ett slutligt villkor ska föreskrivas om bräddning av vatten från klarningsmagasinet till Lina älv. Domstolen anser, i likhet med parterna, att det är av vikt att ett sådant villkor föreskrivs så att det säkerställs att verksamhetens utsläpp begränsas och de i

målet beräknade halterna för utsläpp av ämnen som legat till grund för tillåtlighets-bedömningen säkerställs.

När det gäller villkorets närmare utformning har det varit föremål för omfattande synpunkter under målets handläggning. Bolaget har lämnat förslag till slutligt villkor för bräddning (villkorsförslag 13). Naturvårdsverket har, som de slutligt bestämt sin talan, godtagit bolagets villkorsförslag men har ansett att tiden när det senast ska börja gälla ska anges till tre år i stället för de fyra år, från att tillståndet har tagits i anspråk, som bolaget har föreslagit. Nordan och Uterusgruppen har anslutit sig till Naturvårdsverkets förslag att tiden ska anges till tre år och motsatt sig att tiden ska kunna förlängas.

Mark- och miljödomstolen instämmer med Naturvårdsverket att det är av vikt att villkoret träder i kraft så snart som möjligt då det är detta villkor som i praktiken blir styrande för att klarningsmagasinet snabbt byggs ut och kan tas drift. Det är i sin tur styrande för regleringen av andra villkor. Tiden när det senast bör börja gälla ska därför bestämmas till tre år. Domstolen anser dock att det kan uppstå oförutsedda omständigheter som medför att tillsynsmyndigheten bör få godkänna att tiden får förlängas. Eftersom domstolen bestämmer en kortare tid för när villkoret ska börja gälla, än vad bolaget har föreslagit, bör det lämnas möjlighet för tillsynsmyndigheten att förlänga tiden med totalt två år i stället för högst ett år. Tillsynsmyndigheten bör dock endast få medge förlängning med ett år i taget. Villkoret ska med hänsyn till det anförda utformas på det sätt som framgår av domslutet (10.1).

Automatisk provtagning (tids- eller flödesproportionell)
Såväl bolaget som motpartsmyndigheter och enskilda har ansett att en automatisk provtagare ska installeras för utsläppskontroll av utsläpp av ämnen till ytvatten och att provtagning ska ske varje dygn som bräddning pågår. Bolaget och Naturvårdsverket har båda ansett att stickprov är tillräckligt till dess en automatisk provtagare har installerats. Havs- och vattenmyndigheten har inte föreslagit motsvarande lösning. Även domstolen anser att det är lämpligt att det anges i villkor

att utsläppskontroll ska ske med stickprov till dess att en automatisk provtagare har installerats. Domstolen instämmer vidare med bolaget och Naturvårdsverket om att det i villkor om utsläppskontroll även bör regleras vad som gäller vid driftsstörning.

Frågan är dock om provtagningen ska ske tidsproportionellt eller flödesproportionellt. Bolaget har ansett att det är lämpligast med en tidsproportionell provtagning (villkorsförslag X5) medan Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt enskilda har ansett att det ska vara en flödesproportionell provtagning (villkorsförslag NVD respektive HAV2).

Som domstolen har uppfattat bolaget är det inte kostnaden för installation som medfört att bolaget har motsatt sig flödesproportionell provtagning utan att bräddflödet kommer att variera stort över året och att bolaget har ansett det vara svårt att hitta ett flödesintervall som fungerar vid alla flödessituationer. Bolaget har då framhållit att maxflöde uppgår till 216 000 m^3/dygn och minflöde till 3 110 m^3/dygn och att det är orimligt många delprover som krävs under högflödesperioder för att analys ska kunna ske varje dygn som bräddning pågår även under lågflödesperioder. Bolaget har ifrågasatt den praktiska möjligheten att använda flödesproportionell provtagning och behovet av den. När det gäller den tidsproportionella provtagningen har bolaget i villkoret inte närmare angett dess omfattning men vid huvudförhandlingen våren 2026 angav bolaget att cirka fyra prover per dygn var praktiskt genomförbart och något som bolaget kunde godta. Detta kan jämföras med Naturvårdsverkets andrahandsyrkande, enligt vilket de anser att provtagning vid tidsproportionell ska ske var tionde minut (villkorsförslag NVD2). Enligt domstolens mening förefaller redan där bolagets förslag till omfattning av provtagningen som oerhört begränsad, särskilt med hänsyn till den verksamhet det är fråga om.

Mark- och miljödomstolen anser att flödesproportionell provtagning är befogad för en så pass omfattande gruvverksamhet med stora flöden som det är fråga om. Enligt domstolens mening krävs det för att säkerställa att påverkan på recipienten hålls under kontroll och inte blir för stor och särskilt så att mängder av utsläpp kan följas

upp på ett tillförlitligt och ändamålsenligt sätt. Det är även av särskilt vikt med hänsyn till att utsläppen sker i ett Natura 2000-område. Med hänsyn till Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens redogörelse för hur en flödesproportionell provtagning kan utföras anser domstolen att det är klarlagt att det är praktiskt möjligt för bolaget att ha en flödesproportionell provtagning. Villkoret om utsläppskontroll ska därför utformas i enlighet med Naturvårdsverkets förslag med flödesproportionell provtagning i enlighet med domslutet (villkor 10.2).

Utsläpp till ytvatten av ämnen m.m.

Processkemikalier

Bolaget har, efter synpunkter under målets handläggning från Naturvårdsverket, föreslagit ett villkor om flotationskemikalien Atrac som kommer att användas för produktion av apatitkoncentrat (villkorsförslag X4). Domstolen anser att villkorsförslaget är lämpligt och att det därför ska föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 10.3).

Ammoniumkväve

Bolaget har slutligen föreslagit ett villkor för ammonium uttryckt som ammoniumkväve (NH_4-N) i bräddvatten (villkor X3). Bolaget har vidare redovisat vad villkorsförslaget för ammonium innebär avseende ammoniakhalt uttryckt som ammoniakkväve (NH_3-N) i recipient med utgångspunkt i andel bräddvatten i respektive provtagningspunkt samt uppmätta värden för pH-värde och temperatur.

Havs- och vattenmyndigheten har föreslagit villkor om ammoniakkväve i bräddvatten (del av villkorsförslag HAV5). Även Naturvårdsverket har föreslagit villkor om ammoniak men då till dess att ny utsläppsanordning kan anläggas (villkorsförslag NVJ). Naturvårdsverket har under den fortsatta huvudförhandlingen klargjort att villkoret kan anges utifrån ammonium när en ny utsläppsanordning anlagts. Myndigheternas villkorsförslag motsvarar i huvudsak bolagets befintliga villkor i nu gällande tillstånd vad avser ämne (ammoniak) och halter (årsmedelvärde samt maximala halter). Bolaget har godtagit att det till dess en ny utsläpps-

anordning anlagts föreskrivs ett villkor för ammoniakkväve i enlighet med Naturvårdsverkets förslag.

I frågan om vilket ämne som lämpligen ska föreskrivas i villkor kan det konstateras att jämvikten mellan ammonium- och ammoniakkväve är beroende av pH och temperatur. Domstolen bedömer att de antaganden avseende pH-värde och temperatur som har gjorts i bolagets utredning har varit tillräckliga för att bedöma konsekvenserna av ansökt verksamhet mot bakgrund av att dessa parametrar varierar i älven. Domstolen anser således att bolagets utredning är tillförlitlig i fråga om att den sökta verksamhetens ammoniumhalter i bräddvatten inte ger upphov till toxiska halter av ammoniakkväve i recipient. Domstolen ser därför ingen anledning till att kontroll av ammonium inte skulle vara tillräckligt att föreskriva i ett villkor till skydd för miljön.

Domstolen har vidare att ta ställning till utsläppet under perioden fram till en ny utsläppsanordning finns på plats. Under denna period kommer bräddvatten att släppas ut i Lina älv enligt nuvarande utsläppsanordning och någon bräddstrategi kan heller inte tillämpas. Domstolen har för detta fall beaktat vad bolaget i övrigt har anfört om utsläppshalterna i samband med att tillståndet tas i anspråk. Dessa halter avser ansökt verksamhet vid en fullt utbruten gruva. Under den begränsade period som utsläppsanordningen anläggs (ca 2 år) har bolaget uppgett att ammoniumhalterna storleksmässigt kommer att motsvara nuvarande verksamhet. Någon betydande ökning av ammoniumhalterna i bräddvatten kan således inte förväntas under denna period. Då ammoniakhalterna idag understiger bedömningsgrunden för ammoniak kan således ingen otillåten försämring anses föreligga under den begränsade tidsperiod under vilken en ny utsläppsanordning ännu inte finns på plats.

När det gäller den närmare utformningen av villkoret anser domstolen att det med viss språklig justering ska utformas i enlighet med Naturvårdsverkets villkorsförslag. Villkoret ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 10.4).

Suspenderade ämnen

Bolaget har under huvudförhandlingen hösten 2025 föreslagit att frågan om verksamhetens utsläpp av suspenderade ämnen ska skjutas upp under en prövotid och att verksamhetens utsläpp ska utredas samt att en provisorisk föreskrift ska föreskrivas (förslag till uppskjuten fråga nr 7, utredningsföreskrift U7 och förslag till provisorisk föreskrift PX). Både Havs- och vattenmyndigheten samt Naturvårdsverket har ansett att slutligt villkor ska förskrivas (villkorsförslag HAV3 respektive NV13). Länsstyrelsen har, som de slutligt bestämt sin talan, instämt med bolagets förslag. Nordan och Uterusgruppen samt enskilda företräda av ombudet Christer Borg har anslutit sig till Havs- och vattenmyndighetens villkorsförslag.

Av underlaget framgår att halten suspenderade ämnen under perioden 2017–2022 i medeltal har varit ca 7,9 mg/l, som lägst ca 4 mg/l och som högst ca 21 mg/l. Bolaget har inte modellerat halten suspenderat material för ansökt verksamhet utan har angett att den förväntas bli betydligt lägre än för nuläget till följd av det utbyggda klarningsmagasinet. Domstolen kan konstatera att bolaget endast har föreslagit att utsläppen av suspenderade ämnen ska utredas och inte möjligheterna till att begränsa dessa. Domstolen instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att underlaget visar att LKAB planerar att utföra åtgärder som kommer att minska transporten av partiklar från sandmagasinet till klarningsmagasinet och även åtgärder i klarningsmagasinet som kommer att minska suspenderade ämnen i brädd-vattnet. Som Naturvårdsverket har framfört finns möjlighet till åtgärder såsom tillsats av kemikalier för att ytterligare öka sedimentationen av partiklar.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det bör föreskrivas ett slutligt villkor om utsläpp av suspenderade ämnen i stället för att frågan skjuts upp under en prövotid. Villkoret bör utformas med utgångspunkt i Naturvårdsverkets förslag med viss språklig justering. Domstolen anser även att bolaget kan ha behov av visst utrymme för oförutsedda händelser under perioden till dess att klarningsmagasinet har byggts ut och tagits i drift. Domstolen anser att det därför bör föreskrivas ett villkor om såväl års- som månadsmedelvärde även under den perioden och att villkoret rörande

månadsmedelvärde uppfylls om tio av tolv månader innehålls. Villkoret om utsläpp av suspenderade ämnen ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 10.5).

Uran

Domstolen har funnit att verksamhetens utsläpp av uran behöver begränsas och att det är möjligt att föreskriva slutligt villkor om att en reningsanläggning ska installeras då bolaget har redovisat en teknik för uranrening som är vedertagen. Domstolen har bedömt att det av tillåtlighetsskäl inte är nödvändigt att renings-anläggningen installeras innan tillståndet tas i anspråk. Det innebär att Havs- och vattenmyndighetens villkorsförslag (HAV4) respektive Nordan och Uterusgruppens villkorsförslag ska avslås. Det är dock av vikt att reningsanläggningen installeras så snart som möjligt. Bolaget har föreslagit ett slutligt villkor om rening av processvatten från uran (villkorsförslag X2). Enligt domstolens mening är det lämpligt att knyta tidpunkten för när rening ska vara installerad till viss tid efter att tillståndet tagits i anspråk såsom bolaget förslagit. Ett sådant förordnande hindrar dock inte att bolaget eventuellt påbörjar byggnationen innan tillståndet tagits i anspråk utifrån att samtliga parter i målet bedömt att det inte är fråga om en tillståndspliktig anläggning. Den tid om tre år som bolaget har föreslagit framstår vidare som nödvändig för att säkerställa såväl anläggandet som möjligheten till drifttagandet. Bolaget har vid huvudförhandlingen våren 2026 vidare förtydligat villkorsförslaget och tydliggjort anläggningens omfattning och att den ska utformas på sådant sätt att den såväl kan byggas ut för mer omfattande flöden eller andra flöden än bräddvatten. När det gäller underrättelseskyldighet för bolaget angående att reningsanläggningen har tagits i drift anser domstolen, till skillnad mot bolaget, att det ska regleras i ett eget villkor (se villkor 19.1 nedan). Domstolen bedömer att bolagets villkorsförslag i övrigt i huvudsak är lämpligt. Ett slutligt villkor om en reningsanläggning för rening av uran i bräddvatten ska med hänsyn till det ovan anförda utformas i enlighet med domslutet (villkor 10.6).

Domstolen har vidare ansett att det är möjligt att skjuta upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till vatten av uran. Frågan ska därför skjutas upp under en prövotid i enlighet med domslutet (uppskjuten fråga 6).

Bolaget har vidare lämnat förslag på vilka utredningar som ska genomföras under prövotiden (utredningsföreskrift U6 stycke 1–2). Enlig domstolens mening är bolagets förslag för begränsat och utredningen bör omfatta möjligheterna att generellt minska verksamhetens utsläpp av uran med hänsyn till de allmänna hänsynsreglerna och att utsläppet sker i ett Natura 2000-område. Domstolen kan konstatera att det finns stora utmaningar med att rena stora mängder vatten vilket är en anledning till att bolaget inte har föreslagit att anlägga en reningsanläggning som klarar av att behandla hela bräddvattenflödet och att bolaget i stället vill utreda vilka flöden som kan renas under en prövotid. Utöver detta kan konstateras att även den reningsanläggning som nu ska anläggas blir mycket ytkrävande och det bildas även stora mängder slam som ska hanteras. Detta innebär sammantaget höga anläggnings- och driftskostnader. Någon rimlighetsavvägning rörande frågan om att bygga ut anläggningen kan dock inte ske i nuläget utan den eventuella prövningen behöver anstå till dess att frågan närmare utretts. Domstolen har ovan bedömt att det är möjligt att bygga ut reningsanläggning för att innehålla den bedömningsgrund som idag är gällande för uran, något som varit avgörande för verksamhetens tillåtlighet utifrån denna fråga. Utifrån den nya bestämmelsen i vattenförvaltnings-förordningen om att kvalitetskrav för uran ska bestämmas i förhållande till biotillgänglig halt, att ett arbete pågår för framtagande av en validerad modell för detta och att Havs- och vattenmyndigheten har för avsikt att ändra bedömnings-grunden när sådan modell tagits fram är det samtidigt uppenbart att den uppskjutna frågan kan komma att prövas utifrån andra utgångspunkter än vad som nu är fallet. Domstolen anser dock att det är av vikt att bolaget även vid sådana förhållanden utreder hur stor minskning som är möjlig i förhållande till den vid tiden för redovisningen gällande bedömningsgrunden. Det kan inte som bolaget har föreslagit anses tillräckligt att endast fokusera utredningen på att innehålla bedömnings-grunden. Bedömningsgrunder är inte en nivå till vilken utsläpp kan tillåtas. Utredningsföreskriften om uran ska med hänsyn till det anförda utformas i enlighet med domslutet (UF6).

Domstolen har vidare bedömt att det är möjligt att genom villkor begränsa verksamhetens utsläpp av uran under prövotiden så att verksamheten kan anses tillåtlig. Bolaget har lämnat förslag till provisorisk föreskrift (bolagets förslag P5). Bolagets förslag innehåller två alternativ, det första alternativet innebär ett recipientvillkor och det andra alternativet utgår från reglering av halter i bräddvattnet. Domstolen kan i denna del instämma med Havs- och vattenmyndighetens inställning om att villkor som utgångspunkt ska gälla i den punkt där utsläppet lämnar anläggningen, utan hänsyn till eventuell utspädning (11 b § förordningen [1998:899] om miljöfarlig verksamhet). Det är därför enligt domstolens mening inte lämpligt med ett recipientvillkor enligt bolagets förstahandsalternativ. Däremot anser domstolen att det inte finns något hinder mot att i en provisorisk föreskrift även ange en maxhalt i recipienten så länge villkoret i övrigt reglerar bolagets utsläpp vid utsläppspunkten.

Bolagets andrahandsalternativ i förslaget till provisorisk föreskrift innehåller dels årsmedelhalt i bräddvatten innan reningsanläggning anlagts och halt efter den har anlagts. Bolaget har föreslagit 100 µg/l innan reningen har anlagts och 50 µg/l efter att reningsanläggningen tagits i drift. Värdena omfattar dock riktvärden.

Enligt domstolens mening finns inga förutsättningar för att i den provisoriska föreskriften föreskriva halten som ett riktvärde. Detta med hänsyn till vikten av att utsläppen av uran begränsas så långt som möjligt så att det inte uppstår en påverkan som innebär att verksamheten är att anse som otillåten. Vidare anser domstolen att bolaget kan klara de föreslagna gränserna även som ett gränsvärde. Det framstår även som angeläget att utsläppsvillkoret anger konkreta och exakta krav på bolaget, något som ett riktvärde inte medför (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 februari 2025 i mål M 2454-24). Enligt domstolens mening bör det utifrån underlaget även vara möjligt för bolaget att innehålla 100 µg/l som årsmedelvärde innan reningen har anlagts och 50 µg/l som årsmedelvärde efter att reningsanläggningen tagits i drift som gränsvärden. Det bör vidare föreskrivas att det efter reningsanläggningen tagits i drift ska gälla en maxhalt om 100 µg/l i utgående bräddvatten.

När det gäller kontroll av den provisoriska föreskriften anser domstolen att det är lämpligt att ange att mätningen av bräddvatten ska ske i enlighet med slutligt villkor om kontroll av bräddvattnet (villkor 10.2). Som bolaget har föreslagit ska det även anges närmare i villkoret var halten i recipient ska mätas. Det behöver dock tydliggöras hur kontroll av halten i recipient ska ske. Enligt domstolens mening bör det kontrolleras regelbundet och det är därför lämpligt att föreskriva att mätning ska ske en gång i veckan. Den provisoriska föreskriften för utsläpp av uran ska med hänsyn till det anförda utformas i enlighet med domslutet (villkor P4).

Nitratkväve, sulfat, metaller, halvmetaller och TDS

Uppskjuten fråga för nitratkväve, sulfat, metaller, halvmetaller och TDS

Domstolen har tidigare slagit fast att bolaget behöver utreda möjligheterna till rening av nitratkväve. Frågan ska därför skjutas upp under en prövotid i enlighet med domslutet (del av uppskjuten fråga 7) och Havs- och vattenmyndighetens yrkande om slutligt villkor rörande nitrat ska avslås (del av villkorsförslag HAV5).

Domstolen har vidare bedömt att utsläppen av sulfat och möjligheten att begränsa det bör utredas under en prövotid. Vidare har bolaget föreslagit att utsläppen av metaller och halvmetaller ska skjutas och utredas under en prövotid (förslag till uppskjuten fråga 8). Även Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har ansett att utsläppen av sulfat, metaller och halvmetaller ska skjutas upp under en prövotid. Länsstyrelsen har, som de slutligt bestämt sin talan, instämt med bolagets förslag. Naturvårdsverket har därutöver ansett att även utsläpp av TDS ska skjutas upp under en prövotid. Domstolen anser i likhet med sökande och motparterna att också utsläppen av metaller och halvmetaller bör utredas under en prövotid. Vidare instämmer domstolen i Naturvårdsverkets bedömning att även utsläppen av TDS bör utredas under en prövotid då en begränsning av sådant utsläpp kan minska påverkan på akvatiska organismer. Frågan om slutliga villkor för utsläpp av sulfat, metaller och halvmetaller samt TDS ska därför skjutas upp under en prövotid. Med hänsyn till domstolens bedömning nedan om redovisningstider bör sulfat regleras i samma uppskjutna fråga som nitrat (uppskjuten fråga 7) och en egen uppskjuten

fråga meddelas för metaller, halvmetaller och TDS (uppskjuten fråga 8) i enlighet med domslutet.

När det gäller vilken utredning som ska utföras gällande nitratkväve har bolaget föreslagit en gemensam utredningsföreskrift för nitrat tillsammans med utsläpp av metaller, halvmetaller och sulfat (bolagets förslag U8). Eftersom Havs- och vattenmyndigheten har ansett att rening ska installeras innan tillstånd kan tas i anspråk har de inte närmare lämnat något förslag till utredningsföreskriftens utformning. Naturvårdsverket har inte fört talan i målet rörande nitratkväve så inte heller de har lämnat närmare förslag på utredningsföreskrift rörande nitrat. Länsstyrelsen däremot har tillstyrkt bolagets förslag till en utredningsföreskrift. För metaller, halvmetaller och sulfat har såväl Havs- och vattenmyndigheten som Naturvårdsverket har lämnat förslag till utredningsföreskrift (HAVU1 respektive NVUD). Naturvårdsverkets utredningsföreskrift innehåller även TDS.

De föreslagna utredningsföreskrifterna har vissa gemensamma utgångspunkter men skiljer sig också åt i detaljeringsgrad. Vidare råder olika uppfattningar om inom vilken tid som redovisning ska ske. Domstolen anser att det, jämfört med övriga ämnen, vidare är tydligare att det finns en möjlighet att installera en reningsanläggning för rening av nitratkväve. Utifrån detta har domstolen övervägt om utredningsföreskriften för detta ämne kan ges ett mer specifikt och annat innehåll jämfört med en utredningsföreskrift för sulfat, metaller, halvmetaller och TDS. Domstolen har slutligt bedömt att frågorna kan regleras i samma utredningsföreskrift.

När det gäller utredningsföreskriftens närmare innehåll anser domstolen att bolaget bör utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska möjligheterna och konsekvenserna av att rena process- och bräddvattnet och att begränsa utsläppen av samtliga ämnen. Detta är även i allt väsentligt vad såväl bolaget som motpartsmyndigheterna föreslagit. Domstolen anser vidare att det, som bolaget föreslagit och länsstyrelsen tillstyrkt, ska anges att utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Domstolen anser inte att det bör anges i utredningen att den ska inkludera hur processtekniken i anrikningsverket, apatitverket och direktreduktionsanläggningen kan utformas för att nå så låga föroreningsmängder som möjligt, något som Havs- och vattenmyndigheten har föreslagit. Detta med hänsyn till att domstolen har lämnat tillstånd till de nya anläggningarna så att de med stöd av detta tillstånd kan anläggas. Däremot bör det anges att utredningen ska omfatta möjligheten att rena delflöden inom verksamheten som samtliga föreslagit och det bör som motparts-myndigheterna har angett tydliggöras i utredningsföreskriften att det även inbegriper delflöden från de nya anläggningarna, direktreduktionsanläggningen och apatitverket.

Det bör vidare, som Havs- och vattenmyndigheten har föreslagit, anges att utredningen med avseende på miljömässiga förutsättningar ska ta hänsyn till vid tiden för redovisning gällande vattenförekomster och miljökvalitetsnormer.

När det sen gäller vad redovisningen till domstolen ska innehålla anser domstolen att det bör utformas i likhet med Naturvårdsverkets förslag som är tydligt och precist.

När det gäller redovisningstiden har bolaget framhållit att redovisningen när det gäller metaller och halvmetaller, exklusive strontium, behöver ske tre år efter att reningsanläggningen för uran har tagits i drift. Domstolen instämmer med bolagets bedömning om redovisningstid i denna del. För strontium, nitrat och sulfat har bolaget angett att redovisning kan ske tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Havs- och vattenmyndigheten har ansett att redovisningen bör ske två år efter att tillståndet har tagits i anspråk och Naturvårdsverket har ansett att redovisning kan ske sex år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Bolaget har vid huvudför-handlingen angett att redovisningen kan ske gemensamt för alla ämnen sex år efter att tillståndet har tagits i anspråk, som Naturvårdsverket har föreslagit.

Domstolen har ett ansvar för att den uppskjutna frågan avgörs så snart som möjligt (22 kap. 27 § miljöbalken). Att bolaget har angett att redovisning av strontium, nitrat och sulfat kan ske tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk talar med viss styrka för att redovisning av dessa ämnen bör ske vid denna tidpunkt. När det gäller strontium bedömer domstolen trots det att det framstår som mest lämpligt att utsläppet regleras samtidigt som övriga metaller och att redovisning därmed sker vid samma tillfälle. För metaller och halvmetaller bör därför redovisningstiden bestämmas till tre år efter att reningsanläggningen för uran har tagits i drift. Vid denna tidpunkt bör även redovisning av TDS ske. Prövningen av frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten av uran och metaller, halvmetaller samt TDS kommer därmed att kunna ske i ett sammanhang.

När det gäller nitrat och sulfat bör redovisningstiden bestämmas till tre år efter att tillståndet har tagits i anspråk i enlighet med vad bolaget själva föreslagit. Med hänsyn till behovet av att begränsa utsläppen av dessa ämnen framstår det som en rimlig utredningstid. Den gemensamma utredningsföreskriften ska med hänsyn till det ovan anförda utformas i enlighet med domslutet (utredningsföreskrift UF7).

Sammanfattningsvis ska frågan om slutliga villkor för verksamhetens utsläpp av nitrat, sulfat, TDS, metaller och halvmetaller skjutas upp under en prövotid och två uppskjutna frågor ska meddelas (uppskjutna frågor 7 och 8). En gemensam utredningsföreskrift kan meddelas för de utredningar som ska genomföras även om redovisning ska ske för nitrat och sulfat tre år efter att tillståndet tagits i anspråk och TDS, metaller samt halvmetaller ska redovisas tre år efter reningsanläggningen för uran tagits i drift (utredningsföreskrift UF7).

<u>Provisorisk föreskrift för nitrat, sulfat, TDS och metaller samt halvmetaller</u>
Under prövotiden behöver en provisorisk föreskrift som begränsar utsläppet av nitrat föreskrivas för att verksamheten ska kunna anses som tillåtlig. Bolaget har föreslagit ett begränsningsvärde i bräddvatten på 55 mg/l (bolagets villkorsförslag PY). Som domstolen tidigare har framhållit är det nödvändigt att utsläppen begränsas än mer för att den ska kunna anses som tillåtlig. Bolaget har framhållit att

det är möjligt att ange begränsningsvärdet till 50 mg/l särskilt till dess att direktreduktionsanläggningen anlagts och tagits i drift. Domstolen anser att det därmed är möjligt att ange det begränsningsvärde som ska gälla till 50 mg/l.

Utsläppen av nitrat under prövotiden bör som bolaget har föreslagit regleras i en provisorisk föreskrift tillsammans med utsläpp av sulfat och metaller samt halvmetaller. När det gäller sulfat, metaller och halvmetaller är bolagets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till provisorisk föreskrift om haltnivåer likalydande (HAVP1). De föreslagna halterna är enligt domstolen lämpliga och ändamålsenliga. För TDS har Naturvårdsverket inte lämnat något villkorsförslag om halt i utsläppt bräddvatten. Inte heller domstolen anser att det finns behov av att reglera halten av TDS i bräddvatten vid utsläpp.

Domstolen anser vidare, i likhet med Naturvårdsverket, att även de totala mängderna av utsläpp per år bör regleras i en provisorisk föreskrift (Naturvårdsverkets villkorsförslag NVPB). Bolaget har angett att de i villkorsförslaget angivna mängderna är godtagbara. När det gäller nitrat har Naturvårdsverket inte lämnat något förslag till mängd och inte heller bolaget har angett vilken mängd som kan vara godtagbara. Enligt domstolens mening bör den årliga mängden anges till 400 ton utifrån vad bolaget har redovisat i underlaget och med hänsyn till vad domstolen anfört ovan om behovet att begränsa utsläppet. När det gäller strontium finns inget förslag till total mängd från Naturvårdsverket. Inte heller domstolen anser att det finns behov av en sådan reglering för strontium.

Enligt domstolens mening bör en gemensam provisorisk föreskrift meddelas för årsmedelvärde respektive årlig utsläppsmängd. När det gäller kontroll av såväl årsmedelvärden som mängderna anser domstolen att det är lämpligt att ange att mätningen ska ske i enlighet med det slutliga villkoret om kontroll av bräddvattnet (villkor 10.2). Den provisoriska föreskriften om begränsning av utsläppen av utsläpp av nitrat, sulfat, TDS och metaller samt halvmetaller ska med hänsyn till det anförda utformas i enlighet med domslutet (provisorisk föreskrift P5).

Kontroll av pH i bräddvatten

Länsstyrelsen har föreslagit ett villkor för att reglera pH-värdet i bräddvatten (LSTV3). Enligt villkorsförslaget ska pH-värdet vara mellan 6 och 9. Länsstyrelsen har förklarat att villkoret syftar till att hindra låga pH-värden som innebär att föroreningar frisätts från sedimenten och höga pH-värden när aluminium blir toxiskt.

Bolaget har motsatt sig villkorsförslaget och redovisat uppmätta pH-värden i bräddvatten samt i provtagningspunkt MVA132 och MVA01 under perioden 2016–2024. Bolaget har vidare förklarat att området nedströms utsläppspunkten saknar förutsättningar för sedimentation då området inte utgör en ackumulationsbotten och mestadels består av sten och grus. Enligt bolaget medför bräddvattnet alltid en viss pH-höjning i älven vilket medför att det inte kan ske en upplösning av metaller från sediment. Det finns enligt bolaget inte heller någon risk för mycket höga pH-värden då pH-värdet snabbt sjunker efter att bräddvattnet har blandats med älvvatten.

Mark- och miljödomstolen har ingen anledning att ifrågasätta vad bolaget har anfört. Domstolen instämmer därför med bolagets bedömning att det inte finns något behov av att föreskriva villkor för att reglera pH-värdet i bräddvatten. Yrkandet ska därför avslås.

Naturmiljö och artskydd

Avsänkning och återställning av Naalojärvi och Naalojärvibäcken

När det gäller restaureringsåtgärder i Naalojärvibäcken och avsänkning av sjön Naalojärvi har Havs- och vattenmyndigheten under målets handläggning lämnat förslag på villkorsreglering som bolaget har accepterat (villkorsförslag X1). Även mark- och miljödomstolen anser att villkorsförslaget är befogat. Domstolen anser att det däremot bör tydliggöras att länsstyrelsen lämnas en delegation att meddela ytterligare villkor om utformning av åtgärden. Villkor och delegationen ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 12.1 och delegation D10).

Länsstyrelsen har ansett att frågan om åtgärder med anledning av fiskdeformationer ska skjutas upp under en prövotid och att bolaget ska utreda vad som orsakar den fenröta samt de skelettskador på fisk som har konstaterats i Naalojärvi och föreslå åtgärder för att begränsa dessa skador (LSTU2). Även Sportfiskarna har under handläggningen lämnat synpunkter rörande behovet av åtgärder i denna del. Bolaget har motsatt sig att frågan skjuts upp och har under huvudförhandlingen redogjort för de fiskfysiologiska undersökningar som pågår inom ramen för ett pågående forskningsprojekt vid Svenska miljöinstitutet (IVL) på uppdrag av LKAB. Projektet startade år 2023 efter att utredningar visat att det finns signifikanta avvikelser i deformations- och kläckningsfrekvenser i bl.a. Naalojärvi. Syftet med projektet är att klarlägga orsakerna bakom observerade avvikelser och projektet pågår alltjämt men beräknas avslutas till hösten. Bolaget har vidare uppgett att ytterligare projekt finansierade av bolaget planeras framöver.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det av bolaget finansierade forsknings-projektet syftar just till att klarlägga bakomliggande orsaker till de avvikelser som har kunnat konstateras för fiskhälsa i Naalojärvi. Domstolen bedömer därför att det saknas behov av att skjuta upp frågan och att föreskriva ett utredningsvillkor såsom länsstyrelsen har föreslagit. Länsstyrelsens yrkande ska i den delen därför avslås.

Mark- och miljödomstolen har däremot ovan bedömt att den planerade åtgärden i form av invallning vid sjön Naalojärvi och återpumpning av läckagevatten som bolaget har planerat i syfte att förbättra sjöns ekologiska status är positiv för att minska belastningen av förorenande ämnen på sjön Naalojärvi och att ansökt verksamhet därmed är tillåtlig. För att säkerställa att effekten av invallningen blir i enlighet med vad bolaget har anfört, anser domstolen att det ska föreskrivas ett villkor om uppföljning av åtgärden. Det framstår även som särskilt relevant utifrån den diskussion som förevarit om fiskhälsan i Naalojärvi. Ett villkor om uppföljning ska därför föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 12.2). Vidare bör delegationen till tillsynsmyndigheten, när det gäller utformning av åtgärden, även anges omfatta att meddela ytterligare villkor när det gäller övervakning samt

uppföljning av åtgärderna i enlighet med vad som anges i domslutet (delegation D10).

Skyddsåtgärder för fåglar under häckningsperiod

Under målets handläggning och vid huvudförhandling har länsstyrelsen och Naturvårdsverket lämnat synpunkter på behov av villkor till skydd för fåglar under särskilt häckningsperiod och utformning av sådana villkor. Bolaget har slutligen lämnat fyra villkorsförslag till skydd för häckande fåglar som Naturvårdsverket och länsstyrelsen accepterat. Villkorsförslagen omfattar skogsavverkning för nya anläggningsdelar (villkorsförslag 28), borttagning av bon för fåglar (villkorsförslag X8), tider för anläggningsarbeten (villkorsförslag 29) och undantag för deponering av sidoberg (villkorsförslag 30). Domstolen anser att föreslagna villkor är lämpliga och ändamålsenliga och att de därför ska föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 12.3-12.6).

Utterpassager

Bolaget har lämnat förslag till villkor om att bolaget ska anlägga utterpassager där Naalojärvibäcken korsar Linaälvsvägen (villkorsförslag 31). Utifrån att utter är en utpekad art inom Natura 2000-området anser domstolen att det finns behov av ett villkor till skydd för utter. Länsstyrelsen har ansett att villkoret bör vara vidare än vad bolaget har föreslagit och omfatta även andra vattendragspassager för det fall att behov skulle finnas (villkorsförslag LST30). Mark- och miljödomstolen anser att bolagets förslag till villkor ger ett tillräckligt skydd för utter. Detta med hänsyn till vad bolaget har redovisat om att det vid utterinventeringen framkom att det är Naalojärvibäcken och inloppsbäckarna som frekventeras av utter och att bolaget inte planerat för någon tillkommande trafik runt Naalojärvi inom ramen för denna ansökan. Ett villkor om utterpassager ska därför utformas i enlighet med bolagets förslag (villkor 12.7).

Rennäring

Efter synpunkter från Baste sameby och Gällivare skogssameby har bolaget lämnat två villkorsförslag till skydd för rennäringen vid huvudförhandlingen hösten 2025

(villkorsförslag 27 och X7). Till villkoren har bolaget även föreslagit en delegation (D4). Bolaget har även gjort ett antal åtaganden berörande Baste sameby (åtagande nr 3 i redovisad åtagandelista). Länsstyrelsen har motsatt sig den föreslagna delegationen. Sametinget har lämnat alternativt förslag formulering av villkors-förslag 27.

Som domstolen har uppfattat det har såväl Baste sameby som Gällivare skogssameby ansett att de av bolaget föreslagna villkoren är lämpliga utifrån att bolaget beaktat respektive samebys synpunkter på föreslagna villkor. Enligt domstolens mening framstår det som behövligt och ändamålsenligt att föreskriva ett villkor om att bolaget är skyldigt att vidta skäliga åtgärder för att minimera intrång och skador som verksamheten kan innebära för renskötseln. Denna skyldighet bör, till skillnad mot vad bolaget har föreslagit, anges i ett eget villkor i enlighet med domslutet (villkor 13.1). Detta särskilt med beaktande att det finns ytterligare en sameby, Unna tjerusj sameby, som berörs av följdverksamheter från ansökt verksamhet. Domstolen anser vidare att bolaget bör åläggas att genomföra samråd med de samebyar som fört talan i målet för att minimera verksamhetens negativa påverkan på rennäringen. Utifrån att bolaget, Baste sameby och Gällivare skogssameby är överens om den närmare utformning av villkoren rörande samråd bör dessa föreskrivas i enlighet med bolagets förslag, med en mindre språklig justering till följd av domstolens uppdelning av villkorsförslagen. Villkoren ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 13.2–13.3).

Enligt domstolens mening bör det även föreskrivas ett särskilt villkor om att bolaget ska samråda med Baste sameby inför vissa anläggningsarbeten. Det bör omfatta anläggningsarbeten vid dammvallar kring sand- och klarningsmagasin och vid sjön Naalojärvi och Naalojärvibäcken. Eftersom arbeten vid dammvallar kan komma att ske under flera år ska samråd erbjudas inför varje etapphöjning. Vidare bör samråd ske med Baste sameby när anläggningsarbeten ska ske vid Lina älv inför anläggandet av en ny utsläppsanordning. Bolaget har vid den fortsatta huvud-förhandlingen uppgett att de har för avsikt att hålla sådant samråd och det bör komma till uttryck i villkoret. Det bör även anges i villkoret att samrådet ska syfta

till att identifiera behov av åtgärder och skäliga åtgärder som kan minska de störningar som kan uppstå för samebyn till följd av anläggningsarbetena. Villkoret ska utformas i enlighet med domslutet (villkor 13.4).

När det gäller frågan om det ska lämnas en delegation till tillsynsmyndigheten kan konstateras att syftet med samråden främst är att identifiera skäliga åtgärder för att minimera konsekvenserna för rennäringen. Enligt domstolens mening är information och samverkan en bra skyddsåtgärd som kan motverka oro. Det kan vidare möjliggöra att det går att finna skäliga åtgärder för att minska olägenheterna och konsekvenserna för rennäringen till följd av den verksamhet som bedrivs och när anläggningsarbeten sker. Med samebyarna finns stor möjlighet till direkt samverkan jämfört med den stora krets av enskilda som berörs. Viss oenighet kan dock komma att uppstå om en åtgärd är att anse som skälig och även hur åtgärder exakt ska utformas. Domstolen anser därför att det är lämpligt att tillsyns-myndigheten lämnas en delegation att besluta om ytterligare villkor så att samrådet fullt ut kan fylla sin funktion om oenighet skulle uppstå och inte kan lösas ut i samråden. Delegationen till tillsynsmyndigheten bör dock förtydligas jämfört med vad bolaget har föreslagit och därför utformas på sätt som framgår av domslutet (delegation D11).

Domstolen bedömer att det utöver det av bolaget föreslagna villkoren finns behov av ytterligare skyddsåtgärder rörande damning som även kan påverka rennäringen, särskilt Baste sameby. Domstolen har ansett att det ska föreskrivas villkor om att vidta skäliga åtgärder för att undvika störningar för omgivningen till följd av diffus damning, att dokumentera rutiner för dammbekämpningsarbetet och att genomföra kontinuerlig mätning (villkor 6.1–6.3 och 6.5). Villkoren har tidigare främst behandlats utifrån villkor till skydd för boendemiljö men som framgår av villkoren är de allmänt hållna och det bör därför enligt domstolens mening framhållas att bolagets arbete med att motverka damning omfattar att även undvika störningar för rennäringen. Likaså meddelad delegation (delegation D4). Därutöver omfattar villkoret om efterbehandlingsplan även att samråd ska ske med Baste sameby (se

villkor 17.3 och delegation D16). Domstolen bedömer att det därutöver inte finns behov av ytterligare villkor.

Kemikalier och riskhantering

Bindemedel

Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas ett särskilt villkor om reglering av bindemedel (villkorsförslag 37). Inga invändningar har framförts mot villkorsförslaget. Den formulering som bolaget har förordat är lämplig och ska föreskrivas (villkor 14.1). Domstolen anser att det därutöver även ska meddelas en delegation till tillsynsmyndigheten att föreskriva villkor i de fall tillsynsmyndigheten meddelar undantag för försök med andra material. Delegationen ska utformas på sätt som framgår av domslutet (delegation D12).

Kemikalier och avfall

Bolaget har föreslagit ett villkor om hantering av kemikalier och lagring som Myndigheten för civilt försvar tillstyrkt (villkorsförslag 25). Nordan och Uterusgruppen har under huvudförhandlingen ifrågasatt om villkoret ska vara så detaljerat och har därför föreslagit ett eget kemikalievillkor som bolaget har motsatt sig.

Mark- och miljödomstolen anser att utformningen av ett kemikalievillkor ska vara tydligt och stå i proportion till den påverkan som verksamheten orsakar eller riskerar att orsaka. Enligt domstolens mening är det lämpligt med ett allmänt hållet villkor om att hanteringen av kemikalier och avfall ska ske på ett sådant sätt att risken för föroreningar minimeras i enlighet med bolagets förslag. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att detta ska regleras i ett eget villkor i enlighet med domslutet (villkor 14.2). Villkoret är generellt och omfattar såväl den miljöfarliga verksamheten som vattenverksamheten. Domstolen anser dock att det bör framhållas att domstolen har ansett att mer specifika villkor ska gälla vid anläggningsarbeten i Lina älv, Naalojärvi och Naalojärvibäcken (villkor 11.5–11.7).

När det gäller lagring av flytande kemikalier och flytande farligt avfall anser domstolen att bolagets villkorsförslag i all väsentlighet ansluter till praxis men att det språkligt kan tydliggöras. Villkor om lagring och förvaring av flytande kemikalier och flytande farligt avfall ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 14.3).

Säkerhetsrapport

I målet är samtliga överens om att det i takt med att verksamheten byggs ut kommer att finnas ett behov av att revidera säkerhetsrapporten och den interna planen för räddningsinsatser. Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas ett villkor om att en uppdaterad säkerhetsrapport ska lämnas in till tillsynsmyndigheten. Efter synpunkter från Myndigheten för civilt försvar har bolaget justerat villkorsförslaget och angett att även en uppdaterad plan för beredskap ska lämnas in (villkors-förslag 38). Bolaget och motparter har skilda uppfattningar om inom vilken tid detta ska lämnas in. Bolaget har föreslagit sex månader innan respektive anläggning som berörs av Sevesolagstiftningen tas i drift medan länsstyrelsen har ansett att det bör ske sex månader innan lagring och hantering av sevesokemikalier påbörjas i respektive anläggning (villkorsförslag LST38). Nämnden, kommunen, Nordan och Uterusgruppen har instämt med länsstyrelsens förslag till tidpunkt för inlämnande.

Domstolen anser att en uppdatering och komplettering av rapporterna ska ske i god tid innan bolaget ändrar verksamheten i enlighet med ansökan. Domstolen bedömer vidare att det är lämpligt att i villkor fastställa tidpunkt för inlämnande av upp-daterade handlingar eftersom det i regleringen rörande Sevesoverksamheter inte är reglerat exakt vid vilken tidpunkt som handlingarna ska uppdateras (jfr 9-10 §§ Sevesoförordningen). Att ge in dokumentationen i nära anslutning till att anläggningarna tas i drift kan å ena sidan uppfattas som alltför sent. Detta för det fall att nya ämnen, som omfattas av Sevesolagstiftningen, dessförinnan skulle komma att tas in i verksamheten eller att det sker en väsentlig ökning av mängden av sådana ämnen. Samtidigt bör ett villkor om tidpunkten för när uppdatering av handlingarna ska ske vara tydligt för såväl bolaget som tillsynsmyndigheten. För nytillkommande anläggningar (apatitverket och direktreduktionsanläggningen)

framstår det som rimligt om uppdatering sker senast sex månader innan respektive anläggning tas i drift i likhet med bolagets förslag. När det däremot gäller befintlig gruv- och förädlingsverksamhet innebär ansökan en nära fördubbling av mängden sprängämnen. Eftersom denna fördubbling kan komma att ske lång tid innan tillkommande anläggningar är i drift och oberoende av om anläggningar tas i drift anser domstolen att det även ska regleras i villkor när uppdatering ska ske för gruv- och förädlingsverksamheten. För denna del av verksamheten ska därför uppdatering ske innan en ökad mängd av farliga ämnen tillförs gruvanläggningen. Domstolen kan konstatera att ett villkor om uppdatering av handlingarna gäller parallellt med den reglering om översyn och eventuell uppdatering som finns i Sevesoförordningen (9-10 §§). Eftersom det är reglerat att en översyn ska ske av säkerhetsrapporten minst vart femte år och att interna planen för räddningsinsatser ska uppdateras vart tredje år finns det anledning att i villkoret ange att tillsyns-myndigheten kan bestämma annan tidpunkt för uppdatering. Villkoret bör därför sammantaget utformas i enlighet med domslutet (villkor 14.4).

Beredskap

Bolaget har föreslagit ett villkor om att nödvändig beredskap ska finnas och bestämmas utifrån dimensionerande olycksscenarion (villkorsförslag 39). Länsstyrelsen har i stället föreslagit ett villkor samt delegation gällande en räddningsstyrka (LSTB samt delegation LSTDA). Kommunen och nämnden har instämt i länsstyrelsens förslag. Även Nordan och Uterusgruppen har i huvudsakliga drag instämt i länsstyrelsens villkorsförslag. Bolaget har motsatt sig länsstyrelsens villkorsförslag och bl.a. anfört att ett sådant villkor skulle motverka bolagets mål att ha en ändamålsenlig beredskap utifrån bolagets komplexa och breda riskbild.

Enligt domstolens mening är det lämpligt att det anges i ett villkor att bolaget ska utforma och driva verksamheten för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor eller miljön. En sådan reglering följer visserligen redan av lag men domstolen anser att det är lämpligt att även tydliggöra detta i villkor. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att det även ska tydliggöras att skyldigheten inte endast omfattar Sevesoverksamheten som sådan utan även farlig verksamhet i

övrigt. När det gäller bolagets villkorsförslag i övrigt om beredskap anser domstolen att villkoret är för allmänt hållet och inte tillräckligt tydligt. Mark- och miljödomstolen anser, i likhet med länsstyrelsen, att det i ett villkor i stället bör regleras och tydliggöras den interna beredskap som bolaget ska ha. Det är ostridigt i målet att LKAB redan idag har en intern räddningsstyrka i form av en egen industribrandkår som är bemannad dygnet runt. Sådant beredskapsansvar följer även av lagen om skydd mot olyckor (2 kap 4 §). Utifrån att verksamheten är en Sevesoverksamhet på den högre kravnivån med risk för olycksscenarios, som även kan påverka tredje person, anser domstolen att det är rimligt att tydliggöra i ett villkor att den interna räddningsstyrkan även ska omfatta sådana risker och olyckor. Villkoret säkerställer även bolagets beredskapsansvar och efterlevnad av lagen om skydd mot olyckor.

Domstolen anser vidare att det är lämpligt att det tydliggörs i villkor att bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och den kommunala räddningstjänsten i frågor om beredskap och hantering av tillbud eller olyckor. Detta bör därför anges i villkoret. Domstolen anser att samrådet även kan omfatta bemanningen av räddningsstyrkan. Vad gäller vilken tid som räddningsstyrkan ska finnas på plats finner domstolen det lämpligt att tillsynsmyndigheten får avgöra tidpunkten, detta även om egen industribrandkår redan finns idag. Däremot anser domstolen inte att det ska meddelas någon delegation till tillsynsmyndigheten att föreskriva villkor om utbildning för räddningsstyrkan.

Med hänsyn till det anförda ska två villkor om intern beredskap och en delegation utformas i enlighet med domslutet (villkor 14.5-14.6 och delegation D13).

Begränsning av risken för vätgasläckage

Den ansökta verksamheten innebär att bolaget kommer att hantera och producera vätgas. Vätgas kommer användas i direktreduktionsanläggningen och det kommer i den ingå en vätgasproduktionsanläggning med en vätgasledning för transport. Mark- och miljödomstolen bedömer att det är av vikt att sannolikheten för okontrollerade vätgasutsläpp minimeras i verksamheten. Bolaget har i miljö-

konsekvensbeskrivningen framhållit att hanteringen av väte framöver även kommer att tillståndsprövas enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor när detaljprojekteringen av den tekniska utformningen skett. Meddelat miljötillstånd omfattar dock att vid vätgasanläggningen framställa upp till 120 000 ton vätgas varför domstolen anser att det finns anledning att i denna prövning även föreskriva skyddsåtgärder för att minska riskerna för okontrollerade utsläpp. Som bolaget har beskrivit i ansökningshandlingarna har väte sådana negativa egenskaper ur risksynpunkt som kan innebära ökad risk för läckage från rörsystem och annan processutrustning. Då läckage av vätgas kan vara svårt att upptäcka kan det exempelvis finnas behov av system för detektering i syfte att undvika läckage och vätgasansamling. Väte kan också orsaka försprödning av material som på sikt kan leda till läckage, varför domstolen bedömer att det är av vikt att ändamålsenliga material användas vid utformning av anläggningar. Med hänsyn till bolagets omfattande hantering av vätgas bedömer domstolen därför att det ska föreskrivas ett särskilt villkor för att begränsa risken för vätgasläckage i enlighet med domslutet (villkor 14.7).

Domstolen har även övervägt om det finns anledning att föreskriva motsvarande skyddsåtgärder rörande metananläggningen som kommer att vara en del av direktreduktionsanläggningen. Med hänsyn till att även den hanteringen, enligt bolaget, ska tillståndsprövas enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor och att ansökan inte omfattar att tillverka metan har domstolen stannat vid att det inte uttryckligen behöver regleras i tillståndet. Det är trots det ändå av vikt att även metananläggningen utformas och drivs så att risken för läckage av metangas minimeras vid hantering och lagring.

Dammsäkersäkerhet och varningssystem

Dammbyggnation och dammsäkerhet

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att utbyggnaden av sand- och klarningsmagasin är tillåtlig men att det krävs villkor om dammsäkerhet vid dammbyggnation. Domstolen redogör nedan för de villkor domstolen anser behöver föreskrivas. Därutöver kan domstolen konstatera att påbyggnad av dammar enligt

utåtmetoden kommer att ske kontinuerligt och att de stora mängder sidoberg som krävs vid den nya höjningsmetoden bedöms medföra en ökad risk för damning. Domstolen erinrar om att i detta avseende gäller även de villkor rörande damning som föreskrivits för tillståndet även gäller vid anläggningsarbeten (villkor 6.1-6.3 och delegation D4).

Årlig deponeringsmängd av anrikningssand

Under huvudförhandlingen har bolaget klargjort att övergången från inåthöjning till utåthöjning vid deponering av anrikningssand planeras ske vid nivån +245 vilket preliminärt blir aktuellt år 2028. Bolaget har vidare förtydligat att inåthöjning fram till dess sker i enlighet med befintligt tillstånd (mål M 1303-18) och där angivna villkor om bl.a. kontrollplan. Något villkor om årlig deponeringstakt i samband med inåthöjning finns inte föreskrivit i befintligt tillstånd om kapacitetshöjande åtgärder och behövs heller inte, enligt bolaget.

Domstolens sakkunnige i målet har uttryckt att den årliga deponeringsmängden är en viktig parameter vid inåthöjning av sandmagasinet eftersom risken för s.k. liquefaction av anrikningssanden påverkas av deponeringstakten. När damm-höjningsmetoden ändras till utåthöjning har deponeringstakten däremot ingen betydelse ur ett dammsäkerhetsperspektiv eftersom byggnationen av dammvallar inte längre sker på den tidigare deponerade anrikningssanden.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte kan uteslutas att årlig deponerings-mängd har betydelse för dammsäkerheten vid en inåthöjning. Som framgått i målet är dock bolagets fortsatta påbyggnad av sandmagasinet med inåtmetoden i sig inget som prövas i detta mål eftersom tillstånd för inåthöjningen beviljades av mark- och miljödomstolen den 21 maj 2021 i mål M 1303-18. Domstolen har noterat att den årliga deponeringsmängden inte finns reglerad i det ovan nämnda tillståndet, som enbart omfattar vattenverksamheten (påbyggnad av dammar). Det kan dock inte uteslutas att regleringen av årlig deponeringsmängd, som utgör miljöfarlig verksamhet och som omfattas av bolagets grundtillstånd meddelat av mark- och miljödomstolen den 11 december 2007 i mål nr M 2090-06, varit en förutsättning

vid domstolens senaste prövning av dammbyggnad och dammsäkerhet. Mot denna bakgrund finner domstolen att ett villkor om deponeringstakt ska föreskrivas i nu aktuell prövning och att det ska gälla under tiden inåthöjning används som dammhöjningsmetod.

När det gäller den närmare utformning av villkor om deponeringstakt kan domstolen konstatera att utvinningsavfallsförordningen har krav på tillsynsmyndighetens kontroll av anläggningen innan bortskaffande får påbörjas (65-66 §§). I målet är dock fråga om en pågående verksamhet där bortskaffande kommer ske parallellt med att åtgärder för ombyggnation vidtas. Domstolen bedömer att det är lämpligt att föreskriva motsvarande kontroll som finns i utvinningsavfallsförordningen för den första höjningen av sandmagasinet enligt utåtmetoden. Efter den kontrollen skett kan deponering ske utan årlig maxbegränsning. Villkoret ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 15.1).

Redovisning av underlag för dammbyggnation

Länsstyrelsen har föreslagit villkor för dammbyggnation rörande redovisning av slutlig utformning av pumpanläggning, filter, tätkärna och stödfyllning av sand- och klarningsmagasin. Länsstyrelsen har även begärt att länsstyrelsen ska få möjlighet att meddela eventuella ytterligare villkor som kan behövas i samband med detta. Nordan, Uterusgruppen och enskilda företrädda av ombudet Christer Borg har anslutit sig till villkorsförslaget men motsatt sig att en delegation meddelas.

Bolaget har invänt mot föreslagna villkor och föreslagen delegation till länsstyrelsen. Bolaget har ansett att det är tillräckligt att bolaget åtagit sig att informera länsstyrelsen inför byggstart (åtagande nr 19). Som andrahandsyrkande har bolaget föreslagit villkor om att de ska redovisa geometri och stabilitetsberäkningar till tillsynsmyndigheten inför varje höjningsetapp. Vid huvudförhandlingen hösten 2025 har bolaget bl.a. anfört att länsstyrelsen får löpande information om utförda och kommande dammhöjningar genom den årliga damm-

säkerhetsrapporten och att även utökade tillsynsmöten kan hållas vid behov för genomgång av resultat från den löpande detaljprojekteringen.

Mark- och miljödomstolen anser att det bör föreskrivas ett villkor om krav på redovisning av slutlig utformning av planerade åtgärder inför den första påbyggnaden av sandmagasinet när bolaget ska ändra metod för påbyggnaden till utåtmetoden. Vid utformningen av villkoret är det lämpligt att det är tydligt vad informationen minst ska omfatta. Utöver information rörande arbeten med höjning av sandmagasinet bör redovisningen även innehålla slutlig utformning av pumpanläggningen. Villkoret ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 15.2). En delegation till tillsynsmyndigheten i frågan om utformning av dammanläggningen bedöms dock inte lämplig. Detta särskilt med beaktande av att det är bolaget som har ansvaret för att utformningen av utvinningsavfallsanläggningen uppfyller utvinningsavfallsförordningens krav (jfr 56 §). Domstolen anser inte heller att villkoret behöver gälla efter att den första höjningen av sandmagasinet har utförts. Uppstår vid senare höjningar behov av information har tillsynsmyndigheten möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren om de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 § miljöbalken).

<u>Redovisning av besiktning vid dammbyggnation</u>
Länsstyrelsen, kommunen och nämnd har ansett att det ska föreskrivas ett villkor om en extern byggkontrollant för besiktning av ytor och uppbyggnad av dammar. Bolaget har motsatt sig villkorsförslaget.

Mark- och miljödomstolen anser, i enlighet med vad sakkunnige också framfört vid huvudförhandlingen, att kvalitetskontrollen är mycket viktig för att säkerställa genomförandet enligt de stabilitetsberäkningar och övriga förutsättningar som tagits fram för att en god dammsäkerhet ska nås. Det kan i en del fall vara lämpligt att ha en oberoende (utomstående) kontrollant som kontrollerar, besiktar, dokumenterar och redovisar utformning av anläggningar. Detta kan underlätta för både verksamhetsutövarens egenkontroll och tillsynsmyndighetens kontroll. Domstolen anser att krav på användningen av en oberoende kontrollant kan vara särskilt

lämpligt vid exempelvis kritiska moment vid anläggandet av en ny utvinnings-avfallsanläggning.

Under huvudförhandlingen har bolaget redovisat hur byggkontrollen vid damm-byggnation är organiserad utifrån de ansvarsroller som byggledare, damm-konstruktör, entreprenör och extern slutbesiktningsman har. Domstolen ser ingen anledning att ifrågasätta bolagets kompetens och beskrivning av byggkontrollen i Malmberget, som i sig framstår som ändamålsenlig. Det är vidare inte heller fråga om anläggandet av en helt ny utvinningsavfallsanläggning. Enligt domstolens mening finns därför inte anledning att föreskriva ett villkor om extern byggkontrollant som motparterna har föreslagit. Däremot anser domstolen att det är lämpligt att föreskriva ett villkor om att resultatet av den besiktning som sker av anläggningsarbeten vid dammanläggningen ska redovisas till tillsynsmyndigheten, vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Villkoret bör utformas på så sätt att när en besiktning sker av arbeten ska resultat redovisas vid tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. När det gäller den första utåthöjningen framstår en redovisning av besiktningsresultat som särskilt relevant då det såväl för bolagets som för tillsynsmyndigheten kan effektivisera den bedömning tillsynsmyndigheten har att göra för att deponering ska få ske utan årlig maxgräns, som domstolen föreskrivit i villkor 15.1.

Med hänsyn till det anförda ska ett villkor om redovisning av resultatet av besiktning och en delegation om tidpunkt för ingivande av resultatet föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 15.3 och delegation D14).

Övervakning

Övervakning av pumpanläggning vid sand- och klarningsmagasin

Bolaget har under huvudförhandlingen förtydligat hur den nya avbördningsmetoden för vatten i kombination med buffertlagring i sandmagasinet ska fungera. För att säkerställa pumpningen ska det, enligt bolaget, alltid finnas reservkraft samt minst två pumpar och minst en ledning per pump. Ledningar ska förläggas på mark för att

underlätta inspektion och kritiska reservdelar ska lagerhållas. Domstolen anser att redundansen för pumpanläggningen och tillhörande ledningar är av sådan vikt att krav för redundans och rutiner m.m. ska fastställas i ett särskilt villkor. Det bör då särskilt tydliggöras villkoret att bolaget ska tillse att det finns en reservpump tillgänglig utöver de två pumpar med ledningar som bolaget har redovisat ska användas. Villkoret ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 15.4).

Instrumentering och övervakning av dammar

Myndigheten för civilt försvar har yrkat att det ska föreskrivas ett villkor om instrumentering och övervakning av dammar (villkorsförslag MSB1). Nämnden och kommunen samt Nordan och Uterusgruppen har samtliga tillstyrkt villkorsförslaget. Bolaget har i första hand motsatt sig villkorsförslaget och har i andra hand lämnat alternativt villkorsförslag.

Domstolen bedömer att det ska föreskrivas ett villkor om instrumentering och övervakning av dammar. Domstolen anser vidare att data från instrumenteringen och övervakningen fortsatt ska vara kopplad till ett kontrollrum med bemanning dygnet runt. Vid övervakning kan tidsförhållanden vara avgörande för att identifiera faror och risk för allvarliga olyckor. Bolaget har inte i tillräcklig omfattning visat att behovet av kontinuerlig övervakning via ett kontrollrum i nuläget kan ersättas av andra lösningar. Bolaget har inte heller visat att behovet av en sådan övervakning skulle minska i samband med att bolaget övergår till utåthöjning av sandmagasinet. Ett bemannat kontrollrum kan inte heller anses hindra bolagets möjligheter att utveckla kompletterande lösningar i syfte att förbättra dammsäkerheten. Domstolen anser därmed att ett villkor om instrumentering och övervakning ska meddelas i enlighet med Myndigheten för civilt försvars förslag (villkor 15.5).

Varningssystem

Varningssystem för bostäder och väg vid dammhaveri

Myndigheten för civilt försvar har när det gäller risker för dammhaveri yrkat att det ska föreskrivas ett villkor om varningssystem för bostäder (villkorsförslag MSB2) och ett villkor för varningssystem för väg (villkorsförslag MSB3). Nämnden och

kommunen samt Nordan och Uterusgruppen har samtliga tillstyrkt villkorsförslagen. Bolaget har i första hand motsatt sig villkorsförslagen och har i andra hand lämnat alternativa villkorsförslag.

Bolaget har sammanfattningsvis angett att de anser att existerande systemet VMA (Viktigt meddelande till allmänheten) kan användas för att varna allmänheten och att det inte är lämpligt att gruvbolag tillämpar olika system för att varna allmänheten. Myndigheten för civilt försvar har sammanfattningsvis framhållit att när ett särskilt varningssystem behövs som skyddsåtgärd är det ett ansvar som faller på verksamhetsutövaren.

Mark- och miljödomstolen har i frågan om varningssystem att pröva om det finns behov av villkor om att bolaget ska upprätta ett särskilt varningssystem och hur villkoret i så fall ska utformas. Domstolen konstaterar att bolagets ansvar för dammsäkerheten vid dammanläggningen i Malmberget innefattar ett ansvar för att undvika och begränsa skador i händelse av ett dammhaveri. I detta ansvar ligger också att varna och ge information till allmänheten vid ett förestående dammhaveri. Dammanläggningen tillhör den kategori av dammanläggningar där ett dammhaveri kan leda till stora lokala och regionala konsekvenser eller störningar (dammsäkerhetsklass B). Därutöver innebär den ansökta verksamheten risk för allvarliga kemikalieolyckor och skador på tredje person. Enligt domstolens mening finns därför ett behov av villkor om varning vid dammhaveri för såväl bostäder som väg.

När det gäller den närmare utformningen av villkor om varningssystem har domstolen, under målets handläggning, efterfrågat underlag från bolaget om särskilda varningssystem (ljud- och ljusvarningssystem) inklusive kostnader för olika möjliga tekniska lösningar. Bolagets utredning visar, även om den bedöms relativt begränsad i sin omfattning, att det finns olika aktörer i samhället som ansvarar för tekniska lösningar för att varna allmänheten i samband med ett förestående dammhaveri. Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) ingår i de nationella rutinerna för att varna allmänheten och det är reglerat vilka som är behöriga att begära VMA. Domstolen konstaterar att bolaget inte har någon direkt

behörighet att begära VMA och att bolaget inte heller råder över den infrastruktur som ingår i det nationella systemet. Det är också ett system som i detta avseende bedöms ha låg täckning i det geografiska område som det nu är frågan om. Mot bakgrund av dammägarens varningsskyldighet, risken för allvarliga skador på tredje person och att domstolen inte kan reglera frågor runt nyttjande av samhällets varningssystem VMA, anser domstolen att det i villkoret närmare ska regleras vilken typ av varningssystem som ska finnas. Bolagets alternativa villkorsförslag om att de ska tillse att boenden och trafikanter varnas anser domstolen inte är tillräckligt. Villkor om varningssystem vid risk för dammhaveri ska därför utformas i enlighet med Myndigheten för civilt försvars villkorsförslag (villkor 15.6-15.7).

Energihushållning

Bolaget har föreslagit ett villkor om energihushållningsåtgärder och ett bemyndigande till tillsynsmyndigheten om föreskrifter om sådana rimliga åtgärder (villkorsförslag 26). Inga parter eller remissinstanser har framfört några invändningar mot bolagets förslag. Naturvårdsverket har däremot begärt att frågan om energihushållning även ska skjutas upp under en prövotid och att bolaget ska utreda energiflöden och möjligheterna att minska energiförluster samt följa upp nyckeltal kopplat till produktionen under utredningstiden (NVUE). Naturvårdsverkets har som skäl hänvisat till bolagets omfattande energianvändning och angett att åtgärder för energieffektivisering kan vara större frågor som bör hanteras av tillståndsmyndigheten. Som exempel på genomgripande åtgärder har Naturvårdsverket lyft frågan om tillvaratagande av restvärme.

Bolaget har invänt mot att frågan skjuts upp under en prövotid och har särskilt framhållit att utredningsföreskriften överlappar bolagets förslag till villkor och att det behöver vara tydligt vilka delar som omfattas av ett utredningsvillkor. Bolaget har när det gäller Naturvårdsverkets förslag till utredningsföreskrift vidare bl.a. anfört att det inte är möjligt att enbart utifrån stora energiflöden dra slutsatser om vilka åtgärder som ska vidtas för att minska energianvändningen. Bolaget har framhållit att hänsyn också måste tas till energikvalitet då exempelvis restvärme med lågvärdig energi har ett begränsat användningsområde. Vidare har bolaget

angett att det redan pågår samarbetsprojekt som syftar till att tillvarata restvärmen från direktreduktionsanläggningen. Bolaget har också redovisat hur de arbetar systematiskt med att effektivisera energianvändningen inom ramen för både energiledningssystem (ISO 50001) och lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag.

Enligt hushållningsprincipen ska all verksamhet bedrivas och alla åtgärder vidtas på ett sådant sätt att energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras (2 kap. 5 § miljöbalken). Mark- och miljödomstolen bedömer att bolaget har starka skäl för att effektivisera energianvändningen och ifrågasätter visserligen inte att bolaget arbetar systematiskt med energieffektivisering. I detta fall handlar det dock om en extremt energiintensiv anläggning i Sverige. Bolaget har uppgett att energianvändningen kommer att öka från totalt ca 1,5 TWh till ca 7,8 TWh med ansökt verksamhet. Detta innebär, enligt domstolens bedömning, att energi-besparingsåtgärder är av särskild vikt både i befintlig anläggning och vid val av ny processutrustning. Vidare kan konstateras att Mark- och miljööverdomstolen i dom den 20 november 2025, i mål M 991-25 för SSAB:s verksamhet i Luleå, skjutit upp motsvarande fråga och föreskrivit motsvarande utredningsföreskrift med hänsyn till den verksamhetens betydande energiförbrukning. Domstolen bedömer att förhållandena för aktuell verksamhet är likvärdiga och att frågan om slutliga villkor avseende energi därför ska skjutas upp under en prövotid. En utredningsföreskrift om att bolaget under prövotiden om fem år ska utreda energiflödena och möjligheten att minimera energiförlusterna, i huvudsak enligt med vad Naturvårdsverket har yrkat, bör därför föreskrivas. Domstolen finner det lämpligt att nyckeltal som ska följas under utredningstiden ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Vidare anser domstolen att vissa språkliga justeringar ska göras i den av Naturvårdsverkets föreslagna utredningsföreskriften.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att bolagets förslag till villkor om energihushållningsplan med tillhörande delegation är lämpligt och att det bör föreskrivas. Eftersom det finns en viss överlappning till bolagets utredning om energihushållningsåtgärder anser domstolen att det bör anges i villkoret att

tillsynsmyndigheten får medge att energihushållningsplanen lämnas in efter det att den uppskjutna frågan om energihushållning avgjorts i målet.

Med hänsyn till det ovan anförda ska ett slutligt villkor om energihushållningsplan och tillhörande delegation meddelas och frågan om slutliga villkor rörande energi ska även skjutas upp under en prövotid och en utredningsföreskrift meddelas i enlighet med domslutet (slutligt villkor 16.1 och delegation D15, uppskjuten fråga 9 och utredningsföreskrift UF8).

Avfall, efterbehandling och ekonomisk säkerhet

Uppdaterad avfallshanteringsplan

Mark- och miljödomstolen har bedömt att gruvslammet utgör ett utvinningsavfall och att avfallshanteringsplanen bör uppdaterats utifrån detta så snart som möjligt. Bolaget har ansett att det är tillräckligt att planen revideras i samband med ordinarie uppdatering av avfallshanteringsplanen. För att det ska vara tydligt för både bolaget och tillsynsmyndigheten när uppdateringen ska ske anser domstolen att tidpunkten för när uppdatering ska ske ska bestämmas i ett villkor. Domstolen anser att det är av vikt att den uppdateras så snart som möjligt så att den överensstämmer med tillståndet samtidigt som bolaget har behov av tid för att hinna genomföra eventuella ytterligare försök i syfte att karaktärisera avfallet. Högst två år från lagakraft för tillståndet bedöms vara en lämplig tid för att bolaget ska hinna genomföra eventuella ytterligare försök i syfte att karaktärisera avfallet. Tillsynsmyndigheten bör dock ges möjlighet att bestämma en senare tid inom vilken uppdaterad avfallshanteringsplan ska lämnas in. Ett villkor om uppdatering av avfallshanteringsplanen ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 17.1).

Deponering

Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas ett särskilt villkor om reglering av deponering av sidoberg i håligheter som en del i efterbehandlingen (villkorsförslag nr 24). Inga invändningar har framförts mot villkorsförslaget. Den formulering som bolaget förordat är lämplig och ska föreskrivas (villkor 17.2).

Efterbehandlingsplan

Som mark- och miljödomstolen har redogjort för ovan bedömer domstolen att den konceptuella efterbehandling som bolaget har beskrivit i efterbehandlingsplanen är tillfyllest för tillåtligheten. Detta utesluter inte att annan efterbehandling kan komma att bli aktuell om exempelvis annan teknik uppkommer som visar sig vara mer lämplig. Bolaget har föreslagit ett villkor om att en slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in i god tid innan det blir aktuellt med efterbehandling (bolagets villkorsförslag 32). Villkoret innebär också att bolaget ska samråda med Baste sameby avseende hur hänsyn ska tas till renskötseln vid den framtida mark-användningen. Domstolen finner att villkorsförslaget från bolaget i denna del är lämpligt och kan föreskrivas.

Bolaget har vidare i villkorsförslaget angett att tillsynsmyndigheten ska få meddela närmare föreskrifter som kan erfordras för efterbehandling. Samtidigt har bolaget även föreslagit att det ska lämnas en delegation till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor avseende efterbehandlingen och angett att det ska omfatta skäliga åtgärder (bolagets föreslagna delegation D6). Domstolen anser att det är lämpligt att tillsynsmyndigheten lämnas en tydlig delegation att föreskriva ytterligare villkor för efterbehandlingen och att det är tillräckligt att detta regleras endast i den meddelade delegationen. I efterbehandlingsplanen redogör bolaget även för den kontroll som planeras vid genomförande och uppföljning av efterbehandlingen. Domstolen anser att det även ska vara tydligt att delegationen för länsstyrelsen att meddela ytterligare villkor även omfattar kontrollen.

Beträffande villkor för efterbehandlingen i övrigt har domstolen övervägt om det finns behov av att föreskriva ytterligare villkor för sluttäckning. Domstolen noterar att varken bolaget eller någon annan har lämnat villkorsförslag i denna del. Med hänsyn till allmänna villkoret anser domstolen att något ytterligare villkor inte är nödvändigt.

Med hänsyn till det anförda ska ett slutligt villkor om efterbehandling och delegation föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 17.3 och delegation D16).

Ekonomisk säkerhet

Äldre föreskrifter ska tillämpas för aktuell verksamhet

Målet har inletts hos domstolen i maj 2023. När det gäller bl.a. ekonomisk säkerhet för verksamheter som denna som omfattar utvinningsavfall har det den 1 juli 2023 skett ändringar i miljöbalken och den 15 augusti 2024 ändringar i utvinningsavfallsförordningen. I enlighet med övergångsbestämmelserna är det dock de äldre föreskrifterna som ska tillämpas för verksamheten vid tillståndsprövningen, dvs. de bestämmelser som gällde vid ansökans ingivande. Det innebär att tillståndet för sin giltighet får göras beroende av att LKAB ställer säkerhet för kostnaderna för avhjälpande av miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan leda till. Vidare får tillstånd till deponering av avfall endast ges om LKAB för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten ställer sådan säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande. (16 kap. 3 § miljöbalken och 15 kap. 35 § i dess lydelser före den 1 juli 2023). Tillståndet ska därmed förenas med ett villkor om en skyldighet för bolaget att ställa ekonomisk säkerhet.

Mark och miljödomstolens utgångspunkt för utformningen av ett villkor om ekonomisk säkerhet är att beloppet vid varje tidpunkt ska tillgodose det aktuella behovet av säkerhet. Den ekonomiska säkerheten ska på så sätt säkerställa att den efterbehandling som krävs kan genomföras även om verksamhetsutövaren inte har tillräckliga ekonomiska resurser att genomföra den, exempelvis vid en konkurs. Principen är alltså att det är verksamhetsutövaren som bekostar de åtgärder som krävs för att återställa miljön. Domstolen gör med dessa utgångspunkter nedanstående bedömning.

Säkerhetens storlek

Bolaget har föreslagit att den ekonomiska säkerheten ska uppgå till 1 340 000 000 kronor i syfte att säkerställa efterbehandling och återställning av

verksamheten. Det föreslagna beloppet grundar sig på bolagets kostnadskalkyl i 2022 års penningvärde för de återställningsåtgärder som bolaget har redovisat i målet.

Domstolen har granskat bolagets redovisning av kostnader som ligger till grund för det föreslagna beloppet. Under tillståndsprocessen har frågan om kostnader för morän avhandlats. Bolaget har redogjort för att behovet av morän för efterbehandlingen av gruv- och industriområdet är mycket stort och att erforderlig mängd kan finnas på området. Naturvårdsverket har invänt mot detta genom att påtala de osäkerheter som finns kopplat till moräntillgången och uttryckt önskemål om att inköp av externt moränmaterial ska ingå i bolagets kostnadskalkyl. Bolaget har, som de slutligt bestämt sin talan, anfört att tillgången till morän som täktmaterial behöver verifieras genom fältundersökningar och har därför inkluderat kostnader för inköp av moränmaterial i den slutliga kostnadssammanställningen. Parterna är därmed eniga om hur bolaget ska ta hänsyn till kostnaden för morän och domstolen delar parternas inställning. Kostnadssammanställningen omfattar därmed de efterbehandlingsåtgärder som kan anses nödvändiga.

Domstolen har heller ingen anledning att ifrågasätta de enhetspriser som bolaget har föreslagit i kostnadssammanställningen. Vad gäller de osäkerhetsmarginaler som är redovisade, bedömer domstolen att även dessa är rimliga för det specifika fallet. Någon invändning mot det föreslagna beloppet finns heller inte. Domstolen instämmer således med bolagets beräknade efterbehandlingskostnad om 1 340 000 000 kronor i 2022 års penningvärde.

Behov av uppräkning av säkerhetens storlek

Domstolen kan konstatera att bolaget planerar att efterbehandla Malmbergsgruvan efter avslutad drift, dvs. efter fullt utbruten gruva. Det långa tidsperspektivet innebär att pengarnas värde väsentligt riskerar att urholkas över tid. Då syftet med den ekonomiska säkerheten är att det ska finnas medel att bekosta den efterbehandling som krävs behöver därför säkerheten justeras med en prisuppräkning så den vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet (jfr 16 kap. 3 § andra stycket i

dess lydelse före den 1 juli 2023). Det är även parterna ense om, däremot råder olika uppfattningar i målet över hur uppräkningen av säkerheten ska ske.

Bolaget har föreslagit att den ekonomiska säkerheten ska ses över minst vart femte år i samband med bolagets översyn av avfallshanteringsplanen (bolagets villkorsförslag 33). Bolagets villkorsförslag innebär att om kostnaderna för återstående efterbehandling och återställning överstiger den ställda säkerheten ska bolaget ställa en kompletterande säkerhet. Om det tvärtom visar sig att den ställda ekonomiska säkerheten är större än de beräknade kostnaderna skulle tillsynsmyndigheten få medge att säkerheten sänks till ett belopp motsvarande kostnaderna för återstående åtgärder. Tillsynsmyndigheten ska alltså enligt bolagets villkorsförslag ha möjlighet att godkänna att beloppet ändras. Bolaget har vid huvudförhandlingen angett att det endast är en fråga om bolaget gjort en korrekt beräkning som tillsynsmyndigheten skulle pröva och att det skulle minska behovet av administration minska hos både domstolen och tillsynsmyndigheten. Enligt bolagets villkorsförslag skulle mark- och miljödomstolen däremot behöva godkänna om säkerheten ska ställas i en annan form än tidigare.

Länsstyrelsen har motsatt sig bolagets villkorsförslag om att tillsynsmyndigheten ska bemyndigas att besluta om ändrad säkerhet. Länsstyrelsen har föreslagit ett eget villkorsförslag som Naturvårdsverket har anslutit sig till (LST33). Länsstyrelsen har anfört att det är lämpligt att se över den ekonomiska säkerheten för att inkludera indexuppräkning över tid och att detta kan ske i samband med översynen av avfallshanteringsplanen vart femte år. Länsstyrelsen har vidare ansett att indexuppräkningen ska ske enligt konsumentprisindex plus ett årligt tillägg om 0,9 procentenheter utifrån basåret 2022. Bolaget har motsatt sig myndigheternas villkorsförslag.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det tydligt ska framgå i villkor om ekonomisk säkerhet hur bolaget ska ta hänsyn till prisutveckling. Frågan om prisutveckling är av sådan betydelse att den inte kan lämnas till tillsynsmyndigheten att bedöma på det sätt som bolagets villkorsförslag innebär. Enligt domstolens

bedömning innebär bolagets förslag att tillsynsmyndighetens uppgift skulle bli betydligt mer omfattande än att bara bedöma om bolaget gjort en korrekt matematisk beräkning. Detta eftersom det inte framgår av villkoret på vilka principer bolaget ska ta hänsyn till prisutvecklingen vid översynen av avfallshanteringsplanen.

Vidare innebär bolagets villkorsförslag en reglering av när säkerhet ska återlämnas till bolaget. Enligt domstolens mening är det inte möjligt att redan nu avgöra när det kan vara aktuellt att återlämna en säkerhet eftersom ett sådant förordnande skulle kunna riskera att säkerheten vid någon tidpunkt inte är tillräcklig. Även om bolaget inte kan använda sig av omprövningsbestämmelsen i 24 kap. 5 § första stycket 12 miljöbalken om säkerheten vid något tillfälle skulle vara är större än vad som behövs så har bolaget möjlighet att ansökan om ändring av villkor i enlighet med 24 kap. 13 § miljöbalken. Om bolaget bedömer att säkerheten vid något tillfälle är större än vad som behövs får bolaget därmed använda den möjligheten för att få storleken av säkerheten prövad på nytt (jfr Högsta domstolens avgörande i NJA 2011 s. 296 och prop. 2021/22:219, s. 53f.).

Domstolen anser sammanfattningsvis att det ska anges i villkoret ett index enligt vilket säkerheten ska räknas upp. Bolaget har under målets handläggning fått frågan om vilket index som utgör rättvisande mått för kostnadsutvecklingen för efterbehandlingsarbetet och därmed skulle kunna tillämpas vid uppräkning av den ekonomiska säkerheten. Bolaget har då framhållit att ett index inte kan ha en konstant faktor om 0,9 procentenheter då det i sådant fall inte utgör ett index och att det inte är något som ännu har godtagits i vägledande praxis.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att frågan om vilket index som är lämplig för uppräkning av ekonomisk säkerhet har prövats i ett flertal underrättsavgöranden, såväl KPI som entreprenadindex har använts för uppräkning (se denna domstols deldom i mål M 2090-19 den 1 december 2022, deldom i mål M 1573-20 den 5 april 2023 och deldom i mål M 954-22 den 6 maj 2024). För att ett index ska finnas tillgängligt över tid är det enligt domstolens bedömning lämpligt att upp-

räkning sker enligt ett index som omfattas av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Det framstår enligt domstolens mening som att konsumentprisindex (KPI) är det mest lämpliga att använda utifrån den synpunkten. Samtidigt är det uppenbart att det även i tidigare underrättspraxis har framhållits att KPI inte är representativt för prisökningar inom gruvbranschen.

Mark- och miljödomstolen bedömer, i likhet med länsstyrelsen och Naturvårdsverket, att en uppräkning med konsumentprisindex sannolikt i viss mån underskattar den väntade prisutvecklingen för de varor och tjänster det är frågan om vid efterbehandling av Malmbergsgruvan (jfr Gruvavfallsfinansieringsutredningens betänkande, SOU 2018:59, Statens gruvliga risker, s. 68 och 131). KPI är i första hand avsett att mäta prisutvecklingen för den privata konsumtionen då indexet speglar förändringar i priser på varor och tjänster som hushåll konsumerar, exempelvis kostnader för boende, livsmedel, kläder, restaurangbesök, sjukvård m.m. I detta fall är det frågan om en efterbehandling av en gruvindustri som innebär konsumtion av varor och tjänster som är nödvändiga vid genomförande av en entreprenad (exempelvis anläggningsfordon, bygg- och anläggningsmaterial samt arbetskraft). Därmed påverkas prisutvecklingen av andra kostnadsdrivande faktorer än de för den privata konsumtionen. KPI kan därför inte anses fullt tillräckligt för prisjustering av det belopp som den ekonomiska säkerheten syftar till att täcka i detta fall.

Att domstolen ovan bedömt att KPI inte är fullt tillräckligt för prisjustering talar för att ett tillägg bör göras till det indexet. Länsstyrelsen har baserat sitt förslag om tillägg med 0,9 procentenheter utifrån Riksgäldens beräkningar över historisk utveckling av KPI i gruvmål i domstolens mål M 1164-24. Länsstyrelsen har framhållit att motsvarande principer bör tillämpas även i detta mål. Domstolen kan dock konstatera att det hänvisade målet har prövats utifrån den nya lagstiftningen rörande ekonomisk säkerhet för utvinningsverksamheter. Bolaget har vidare motsatt sig att uppräkning sker med stöd av ett index med ett visst tillägg. Bolaget har som skäl för sitt bestridande endast anfört att det inte skulle få funktionen av ett index och att det inte är fastslagit i rättspraxis att ett tillägg ska göras till KPI. Bolaget har därutöver

inte närmare bemött om det angivna tillägget skulle innebära en bättre representativitet av den faktiska kostnadsutvecklingen för efterbehandlingsåtgärder jämfört med endast KPI. Domstolen ser ingen anledning att ifrågasätta länsstyrelsens uppgift om att Riksgälden i nämnt mål utfört beräkningar över historisk utveckling av KPI anpassade för efterbehandling av gruvverksamheter. Den utredningen har dock inte presenterats i detta mål och målet har som angetts prövats utifrån en lagstiftning som inte omfattar detta mål. Domstolen anser därför sammantaget att det inte finns tillräckligt med utredning i målet som stödjer att länsstyrelsens förslag om ett tillägg om 0,9 procentenheter till KPI är vad som motsvarar historisk utveckling av kostnader som nu är aktuella. En uppräkning med endast det officiella indexet som KPI utgör, utan tillägg, får därför anses tillräckligt för att säkerställa att säkerheten räknas upp så att den vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

Vidare har bolaget uppgett att den kostnadssammanställning som redovisats i målet baseras på kostnader år 2022. Bolaget har anfört att kostnaderna vid denna tidpunkt varit högre än vad som var fallet när frågan togs upp vid huvudförhandlingen hösten 2025. Domstolen anser att bolagets underlag inte är tillräckligt för att kunna fastställa att sådant är fallet och anser att beloppet som angivits i 2022 års penningvärde ska räknas upp utifrån dagens penningvärde den dag när säkerheten lämnas in för prövning hos mark- och miljödomstolen.

Sammanfattande bedömning villkor om ekonomisk säkerhet

Sammantaget bedömer domstolen att ett villkor som anger att den ekonomiska säkerhetens storlek ska uppgå till 1 340 000 000 miljoner kronor bör föreskrivas. Säkerheten ska räknas upp med tiden för att kompensera för prisutvecklingen. Detta ska både ske utifrån den historiska prisutvecklingen sedan år 2022 och i enlighet med den framtida prisutvecklingen under tiden från att tillståndet tas i anspråk till att efterbehandlingen genomförs. Beloppet ska uppräknas vart femte år med KPI och basår 2026. Som länsstyrelsen föreslagit ska det anges tydligt i villkoret att säkerheten ska godkännas av domstolen innan tillståndet får tas i anspråk. Med

hänsyn till det anförda ska villkoret om ekonomisk säkerhet utformas i enlighet med domslutet (villkor 17.4).

Information och kontroll

Årlig information

Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas ett särskilt villkor om att bolaget ska genomföra årliga informationsmöten (villkor 23). Domstolen anser att det är särskilt befogat med ett villkor om årlig information där det ges möjlighet att ställa frågor. Det kan bidra till en god samverkan mellan bolaget och berörd allmänhet och minska oro. Bolagets förslag till utformning av villkoret är enligt domstolens mening lämplig och ska med mindre språklig korrigering föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 18.1).

Avvecklingsplan

Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas ett särskilt villkor angående uppdatering av avvecklingsplanen (villkor 22). Inga invändningar har framförts mot förslaget.

Domstolen kan konstatera att det ostridigt sker en samhällsomvandling med avveckling av bostadsområden sker i Malmberget till följd av bolagets verksamhet. Även om den i miljöbalkens mening inte kan betraktas som en följdverksamhet, som kan regleras i målet, är det i vart fall något som sker för att gruvverksamheten fortsatt ska kunna bedrivas. Avveckling av bostadsområden har skett dels till följd av markdeformationer, dels till följd av seismisk aktivitet orsakad av gruv-verksamheten. Det kan inte helt uteslutas att ytterligare markområden kommer att tas i anspråk av bolaget för att kunna innehålla villkoren för miljötillståndet, såväl när gäller seismisk aktivitet som markdeformationer. Detta exempelvis genom frivilliga överenskommelser, markanvisning enligt minerallagen eller inlösen-förfarande enligt 32 kap. miljöbalken. Även om domstolen anser sig förhindrade att i detta mål reglera frågan om samhällsomvandling anser domstolen att det är möjligt att reglera frågan om att bolaget ska ha en uppdaterad avvecklingsplan. Enligt domstolens mening handlar en avvecklingsplan om att bolaget, utifrån den bedrivna

verksamheten, gör bedömningar om prognoser för avveckling. Som domstolen framhållit är information om olägenheter som kan komma uppstå en bra skyddsåtgärd för att motverka oro och för att ge berörda en förberedelse om vilken påverkan och olägenhet som bolaget bedömer kan komma att ske. Domstolen anser därför att det ska föreskrivas ett villkor om att bolaget ska ha en uppdaterad avvecklingsplan. För att avvecklingsplanen fullt ut ska fylla sitt syfte bör bolaget även åläggas att informera allmänheten om den.

Bolaget har slutligt utformat sitt villkorsförslag på det sättet att den avvecklingsplan som har utarbetats utifrån ett villkor i det tillstånd som gäller för befintlig verksamhet ska uppdateras vid ytterligare ett tillfälle. Som bolaget framhållit och som domstolen återkommer till nedan anses tidigare tillstånd, enligt praxis, upphöra när det nya tillståndet tas i anspråk. Med hänsyn till detta synes det som utgångspunkt tveksamt att, som bolaget föreslagit, hänvisa till ett visst tidigare villkor. Särskilt utifrån att det villkoret styr det närmare innehållet i avvecklingsplanen. Enligt domstolens mening bör det därför anges i ett villkor vad avvecklingsplanen ska innehålla.

I huvudsak är det bostäder och bostadsområden som bör omfattas uttryckligen av planen. Detta med hänsyn till att den kumulativa påverkan från gruvverksamheten är störst för dessa men också för att det är förenat med större svårigheter till direkt samverkan med var och en av de berörda. För verksamhetslokaler finns ofta större möjligheter till direkt samverkan till följd av att det då är fråga om en mindre krets varför dessa inte behöver omfattas uttryckligen av villkoret utan det kan lämnas till bolaget att överväga om det är lämpligt att även de omfattas av planen. Det bör även på motsvarande sätt som för befintligt villkor anges att uppdatering av planen ska göras i samråd med kommunen. Domstolen har övervägt om det även bör anges i villkoret att samråd ska ske med fler myndigheter, exempelvis länsstyrelsen om ett riksintresse skulle komma att beröras i området. Domstolen anser dock att den frågan inte behöver regleras, särskilt utifrån att respektive riksintresse kan beröra flera intressenter. Det kan därför lämnas till bolaget att avgöra om det är lämpligt att även samråda med andra myndigheter, utöver kommunen, vid uppdatering av

avvecklingsplanen. Likaså bör bolaget självständigt överväga om det finns anledning att samråda med tillsynsmyndigheten vid uppdatering.

Med hänsyn till att det ostridigt pågår en avveckling av området Malmsta anser domstolen att det, som bolaget har föreslagit, bör anges i villkoret att en uppdaterad plan ska tas fram senast den 31 december 2027. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att det inte är tillräckligt att planen endast ska uppdateras vid ytterligare ett tillfälle som bolaget har föreslagit. Bolaget bör även för den fortsatta verksamheten vara skyldig att ha en avvecklingsplan och att uppdatera den vart femte år.

Med hänsyn till det ovan anförda ska ett villkor om att bolaget ska ha en uppdaterad avvecklingsplan som ska uppdateras vart femte år och att information om den ska lämnas till allmänheten föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 18.2)

Kontrollprogram
Bolaget har lämnat ett villkorsförslag om kontrollprogram för anläggningsarbeten respektive drift (villkorsförslag 34) och ett villkorsförslag för kontrollprogrammens innehåll (villkorsförslag 35).

Domstolen anser inledningsvis att det är befogat med villkor om att bolaget ska ha kontrollprogram för både anläggningsarbeten respektive driften av verksamheten. Det bör dock regleras i separata villkor och inte i ett gemensamt för tydliggörande att det handlar om olika kontrollprogram. Bolaget har vid huvudförhandlingen hösten 2025 angett att anledningen till uppräkningen av anläggningar för byggnadsskedet var för att förtydliga villkoret och att bolaget överlämnar till domstolen att bedöma om uppräkningen är lämplig. Till skillnad mot bolaget anser domstolen att anläggningarna inte bör räknas upp i villkoret, varken för byggnadsskedet eller driften, då det snarast kan uppfattas som att vissa anläggningsarbeten och anläggningar inte ingår, exempelvis utbyggnad av sandmagasin som inte har angetts i villkorsförslaget. Vidare anser domstolen att det bör tydliggöras att bolaget kan ta fram olika kontrollprogram för respektive anläggning vid anläggningsarbete och

likaså att kontrollprogrammet för driften kan revideras vid flera tillfällen allteftersom anläggningar tas i drift.

Länsstyrelsen har även föreslagit att det ska meddelas två villkor rörande bolagets egenkontroll vid drift av verksamheten. Länsstyrelsen har angett att det för tillsynen finns ett behov av att det anges närmare vilken frekvens som provtagning i bräddvatten ska ske och vilken provtagningspunkt som ska gälla (LSTV1). Vidare har länsstyrelsen ansett att det finns behov av att det närmare regleras att vissa ämnen ska ingå i bolagets egenkontroll (LSTV2).

Domstolen kan konstatera att vissa av de ämnen som länsstyrelsen har ansett ska ingå i villkor rörande egenkontrollen omfattas av villkor enligt detta tillstånd, exempelvis suspenderade ämnen, ammonium, nitrat, sulfat och vissa metaller. Det har även närmare reglerats hur kontroll av villkorens efterlevnad ska ske. Som domstolen återkommer till nedan bör det vidare meddelas ett villkor om att kontrollprogrammen åtminstone ska innehålla anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Domstolen bedömer att krav därutöver, exempelvis på provtagningsfrekvens och ämnen, inte är lämpliga att ställa som ett villkor för tillståndet. En sådan reglering skulle kunna skapa oklarhet varför vissa ämnen anges och inte andra. Det har inte heller framkommit tydligt varför de av länsstyrelsen uppräknade ämnena är av särskild relevans att tydligt ange i ett villkor. När det gäller mätning och provtagning är vidare verksamhetsutövaren ansvarig för att, inom ramen för sin egenkontroll, skaffa sig kunskap om hur verksamheten påverkar miljön även i andra avseenden än vad som framgår av villkoren för tillståndet (26 kap. 19 § miljöbalken, förordningen [1998:901] om verksamhetsutövares egenkontroll och 2 § Naturvårdsverkets föreskrifter om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter, NFS 2021:6). Det kan även framhållas att tillsynsmyndigheten generellt även har möjlighet att förelägga bolaget om uppgifter som behövs i tillsynen (se 26 kap. 21 § miljöbalken).

Utifrån vad länsstyrelsen dock har uppgett om vissa svårigheter med att från LKAB erhålla den information som önskas i tillsynen anser domstolen att de reviderade

kontrollprogrammen avseende driften för verksamheten bör utformas i samråd med tillsynsmyndigheten. Det kan möjliggöra för tillsynsmyndigheten att tidigt framföra synpunkter om egenkontrollens omfattning och vilka uppgifter som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna inrikta sig på att bedriva en effektiv tillsyn. För att samrådet ska kunna fylla sitt syfte bör det lämnas en tydlig delegation till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor för kontrollen. Villkoren kan då omfatta exempelvis hur provtagning ska ske och vilka ämnen som ska ingå. Nyttjas delegationen finns även möjlighet för bolaget att överklaga och få saken prövad. Villkor om kontrollprogram för anläggnings- respektive driftsskede och en delegation ska därför utformas i enlighet med domslutet (villkor 18.3 samt 18.5 och delegation D17).

Det bör även meddelas ett separat villkor om kontrollprogram för övervakning och uppföljning av åtgärden gällande grundvatten. Bolaget har föreslagit att sådant kontrollprogram ska tas fram i enlighet med vad bolaget angett i förslag till bilaga med åtgärdsprogram. Som framgått ovan har domstolen ansett att skyddsåtgärden för grundvattenförekomsten ska föreskrivas i egna villkor och inte i en domsbilaga. Domstolen anser att det därför även är lämpligt att ett tydligt villkor om kontrollprogram för denna åtgärd föreskrivs i ett eget villkor och att den utformas i enlighet med domslutet (villkor 18.4). Med hänsyn till den delegation som har lämnats om utformning och genomförande av åtgärden generellt (delegation D8) saknas behov av särskild delegation rörande kontrollprogrammet.

I likhet med bolaget anser domstolen, som framgått, att det även ska föreskrivas ett separat villkor om vad kontrollprogrammen åtminstone ska innehålla (villkor 18.6).

Fyra villkor om kontrollprogram och en delegation ska därmed sammanfattningsvis föreskrivas i enlighet med domslutet (villkor 18.3 –18.6 och delegation D17)

Underrättelseskyldighet

Bolaget har föreslagit ett villkor om att bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när detta tillstånd tas i anspråk (villkorsförslag X9). Vidare har bolaget föreslagit ett

villkor om anmälningsskyldighet när direktreduktions- och vätgasproduktions-anläggningen respektive apatitverket tas i drift och när bortledningen av vatten från invallningen vid Naalojärvi påbörjas respektive när klarningsmagasinet har byggts ut och hela den ansökta magasinvolymen är tillgänglig för innehållande av vatten (villkorsförslag 36).

Domstolen anser att villkorsförslagen är lämpliga och ändamålsenliga. Enligt domstolens mening bör det föreskrivas ett gemensamt villkor om underrättelse-skyldighet för bolaget till tillsynsmyndigheten. Det bör i villkoret anges att anmälningsskyldigheten även omfattar när reningsanläggningen enligt villkor 10.6 tas i drift. Bolaget har föreslagit att anmälningsskyldigheten skulle regleras direkt i villkoret (villkorsförslag X2). Domstolen anser att det är lämpligare att även det regleras i ett samlat villkor om underrättelseskyldighet. Det bör vidare förtydligas att anmälan ska ske skriftligt. Villkor om underrättelseskyldighet till tillsyns-myndigheten ska med hänsyn till det anförda utformas i enlighet med domslutet (19.1)

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning bör det även föreskrivas villkor om underrättelseskyldighet för bolaget till domstolen. Detta med hänsyn till att domstolen har ett ansvar för att de i målet uppskjutna frågorna avgörs så snart som möjligt och då vissa redovisningstider knutits till andra tidpunkter än laga kraft av tillståndet. Domstolen har behov av information om när redovisning kommer att ske. Bolaget har även under huvudförhandlingen hösten 2025 uppgett att de inte har någon erinran mot ett sådant förordnande om domstolen anser det lämpligt.

Bolagets utredning om utsläpp av kväveoxider från pelletsverken ska enligt utredningsföreskriften (UF1) redovisas till domstolen senast inom fem år från att tillståndet tagits i anspråk. Vidare ska bolagets utredning om utsläpp till vatten av nitrat och sulfat redovisas till domstolen senast inom tre år från att tillståndet tagits i anspråk (UF7) och utredningen rörande energihushållning senast inom fem år från att tillståndet tagits i anspråk (UF8). Bolaget bör därför åläggas att skriftligen underrätta domstolen när tillståndet tas i anspråk.

När det gäller utsläpp till luft av stoft, kväveoxider och svaveldioxid från direktreduktionsanläggningen har angetts i utredningsföreskriften (UF4) att redovisning ska ske senast inom tre år från att anläggningen tas i drift. Underrättelseskyldigheten bör därför omfatta även när direktreduktionsanläggningen tas i drift.

När det gäller utsläpp till vatten av uran respektive av metaller och halvmetaller samt TDS har angetts i utredningsföreskrifterna (UF6) respektive UF7) att redovisning ska ske inom tre år från att reningsläggningen enligt villkor 10.6 tagits i drift och när det gäller den uppskjutna frågan om läckage till grundvatten av uran har angetts att redovisning enligt utredningsföreskriften (UF5) ska ske fem år efter att åtgärderna enligt villkor 9.1 tagits i drift. Även dessa tidpunkter behöver därför omfattas av bolagets anmälningsskyldighet.

Villkor om underrättelseskyldighet till domstolen ska med hänsyn till det ovan anförda utformas i enlighet med domslutet (villkor 19.2).

SAMMANFATTNING ÖVER UPPSKJUTNA FRÅGOR I MÅLET

Mark- och miljödomstolen har bedömt att avgörande av vilka slutliga villkor som ska gälla ska skjutas upp under en prövotid för totalt åtta frågor. Domstolen har med anledning av det även föreskrivit att bolaget under prövotiden ska göra utredningar enligt åtta meddelade utredningsföreskrifter. Vidare har fem provisoriska föreskrifter meddelats. Tidpunkter för när redovisningen ska ske enligt de meddelade utredningsföreskrifterna skiljer sig åt. Nedan följer domstolens sammanställning över uppskjutna frågor i målet, tidpunkt för redovisning av meddelade utredningsföreskrifter och vilken provisorisk föreskrift som meddelats.

Tidpunkt som redovisning knutits till	*Utrednings-föreskrift*	*Antal år*	*Uppskjuten fråga*		*Provisorisk föreskrift*
			nr	*Angående*	
När tillståndet har vunnit laga kraft	UF2	3 år	2	Utsläpp till luft av kolväte-föreningar och klorerade kol-föreningar från pelletsverken MK3 och BUV	-
	UF3	3 år	3	Utsläpp till luft av ammoniak, halvmetaller och metaller från pelletsverken	-
När tillståndet har tagits i anspråk	UF1	5 år	1	Utsläpp till luft av kväve-oxider från pelletsverk	P1
	UF7 (del av)	3 år	7	Utsläpp till ytvatten av nitrat och sulfat	P5
	UF8	5 år	9	Energihushållning	Jfr villkor 16.1
När rennings-anläggning för uran tagits i drift enligt villkor 10.6	UF6	3 år	6	Utsläpp till vatten av uran	P4
	UF7 (del av)	3 år	8	Utsläpp till vatten av metaller och halvmetaller (As, Cd, Co, Cr, Cu, Ni, Pb, Zn samt Sr) och TDS	P5
När direktreduktions-anläggning tagits i drift	UF4	3 år	4	Utsläpp till luft av stoft, kväveoxider och svaveldioxid och diffusa utsläpp från direktreduktionsanläggning	P2 (stoft)
När åtgärderna rörande grundvatten enligt villkor 9.1 tagits i drift	UF5	5 år	5	Läckage till grundvatten av uran	P3

IGÅNGSÄTTNINGSTID, ARBETSTID M.M.

Igångsättningstid

Bolaget har, som de slutligt bestämt sin talan, föreslagit att igångsättningstiden för den tillkommande nya miljöfarliga verksamheten bestäms till sju år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. Ingen invändning har framställts mot detta

och mark- och miljödomstolen finner att föreslagen tid är lämplig. Med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska därför förordnas att den miljöfarliga verksamheten vid direktreduktionsanläggningen, vätgasproduktionsanläggningen och apatitverket ska ha satts i gång inom sju år från det att denna dom har vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen.

Arbetstid

Bolaget har framhållit behovet av en arbetstid om tio år för arbeten vid sandmagasinet. Bolaget har inledningsvis föreslagit motsvarande arbetstid för övriga arbeten avseende vattenverksamhet. Motparter och remissinstanser har vid huvudförhandlingen framhållit att en lång arbetstid för vattenverksamhet teoretiskt kan medföra oerhört långa utredningstider. För att tillmötesgå synpunkter från motparter och remissinstanser har bolaget slutligt föreslagit att arbetstiden för vattenverksamheten ska bestämmas till fem år för vissa arbeten, de arbeten som omfattar bortledande av grundvatten, utökning/höjning av damm som omger klarningsmagasinet och två nya utskov vid klarningsmagasinet. För övriga arbeten har bolaget vidhållit tio års arbetstid från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft. Mark- och miljödomstolen finner att det är möjligt att förordna om olika arbetstider i tillståndet då det är fråga om flera olika typer av vattenverksamheter som inte har ett absolut direkt samband med varandra på så sätt att de måste utföras samtidigt. Domstolen anser vidare att föreslagna tider är lämpliga. Med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken ska därför förordnas om att arbeten avseende vattenverksamhet ska vara utförda inom den tid som framgår av domslutet.

Oförutsedd skada

När det gäller frågan om oförutsedd skada har energibrunnsinnehavarna Per-Erik Jönsson och Marie Leandersson framfört behovet av ett tydligt villkor om detta. De har vidare angett särskilda omständigheter som de har ansett ska framgå ska ersättas enligt villkoret.

Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt miljöbalken, medför skador som inte förutsågs av mark- och

miljödomstolen när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap. miljöbalken (24 kap. 18 § miljöbalken).

En förutsättning för att talan om oförutsedd skada ska få föras, trots meddelat tillstånd, är att domstolen gjort en felbedömning när det gällt de faktiska verkningarna av den prövade vattenverksamheten. Det kan handla om att domstolen missbedömt antingen risken för att vissa skador skulle uppkomma eller omfattningen av skadorna. Det ligger i sakens natur att domstolen inte på förhand kan ange vilka förhållanden som kan komma att utgöra en skada som är oförutsedd, dvs. inte nu har kunnat förutses. Det är först när en part anmäler att en oförutsedd skada har inträffat och framställer anspråk till följd av detta som en prövning kan ske om det är fråga om en oförutsedd skada. Det kan framhållas att rent juridiska felbedömningar av domstolen, exempelvis att en skada åsatts för lågt värde, inte omfattas inte av regelverket för oförutsedd skada.

Med hänsyn till det ovan anförda kan domstolen nu inte bestämma annat än att en skadelidande har rätt att framställa anspråk på ersättning om det uppkommer skador som domstolen inte nu har förutsett. Domstolen har även att bestämma inom vilken tid som sådant får framställas (22 kap. 25 § miljöbalken). Den tid som bestäms räknas från utgången av den av domstolen bestämda tiden inom vilken arbetena ska vara utförda (arbetstiden). Bolaget har föreslagit att tiden för anmälan av ersättningsanspråk ska bestämmas till tio år från utgången av arbetstiden. Ingen invändning har framställts mot tiden och mark- och miljödomstolen finner att den föreslagna tiden är lämplig. Domstolen förskriver därför att tiden för anmälan av oförutsedd skada bestäms till tio år från arbetstidens utgång.

VERKSTÄLLIGHET

Bolaget har begärt att tillståndet till viss del ska få tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft och har inte haft någon erinran mot att ställa säkerhet enligt 22 kap. 28 § miljöbalken för den del av tillståndet som omfattas av vatten-verksamhet. Bolaget har begränsat sitt yrkande om verkställighetsförordnandet till

att inte omfatta anläggningsdelar som hänför sig till direktreduktionsanläggningen och apatitverket inför fortsatt huvudförhandling våren 2026.

Bolaget har motiverat sin begäran med att det i all väsentligt handlar om fortsatt drift av den gruv- och förädlingsverksamhet som bedrivs idag och att det i den ingår kostsamma åtgärder till skydd för bland annat berörda vattenförekomster och åtgärder för att minska omgivningspåverkan, särskilt beträffande damning och vibrationer. Bolaget har även angett att sand- och klarningsmagasinen samt järnvägsterminalen inom gruvindustriområdet behöver utökas respektive byggas till innan direktreduktionsanläggningen och apatitverket kan tas i drift. Bolaget har även framhållit att nuvarande tillstånd inte kan nyttjas fullt ut till följd av gällande begränsning av årlig deponering av anrikningssand. När det gäller möjligheterna att återställa arbeten har bolaget framhållit att det vid en utgrävning vid sand- och klarningsmagasin skulle vara möjligt att fylla igen och återställa marken och att om stödbankar hunnit anläggas skulle det i stället snarast vara aktuellt med en efterbehandling med återsläntning.

Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Sametinget, Baste sameby och Gällivare skogssameby, Nordan och Uterusgruppen samt enskilda har samtliga motsatt sig att tillstånd meddelas. Nordan och Uterusgruppen samt enskilda bosatta i östra Malmberget företrädda av ombudet Christer Borg har vidare särskilt motsatt sig att verkställighetsförordnande meddelas.

Att invändningar har framförts mot ansökt verksamhets tillåtlighet är något som i sig talar emot ett verkställighetsförordnande. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har dock bolaget anfört rimliga och starka skäl för ett verkställighetsförordnande. Domstolen kan vidare konstatera att verksamheten redan bedrivits på platsen under lång tid och att det framför allt är arbeten vid sand- och klarningsmagasin som innebär att ytterligare mark tas i anspråk. Dessa arbeten medför förändringar av miljön och landskapet som är långvariga och utifrån rennäringsintresset tar lång tid att återställa men domstolen bedömer att de ändå är sannolikt att de är möjliga att återställa. Sammantaget bedömer domstolen att

bolaget angett tillräckligt starka skäl och att de skador som kan uppstå på miljön sannolikt kan återställas. Förutsättningar för att meddela verkställighetsförordnande föreligger därför och ska meddelas. För den miljöfarliga verksamheten för de delar som bolaget har begärt och därutöver dock endast avseenden områden omfattas av en gällande bearbetningskoncession. För de delar som avser vattenverksamhet ska som villkor för verkställighetsförordnande föreskrivas att bolaget ska ställa säkerhet på sätt som framgår av domslutet.

ENERGIBRUNNAR, HUSHÅLLSBRUNNAR OCH ERSÄTTNING

Det är ostridigt att länshållningen i gruvan (bortledningen av inläckande grundvatten) medför en påverkan på grundvatten, bl.a. förändrade grundvattennivåer som leder till en grundvattensänkning. Påverkansområdet uppgår till ca 13,1 km^2. En sänkning av grundvattennivån kan ge upphov till en energiförlust i energibrunnar och det kan inte uteslutas viss påverkan på de fyra hushållsbrunnar som bolaget har identifierat. Länshållningen i gruvan omfattas av regelverket för *vattenverksamhet* och domstolen ska därmed pröva frågan om ersättning till följd av den skada som denna åtgärd orsakar. Bolaget är skyldig att betala ersättning för den skada som grundvattensänkningen medför på energibrunnar och hushållsbrunnar (31 kap. 16 § miljöbalken).

Enligt domstolens mening har inte framkommit något som talar för att det kommer att uppstå någon ersättningsgill skada på hushållsbrunnarna. Den påverkan som kan uppstå på hushållsbrunnar omfattar inte att det finns en risk för sinade brunnar och det har inte heller framkommit omständigheter som tyder på att det finns risk för sådan påverkan i vattenkvalitén att det skulle kunna begränsa möjligheten att nyttja av brunnarna. Skulle skador eller olägenheter som domstolen inte förutsett kan de hanteras inom ramen för oförutsedd skada (24 kap. 18 § miljöbalken).

Det är däremot ostridigt i målet att det uppstår en ersättningsgill skada på energibrunnar. Ersättningsfrågan blir genom domstolens deldom i princip slutgiltigt avgjord. Eftersom skadan ännu inte har uppstått behöver ersättningen grundas på en förhandsbedömning av skadans omfattning. Om den verkliga skadan sedan blir

större eller mindre än den bedömda, saknas möjligheter att ompröva ersättningen. Det finns dock även för energibrunnsinnehavare möjlighet att framställa anspråk om ersättning för oförutsedd skada om vattenverksamheten skulle komma att medföra skador som domstolen inte förutsatt.

Enstaka fastighetsägare har vid kungörelse av ansökan uttryckt oro för påverkan på sin energibrunn till följd av ansökt verksamhet. Bolaget har vid huvudförhandlingen hösten 2025 redovisat en ersättningsmodell för att ersätta den eventuella skada som kan drabba enskilda brunnsägare vid sänkt grundvattennivå i energibrunnar. Först vid huvudförhandlingen hösten 2025 förtydligade bolaget vidare vilka fastighetsägare med energibrunnar som identifierats och vilken ersättning som erbjöds respektive energibrunnsinnehavarna beräknat utifrån den redovisade ersättningsmodellen.

Domstolen kan konstatera att modellen för ersättning utgår från hur stor avsänkning av grundvattennivån som uppstår, byggnadens boyta inklusive uppvärmda biytor, energiförbrukning för uppvärmning, energieffektivitet, värmepumpens energiförbrukning och elpris samt ränta för omräkning till ett nuvärde.

Ett antal energibrunnsinnehavare lämnade inför den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 synpunkter på såväl ersättningsmodellen som sådan som beräknad ersättning samt möjligheten att begära ersättning för eventuell negativ påverkan som visar sig framöver. Vissa kompletterande uppgifter om antal borrhål och ytan för uppvärmning inkom vidare från sakägare. Vid den fortsatta huvudförhandlingen våren 2026 redovisade bolaget en justerad ersättningsmodell utifrån synpunkter från sakägare. Vid den fortsatta huvudförhandlingen angav ombudet Christer Borg att den högre ersättning som erbjöds hans klienter kunde godtas. I övrigt deltog inga av de energibrunnsinnehavare som tidigare framfört synpunkter i målet.

Domstolen kan konstatera att den justerade ersättningsmodellen, jämfört med tidigare, utgår från ett högre elpris och en högre ränta för omräkning till nuvärde och att justeringarna har medfört en högre erbjuden ersättning till samtliga energi-

brunnsinnehavare jämfört vid huvudförhandlingen hösten 2025. Vidare har bolaget beaktat inkomna uppgifter om borrhål och biyta som berörs av uppvärmning från energibrunn.

Bolagets förhandsbedömning av skadan utgår alltså från den redovisade ersättningsmodellen. Enligt domstolens mening finns ingen anledning att ifrågasätta modellen och de faktorer den baseras på. Domstolen uppfattar att den innehåller konservativa antaganden och bedömningar som tar tillräcklig hänsyn till osäkerheter. Särskilt med beaktande av de justeringar som skett i modellen vid den fortsatta huvudförhandlingen som medfört en högre erbjuden ersättning. Enligt domstolens mening kan en, för samtliga berörda gemensam ersättningsmodell, användas för såväl beräkning av grundvattenavsänkningen i energibrunnarna som den skada som avsänkningen kan förväntas ge upphov till. Enligt domstolens mening innebär de konservativa antagandena i ersättningsmodellen ingen risk för att sakägare riskerar att erhålla en för låg ersättning i förhållande till den skada som grundvattensänkningen kan förutsägas innebär på energibrunnar. Vad sakägare anfört om för låg ersättning föranleder ingen annan bedömning.

Med hänsyn till det ovan anförda ska LKAB därmed betala ersättning till de fastighetsägare och med de belopp som framgår av domslutet. När det gäller tidpunkt för betalning är det reglerat att den ska ske senast inom två år från det att såväl tillståndsfrågan som ersättningsfrågan har avgjorts slutligt, dvs. laga kraft (31 kap. 26 § miljöbalken). Även om den betalningstidpunkten fastställs av domstolen medför det inget hinder för bolaget att tidigarelägga tidpunkten.

TIDIGARE MEDDELADE TILLSTÅND

Vid huvudförhandlingen hösten 2025 ställde Nordan och Uterusgruppen frågan om bolaget övervägt ifall tidigare tillstånd borde återkallas vid nytt tillstånd. Frågan har behandlats vidare vid fortsatt huvudförhandling våren 2026. Bolaget har då tydliggjort att bolaget inte begär att något tillstånd ska återkallas och har även framhållit att det är nödvändigt att skilja på tillstånd att bedriva verksamhet och tillstånd för anläggningar/byggnationer där det senare tillståndet inte ersätts av ett nytt

verksamhetstillstånd. Bolaget har även närmare redovisat vilka tillstånd som bolaget bedömer kommer att upphöra att gälla vid nytt verksamhetstillstånd.

För att domstolen ska kunna förordna om upphörande av ett tillstånd krävs att antingen en behörig myndighet har begärt återkallelse (jfr 24 kap. 11 § miljöbalken) eller att sökanden själv har medgett att ett nytt tillstånd ska ersätta ett gammalt. Ingen av dessa omständigheter föreligger i detta mål. Mark- och miljödomstolen anser vidare, i likhet med bolaget, att det följer av rättspraxis att tidigare tillstånd enligt praxis anses upphöra att gälla när det ersätts av ett nytt, dvs. när verksamhetsutövaren tagit tillståndet i anspråk (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 14 juni 2014 i mål M 7429-13 och den 20 november 2025 i mål M 991-25). Det är slutligen verksamhetsutövaren som själv avgör om och när ett tillstånd ska tas i anspråk och därmed när det ska börja gälla. Något förordnande rörande tidigare meddelade tillstånd ska därmed inte meddelas i målet.

ÖVRIGA YRKANDEN

I den mån som yrkanden framställda av motparter och remissinstanser inte har tillgodosetts eller särskilt bemötts genom vad mark- och miljödomstolen beslutat eller sökanden i övrigt medgett finner domstolen att det inte föreligger skäl att bifalla dessa yrkanden.

AVGIFTER OCH KOSTNADER

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 31 maj 2025 bestämt att sökanden skulle betala en prövningsavgift om 400 000 kr enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Bolaget har vid huvudförhandlingen inte haft någon erinran mot att den prövningsavgift som är beslutad och betald fastställs slutligt. Domstolen finner inte skäl att ändra tidigare beslut om prövningsavgift. Avgiften ska därför slutligt bestämmas till samma belopp.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2026-06-15

Rättegångskostnader

Länsstyrelsens, Havs- och vattenmyndighetens respektive Nordan och Uterusgruppens yrkanden om rättegångskostnader har medgetts och ska bifallas. På beloppen ska utgå ränta i enlighet med domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 6 juli 2026.

Thomas Blomgren Anna Svedjevik Karin Söderström

I domstolens avgörande har rådmännen Thomas Blomgren (ordförande) och Anna Svedjevik (referent), tekniska rådet Karin Söderström samt de särskilda ledamöterna Fred Mellberg och Per Hansson deltagit.

N

Teckenförklaring

- Förslaget verksamhetsområde
- Koordinatpunkter
- Stängsel
- Markanvisning

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:4
2024-10-25
Ms 1413-23

0 0,5 1 1,5 2 km

Datum: 2024-10-23
Koordinatsystem: SWEREF99 20 15

Bilaga 4
2024-128741

Koordinatlista

Vertex	X_992015	Y_992015
1	166878,86	7459169,78
2	168366,25	7459121,93
3	169015,16	7458735,39
4	169550,17	7458181,19
5	169824,83	7457798,47
6	170886,70	7456954,06
7	170982,71	7456832,09
8	171087,93	7456729,23
9	171269,73	7456307,31
10	171365,32	7456133,95
11	171442,48	7456010,39
12	171021,10	7455669,17
13	171055,33	7455473,53
14	170950,29	7455347,42
15	170918,08	7455254,22
16	170969,49	7455178,37
17	170935,79	7455149,97
18	170748,23	7455242,45
19	166484,17	7458090,33
20	170687,56	7455241,09
21	170652,19	7455226,69
22	170650,81	7455222,99
23	170632,36	7455192,51
24	170504,20	7455182,37
25	170524,71	7455097,52
26	170446,59	7454641,94
27	170201,77	7454496,50
28	169944,88	7454052,68
29	169604,54	7453988,85
30	169345,85	7454027,44

Vertex	X_992015	Y_992015
31	169196,21	7453980,46
32	169108,95	7453828,61
33	168931,79	7453718,02
34	168947,23	7453029,87
35	168460,07	7452829,96
36	167533,32	7452807,06
37	167474,96	7453564,44
38	167750,20	7453926,50
39	168065,57	7454177,16
40	168006,59	7454243,51
41	167496,26	7454075,59
42	166417,45	7453961,73
43	166320,79	7453907,66
44	165850,05	7453931,48
45	165299,57	7454442,56
46	165198,56	7454903,74
47	165457,00	7455186,19
48	165806,42	7455135,00
49	166455,33	7454690,87
50	166703,64	7454957,09
51	166661,40	7455163,16
52	167695,57	7456386,75
53	167740,57	7456706,34
54	168104,74	7456888,20
55	167769,28	7457359,18
56	166695,90	7457536,48
57	166399,71	7458551,04
58	170888,89	7455145,56
59	170879,70	7455138,92
60	170818,23	7455200,43
61	167659,95	7457366,15

SVERIGES DOMSTOLAR

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark-och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

   Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Anvisningar för överklagande **MMD-01 - Dom första instans** • Producerat av Domstolsverket, Avd. för domstolsutveckling • 2018-11